

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198726

UNIVERSAL
LIBRARY

ಪ್ರತಿಭಾಗ್ಯಂಥನಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ. ವರ್ಷ ೧೯೫೬ ಕಿರಣ ೫-೬

ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ

(ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ)

ಶ್ರೀ. ವಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರು

ಜುಲೈ ೧೯೫೬

ಬೆಲೆ: ೩-೪-೦

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಶ್ರೀ. ಭಾಲಚಂದ್ರ ಘಾಣೇಕರ
ಪ್ರತಿಭಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ,
ಧಾರವಾಡ

—: ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕಟನೆ :—
ಶ್ರೀ ಮುದ್ದಲ್‌ರವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ
ದೇವರೆಲ್ಲಿ!
ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಪುಟಗಳು. ಹೊಳಸಿನ ಕಾಗದ
ಚಂದಾದಾರರಾಗಿ ಲಾಭ ಪಡೆಯಿರಿ
ಪ್ರತಿಭಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ.

ಮುದ್ರಕರು:
ಶ್ರೀ ಜಿ. ಆರ್. ಪಂಡಿತ
ಕೇಳಕರ ಪ್ರೆಸ್,
ಧಾರವಾಡ

ಮು ನ್ನು ಡಿ

ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಭ್ಯತೆ (ನಾಗರಿಕತೆ) ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಹಪರ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಮೆಯಿದ್ದಿತು. ಎಂತಲೆ ಅನ್ನವಿದ್ದಿತು; ತಿಳಿವು ಇದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವಿದ್ದಿತು; ಸುಖಸಮಾಧಾನಗಳಿದ್ದವು. ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರಿಯತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಂದಿನ ಹೊಸ ನಾಗರಿಕತೆ ಬಳಿದಂತೆ, ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಎಂತಲೆ ಬಪತನ-ತಿಳಿಗೇಡಿತನಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದುವು. ಅನ್ನ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು; ಅಸಂತುಷ್ಟಿ-ಅಸಮಾಧಾನಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದುವು. ಯಾವ ಬಗೆಯ ಶ್ರದ್ಧೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಯ ಹೊರತು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರಿಯೆ ಕಾಣದಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೆ ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಅಪಾಂತಿಯ ಬೀಡುಗಳಾಗಿವೆ. ಸದ್ಬುದ್ಧಿ-ಸದ್ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಶುಭಭವಿಷ್ಯದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗರ ಬಾಳು ತೀರ ನಿರಾಶಾದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ನೈಸರ್ಗಿಕಸ್ಥಿತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವವರಿಗೆ 'ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪುನರುದ್ಧಾರವೇ ಭಾರತದ ಪುನರುದ್ಧಾರ!' ಎಂಬ ಸತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗದೆ ಹೋಗದು. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡರೆ ಇಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರವೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳ್ಳುವುದೆಂಬ ಮಾತು ಮನವರಿಕೆಯಾಗದಿರದು.

ಪಶ್ಚಿಮದ ಭೌತಿಕ ನಾಗರಿಕತೆ, ನಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಆರ್ಥಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ವಿವಿಧ ಗೃಹೋದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗರು ನೀರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾದರು. ಕೃಷಿಯೊಂದೇ ಹೆಚ್ಚುಗರಿಯಾದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ದುಡಿಯುವ

ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಒಡತನದ ಭೂಮಿಯಿರದುದರಿಂದ, ಅವನ ದುಡಿತದ ಫಲವೆಲ್ಲ ಭೂಮಿಯೊಡೆಯರಾದ ಸಿರಿವಂತರ ವ.ನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳತೊಡಗಿತು. ಸಿರಿವಂತರ ನಾಗರಿಕ ಸುಖ-ಸೌಕರ್ಯದ ಸಾಧನಗಳೆಲ್ಲ ಪರದೇಶಗಳಿಂದ ಬರಲು ತೊಡಗಿದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಧನ-ಧಾನ್ಯದ ಪ್ರವಾಹ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟಿತು. ದೇಶದಲ್ಲುಳಿದ ಕೆಲವು ತುತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ, ಮನುಷ್ಯರು ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಮರೆತು ನಾಯಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಡಿದಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಕಡಿದಾಡತೊಡಗಿದಾಗ, ಆದರ್ಶ ಜೀವನದ ನೆನಪು ಯಾರಿಗಾದೀತು ? ಆದರ್ಶಜೀವನವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆ ಉಳಿದೀತು? ಇಂತಹ ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು-ಕಾಮಗಳೆರಡೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲಾಟವನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಿರುವುವು. ಇಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವೆ ಉಳಿಯದು. ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿಯೂ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿಯೂ ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೆಲೆಯ-ಗೆಲೆಯರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಸಂದೇಹ-ಭೀತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಿಯತೊಡುಗುವುವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತಲೆದೋರುವುದು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಆದರ್ಶಜೀವಿ ಇಂತಹ ವಿಷಮಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ—ಮನುಷ್ಯರಂತೆ—ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯತೊಡಗಿದರೆ, ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಎಟುಗಳು. ದುಃಖವನ್ನೆ ತಿಂದು ಅದು ಬದುಕಬೇಕು; ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಕ್ಕುತ್ತಲೆ ಅದು ಸಾಯಬೇಕು. ಇಂದು ಯಾವ ಹಳ್ಳಿಗನ-ಅವನ ಕುಟುಂಬದ-ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅದು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ರಿಗೆ ದುರಂತ ಕತೆ-ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗಾಗಿ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು.

ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿ-ಒಳೆದವರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರಿಗೆ—ನೋಡಿ ಅರಿಯುವ—ಒಳಗಣ್ಣು ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಇಂತಹ ದುರಂತ ಕತೆಗಳು ಹಲವಾರು ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು. ಬಹುಜನರ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ತಮ್ಮ 'ನಿಸರ್ಗ' ಕಾದಂಬರಿಗಾಗಿ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ, ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮವಹಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವೇನೂ ಬಂದಿರಲಾರದು. ಅದರಂತೆಯೆ ಅವರ 'ರಾಷ್ಟ್ರವುರುಷ', 'ರಾಮಣ್ಣ ಮಾಸ್ತರು' ಗಳ ಕಥಾವಸ್ತುಗಳೂ ಕಂಡುಂಟ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಈಗ ಓದು

ಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಈ 'ಆಶೋಕ ಚಕ್ರ'ಕ್ಕೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದ ದುರಂತ ಘಟನೆಯೇ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಎಂಬ ತರುಣನ ಮದುವೆಯ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾದ ಈ ಕಾದಂಬರಿ, ಅವನ ಅಕಾಲ ಮರಣದ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬ ಆಶೆ. ಆದರೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಕಾಮುಕತೆ, ದಾಯಾದಿತನ, ಗೌಡಿಕೆ, ಸಾವುಕಾರಿಕೆ, ಇವೆಲ್ಲ ದುಶ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅವನ ಬೆನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿ, ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಗೊಡದೆ—ಕುಳಿ ತಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಗೊಡದೆ—ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಓಡಾಡಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಈ ಲೋಕ ದಿಂದಲೇ ಓಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಅವನನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಬದುಕಿಸಿ, ಸುಖಸಂಸಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವ ಕೆಲವು ಸುಶಕ್ತಿಗಳೂ ಕಾಣುವುವು. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ-ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಸಮರ್ಥತೆಗಳ, ಆ ಸುಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಶುರ್ಬಲಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡುವುವು. ಈ ದುಶ್ಯಕ್ತಿ-ಸುಶಕ್ತಿಗಳ ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರ, ನಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಅಪರಿಚಿತವೆನಿಸದು; ಯಾವ ಘಟನೆಯೂ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆನಿಸದು.

ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೊದಿ ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯದು. ಅವಳ ಸತೀತ್ವದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿ, ಕಷ್ಟಸಹನೆ, ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಗಳು ಅವಳನ್ನೊಂದು ದೇವತೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿವೆ ಆದರೆ ಭೌತಿಕ ಸುಖದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಳ ಜೀವನ ನಿರರ್ಥಕ. ದುಃಖದ ಎಡೆಯನ್ನೇ ಅವಳೆದುರು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಡಿಸಿಟ್ಟಿರುವುದು; ಆದರೆ ಈ ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯ ಯೋಗಿನಿ, ಆ ಎಡೆಯನ್ನು ಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹಿಂಜರಿಯಳು ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾವ ತಾತೋಬಾ ಕೂಡ ಈ ಮಟ್ಟದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಅವನನ್ನು ಗಂಗವನ ಬೆನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ್ದರೂ ಅರಳಿದ ಎದೆಯಿದ್ದವನವನು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಂಸಾರಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಈತನ ತ್ಯಾಗವು ಕೂಡ, ಇವನ ಮಿಕ್ಕ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆಯಿಸುವಂತಹದು.

ಲಂಚದಾಶೆಯ ಗೌಡರು, ಲಾಭದಾಶೆಯ ಸೆಟ್ಟರು, ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಕ್ಕದಾಯಾದಿ-ಕಲ್ಲಪ್ಪ, ಭೋಗದಾಶೆಯಿಂದ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ ಗೃಹಣಿ ಗಂಗವ್ವ, ಅವಳ ಮಗಳು ಸುಂದರಿ ಇವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸುಖಜೀವನವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವರು; ಅವನ ಅಕಾಲಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ಇವರ ಪಾತ್ರಗಳ ಪರಿವೋಷಣೆ ಸಹಜತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇಂತಹರೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರ ನೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರೆ, ಬಾಬಣ್ಣನಂತಹರ ಬಾಳೇಕೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ಎನಿಸುವಂತಿದೆ. ಆದಷ್ಟು ಮಾಸ್ತರು, ಅವರ ಶಾಯಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ಇವರ ಔದಾಸೀನ್ಯ ಓತಬುದ್ಧಿಯೂ ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಹಜವಾದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ.

ಇದರ ಭಾಷೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹದಗೊಂಡುದಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಗರ ಭಾಷೆ, ಕಲಿತವರ ಭಾಷೆ—ಇವುಗಳ ಕಲಸುಮೇಲೋಗರವಾದಂತೆ ವದಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಮಾತಿನ ಬಗೆಗಳು ಕೇವಲ ಹಳ್ಳಿಗರ ರೀತಿಯವೇ ಆಗಿವೆ. ಆದರೂ ಈ ಭಾಷಾವೈಷಮ್ಯ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಗುಣ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳದಿರಲಾರೆ.

ಶ್ರೀ. ಮಿರ್ಚಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರು ತರುಣರಾದರೂ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರು. ನೀವೇ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಏನೋ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಬದುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣದಿಂದ ಬದುಕಬಲ್ಲ ಗಟ್ಟಿತನ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದೆ. ಇಂತಹ ಚಿತ್ರಗಳು ಈ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರಲೆಂದು ಹಾರಯಿಸುವೆನು.

೨೦ ೧೦—೬—೪೮
 'ಜಯಂತಿ' ಕಾರ್ಯಾಲಯ
 ಧಾರವಾಡ

ಬೆಟೆಗೆರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ

ಅ-ಶೋಕ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು,—

ಭರತವರ್ಷ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆಧಿ-
ಪತ್ಯ ನೆಲಸಿದುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತಸಪಟ್ಟರು. ಅಶೋಕಚಕ್ರಾಂಕಿತ
ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ಗಗನಕ್ಕೇರಿತು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕವಿಗಳೊಬ್ಬರು 'ಅಶೋಕ
ಚಕ್ರ' ವೆಂಬ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅಂದರೂ ಕೂಡ
ಈ ಅ-ಶೋಕ ಚಕ್ರವನ್ನು ಈಗಲೂ ನಾನು ಓದುಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿ-
ದ್ದೇನೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದಿದೆ, ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ
ಬಡಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸುತ್ತಲೂ ಅವರ ಅಜ್ಞಾನದ ಲಾಭವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೊಬ್ಬಿ-
ರುವ ಘಟಸರ್ಪವೊಂದು ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿ ಕೂತಿದೆ. ಅದೊಂದು ವಿಷ
ವರ್ತುಲ, ರೈತರ ಕೊಲೆಗಾಗಿ ಶೋಕಪಡದಿರುವ ಅ-ಶೋಕ ಚಕ್ರ. ಇದು
ಎಷ್ಟು ಭೀಕರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಒಪ್ಪನ್ನಿಡುತ್ತಿದ್ದವರು, ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ
ಬೆಳೆದು, ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಕಂಡುಂಡ ಶ್ರೀ. ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರವರು.
ಓದುಗರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ ಅಶೋಕಚಕ್ರದ ಸುದರ್ಶನ ಮಾಡಿ
ಸಿದುದಕ್ಕೆ ನಾನವರಿಗೆಂದಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ, ಶ್ರೀ. ಭಾಲಚಂದ್ರ ಘಾಣೇಕರ ಅವ
ರಿಗೂ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಶಾಂತಿಸೇವಾಸದನ
ಸೇಡಬಾಳ
೨೨-೫-೧೯೪೮

ಮಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯ.

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನುಡಿ

ಇದು ಪ್ರತಿಭಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆಯ ಐದನೆಯ ವರ್ಷದ ಐದನೆಯ ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಕಿರಣ. ಈ ವರ್ಷ ಇದುವರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಆರು ಕಿರಣಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಎಂಟುನೂರು ಪುಟ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಅನುವಾದಕ್ಕಿಂತ ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯ ವಾಲು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಹರ್ಷವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇನ್ನು ನಾವು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಈ ವರ್ಷದ ಮಿಕ್ಕ ನಾನೂರು ಪುಟ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ ಅದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮುದ್ದಲೂರವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ, “ದೇವರೆಲ್ಲಿ!” ಎಂಬುದು. ಚಂದಾದಾರರನ್ನು ಈ ವರ್ಷದ ಪ್ರತಿಭಾ ಕಿರಣಗಳು ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಮಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅನೇಕವಾದ ಈ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾಲೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. “ಜಯಂತಿ” ಸಂವಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಾಯುಕ್ತ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೊಂದು ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ತೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಾವು ಉಪಕೃತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಮುದ್ರಕರ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಪುಸ್ತಕ ಹೊರಗೆ ಬರುವದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಂತೂ ಸದಾ ಋಣಿ.

ಭಾಲಚಂದ್ರ ಘೋಷಕರ

ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ

೦

“ ಗಂಗಾ, ಪರದೇಶಿ ಹುಡುಗ ತಾಯಿ! ನಾವೆಲ್ಲ ಕಚ್ಚಿ ಮುಚ್ಚಿ ಮಾಡಿದರ ನೆಟ್ಟಿಗವ್ವ. ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗ ಯಾರ ಕೇಳವರು ಹೇಳವರು ಇದ್ದಾರೇನ ನೋಡು. ಅಲ್ಲಿಯದು ಅಲ್ಲೇ ಬಿತ್ತು, ಇಲ್ಲಿಯದು ಅಲ್ಲೇ ಬಿತ್ತು ಮಾಡಿದರ ಹೇಗಾಗೋದು.... ? ”

ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಮುಸುರಿ, ಕಣಕದ ಮುದ್ದೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು.

“ ಅಲ್ಲ ಚಂದ್ರಾ! ಎಷ್ಟಾದರೂ ಇದು ಮದುವೆಮನೆ ತಾಯಿ! ಬೀಳೋದೂ ಏಳೋದೂ ಹಾಗೇ ನಡೆಯೋವೇ. ಹನ್ನೆರಡ ಮನೆ ಹೆಂಗಸರು ಹುಡುಗರು ಬರತಾರ, ತಿನ್ನತಾರ. ಆಗೋದವ್ವ ಅದು. ಹುಡುಗರು ಹುಬಚಿ ತಿಂದರೆ ಉಂಡರನನ ಮದುವೆಯಲ್ಲ? ನಾಳೇನ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರ ಏನ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬಾ ಅಂದರ ಬಂದಾರು ? ”

ಹೂರಣದ ಮುದ್ದೆಯೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತ ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳಿದಳು.

“ ತಿನ್ನಲಿ ಗಂಗಾ! ಮಕ್ಕಳಮರಿ ತಿಂದರೆ ಉಂಡರೆ ಕಡಮಿ ಆಗುವ ದಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ಮಾಡೋದು ಯಾತಕ್ಕ? ಆದರೆ ಕೈಯೊಳಗ ಕಾಲೊಳಗ ಚೆಲ್ಲಿ ಕೆಡನೋದು ಬೇಡಂತ ಹೇಳಿದೆ ನಾನು. ಹುಡುಗರು ತಿಂದರೆ ಇನ್ನನ್ನ, ಕೊಡಲ್ಲ, ಯಾರ ಬೇಡ ಅಂತಾರು ? ”

ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಸೆರಗು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಚಂದ್ರವ್ವ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಹೆಂಗಸರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೋಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ನುಡಿದಳು,--

“ ಹೀಗೆ ಹಸಿಬಿಸಿ ಮಾಡಬೇಡಬೇ! ಗಂಡಸರು ಎಲೆಯೊಳಗ ಅಲ್ಲೇನ ಅಲ್ಲೇ ಒತ್ತಿ ಇಡತಾರು. ಖರ್ಚ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಬಾಯೊಳಗ ಅದರೂ ಬೀಳಲಿ. ”

“ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಉರಿಯುವಲ್ಲವು ಏನ ಮಾಡೋಣ.... ಕಾಕೀ... ! ನಾವೇನ ಬೇಯಿಸದ ಬೇಕಂತ ಬಿಡತೀವಿ ? ”

“ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕಾರಭಾರ ! ಒಂದ ಸಾಮಾನು ನೆಟ್ಟಗ ನೋಡಿ ತರುವಂತಿಲ್ಲ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲಂತ ಹೆಸರಿಟ್ಟರ ಏನ ಮಾಡೋದು ? ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಮಾಡತೇವಿ ತಾಯಿ ನಾವು. ” ಗಂಗವ್ವ ಹೋಳಿಗೆ ಲಟ್ಟಿಸುತ್ತ ನುಡಿದಳು.

ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಊದುಗೋವೆಯಿಂದ ಒಲೆ ಊದಿ ಊದಿ ಹೊತ್ತಿಸ ತೊಡಗಿದಳು. ಉರಿಯು ಆಗದಿರಲು ಬೇಸತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಶಡೆದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉರುವು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೋರಿ ನಿಂದ ತಿವಿದಳು.

“ ಹೀಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದರೇನಾಗೋದು ? ”

“ ಏನ ಮಾಡಲೇ ಕಾಕೂ ? ಊದಿ ಊದಿ ಉಸುರು ಜಗ್ಗಿ ಹೋಯ್ತು ! ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪುಗ ಆದುವು. ಒಲೆಯೇ ಹೊತ್ತವಲ್ಲದು. ”

ನೀರೊಡೆದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ರೇಶಿಮೆಯ ಮುಗುಟೆದಿಂದ ಒರಸಿ ಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಳು.

“ ಮುಗುಟೆ ಹೊಲಸ ಮಾಡುವಿ ನೀ. ನಿಮ್ಮತ್ತೆ ಮನೆಯೊಳಗ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಬೈತಾಳ ನೋಡು. ”

“ ನನ್ನ ಜೀವದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನ ಇದು ? ”

“ ಮಾತಿನೊಳಗೇ ನಡಿಯಿತಲ್ಲ ವೇಳೆ ? ಚಟ್ ಚಟ್ ಮಾಡಿ ಮುಗ ಸರಿ. ಈಗ ಅರಿಸಿಣ, ಐರಣಿಗೆ ಅಂತ ಹೊರಗ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ಹೋಗ್ತೀರಿ. ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಹಿರಿಯತನದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಾ ಪಿಸಿದಳು.

“ ಯಾರಿಗೆ ನೋಡೋದು ಬೇಕಾಗೇದ ತಗೋ ತಾಯಿ ! ”

“ ಎಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದ. ಈಗ ಬಾರಸೋದು ಕೇಳಸಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟತ್ತ ಹಂಚು ಇಟ್ಟಿದೀರಿ, ಇಲ್ಲಿ ಐದ ಸೇರಿನ ಹೋಳಿಗೆಯಾದರೂ ಆಗಲಿ ಅಲ್ಲ. ಆ ಪಡಸಾಲೆಯೊಳಗೆ ಎಂಟೇ ಒಲೆ ಹೂಡಿರುವರಂದರ ಈಗ ಒಂದು ಹೊರಸಲು ತುಂಬ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡಿದರು.

ನೀವೂ ಏನ ಸಣ್ಣವರೇ ? ಏನ ಹೇಳೋದವ್ವ. ಸಂಗಡ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಹುಡುಗರನ್ನು ಬೇರೆ ಕರೆದ ತಂದಿದೀರಿ. ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರು ವಿರೋ ಏನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಡಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಿರೋ ಏನೋ ನಮ್ಮನ್ನು ! ”

ಎಂದು ಚಟ್ಟನೆ ಹೋಳಿಗೆಯ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಡುಕಿನಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರವ್ಯ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಚಿಕ್ಕ ಹಂಚಿನ ಮನೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಇಪ್ಪತ್ತು ಒಲೆಗಳು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ ಹೆಂಗಸರು, ಹಲವು ಹುಡುಗರು. ಗೊಂದಲವೇ ಗೊಂದಲ. ಒಬ್ಬಳು ಲಟ್ಟಿಸುವಳು, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಬೇಯಿಸುವಳು, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಕಣಕ ಹದ ಮಾಡಿ ಉಳ್ಳಮಾಡಿ ಕೊಡುವಳು; ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಹೂರಣ ಮಿದ್ದುವಳು, ನಡೆದಿವೆ ಮದುವೆಯ ಅಡಿಗಿ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗೆ ಹಿಡಿಸದೆ ಹಂಚು, ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಅಂಥ ಹೋಗೆ ತುಂಬಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತು, ನಗೆ, ಸಿಡುಕು, ಸೆಡವು ಗಳೊಡನೆ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಸಾಗಿದೆ. ಮದುವೆಯ ಮನೆ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಉಂಡು ತೇಗುವ ಯೋಜನೆ. ಅದರಿಂದ ನೂರಾರು ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಅಡಿಗಿಗೆ ಕೂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹತ್ತಿಂಟು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಗ್ಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾವಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು ಅಡಿಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ಹೊರಗೆ ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹುಡುಗರು ಅಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಂದರದಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯಾದ ಹೋಗೆ ತೇಲಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ತಳವಾರ ಹೊರಜಗುಲಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿದಾದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಹೋಮ ಕುಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

“ ಲಗೂನೆ ಅಷ್ಟ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದೊಳಗ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡಂಪಂಡಿತರ. ಒಮ್ಮೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಜನ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಆ ಮೇಲೆ. ”

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅವಸರ ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿದ.

“ ಮಡಿ ಲಗ್ನು ಬೇರೆ ಅಂತೀರಿ. ಹೀಗೆ ಗಡಬಡಿ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲನೂ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಾ? ನಾಳೆ ನೀವೇ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ದೊಡ್ಡವರ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಹೆಸರ ಇಡತೀರಿ ಕಲ್ಲಾ....”

ಜನಿವಾರದೊಳಗಿನ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೇಳಿದ ಪಂಡಿತ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿ ಗುಲಾಲು, ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಹಿಟ್ಟಿನ ದೊನ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡತೊಡಗಿದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಆಡುವ ಅಡಿಕೆಯೊಂದು ಅಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟಿ ದರ್ಭೆಯ ಕಡ್ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಬಾಲಕನೊಬ್ಬ ಓಡಿ ಬಂದು ಕೈಹಾಕಿದ.

“ ನಿಮ್ಮದೂ ಇಲ್ಲೇ ಬಂದದ ಏನಪ್ಪ? ಒಂದ ಮದುವೆಗೆ ಸಾವಿರ ನಿಷ್ಟೆ ಅಂತ ! ”

ಎಂದು ಪಂಡಿತ ಹುಡುಗನನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಕಳಿಸಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೋಮಕುಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತ ಕುಳಿತ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತ ಕಲ್ಲಪ್ಪ. ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಜರದ ರುಮಾಲಿನ ಕಟ್ಟು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡ. ಧಡಿಯ ದೋತರವನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಗೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಯೊಳಗಿನ ತಾಂಬೂಲನ್ನು ಉಗುಳಿ ಬರುತ್ತ ನುಡಿದ,—

“ ಬಡವರ ಮದುವೆ ಅಂದರೆ ಹಾಗೇ ಪಂಡಿತರೂ....ಇದೇ ಊರೊಳಗ ಗೌಡರ ಮನೆತನದೊಳಗ ಮದುವೆ ಇರಲಿ, ನೀವೇ ಓಡಾಡಿ ಮಾಡತೀರಿ. ಅದೇ ಮುಂಜಾನೆ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಸಾರೆ ಎಡತಾಕಿದರೂ ಭಾಷ್ಣಿಗೆಗೆ ಸೆಟ್ಟಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಮಗದುಮನೂ ಇಲ್ಲ. ಗೌಡ ಬರುವದಂತೂ ದೂರೇ ಉಳಿಯಿತು. ಅದರೊಳಗ ನೀವು ದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ತಕ್ಕೊಂಡ ಕೂತಿದೀರಿ? ”

“ ನಮ್ಮದೇನ ನ್ಯಾಯ ಕಲ್ಲಾ? ಇದ್ದರೂ ಮಾಡತೇವಿ, ಇರದಿದ್ದರೂ ಮಾಡತೇವಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಖರ್ಚ ಮಾಡುವಿರಿ. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಜೀನತನ ಅನ್ನತೇನ ನಾ...”

ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಾಕುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಕೇಳಿದ ಪಂಡಿತ.

“ ಆದೇನರ ಆದೀತು ಬಿಡು, ಮುಂದೆ ನೋಡಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಾಕು. ಅದು ನೋಡು, ಹೊತ್ತಕೊಂಡ ದೋತರ ಸೆರಗ ಬಿದ್ದು ಹಾಕಿದ್ದೆಲ್ಲ ಕೆಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೇದ....”

ಹಿರಿಯ ಪಂಡಿತನೊಬ್ಬ ಹೊರಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಗದ ಸುರುಳಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಅದ್ದಿ “ ವೀತರಾಗಾಯ ನಮಃ ” ಎಂಬುದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದ

“ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈ ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಒಂದೆರಡ ತಾಸಿ ನೋಳಗ ಹಾರಿ ಹೋಗತಾವ ನಿಬ್ಬಣ ತಂದ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದ ರೊಳಗ ಏನತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಸಪ್ಪಳ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದವು.... ”

“ ಏನತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಏನ ಮಾಡಿರಿ ? ”

ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದ, ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಆ ತರುಣ ಪಂಡಿತ.

“ ಏನ ಮಾಡಿರಿ ? ಮದುವೆ ಮನೆಯಪ್ಪ ! ಖರ್ಚ ಒಂದೋ ಎರಡೋ. ಕೊರವರ ಶೆರಿಗೆ ಹಾರಿದು ಹದಿನೈದ ರೂಪಾಯಿ....ಸನಾದಿಯವನ ಮೇಲೆ ಎಂಟಾಣೆ ಗುಲಾಲ ಹಾರಿಸಿದರು ..ಏನ ಕೇಳೋದು....”

“ ಬೇಕ, ಕಲ್ಲಾ, ಬೇಕು, ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಏನ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗೋದ ಅದ?...ಮದುವೆಯೊಳಗೇ ಉಣ್ಣೋದು ತಿನ್ನೋದು....”

ನಡುವೆಯೇ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮಾತನ್ನು ತಡೆದು ಹಿರಿಯ ಪಂಡಿತ ಹೇಳಿದ.

“ ಮತ್ತ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಜೀವ ಕೆಳಗ ಮೇಲೆ ಆಗ್ತದ್ದಲ್ಲ ಇವರದು. ” ಚಿಕ್ಕ ಪಂಡಿತ ಹೀಯಾಳಿಸುವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ.

“ ಕೊಡತಾವ ಏಳಪ್ಪ ಕಲ್ಲಪ್ಪ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗತಾವ ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಾ.... ಕಲ್ಲಾ ಮುಂದೆ ನಿಂತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ನಾವೇನ ತಿರುಗಿ ಕೇಳು ವಂತಿಲ್ಲ ನೋಡು. ನೂರಾರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಾ, ನೋಡಿದಾ, ಅವನಿ ಗೇನ ನಾವು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತತದ ? ” ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ ಪಂಡಿತ.

“ ಯಾರ ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟ ಸಲ್ಲಬೇಕು ಅಷ್ಟೆಷ್ಟ ಮುಟ್ಟಿಸತೇನಿ.... ನನಗೂ ಏನ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ ? ”

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಆಡ್ಯತೆಯಿಂದ ನುಡಿದ, ಬಿಳಿಯ ಮೀಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ತಿರುವುತ್ತ.

“ ಅದನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡೇ ನಾನು ಮುನ್ನೋಡಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗೇನಿ. ಮತ್ತು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈವ ರೂಪಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಹಂದರ ದೊಳಗ ಕಾಲ ಇಡುವವನಲ್ಲ. ತಿಳಿತು ? ”

ದೇಶಾವರಿ ನಗೆ ನಕ್ಕು ಕಲ್ಲನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದ ಪಂಡಿತ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮುಖದಲ್ಲಿಯ ಏರಿಳಿತವನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದವರಿಸಿದ, —

“ ಹೌದ ಕಲ್ಲಾ, ಮುದಕಿ ಹಿಂದೇನ ಗಂಟ ಗಂಟ ಇಟ್ಟು ಹೇಗಿತ್ತೋ? ಏನ ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಸಾವುಕಾರ ಮನೆ ಕಾಣೋದೋ ? ”

ರಹಸ್ಯದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರ ಮಾತಿವ್ಯಂತಿತ್ತು.

“ ಎಲ್ಲಾ ಗುಡ್ಡಾ ಸುತ್ತಿ ಮೈಲಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೇನೇ ಆಗಿದೆ. ” ಸ್ವಲ್ಪ ಆಡ್ಯತೆಯಿಂದಲೇ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮಾತು ಮುಂದರಿಸಿದ “ ಹುಚ್ಚ ಇದ್ದೀದಿ ಏನ ನೀ? ಎರಡ ಹುಡುಗರ ಮೇಲೆ ಹತ್ತ ವರ್ಷ ಜನ್ಮಾತಗದಳ ಮುದಕಿ, ಇಂಥಾ ಊರೊಳಗ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳೋದೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು, ದುಡ್ಡ ಎಲ್ಲಿಂದ ಮಾಡತಾಳು? ಈಗ ಪೋರಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಉಸ್ಸ ಅನ್ನುವುದ ರೊಳಗ ತಾ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಳು. ಏನ ಮಾಡತಾಳ ಪ್ರಾಣಿ ! ”

“ ಹಾಗಾದರ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏನಪ್ಪಾ ? ”

“ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತೂತ ಕೆಡಿಯೋದೇ ಅಲ್ಲ. ಪರದೇಶಿ ಹುಡುಗನ ಮದುವೆ ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಸತಿ ನೋಡು ! ಇದೊಂದ ತಿಂಗಳ ದಾಟಿತೆಂದರೆ ಮುಂದ ಮೂರ ವರ್ಷ ಮನೆಯೊಳಗ ಮದುವೆ ಆಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ಸೋದರ ಮಾವ ನರೇ ಏನು? ಹುಡುಗನ ಕಾಳಜಿ ಮಾಡತಾನ ಅನ್ನುವಿ? ಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಗೊಂದಿಷ್ಟ ಹಸರ ತಂಬಾಕು ಚಿಲುಮೆ ಆದರ ತೀರಿತು. ಎಲ್ಲಾ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದ. ದೇವರ ಶಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟ ದಾನು, ಸಾಗಸತೇನ ಆಯ್ತು. ಮುಂದ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕಳವಾನ ಮಗಾ, ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಅನ....ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತದ ? ”

“ ಹುಡುಗ ಅಂಥವ ಅಲ್ಲ ತಗೊ ! ”

“ ಅಂತ ಹೇಳೇ ನಿಂತ ಮಾಡೋದಲ್ಲ? ಇಂಥ ವೇಳೆಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮರ ಯಾತಕ್ಕ ಇರಬೇಕು ? ”

“ ಯಾತಕ್ಕಾದರೂ ಬಳಗ ಅಂದರ ಹೆಚ್ಚಿನದು ನೋಡಪ್ಪಾ ! ”

ತಲೆದೂಗಿದ ಪಂಡಿತ. ಹಣೆಯೇರಿಸಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬೆರೆಗಿನ ಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲೆಂದೋ ಏನೋ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕೂಗಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಹೇಳ ಹತ್ತಿದ.--

“ ಹುಗ್ಗಿಗೆ ನಾಲ್ಕೆಂಟ ಸೇರ ಬೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಕಿರಿ, ಅಂದರೆ ಅಡಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ.”

“ ಕಲ್ಲಾನ ಬುದ್ಧಿನೂ ಬಹಳ ಆಳ್ವಾ? ಮೂರ ಮಾರ ಮುಂದ ಹಾರಿಕಿ ಇರತದ ನೋಡು ! ”

“ ಎಲ್ಲಾ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಪ್ಪ ! ಜನ ಬಂತಂದರ ಆಪ್ತರ ಎದುರಿಗೇನ ಮುಖ ಒಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದ ಅದ? ಅವರ ಎಕ್ಸಂಬಿ ಜನ. ಬೆಲ್ಲದ ನಾಡ ವರು. ತೋಟಪಟ್ಟಿ ಇದ್ದವರು. ಮೂರ ಮೂರ ತಿಂಗಳ ಗಾಣ ನಡಿತಾವ ಅಂತ ಅವರ ಊರೊಳಗ ನಾ ಮುಂದಾಗಿ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ತಂದ ಮಾಡೇನಿ. ಇಲ್ಲಾದರ ಇಂಥಾ ಮನೆತನ ಸಿಗತ್ತತ್ತ ಈ ಅಪ್ಪಗ....”

ಇನ್ನೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಆಡ್ಯತೆಯ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿ ಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸುವ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳ ಬರಹತ್ತಿತು. ಕೊಂಬು ಹೊಡೆಯುವ ನಿನದವೇಳಹತ್ತಿತು.

“ ಬಸ್ತಿಯೊಳಗ ಅರಿಸಿಣ ಹತ್ತಿತ ನೋಡಿರಿಬೇ. ಇನ್ನು ಚೌಗುಲೆ ಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅರಿಸಿಣ ಬಂದದ ಏನೋ.... ”

ಹಂದರದೊಳಗಿಂದ ಹೋಳಿಗೆಯ ದುರುಡಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಹೌದ, ಚೌಗುಲೆ ಅವರ ಸುಂದರಾ ಮತ್ತ ನೇಮೀತಾನ ಕೈಯಿಂದ ಅರಿಸಿಣ ಬಂದದ. ಮಕ್ಕಳವಂತಿಗೆಯರು....ಹುಡುಗನಿಗೆ ಪಟ ಪಟ ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣು ನಾಲ್ಕು ಗಂಡ ಆಗಲಿ ತಾಯಿ ! ಮುದುಕಿ ಹಿಂದ ವಂಶ ಆದರೂ ಬೆಳ ಯಲಿ.” ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ನುಡಿದಳು.

“ ಆಗಲಿ ತಾಯಿ ! ” ಇನ್ನೊಬ್ಬಾಕೆ ದನಿ ಎಳೆದಳು.

“ ಆದಾವು ತಗೋ, ಪೋರಿ ಮೈನೆರದ ಮೂರ ವರ್ಷ ಆಗಿಹೋಯ್ತು ! ”

“ ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣದ ಕಾಣ್ತದಲ್ಲ ಗುಗೂ ? ”

“ ಅವ್ವಾ ! ಸಣ್ಣಾಕಿ ಯಾನ ? ನಿನ್ನೆ ಕುದರಿ ಮೇಲಿಂದ ಇಳಸ ಕೋಲಿಕ್ಕ ಹೋದರ ನಮ್ಮವರ ನಡ ಸಳಕ್ ಅಂತಂತ....”

“ ಮುಸುಕ ಹಾಕೊಂಡ ಕೂತಾಗ ಸಣ್ಣದ ಕಾಣಿಸೇದ. ಇಳಸಕೋಲಿಕ್ಕ ಮುಂದ ಹೋಗ್ಯಾನ ಅಪ್ಪಣ್ಣ. ಚಹ ಕುಡದ ಮನುಷ್ಯ, ಜೋಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂಬಾಳಸಬೇಕು ? ”

“ ಬೇಕಾದಂಗ ಜೋಳದ ಚೀಲಾ ಹೊರತಾರ ಏಳ ತಾಯಿ ! ”

ಗಂಗವ್ವ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸ ಹೋದಳು.

ಹೀಗೆಯೇ ಹೆಂಗಸರ ತುದಿವೊದಲಿಲ್ಲದ ಮಾತುಗಳು ಬೆಳೆದು ಯಾವ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೈಲಿಗೆ ತರುವವೋ ಏನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ. ಕಲ್ಲವ್ವ ಚಟ್ಟನೆ ಅತ್ತ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದ,—

“ ಮಾತಿನೋಳಗ ಮೈಮರತ ಹಸಿಬಿಸಿ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿಬೇ. ಉಣ್ಣುವಾಗ ಗಂಡಸರು ಹೆಸರ ಇಟ್ಟುರ ನೋಡಿರಿ ! ”

೨

ದುಂಡಗೆ ತುಂಬಿದ ಮೈಯು. ಇದೀಗ ಮೊಗಮೀಸೆ ಕಪ್ಪು ವರ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಮುಖ. ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಹುಣಸೆ ವರ್ಣವಾದರೂ ಅರಸಿಣ ತೊಡೆದುದರಿಂದ ಒಂದು ತರದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ಕೈಕಾಲುಗಳು. ಮದುಮಗನ ಉಲ್ಟಾ ಸದಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಮಂಟಪ ದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಉಟ್ಟ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ವರ ದೋತರ ಅರಿಸಿಣ ಹತ್ತಿ ಹಳದಿ ಆಗಿವ. ನೀಳ ವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಅದರ ಸೆರಗು ನೆಲವನ್ನು ಗುಡಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಮೈಯಲ್ಲ ತೊಟ್ಟ ಮಲಮಲಿಯ ಶರ್ಟಿನೋಳಗಿಂದ ತುಂಬದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದ ಕೂದಲು ಗಳು ತೋರುತ್ತಿವೆ. ಹಗುರಾಗಿ ಸುತ್ತಿದ ಬಾದಲಿ ಪಟಕೆಯಲ್ಲಿ—ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ—ಬೀಡಿಯ ಕಟ್ಟು, ಕಡ್ಡಿಯ ವೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಅರ್ಧ ಮುಖವನ್ನು

ಹೊರಗೆ ತೋರಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಹಮ್ಮುಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತ
ಲಿವೆ.

ಮುಂಗೈಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪೋಚು, ಬೆರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಉಂಗುರಗಳು ಸಡಿ
ಲಾಗಿ ಈಗೋ ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೋ ಕಳಚುನಂತಿದ್ದವು; ಈತ ತಮ್ಮ ಬಡ
ಯನಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅಲ್ಲೇ ಮಂಚದ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕರೆದು ಹೇಳಿದ,—
“ಜಾಬಣ್ಣಾ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಹೆಂತಿ ಐದೈದ ಎಲೆ ತಗಿಯಬೇಕಪ್ಪ,—”

“ಐ ! ಮದುಮಕ್ಕಳ ಆಗಿ ಅವರ್ಯಾಕ ತಗಿತಾರ ? ಎಲೆ ತಿನತ ಗುಗ್ಗಿ
ಶಾಕತ ಕೂತಿದಿ ತಾಸ ಆಯ್ತು. ಎದ್ದ ಗಂಡಗಚ್ಚಿ ಹಾಕಿ ತಗಿ ಏಳಲ್ಲ.”

ವಂಕಿಯ ತೋಳು ತಿರುವುತ್ತ ನಗೆಯ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವ ಬಿಂಕ
ದಿಂದ ಆಂದಳು. ಆಗ ಅವಳುಟ್ಟ ಮಡಿಯ ಸೆರಗು ಎದೆಯ ಮೇಲಿಂದ
ಸರಿದು ಕೊರಳೊಳಗಿನ ದೊಡ್ಡ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಟಿಕ್ಕು ಹೊರಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿತು.

“ತಗಿಬೇಕಂತವಳು. ಇಂದ ಮದುಮಕ್ಕಳ ಒಂದ ಐದರೂ ಎಲೆ....”

ನಡುವೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ತುಪ್ಪದ ಗಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
ಒರುತ್ತ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಳು.

“ಆಕೆಗೆ ಏನ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನ ತಗೊ !”

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಓರೆನೋಟದಿಂದ ಗಂಗವ್ವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೇಳಿದ.

“ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತ ಇದ್ದದ ಇರತದಲ್ಲ. ಜಗದೊಳಗ ಹೊಸವ
ಏನ ಆದ ?”

ತುಂಟತನದಿಂದ ನುಡಿದು ನಡೆದಳು, ಗಂಗವ್ವ. ಆಗ ಹೋಳಿಗೆಯ
ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕಬ್ಬಿಣಂಚು ಡಬ್ಬು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ
ಳಾಕೆ. ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿದ್ದಿತು.

“ಕಣಕ ಹೂರಣ ಎಲ್ಲಾ ಆಗಮಾಡಿದಿರೇನ, ಇಷ್ಟ ಲಗೂನ
ನಡದಿ ?”

“ಆಯ್ತಲ್ಲ !”

“ಲಗೂನ ಸೀರಿ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡ ಉಟ್ಟು ಬರಿ ಗಂಗಾ ! ನಿಮ್ಮ
ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡೇ ಬಾ. ಸುಮ್ಮನ ಎಡತಾಕಸ ಬೇಡಿರಿ. ಒಂದೇ

ನೋರಿ-ಬಾಳಾಬಾಯಿ- ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆನೂ ಎಷ್ಟಂತ ನೋಡಕೊಂಡೋತು.' ಚಂದ್ರವ್ವ ತಿರುಗಿ ನಿಂತು ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸೂಚಿಸಿದಳು.

“ ಎಡತಾಕಲಿ ಅಲ್ಲ! ನಾಳೆ ಕಳಸಗಿತ್ತಿ ಸೀರಿ ಏನ ನಮಗ ಕೊಡಕ ಬರತಾಳು ? ”

ಗಂಗವ್ವನ ಉತ್ತರವಿದು.

“ ಏನ ಹೊರಗಿನಾಕೆ ಇದ್ದಾಳ ಏನ ತಗೊ! ಬಂದ ತಿಂದ ಹೋಗ್ತಾಳ. ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ಆಕೆ, ಆಕೆ ಮಕ್ಕಳ, ಆಕೆ ಗಂಡ ಮೂರ ಮೂರ ಸಾರೆ ಉಂಡಿದಾರ. ”

ಬೇಕೆಂತಲೇ ಕೆಣಕು ಸ್ವರ ತೆಗೆದು ನುಡಿದ ಕಲ್ಲಪ್ಪ.

“ ಅವರ ಉಂಡರ ಅವರ ಪಾಲಿನದಾಯಿತು. ”

“ ನೀನೂ ತಿಂದಾದಿ ಏಳ, ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡ್ತ ಮಾಡ್ತ ತುಪ್ಪ ಹೋಳಿಗೆ ಎರಡ ತಿನ್ನದ ಒಳ್ಳೇ ಇದ್ದಿ ! ”

“ ಮಾಡತೇವಿ ಅಂದ ಮೇಲೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬ್ಯಾಡ ? ”

“ ನೀರೊಳಗೇ ಇದ್ದ ಮೇಲೆ ಮೀನ ನೀರ ಕುಡಿಲಿ ಕುಡಿದಿರಲಿ ಕುಡದ ದನು ಅನ್ನೋದಲ್ಲ ? ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ನಡುವೆ ಮಾತು ಜೋಡಿಸಿದಳು ತಾನಂದಂತೆ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎರಡೆರಡು ಹೋಳಿಗೆ ಹೆರತುಪ್ಪ ತಿನ್ನಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳಾಕೆ. ಎಷ್ಟು ಗಡಬಡಿ ಮಾಡಿದರೂ ಗಂಡಸರ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲ ಸೀರಿ, ಹೆಂಗಸರು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೆಂದರೆ ಗ್ಯಾಸ ಉರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇತ್ತು. ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಮೈಸುಟ್ಟುಕೊಂಡ ಹೆಂಗಸರು ಬೇಡಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೈನುರಿದು ಹಾಕಿದರೆ ಎರಡೆರಡು ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ ತಿಂದೇ ತಿನ್ನುವರೆಂದು ಅನೇಕ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ ಅನುಭವ ಪಡೆದ ಚಂದ್ರವ್ವ ಬಲ್ಲಳು.

“ ಎಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತದ ಬಿಡ ! ” ಎಂದು ಗೋಣು ಹಾಕಿ ಗಂಗವ್ವ ಹೋದಳು.

ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದನೋ ಏನೋ, ತಾತೋಬಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಿಲುಮೆ ಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಅವಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದ.

“ ನಿಲ್ಲು ! ”

ಗಂಗವ್ವ ಗೋಡೆಯ ಮರೆಗೆ ಅಲ್ಲೇ ತಿರುಗಿ ನಿಂತಳು.

“ ಇವನೇಕೆ ಬಿನ್ನ ಹತ್ತಿದ ಮುತ್ತ ! ”

ರಜಸ್ಯದ ನಗೆಯಿಂದನ್ನು ಬೀರುತ್ತ— ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಅವಕ್ಕೆ ಏನೂ ಹೇಳದೆ ತಿರಿಗಿ ತುಸ್ಯ ಬಡಿಸಲು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಕ್ಕಾಗುವೆ ಕೇಳಿದ,—

“ ನೋಡೋ ತಾತ್ಯಾ, ಗಂಗಾ ಹಂಚಿನ ಬುಡದೊಳಗ ಇಟ್ಟ ಕೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ಹೋಳಿಗೆ-ಗೀಳಿಗೆ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ವಾಳೇನು....? ”

ಗಂಗವ್ವ ಸೆಡವಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

“ ನಾ ಒಯ್ದರೇನ ಒಯ್ದಿದ್ದರೇನ ಎಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲೇ ಅವ ಮುಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿ ಕದ್ದೇಕೆ ಒಯ್ಯಲಿ? ಅಣ್ಣತಮ್ಮರ ನೀವೇ ನೋಡರಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರು. ನಮ್ಮ ಬಾಬು ಮೊದಲ ಮಳ್ಯ ಹುಡುಗ. ವಾದುವೆ ಅನ್ನೋಣ ಉಬ್ಬಿ ಇವರ ಕೈಯೊಳಗ ಕಾರಭಾರ ಕೊಟ್ಟ ಕೂತಾನ ಆಯ್ತು. ” ಎಂದು ಅಲ್ಲೇ ನುಟಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಅಂದಳು.

ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮುಖ ಸುಟ್ಟ ಬದನೆಯಂತಾಯಿತು. ನಗೆಯಲ್ಲ ತೇಲಿಸಿ ಹೊಡೆದೆಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡ ಅವರೂ ಜಗ್ಗಿ ತಂದ ನಗೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ,

“ ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯೊಳಗ ಒಯ್ಯ ಆಪ್ಪಣ್ಣಗ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೋಡಾಕಿ.... ”

“ ಮನೆಯೊಳಗ ಒಯ್ದೇಕೆ ಕೊಡಲಿ? ಬೇಕಾದರ ಕರದ ತಂದ ಉಣಲಿಕ್ಕೆ ಹಾಕತೇನೆ. ಇಲ್ಯಾರ ನನ್ನ ಕೈಯ ಹಿಡಿಯುವವರಿದ್ದಾರ? ” ಎಂದು ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು ಗಂಗವ್ವ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡ,—

“ ತಾತೋಬಾ ಇರವತನಕ ಮನೆಯೇ ನಿನ್ನದದ ಬಿಡು.... ”

ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಚಿಲುಮೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಿರುಗಿ ನುಟಪದಲ್ಲಿ ತಾತೋಬಾ ಒರುತ್ತ ಹೇಳಿದ,—

“ ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದಿ, ಯಾರ ಬಂದರು ಯಾರ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಯ ದೊಳಗ ಇಡಂದರಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಮಗದುಮರ ಹುಡುಗರ ಯಾರೂ ಉಂಡ ಹೋದಂಗ ಕಾಣಸುಗಿಲ್ಲ ”

“ ತೋಟದೊಳಗೆ ಇದ್ದಾರ. ಸಂಜೆಯಾದರೂ ಉಂಡ ಹೋದಾರು. ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ, ಆಯ್ತು. ”

ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡದವರಂತೆ ನುಡಿದು ಬಿಟ್ಟ.

“ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸಾಯಕಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸುವಿ ಎನ ನೋಡು!” ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಹೇಳಿದ ತಾತಪ್ಪ.

“ ಎಷ್ಟು ಕಡೆಗೆ ಅಂತ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹಾಕಲಿ ನಾ. ಹೊರಗೆ ತಿರಗತ ಇದ್ದೀದಿ, ಅಷ್ಟು ಮಾಡಲ್ಲ ನೀ, ” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ಸುಮ್ಮನ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕೂಡೋದ ಅಂದರೆ ಏನ ಬಂತು? ಎಲ್ಲಾನೂ ನಾನೇ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೀ ನೇನ ನಿನ್ನ ಸೋದರಳಯನ ಮದುವೆ ಅದೇ ಅಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಸೋದರ ಸೊಸೆ ಬಂದ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ರೊಟ್ಟಿ ಕೈಯಾಗ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಮುಚ್ಚಿ ಹೊಡದಿ ಅಲ್ಲಾ. ”

ಗಂಗವ್ವನ ಮಾತಿನ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾತಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿಸಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಗುರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಸುಮ್ಮನಾದ.

“ ಯಾವಾಗಾದರೂ ಅವನದು ಹಾಗೇ ಏಳು! ”

ಮಾವನು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಆ ಮಾತು ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುವಂತಿತ್ತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ನಡಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಾಗಲೇ ತನ್ನ ಮದುವೆ ಆದುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ‘ಎಕ್ಕಂಬಿಗೆ ಎರಡು ಸಲ ಎಡತಾಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ವನೂ ಅವನೇ. ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲದ ಮನೆ, ಹೆಂಗಸರಿಲ್ಲದ ಮನೆ ಎಂದು ತನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಹಲವರು ಹಿಂಜರಿದಾಗ ಈ ಮನೆತನದ ಗಂಟು ಹಾಕಿದವ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕನೇ. ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಗೇ ಇರುವರೇನು? ಅಪ್ಪರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡಿನ ತೊಂದರೆ, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ತೆರವು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವುದು? ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ಕೊಟ್ಟು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸಿ. ಮಾಡಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರೂ ಹೀಗೆ ಒಳಗೊಳಗೇ ಮಾಡೇ ಮಾಡುವರು. ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವವು? ನನಗೇ ಉಡುಗರೆ ಕೊಡ ತಪ್ಪೇಲಿ ಅಂತ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು! ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಮಗಳ ಮದುವೆ

ಮಾಡಿ ಕೊಡೋವೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ನಮಗಾದರೂ ಏನು ? ಲಗೂನೆ ಮದುವೆ ಆಯ್ತಂತ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಯ್ತು. ನಮ್ಮ ಮಾವ ಏನು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುತ್ತ ದನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡ್ತ ಕೂಡತಾನು. ಮನೆಯೊಳಗೆ ನಾನು ಉಂಡರೇನ ಬಿಟ್ಟು ರೇನ ಅದರ ಚಿಂತಿನೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೇ ಗಂಗಾನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹರಟೆಗೆ ಕುಳಿತ ಅಂದರೆ ತೀರಿಹೋಯ್ತು. ಅವ್ವ ಇರುವ ತನಕ ಅಂಜಿ ಎರಡ ಹೊತ್ತ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕಾದರೂ ಬರತಿದ್ದ. ಇತ್ತಿತ್ತ ಲಾಗ ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಇದ್ದರ ಇಂಥವ ಒಬ್ಬ ಸೋದರ ಮಾವ. ಹೊಲ ಮನೆ ಹೆಂಡರ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಎಂದೋ ಹಾಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕುಳಿತಾನು. ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಇವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಸುಧಾರಿಸುವುದೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅದೆ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಯ್ತು.’ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಪತ್ರಾವಳಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಲಿದ್ದ. ಆ ಅಸಹಾಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮದು ಮಗನೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತು ಹತ್ತಿಂಟು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಕೂಡ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ,—

“ ಸಾಕು ಬಿಡಪ್ಪ ಬಾಬು, ಸುಮ್ಮನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಐದ ಎಲೆ ತಗಿಯೋದು” ಎಂದು ಚಂದ್ರವ್ವ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು, ಅಕ್ಕರತೆಯಿಂದ.

“ ತಗಯಲಿ ಬಿಡರೆಪ್ಪ ! ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ವಾಲದ್ದೂ ತಾನೇ ತಗಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾನ. ಅಲ್ಲೇನು ? ”

ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ನಗೆಯಾಡಿದ.

“ ಈಗಿನಿಂದೂ ಇಷ್ಟ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿದರ ಹ್ಯಾಗಪ್ಪ ? ”

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟ.

ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮುಖ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಮುಸುರಿ ತೆಗೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಸರಿದ.

“ ಅವರ ಅನ್ನ ತಾರಂತ ನೀನೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡುವಿ ಏನು ? ತಗೂ ಅಷ್ಟ ಮುಸುರಿಯನ್ನೂ ಬೊಳೆದುಕೊಂಡೇ ಬಿಡು....ಅಂದರೆ ಒಂದ ಮಾರಿಗೆ ಎಲೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಬರತದ. ಇನ್ನೂ ಆ ಪಡಸಾಲೆಯೊಳಗೆ ಮಂದಿ ಕುಳಿತದ, ಊಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸುವ ದಾರೀಕಾಯುತ್ತ. ”

ಎಂದು ತಾತಸ್ವ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದ. ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಅದೇಕೋ ಖಂಡಿಸುತ್ತ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಎದ್ದು ಬಂದು,—

“ ಅವನೇನ ಮುಸರಿ ಹೊಡಿತಾನ ತಗೋ! ” ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತ ಮಸುರೆ ಬಳಿಯುವವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ “ ಹೀಗೆ ಚಟಾ ಚಟಾ ಮೈಮಣಿಸಿ ತಗೋಳ್ಳರಿ ಅಲ್ಲ. ” ಎಂದು ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಸರಿಯನ್ನು ಕಸಬರಿಗೆಯಿಂದ ಉಡುಗುತ್ತ “ ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮಮವೆಯೊಳಗೂ ಬಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ದುಡಿತಾನ ತಗೋಳ್ಳರಿ. ಇದೇನು ಒಬ್ಬರು ಒಬ್ಬರಲ್ಲೆ ಕಡ ಇದ್ದಾಂಗ ಅದ ಅಪ್ಪ—” ಎಂದ.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ದೂರ ಹೋಗಿ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ.

“ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡತಾನ ಗೊತ್ತ ಅದ ಬಿಡು ! ಯಾರ ಮುಂದ ಮುಚ್ಚಿಡತಾನ ಇಂಥಾದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಬಾಬ್ಯಾ ಮರುಳ. ನನ್ನ ಮಾತ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಾತೋಬಾ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ.

ಊಟ ಉಡಿಗೆಯಾಯಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಗೋಧೂಳಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯೂ ಆಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಎತ್ತೇರಿಸುವ ಸೀರೆಯ ಸಲುವಾಗಿ, ಅಪ್ಪ ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ತುಸು ತಂಟೆಯೂ ಬಂತು. ಆದರೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಎರಡೂ ಬಣವವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸಿದ. ಅದರಿಂದ ಮೆರವಣಿಗೆಯೂ ಅದಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದಲೇ ಸಾಗಿತು. ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲ ಪರದೇಶಿ ಹುಡುಗನ ಮದುವೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದು ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಚಂದ್ರವ್ವ “ ಇನ್ನೇ ಕೆಲಸ ತೀರಿತು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆ ” ಎಂದು ಎರಡು ಸಲ ಅಂದಳಾದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಅಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಳತನಕ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ತಿರುಗಿದಳು.

ಮುಂಜಾನೆ ಅಪ್ಪರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭ. ಊಟಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯ ಮನೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನೇನು ತಂಗಳ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನಿಷ್ಟು ಹಾಕಿ, ತಾಯಿಹೊಟ್ಟೆ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡುವ ಸೀರೆಗಳನ್ನಷ್ಟು ಉಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರೆ ಪಾರಾದೆನೆಂದು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಅತ್ತಿಂದ ಇತ್ತ ಇತ್ತಿಂದ ಅತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಪ್ಪರೆಲ್ಲ ಊಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ ಗುಡಾರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು.

ಕಲ್ಲಪ್ಪನು ತನ್ನ ಜನಿವಾರದೊಳಗಿನ ಬೀಗದ ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ಕೋಣೆಯ ಬೀಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಳಗಿನಿಂದ ಹೊಸ ಅರಿವೆಯ ಗಂಟನ್ನೂ ಮೊರದಲ್ಲಿ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ತಂದಿಟ್ಟನು.

ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಅತ್ತೆ ಮಾತು ತೆಗೆದಳು,—

“ ನಿನ್ನೆ ಎತ್ತ ಏರೆಸುವ ಸೀರೆಗೊಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಇಂದೂ ಹಾಗೇ ಅದರ ನಡಿಯೂದಿಲ್ಲ ನೋಡು....”

ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ ತಾತೋಬಾ ಹೇಳಿದ,—

“ ಕೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಡುವುದರಲ್ಲೇನಿದೆ ? ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು....”

ಅವನ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು, ಸಿಡಿದು ಬಿದ್ದವರಂತೆ ನುಡಿದಳಾಕೆ,—

‘ ಹಾಂ ! ಹೀಗೆ ಹೇಗನ್ನುವಿರಿ ನೀವು, ಈಗ ತಗೋದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಪೋರಿ ಕಾಣೋದ ಯಾವಾಗ ಸೀರಿ ? ಇಂಥಾ ಮದುವಿ ಅಂಥಾ ಮದುವಿ ಮಾಡತೀರಿ, ಮೂರಿಪ್ಪತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಸೀರೇನ ಬಹಳ ಏನ ನಿಮಗ ? ಈಗ ಊಟಕ್ಕ ಉಡಿಗೆಗೆ ಸಾವಿರ ಎರಡ ಸಾವಿರ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲೇನ ? ”

“ ಅಲ್ಲ ಸಕ್ಕವ್ವ, ಏನ ಮಾಡಿದರೂ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನಿಗೇ ಕೊರಳಿಗೆ ಉರಲ ಅಲ್ಲ ? ನಾಳೆ ಸುಗ್ಗಿ ಆಯ್ತು, ಹೊಲಗಳ ಬೆಳದೂ ಅಂದರೆ, ತಗೊಂಡಾರಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಹೆಂಡರಿಗೇನ ತಾವ ತಗೊಳ್ಳದ ಇರತಾರು ? ಎಂಥಾ ಹುಚ್ಚು ಇದ್ದಾದೀ ಅವ್ವಾ ನೀ ? ” ಚಂದ್ರವ್ವ ನಡುವೆ ಬಂದು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು.

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತ ಬಾಬಣ್ಣ ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಇದ್ದ. ಆದರೂ ಅವನತ್ತೆ ಮಾತು ಮುಂದರಿಸಿದಳು,—

“ ಅಲ್ಲ ಚಂದ್ರಾ, ನೆಗದ ನೂರಾರ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿದೇವು. ಮೇಲೆ ಅಳಿಯ ಒಬ್ಬನೇ ಅಂತ ಲೆಕ್ಕ ಇಲ್ಲದ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದೇವು. ಕೊಡಾನೋ ತಂಬಿಗೆಯೋ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ...ಮದುವಿ ಮಾಡಿ ನೋಡು ಮನೆ ಕಟ್ಟಿ ನೋಡು ಅಂತಾರ. ಖರ್ಚೇನ ಒಂದೋ ಅಂದರೆ ಹತ್ತ ಅಗ್ಗದ.

ಇರಲಿ. ಎಲ್ಲಾ ಮಗಳ ಜನ್ಮಕ್ಕನೇ ಆಗ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆ ಇಲ್ಲ. ಇಡುವಾಕೆ ತೆಗೆಯುವಾಕೆ ನಮ್ಮ ಮಗಳೇ ಅಂತ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೇ— ಇವರ ಹೀಗೆ ಜನರೊಳಗ ಒಪ್ಪುವಂಥಾ ನಾಲ್ಕು ಅರಿವೇ ತಗೋಬಾರದು? ”

ಸಕ್ಕವ್ವ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಆದರೆ ನಡುವೆಯೇ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಬಂದು ಹೇಳಿದ,—

“ ಸಕ್ಕವ್ವ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ತಿಳಿತದ ನಿನಗ, ಮತ್ತೆ ವಾದ ಹಾಕುವಿ, ಏನು ಹೇಳೋಣವ್ವ ನಾವು? ಹೋಗುವ ವೇಳೆದೊಳಗ ಸವಿಸವಿಯಿಂದ ಹೋಗಿರಿ. ಏಳ, ಸೀರಿ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ, ಏಳು....”

ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಅದೇನು ಸತ್ಯಸಂಗತಿ ಹೊಳೆದಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ. ತಟ್ಟನೆ ನುಡಿದ,—

“ ಇಷ್ಟು ಬೆಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೇನ ಇವರಿಗೆ ಬಿಡು! ಮಾಡಿದೇನ ಮಾಡಿದೇನ ಅಂದರ ನಮ್ಮ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಇವರೇನ ಮಾಡಿದಾರೂ. ಕೊಟ್ಟ ರೂಪಾಯಿದೊಳಗ ಒಂದ ಪಟಕೆ ತರಲಿಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೌದ ಅನ್ನುವ ಹಾಗೆ....”

ಅಪ್ಪರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಿನಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮಿಕಿ ಮಿಕಿ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪನೇ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದು ಮಾತಾಡಿದ. ತಾತಪ್ಪನನ್ನೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಮಾತು,—

“ ಸಾಕು ತಾತ್ಯಾ, ಈಗ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ತಕ್ಕೋತ ಕೂಡೂ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಗೋಡೆ ತೊಳೆದಷ್ಟು ಕೆಸರೇ ಹೊರಡತದೆ. ಈಗ ಕೂಡಿಸು ಕೆಲಸಾ ಮಾಡೋದೋ ಮುರಿಯುವ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡೋದೋ?....”

ಕಕ್ಕನ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ,—

“ ನಮ್ಮ ಮಾವನ ಏನ ಮಾಡತೀರಿ ಏಳಿರಿ. ಬಿಸಿಲ ಆಗತದೆ. ಆಯಾರ ಮಾಡಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಮತ್ತೆ ಮಳೆಮಾರ ಅಂತ ಲಗೂನ ಗಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಿ ಕಟ್ಟಿದರ ಹೊತ್ತ ಇರತ ಊರ ಸೇರತೀರಿ. ”

“ ಆ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಏನ ಮಾಡತಿ ಏಳಪ್ಪ. ನೀ ರುಂಬಾಲ ಸುತ್ತ ಏಳು.”

ಎಂದು ಕಲ್ಲಪ್ಪ, ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಮಾವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಧಿತರ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ,

“ ಏಳಿರಿ ಘಂಡಿತರೇ, ಏನ ನೋಡತ ಕೂತಿದೀರಿ? ಬೀಗನಿಗೆ ರುಮಾಲ ಸುತ್ತ ಏಳಿರಿ!” ಎಂದು ಅಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಹೇಗಾದರೂ ತನ್ನ ಹುಳುಕು ಹೊರಬೀಳದೆ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದರೆ ನಾಕಾಗಿತ್ತವನಿಗೆ. ಆದರೂ ಮೇಲೆ ತೋರಿಕೆಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು.

ಬೀಗ ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಎದ್ದ. ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ,—

“ ವಂಡಿತರ, ನಮ್ಮ ಆಯಾರು ಅಷ್ಟ ನಾಡಿಬಿಡಿರಪ್ಪ!”

“ ಬಾ, ತಾತೋಬಾ, ರುಮಾಲ ಸುತ್ತಿಕೋ ಬಾ” ಎಂದು ಪಂಡಿತನು ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ಕರೆದ. ಆಪ್ತರ ಅರಿವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತ,—

“ ನನಗ ಯಾತಕ್ಕ ಬೇಕು? ಅಲ್ಲೇ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಇದ್ದಾನ ಸುತ್ತಿಬಿಡು” ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ಕಲ್ಲನನ್ನು ತೋರಿಸಿದ.

“ ಹಾಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೇತ? ಯಾರ ಮಾನ ಅವರಿಗೇ ಇರಬೇಕೆಂದರೆ ಚಂದ.”

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ದೇಶಾವರಿ ನಗೆ ಬೀರುತ್ತ ಹೇಳಿದ.

“ ಇರಲಿ, ಮಾಮಾ ಸುತ್ತಿಕೋ ಹೋಗು.”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಹೇಳಿದ. ಅದರಿಂದ ತಾತಪ್ಪ ಕುಮ್ಮನೆ ಕುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಿ ರುಮಾಲ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತೆಗೆದಿಟ್ಟ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮುಖ ಹೊರಳಿಸಿ ಮೂಗುಮೂರಿದ. ಅತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣನ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಈಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆವ್ತರು ಉಡಿಸುವ ತಾಯಿಹೊಟ್ಟೆ ತಣ್ಣಗೆಮಾಡುವ ಸೀರೆ ಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ಚಂದ್ರವ್ಯ ದೂರಿನ ಆಪ್ತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು. ಅವಳೂ ಅವಳ ಮಗ ಮಾವ್ತರ ಆವಶ್ಯನೂ ಮೂರು ಸಾಲ್ಕು ದಿನ ಮದುವೆಯಲ್ಲ ಮನಸ್ಸುಗೂಟ್ಟು ಮಡಿ ದಿರುವರೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹತ್ತಿಂಟು ರೂವಾಯಿಗಳ ಸೀರೆ ಉಡಿಸುವದು ಉಚಿತವಾದೀತೆ? ಚಂದ್ರವ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಕುಪ್ಪಸವನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿ ಬಿಡಬಹುದು. ಸೀರೆಯನ್ನು ಅಕ್ಕ ಬಾಳಾಬಾಯಿಯೇ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿ, ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಹೇಳಿದ, —

“ಹೂಂ! ಬಾಳವ್ವ ಬಾ. ತಾಯಿಹೊಟ್ಟೆ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡುವ ಸೀರಿ ಉಟ್ಟಕೋ ಬಾ ನೀನೇ. ನಿನಗೇ ಲಾಭ ಆದೆ ತಗೋ. ಕಳಸಗಿತ್ತಿ ಸೀರಿ ಒಂದು ಇದೊಂದು, ಎರಡ ಸೀರಿ ಹೊಡದಿ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮನ ಮದುವೆ ಯೋಳಗ.”

“ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಜಿಗೂ ಒಂದ ಛಲೋ ಕುಪ್ಪಸ ಹಾಕಿರಿ ಉಡಿಯೋಳಗ. ಈಗೇ ಆಗೋದರ ಕೂಡ ಆಗಿಹೋಗಲಿ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಏನ ಆಗೋದ ಇಲ್ಲ, ಹೋಗೋದ ಇಲ್ಲ.”

ಕಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ.

“ನನಗೇತಕೋ ಬಾಬು, ಹುಚ್ಚಗಿಚ್ಚ ಇದ್ದೀದಿ ಏನ ನೀ. ಇಂಥಾ ಖರ್ಚಿನೋಳಗಿಂದ ನೀನೇ ಒಬ್ಬ ಪಾರಗಾಣು. ಓರಿಯರಿಲ್ಲದ ಮನೆ, ಹುರುಟಿ ಹುಡುಗರು....ನಿನ್ನ ಜನ್ಮ ಸುಧಾರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ನನಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆದೆ.” ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಕೃದಯದಿಂದ ಮಾತು ಬಂತು.

“ಇರಲಿ, ಅಬಜಿ, ಸೀರಿಯನ್ನೇ ಉಡಸೋದು ಆದರೂ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡತೇವಿ. ಮಾಡಕೋ.”

ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಸ್ವರದಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಗ್ರಹಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ. ಆಗ ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಮ್ಮನಾದಳು.

ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಡುವದೆಲ್ಲ ಆಯಿತು. ಆಪ್ತರನ್ನು ಊರ ಅಗಸೆಯ ವರೆಗೆ ಕಳಸಿಯೂ ಬಂದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಅಳಿಯನಾದರೂ ದೂರದವರೆಗೆ ಕಳಸಲು ಹೋಗಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಇನ್ನು ಐದೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವವಳಿದ್ದಳಾದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಅತ್ತಕಡೆಗೇ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೋಗುವಾಗ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಆರಕ್ತವಾದ ಮುಖವನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿ ಹೊರಳಿಸಿ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ—ಜನರು ನೋಡಿದರೆ ಏನನ್ನುವರೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ—ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ನೆನಪಾಗಿ ಎದೆ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುವುದು. ಒಂದು ತರದ ಹೊಸ ಹುರುಪು ಮೂಡುವುದು, ಬಗೆ ಅರಳುವುದು.

ಅದೇ ಆನಂದದಲ್ಲಿ—ಆದರೂ ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಮಂಟಪ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಬಾಡಿದ ತೋರಣಗಳೆಲ್ಲ ಈಗ ಭಣಭಣವೆನಿಸತೊಡಗಿದುವು.

ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೋದನಂತರ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದ,—

“ ಇಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದೊಳಗ ಲೆಕ್ಕ ಅಷ್ಟ ನೋಡಬೇಕಪ್ಪ. ಎಷ್ಟು ಖರ್ಚ ಆಯ್ತು, ಎಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿತು, ಈಗಲೇ ನೆನಪ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಹೇಳಿ ತುಜುವಾತ ಮಾಡಿಬಿಡೋದ ನೆಟ್ಟಗ.... ”

“ ರುಜುವಾತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೇನ ಬಿಡು ! ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತದ. ”

“ ಅಲ್ಲಾ, ನಾಳೆ ಜನರ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೆಸರ ಬರಬಾರದು. ” ತಾತಪ್ಪ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು “ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನ ಸ್ವಭಾವ ಬೇರೆ.... ನೀ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ, ಅದಕ್ಕೇ ಅನ್ನೋದ ನಾ. ” ಎಂದು ವನಿ ತಗ್ಗಿಸಿ ಹೇಳಿದ.

“ ನಾನೇ ಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದಮೇಲೆ ಯಾರ ಏನ ಅಂದ ನಮಗೆ ಏನಮಾಡ ತಾರ ಬಿಡು ! ”

ಹರಯದ ಹುರುಪಿನಲ್ಲಿ—ಮುಂಬರುವ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಹವಾಸದ ಸವಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ—ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟ !

೩

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಬಂದಳು. ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ ಬಂದ ಅವಳ ತಾಯಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಿಂತು, ಮಗಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ಅರುಹಿ ಹೋದಳು. ಒಮ್ಮೆ ನಾದಿನಿ ಬಂದು ಹೋಗುವವರೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಾರಾದರೂ ಬೇಕೆಂದು ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಇನ್ನೂ ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ಆದರೂ ದಿನಾಲು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಲವ ಲವಿಕೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸುವದು. ಮದುವೆಯ ಗೊಂದಲ ಒಮ್ಮೆ ತೀರಿ, ತಾವಿಬ್ಬರೇ ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಇರುವಂತಾಗುವದೆಂದು ಆತ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅತ್ತೆಯೇ ಹೋಗುವಾಗ ಮಗಳಿಗೆ “ ಬಾಳಾಬಾಯಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಇಟ್ಟುಕೋ, ನಿನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲಿ. ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ಮನೆ, ಹೊಸ ಊರು. ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದಲೇ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಆಗ್ರಹಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಾದಿನಿ ತಮ್ಮಂದಿರ ಈ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಟ ಬಾಳಾಬಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೇ ಅವಳೂ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾರೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು,—

“ ಆಯಿತು. ಮಮವೆಯಾಯಿತು ಎಲ್ಲಾ ಆಯಿತು. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದಳು. ಜೋಡಿ ಆದಿರಿ. ಮದುಮೆ ಸಾಲದೊಳಗಿಂದಲೇ ಏಳೋದ ಕಠಿಣ. ಇನ್ನೇನ ಕೂಡಿಸುವಂತಿಲ್ಲ, ಉಡಿ ತುಂಬುವಂತಿಲ್ಲ. ಮದುಮೆ ಯೊಳಗೆ ಗೋದಿ ಉಡಿಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಾಗನ ಗೊತ್ತಾಗೇದ. ಇನ್ನೇತಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಿ ನನ್ನಾ ? ”

ಮದುಮೆಯ ಸಾಲವೆಂದೊಡನೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಖ ಸಪ್ಪುಗಾಗುವುದು. ಗಂಡನ ಮನೆ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಸಾಲವಿಲ್ಲ, ಅತ್ತೆಯ ರೂಬವಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲವಿದೆ. ಇದ್ದ ಗಂಡನ ಸೋದರವಾವನೊಬ್ಬ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋದನೆಂದರೆ ತೀರಿತು. ಮನೆಗೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಒಡತಿ, ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು

ಅವಳ ಭಾವನೆ ಬಹಳಷ್ಟು ತಪ್ಪಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪ ದನಕರಗಳವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ದಲಾಲಿ ಮಾಡುವ. ಸಿಕ್ಕಷ್ಟು ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಹೊರಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ತಿಂದು ವೆಚ್ಚಮಾಡುವ. ಮನೆಗೆ ಖಾನಾವಳಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಬಂದು ಹೋಗುವ. ಆಗ ಅಳಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ “ಹೊಲದೊಳಗೆ ಏನ ನಡದದ? ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿ ? ” ಎಂದು ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಕೇಳುವ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ. ಊಟವಾದಮೇಲೆ ಆತ ನೀರು ಉಗುಳಲಿಕ್ಕೊಂದರೆ ಗಂಗವ್ವನ ಅಂಗಕಕ್ಕೇನೇ ಹೋಗಿರುವ.

ಏನೋ ತಾಯಿಯ ಅಣ್ಣ, ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ತಂದೆ ತೀರಿ ಕೊಂಡಾಗಿನಿಂದಲೂ ಮನೆತನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೂ ಯಾರಿಲ್ಲ. ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಸಲ ಉಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಹೋಗಲಿ. ಎಂದು ಕೊಂಡ ಬಾಬಣ್ಣನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ.

ಗಳಿಸಿದ್ದು ಮನೆಗೆ ತರುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕಷ್ಟು ಮನೆ ನನಸಾಗುವದೀತನಿಗೆ. ಯಾರು ಮಾಡಿ ಹಾಕಬೇಕೆನನಿಗೆ ? ಒಂದೆರಡು ಸಲ

ಪದ್ಮಾವತಿ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ಮನೆ, ಗಂಡನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೋ ಏನೋ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳವನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಕಡಲೆ ಯಬೇಳೆ ತಂದು ಬೀಸಿದ್ದರು. ಎಣ್ಣೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಒಂದೆಯ ಉಂಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಡುವದು. ಆಪ್ತರು ಉಡಿಸಿದ ಸೀರೆ ಇದೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಕುಪ್ಪಸ ಒಂದನ್ನು ಶೆಟ್ಟಿ ರ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಉದ್ದರಿ ತಂದ ವಾಯಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಖರ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ತೀರಿದಂತಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಚೀಲ ಜೋಳ ಅವೆ. ಮುಂದೆ ಸುಗ್ಗಿಯವರೆಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ನಾವು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಸುವೆವು, ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದ.

ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಲಹೆ ತೊಡುವವಳೆಂದು, ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೂಡಲೆಕ್ಕೆ ದೂರಿನ ಮನೆಯವಳಾದರೂ ಚಂದ್ರನನ್ನೇ ಕರೆದು ತಂದಿದ್ದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಕಾಳು ಕಡಿಯುವ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಿಟ್ಟು ಕಲಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಚಂದ್ರನನ್ನು ಒಲೆಯ ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತು ಕಾಳು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅತ್ತಿಗೆಯ ರೀವಿಯಿಂದ ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಅಲ್ಲೇ ಒಲೆಗೆ ಉರುವಲ ಹಾಕುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ನಾಳೆ ಯಾವ ಗಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಸಂಗಡ ಯಾರು ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು, ಎಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತುಕತೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ.

“ ತಾತ್ಯಾ ಮಾಮಾ ಹೋದಾರಂತ.... ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು. ಎಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಹೋಗುವನೇನೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಅವಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು.

“ ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಇರತಾನೋ ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಬರತಾನೋ. ಒಂಭತ್ತು ತಾಸ ಆಗಿ ಹೋದರೂ ಇನ್ನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಅವರ ಇಲ್ಲ ಆದರೆ ಕಲ್ಲಾ ಕಾಕಾನ ಕಳಸರಿ. ”

ಖಂಡಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಮತ್ತೆ ಹತ್ತಿಂಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಬೇರೀಜು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೌದ? ”
ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಕೇಳಿದಳು.

ಇವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಈಗ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಬಾಬುನ ಕರಕೊಂಡ ಹೋಗಬೇಕೆಂತ ಮಾಡೀದಿ ಏನು ? ”

ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಳಾದರೂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ನಾದಿನಿಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು, ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಏನು ಹೊರಡುವದೆಂದು. ಚಂದ್ರವ್ವನೇ ಮುಂದೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು,—

“ ಹಸಿ ಮೈಯೊಳಗ ಈಗ ಯಾತಕ್ಕ ಬರತಾನ ಬಾಬು? ಮತ್ತೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ”

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿದ ಉಸಿರನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಹೃದಯ ಹಗುರಾಯಿತು.

“ ಯಾರರೂ ಬರವಲ್ಲರೇಕೆ. ” ತುಸು ತಡೆದು ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಮಾತು ಮುಂದರಿಸಿದಳು, “ ಯಾರು ಕಳಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವವರು? ಯಾವ ಗಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದು, ಇದೇ ನಡಿಯಿತು. ನನಗ ಉಡಿಸುವ ಸೀರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನ ಹೇಳವಲ್ಲರಿ ಅಲ್ಲ? ” ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಗುವಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಾತಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರವ್ವ ಏನೋ ಕೇಳಬೇಕೆಂದಳು. ಆದರೆ ಏನೋ ವಿಚಾರ ಅಡ್ಡ ಬಂದು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಡೆದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಾತ್ರ ಗಂಡನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಹೇಳಿದ,—

“ ಎಕ್ಸೆಂಬಿ ಅವರು ಉಡಿಸಿದ ಸೀರೆ ಅದ ಅಲ್ಲ! ”

ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮುಖ ಏನೋ ಒಂದು ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಪಡೆದವ ರಂತೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿತು. ಆದರೆ ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಸಿಡುಕಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು,—

“ ಹೂಂ! ಅವರ ಉಡಿಸಿದ ಸೀರೇ ಅದ. ನಿಂದೇನು ಉಡಿಸಿ ದಂತಾಯ್ತು ನೀ? ತಿಂಗಳ ಎರಡ ತಿಂಗಳ ನಿಂತ ತಮ್ಮನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ

ಒಂದೇ ಸೀರಿ ಸುತ್ತ ಕೊಂಡ ಹೋಗಲೇನ ನಾ ? ” ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನು ಸಲಹೆ ಕೇಳುವಂತಿತ್ತು ಈ ನುಡಿ.

“ ಬಾಳಾ ! ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಯೊಳಗ ಹೆನ್ನೆರಡ ಮಂದಿ ಕಾರಭಾರ ಮಾಡಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಒಂದಕ್ಕ ಎರಡ ಖರ್ಚ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ನೀನೇ ಕಣ್ಣುಟ್ಟು ನೋಡಿರುವಿ. ಇದೊಂದ ಸಾರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡ ಹೋಗು. ಮುಂದ ಹಬ್ಬಕ್ಕ ಬಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದ ಉಡಿಸ್ಯಾನ ಅಂತ. ಅಲ್ಲಿ ತನಕ ಹೊಲದೊಳಗ ಕಾಳಕಡಿ ಏನ ಬರ್ರಾವ ಅಂಚೋದು ತಿಳಿತದ. ” ಎಂದು ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು.

ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾತು ಜೋಡಿಸಿದ,—

“ ಈಗ ಐದಾರು ರೂಪಾಯಿ ಕುಪ್ಪಸ ಒಂದು ಕೊಂಡಕೊಡತೇನ, ಆಯ್ತಲ್ಲ ಅಬಚಿ ? ”

“ ನನಗ ಕುಪ್ಪಸ ಬೇಡ. ಇನ್ನ ಎರಡ ರೂಪಾಯಿ ಹಾಕು, ಇಳ ಕಲ್ಲ ಸೀರೆ ಬರತದ, ತಂದ ಉಡಿಸು. ”

ಗಲ್ಲ ಉಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಅಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ತನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಳಾಕೆ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಅಕ್ಕ, ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಮಾತಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನರಿತಳು. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು,—

“ ಇಳಕಲ್ಲ ಸೀರಿ ತಗೊಂಡರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಮತ್ತ ಕುಪ್ಪಸ ತಗೊಳ್ಳುವದನ್ನು ತಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಕುಪ್ಪಸ ಇಲ್ಲದ ಏನ ಬೇರೆ ಕಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ? ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಕುಪ್ಪಸ ಕೊಳ್ಳೋದೇ ಒಂದರೊಳಗನ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚುಹಾಕಿ ಜರದ್ದ ತಗೋತಾನ. ತಗೊಂಡ ಹೋಗಲ್ಲ, ನಿಂದೇನ ಹೋಗ್ತದ. ಈಗ ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೂಂ ಅಂತ ಖರ್ಚ ಮಾಡಿದಾನ. ಒಂದರೊಳಗ ಒಂದ ಬಂತಂತ ತಿಳಿಕೋ ಬೇಕು. ”

“ ಚಂದ್ರಾ ಅಬಚೀನಾನಂ ಶೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಗೆ ಕರಕೊಂಡ ಹೋಗು ಆಕೆ ಎಂಥಾದ ಕೊಂಡ ಕೊಡತಾಳ ಅದನ್ನ ತಗೋ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೋಗಿ ನಾ ಲೆಕ್ಕಾ ತೀರಸ್ತೇನ ಆಯಿಲ್ಲೋ ? ”

ಬಾಳಾಬಾಯಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂತಲ್ಲೆಯೇ ವಿಚಾರಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮೇಲಿನ ಹಂಚಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೋಗೆ ತಗುಲಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅವು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು. ಸೊಂಯೆಂದು ಮೂಗಿನಿಂದ ಉಸುರೊಮ್ಮೆ ಒಳಗೆಳೆದು ಕೊಂಡಳು.

“ ನಾ ಕಳಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಸೀರಿ ಕುಪ್ಪಸ ಯಾವುದೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಾ ? ” ಅಕ್ಕನನ್ನು ನಗಿಸಲಿತ್ತಿಸಿ ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿದ.

ಹೊರಗೆ ಯಾರೋ ಬರುವ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳಾಯಿತು. ಅದನ್ನರಿತು ಚಂದ್ರವ್ವ ಹೇಳಿದಳು,—

“ ತಾತೋಬಾ ಬಂದೇನೋ ಈಗ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. ನೀರಡಿಸಿ ಬಂದ ಆದಾನು, ಯಾರಾದರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೊಡ ಹೋಗಿರಿ ! ”

ಬಾಳವ್ವ ಮಿಸಿಕಾಡುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ಕೈತೊಳೆದು ಕೊಂಡು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಹೋಗುವಾಗ ಗಂಡನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದಳು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ‘ ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೋಗ ಬೇಡಿ ’ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವಿತ್ತು. ಬಾಳವ್ವ ಏನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳೋ ಏನೋ, ತಟ್ಟನ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಮದುವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮಂದಿರ ಯಾರವರು ? ”

“ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೋಗೆ ಹತ್ತತದ ಏನೋ, ಕೆಳಗೆ ಕೂಡು. ಸುಟ್ಟಬರಲಿ. ಒಳಗೆ ಹೋಗೆ ಆಗ್ತದಂತ ಇಲ್ಲಿ ಜಳಕದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದರೂ ಹೋಗೆ ಆಯ್ತು. ಅದರೊಳಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ನಿಂತೀದಿ. ಕೂತರ ಅಷ್ಟು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೋಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಒಣ್ಣುಕೊಡುತ್ತ ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು.

ಬಾಳವ್ವ ಕೆಳಗೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಕಾಳು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ರೂಪಾ

ಯಿಂದ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಬಳಿಗಳ ಸದ್ವ್ಯಮಾತ್ರ ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು.

ಸದ್ಮಾವತಿ ಒಳಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ,—

“ ಬಾಬಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ ? ”

“ ಅಲ್ಲೇ ಜಳಕದ ಮನೆಯೊಳಗೇ ಇದ್ದಾರೆ. ”

“ ಏನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ? ”

“ ಅಕ್ಕಾಗ ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಕಾಳ ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾರೆ. ”

“ ಹುಡುಗರು, ನೀವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಕೆಡಿಸಿ ಇಟ್ಟೀರಿ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲರಿ! ಯಾವಾಗ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ ಬಾಳಾಬಾಯಿ ? ”

“ ಚಂದ್ರಾ ಅತ್ತಿ ಬಂದಾಳ. ”

“ ಆ ಮೇಲೇನ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಾದರ ಇಲ್ಲೆ ಗುಗಾನ ಕರಸ ತಿದ್ದೇವು.....” ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಳಕದ ಮನೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರವ್ವ ಒದರಿ ಹೇಳಿದಳು,—

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನಿಗೆ ಒಂದ ಬೊಗಸಿ ಕಾಳ ಒಯ್ದಿ ಹಾಕಬೇ ಸದ್ಮಾವತಿ. ಬಿರಸ ಆಗಿದಾವೋ ಹೇಗೆ ಆಗಿದಾವೋ ನೋಡಲಿ. ” ತುಸು ತಡೆದು ಸದ್ಮಾವತಿ ಬರದಿರಲು, ಬಾಳವ್ವನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ “ ಹೋಗ ಬಾಳವ್ವ, ಅವಳ ಕೈ ತೆರವ ಇಲ್ಲ ಕಾಣ್ತದೆ. ನೀನೇ ಒಯ್ದಿ ಹಾಕು ಫೋಗು. ನಾಳೆ ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಯವರ ಹೆಸರ ಇಟ್ಟಾರೆ ತಾಯಿ ನನಗ ! ” ಎಂದಳು.

ಬಾಳವ್ವ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಳುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬೇಸರದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

“ ಹೀಗೇ ಬೇಡವರು ಹೆಣ್ಣುಕ್ಕಳು. ಈಗ ಮತ್ತೊಂದ ಎಲ್ಲಿ ಸೀರಿ ತರುವಿ? ಸುಮ್ಮನ ನಾಲ್ಕು ರೂವಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಕುಪ್ಪಸ ಒಂದ ತಂದ ಬಿಡು. ಮೊನ್ನೆ ನಮ್ಮ ಮಾಸ್ತರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಂದಾರ ನೋಡು. ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲು ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು. ಅವರಿಗೆ ಕೆಟ್ಟು ಗಡೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವ ಸ್ವಭಾವ ಅವಳದು.

“ ಅಷ್ಟೇ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದು ” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಮದುವೆಯ ಖರ್ಚೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಆದಂತಾಯ್ತು ? ”

“ ಏನೋ ಏಳನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಅವ ಲೆಕ್ಕಾ ಬರೆದ ಇಟ್ಟಾಸ ಕಲ್ಲಾಕಾಕಾ. ”

“ ಹಾಗೆ ಮಾಡ್ತಾರಪ್ಪ ! ನಮ್ಮ ಮಾಸ್ತರ ಅನತಿದ್ದು ‘ ಬಾಬು ಗರೀಬ ಹುಡುಗ. ಒಂದಕ್ಕ ಎರಡ ಮಾಡಿ ಏರಿಸಿ ಇಡತಾರು. ನಾವು ನಡುವೆ ಹೇಳ ಲೆಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮರ ಅಗತಾರೆ. ನಾವು ದೂರಿನವರು’ ಅಂತ. ” ಸ್ವಲ್ಪ ದನಿ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು. “ ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದ ಕೊಟ್ಟೆ ? ”

“ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ ? ಅವನಿಗೇ ಕಾಗದ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟೇನಿ. ”

“ ಸ್ವಾಂಪಿನ ಮೇಲೆ ! ”

“ ಅಲ್ಲ, ಸಾದಾ ಕಾಗದ, ತಿಕ್ಕಿಟಿ ಹಚ್ಚಿ ಬರದದ. ಯಾತರ ಮೇಲೆ ಬರ ದರ ಏನು ಕೊಡೋದ ಏನ ಸುಳ್ಳು ? ”

“ ಕೊಡೋದ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕ ಬಿಡಪ್ಪ ! ” ಅಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿ ರೊಂದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದಳು, “ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸೋದರ ಮಾವ ಇದ್ದು ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತದ, ಏನ ಆಗ್ತದ, ನೋಡು ವಂತಿಲ್ಲ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬಾಳವ್ವನನ್ನ ಕಳಸಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗ್ತಾ ನೇನು ಕೇಳು ಈಗ ಉಂಡ ಹೊರಬಿದ್ದ ಹೋದ ಅಂಗರ ಮತ್ತ ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಬರತಾನ ಏನೋ. ”

“ ಕೆಳ್ಳೇನಿ ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಎದ್ದು ನಡೆದ.

“ ಬಾಳವ್ವನ ಕಳಸು ಇಲ್ಲಿ ” ಚುದ್ರವ್ವ ಹೇಳಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾವನಿಗೆ ಮರುದಿನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದ. ತಾತಪ್ಪ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಊಟ ಮಾಡಿದ ಮನದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದು ಮಾತು ಒಗಿದೆ,—

“ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕಳಸಬೇಕಿಲ್ಲ ! ”

ಮಾವನ ಮಾತಿನ ಹೊಲಬು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹೃದಯ ಅಳುಕಿತು. ಆದರೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದ,—

“ ಮನೆಯವರೇ ನಾವಿಬ್ಬರ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನ ಏಕೆ ಕಳಸೋದು ? ”

“ ಅಷ್ಟು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬಂತೇನು ? ”

ಬಿಗುಹಿನಿಂದಲೇ ತಾತಸ್ತು ಕೇಳಿದ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಿಡಿಮಿಡಿ ಗೊಂಡ. ಹೆಂಡತಿಯ ಎದುರಿಗೇ ಮಾವ ಹೀಗಂದುದಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಸಿಟ್ಟಿಗೂ ಬಂದ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಏನೂ ಮಾತಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಹೊರಟು ತಾನು ಏಳು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಕಾಗದವನ್ನು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಸಂಗತಿ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿದೀತೆಂದು ಅಂಜಿ ಸುಮ್ಮನಾದ.

ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಈ ಹೊಡೆತ ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತ ಅಂದಳು.---

“ ಅವರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಇರಬೇಕು. ನೀವೇ ಹೋಗಿ ಕಳಿಸಿ ಬರಿ ಅಲ್ಲ ? ” ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಹೋಗುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದರಿತೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಅವರ ಹೊಲಾ, ಅವರ ಮನಿ; ಹಾಳ ಆದರೂ ಅವರದೇ ಆಗ ತವ, ನನ್ನದೇನೂ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜೀವ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲಂತ ಹೇಳ್ತೇನಿ ನಾ. ”

ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಬಾಳವ್ವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಹೇಳ ಹತ್ತಿರ ತಾತಸ್ತು,---

“ ನಾಳೆ ಹೋಗತಿದ್ದೆ. ನನಗೂ ಇಲ್ಲೇನ ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗಂಗಾ ಅನ್ನ ತಿದ್ದಳು, ನಾಳೇ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರಿತೇನಿ ಅಂತ. ”

“ ಈಗೇಕೆ ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಡುವೆಯೇ ಮಾತು ಸೇರಿಸಿ ಕೇಳಿದ

“ ಅದೇನೋ ಮದುವೆಯೊಳಗೇ ಕೋರೂಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬೇಕೆಂತ ಮಾಡಿದ್ದಳಂತ, ಆಗಲಿಲ್ಲ ಗಡಬಡಿಯೊಳಗ. ಮುಹೂರ್ತ ಹೋಗ್ತದಂತ ಕಲ್ಯಾಣನೂ ಅವಸರ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಂತ. ಈಗ ಬಾಳಾನೂ ಇದ್ದಾಳ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟರೊಳಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡತೇನಿ ಅನ್ನ ತಿದ್ದಳು ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಾಡದು ಹೋದಾಳು ಬಾಳವ್ವಕ್ಕೆ---ಅವಕೇನು ? ”

“ ನೀವೇ ಹೇಗೆ ಮಾಡ್ತೀರಿ ನೋಡಿರಿ ? ”

ಎಂದು ತಾತಸ್ತು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅವನ ಹಿಂದಿ ನಿಂದಲೇ ಹೋಗುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.---

“ನಾಡದು ಬಾಳಕ್ಕನ ಕಳಸಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಾದೀತು ?”

“ನೋಡೋಣ. ಹೋದೇನಂತ....”

ತಾತಪ್ಪ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಜಳಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಲು ನೆರೆದರು. ಬಾಳವ್ವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಒಂದು ದಿನ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರುದಿನ ಮೂವರಿಗೂ ಊಟದ ಔತಣವಿದ್ದುದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಚಂದ್ರವ್ವ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು,—

“ತಾತೋಬಾ ಅಲ್ಲೇ ದುಡಿತಾನ, ಏನ ತಂದರೂ ಅಲ್ಲೇ ಒಗಿತಾನ, ಕಡತಾನ ತಗೋತಾನ. ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿರಬೇಕು. ಅಂಥವರದು ಏನು ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದು !”

ಗಂಗವ್ವ ಸಂಬಂಧಿಕಳಲ್ಲ, ಊಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದಳು ತಾನು ಸಂಬಂಧಿ ಕಳಾಗಿಯೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲಿಲ್ಲೆಂದು ಜನರು ಅಡಿಕೊಂಡಾರಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರವ್ವನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ವಿಚಾರ ಮೂಡಿಸುತು.

ತಾತಪ್ಪ ಹೋಗಿ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ. ಮರುದಿನ ಮೂವರನ್ನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಅಪ್ಪಣ್ಣನಂತೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಕೇಳುವ ಅಗತ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗವ್ವ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಪೂರ್ವ ಎನ್ನುವಂತೆ ಆ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಗಂಗವ್ವ ಮನೆಯ ಒಡತಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಞಿ. ತಾತಪ್ಪ ಕಾರ್ಯಕುಶಲ ಮಂತ್ರಿ. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮನೆಯ ಒಡೆಯ, ದುಡಿದು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಮರ್ಥ. ಹೋದುದು ಬಂದುದರ ಗೊಡವೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ.

ಸಂಜೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಮರುದಿನದ ಊಟದ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿಹೋದ. ಅಷ್ಟರ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಕಳಿಸಿದರು. ಆಗ ಸದ್ಧತಿಯಂತೆ ಬಾಳವ್ವನಿಂದ ಒಂದು ಉಂಡಿ, ಒಂದು ಕವ್ವು ಚಹಾ ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ

ಲಂಚವೆಂದು ಸಿಕ್ಕಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಹುಡುಗರಿಗಂದು ತಾಟಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಉಂಡಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅರಿವೆ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಡುತ್ತ ಬಾಳವ್ವ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಊಟಕ್ಕೆ ಏನೇನ ಮಾಡಿಸಿದಿ ಕಾಕಾ ? ”

“ ಆ ಒಣಾ ಕಾರಭಾರ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಇಲ್ಲೋಡ ಬಾಳವ್ವ. ಹೋಗಿ ಹೇಳಿ ಬಾ ಅಂದಳು, ಬಂದಿನಿ. ನೀ ಇವನ್ನು ಕೊಡತಿ, ಒಯ್ದು ಆಕೆ ಮುಂದೆ ಇಡತೇನೆ. ಏನಾದರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಅವರೇ, ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಆಕೆ ಕೂಡಿ ಏನೇನ ಮಾಡಿದಾರ. ಈಗ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಬಾ, ಅನ್ನೋಣಾ ನನಗ ಗೊತ್ತ. ಅಲ್ಲಿತನಕ ನನಗ ಕನಸು ಮನಸಿನೊಳಗ ಸಹಿತ ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತಾಟು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅವನು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಇವರಾರ ಬಾಳಕ್ಕ ? ”

“ ಅಯ್ಯೋ ನಿನಗ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನ ? ಮದುವಿಯೊಳಗ ನಿನ್ನಾ ಕುದುರಿ ಮೇಲಿಂದ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಬಂದಾನ ಪ್ರಾಣಿ. ಇಷ್ಟ ಲಗೂನೆ ಗುರತ ಮರ ತೇನ ? ”

ಎಂದು ಮುಸಿ ಮುಸಿ ನಕ್ಕಳು ಬಾಳವ್ವ. ಅದರರ್ಥ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಏನಾಯಿತೋ ಏನೋ ತುಸು ತಡೆದು ನಸುನಗೆಯೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಅಂದಳು,—

“ ಅದಕ್ಕೇ ಕೇಳಿ ತಾಯಿ ! ಎಲ್ಲಿ ತಗೊಂಡ ಬೀಳತಾವನೋ ಅಂತ ಗಾಬರಿ ಆಗಿದ್ದೆ. ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು ಬಾಳವ್ವ ಹೇಳಿದಳು,—

“ ನಿನ್ನಾ ಕೆಡವಿ ಎಲ್ಲಿ ಇರತಾನ ತಾಯಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ? ”

“ ಅದ್ಯಾಕೋ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬಾಳವ್ವ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟಳು ಮಾತ್ರ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎಲ್ಲರೂ ಗಂಗೆವನ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದಳು ಗಂಗೆವನ. ಅದೇ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಬಾಳವ್ವ ಹಾಗೂ ಗಂಗೆವನ ಮಗಳು—

ಅವಳೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಓರಿಗೆಯವಳು—ಕುಳತಿದ್ದ ರಾದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ತುಂಬ ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟು ಕೊಂಡಳು. ಆದರೂ ಗಂಗವ್ವನ ಅಕ್ಕರೆಯ ಮಾತು ಗಳು, ತಾತಪ್ಪನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ಹೊಸ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಿಡಿದು ಬೇರೆ ನಿಲ್ಲಲಾಗದ ಸ್ವಭಾವ ಇವು ಮೂರೂ ಸೇರಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿದುವು. ಕೂಡಿ ಉಂಡಳು. ಸಂಶೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಎಲೆ ಅಡಕೆಯ ತಾಟು ಬಂತು ಬಾಬಣ್ಣ ತಿಂದ ಸುಂದರಾ—ಗಂಗವ್ವನ ಮಗಳು—ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಬಾಳವ್ವನಿಗೂ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ತಾನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ವೀಳ್ಯೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವ ಸಾಹಸವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಾಗಿಯೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಅದೇಕೋ ಲಗೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಹತ್ತಿತು. ಬಾಳವ್ವನ ಗಂಗವ್ವನ ಕೂಡ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದಳು. ಉಳಿದವರ ಊಟವೂ ಆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ, ಬಾಳವ್ವ ಪದ್ಮಾವತಿಯರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕುಪ್ಪಸ, ಗಂಗವ್ವ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಳು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಕೊಳ್ಳುವ ಕುಪ್ಪಸಕ್ಕೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ರೊಕ್ಕು ಸಿಕ್ಕಿತು ಸಾಕೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಸಂತಸವಟ್ಟು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವರೆಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಗಂಗವ್ವನೇ ಇವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದಳು,—

“ ಮದುವೆಯೊಳಗೇ ಮಾಡಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆಗ ಸಂತೆಗೂ ಯಾರೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವಂಥ ಖಣಾನು ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವನಾಲ್ಕು ಜನರೊಳಗ ಅದೆಲ್ಲ ಯಾತಕ್ಕ ಬೇಕಂತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅಂತಃಕರಣ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತದೆ ? ”

“ ನಮ್ಮದ ಇದ್ದದ್ದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರತದಲ್ಲ ? ”

ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಾಳವ್ವ ಮಾತು ಒಗೆದಳು. ಗಂಗವ್ವ ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೇನೇ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ನಾಳೆಗೆ ಹೋಗುವಿ ಬಾಳಕ್ಕಾ ? ” ತುಸು ತಡೆದು “ ಹೂಂ ! ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲವ್ವ ಇನ್ನು. ಇಲ್ಲೇ ನಿಂತೇನ ಸಾಲುವಂತೆ ಅದೆ ? ಆಯ್ತಲ್ಲ. ತಮ್ಮನ ಮದುವೆಯಂತ ಅವರೂ ಎರಡ ತಿಂಗಳ ಬಿಟ್ಟರು. ”

ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ತಂದಳು.

ತಿರುಗಿ ನಿಂತು ಬಾಳವ್ವ ಹೇಳಿದಳು ತನ್ನಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯ ಗಂಗೆವ್ವನಿಂದಲೇ ಬಂತಲ್ಲ! ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಅವಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಇಡುಗಿತ್ತು.

“ ಹೌದ ಕಾಕೀ! ಹೇಳಲಿಕ್ಕೇ ಮರೆತಿದ್ದೆ. ನಾಳೆಗೆ ಗಾಡಿಗೇ ಹೋಗುವ ಗಡಬಡಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀನ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ ಏನಿಲ್ಲ.” ತುಸು ತಡೆದು ದನಿ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು “ಹೋಗಿ ಬರತೇನ ಕಾಕೇ, ಮನೆ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇರಲಿ ಇನ್ನೂ ಪದ್ಮಾವತಿನೂ ಸಣ್ಣಾಕಿ. ಬಾಬು ಆದರೂ ಏನು ? ” ಎಂದಳು.

“ ಅದರ ಚಿಂತಿ ಬಿಡು ಬಾಳಾ, ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡ ಸಾರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ವರದಿ ತಂದೇ ತರುವ....”

“ ಸುಂದರಾ ಎಂದ ಹೋಗ್ತಾಳ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ? ”

ಬಾಳವ್ವ ಸಹಜ ಕೇಳಿದಳು. ಗಂಗೆವ್ವ ಮುಖ ಕಿವುಚುತ್ತು ಹೇಳಿದಳು,-

“ ಅಲ್ಲಿ ಏನ ಅದನಂ ಬಾಳವ್ವ ? ಗಂಡ ಒಂದ ಎಲ್ಲೇರ ತಿರಗತ ಇರತದ. ಅತ್ತೆ ನೋಡಿದರ ಅಂಥಾಕೆ. ಮತ್ತ ಅವನ ಮಾತ ಅಂದರ ಅವನಿಗೆ--ಹೇ! ಆಕಿ ಹಾಕಿದ ಉಗಳ ದಾಟುವದಿಲ್ಲ ಅವ. ಅಲ್ಲೇನ ಕಳಸಲೇ ನನ್ನ ಮಗಳ್ಳ. ಒಯ್ದ ಕಟಗರ ಕೈಯೊಳಗ ಕೊಟ್ಟಂಗ ಆಗೇದವ್ವ. ಹಗಲಿ ರಾತ್ರಿ ಆಕೆಯ ಚಿಂತೆಯೇ ಚಿಂತೆ ನನಗ....ಏನ ಮಾಡೋದು ಹೇಳು ? ”

ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದವರೆಗೆ ಬಂದು ಗಂಗೆವ್ವ ಕಳಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಇನ್ನೂ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಾತ್ರ ತಿರುತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ದಾರಿ ನೋಡುತ್ತ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಳು.

೪

ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳು ಉರುಳಿತು. ಬೇಸಿಗೆ ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೋರಹತ್ತಿದವು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸ ಏನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿ ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ನೆನಪಾಗತೊಡಗಿತು. ಒಂದು

ತಿಂಗಳೆಂದರೆ ಒಂದು ವಾರದಂತೆನಿಸಿದ್ದಿತವನಿಗೆ. ಹೊಸ ದಾಂಪತ್ಯ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೇ. ಒಂದೆರಡು ಚೀಲ ಜೋಳವಿದ್ದುವು. ಆಮೇಲೆ ಕೇಳುವ ದೇನು ?

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುಡ್ಡೂ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಅಗತ್ಯವೂ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಅಂಗಡಿಗೆ ಜೋಳ ಹಾಕುವುದು, ಹತ್ತಿದ ಸಾಮಾನು ತರುವುದು, ಅಂದ ಮೇಲೆ ಜೋಳವ ಚೀಲ ಎಷ್ಟು ದಿನ ತಡೆದೀತು ? ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಕ್ಕಳಿಯಿತು. ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಹೋಗುವುದು. ತನ್ನ ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಾಳುಕಡಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿ ನೆನಪಾಗುವದು. “ಇನ್ನೂ ಸುಗ್ಗಿ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು !” ಎಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಆ ದಿನ ಬೀಸುವಾಗ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಜೋಳ ಕಡಿಮೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಳು. ಮತ್ತೆ ಗಂಡ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಾಗ “ ನನಗೇಕೆ ಚಿಂತೆ ? ” ಎಂದು ನಕ್ಕು ನಗಿಸುವಳು. ಮೂರು ತಾಸಿನ ಚಿಂತೆ ಮೂರು ನಿಮಿಷದಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿಬಿಡುವುದು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಡಿಗೆ ಏನಿಲ್ಲ, ನುಚ್ಚು ರೊಟ್ಟಿ. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕ ತನ್ನ ಹುಡುಗರ ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಕಳಿಸುವನು. ಆಗಾಗ ಮನೆಗೂ ಬರುವನು. ಅನುವು ಆಸತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇವರು ಅವನ ಹತ್ತರ ಏನನ್ನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ; ಅವನೂ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ. ಇವರಿಗೆ ಇದ್ದ ರೊಟ್ಟಿ ನುಚ್ಚೇ ಆಮೃತವೆನಿಸುವದು.

ನವದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಲನೆಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇದ್ದುದೊಂದೇ ಬಯಕೆ-ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಖ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಸ್ನಾನ ತೀರಿಸಿ ತಾಸೆರಡು ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಎರಡು ಸಾರಿಗೆ ನೀರು ತರುವನು. ಅಗಸ ಬಂದು ಮೈಲಿಗೆ ಅರಿವೆ ಒಯ್ಯುವ. ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತು ಊಟ ಮಾಡುವರು. ತಾತಪ್ಪನೊಬ್ಬ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋದನೆಂದರೆ ತೀರಿತು. ಎರಡನೆಯವರಾರೂ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ರಾಣಿ, ರಾಣಿಗೆ ರಾಜ.

ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಎಕ್ಸೆಂಬಿಯಿಂದ ಕಾಗದವೊಂದು ಬಂತು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬರುವೆವೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾವ ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದರು. ನೋಡಿ ಹಣೆಗೆ ಗಂಟುಹಾಕಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅಂದ, —

“ ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿವಿ ಇಲ್ಲ. ಈಗೇಕೆ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವರೊ? ”

“ ಮದುವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಳಿಸಿ ಹೋದವರು ತಿರುಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ....” ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು ಬಾಬಣ್ಣ ಬೇಸರದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ, —

“ ಹಾದಿ ನೋಡತಿದ್ದಿ ಏನ ನೀ? ”

“ ಇಲ್ಲ! ಆದರೆ.... ”

“ ಆದರೇನು? ಈಗ ಏನ ಜರೂರ ಅದ ಹೋಗೋದು? ”

“ ಜರೂರೇನ ಇರತದ? ಜನರೇನ ಅಂದಾರು ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಗೆ? ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟವರು ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕರೆದ ತರಲಿಲ್ಲ! ಅನಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ”

“ ಹೋಗೋದ ಆಯ್ತೇನ ಇದರ ಮೇಲೆ? ”

“ ಹಾಗಲ್ಲ, ದವಳವರೇ! ಏನ ಹೇಳಬೇಕ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದ? ”

“ ಹೇಳೋನ ಗೊತ್ತದ ಬಿಡು!

“ ಏನ ಗೊತ್ತದ? ”

“ ನೀನೂ ಹೋಗಬೇಕಂತ ಮಾಡಿರುವಿ ಮತ್ತ! ” ನಸುನಕ್ಕು ನುಡಿ ದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ದನಿಯಲ್ಲಿ ಸಲಿಗೆಯು ಚಲ್ಲಾಟವೂ ಇತ್ತು, —

“ ಮದುವೆ ಆಗದಿದ್ದಾಗ ಏನ ಮಾಡತಿದ್ದಿರಿ? ”

“ ಒಳ್ಳೇ ಕೇಳುವಾಕಿ ಅದಿಯಲ್ಲ ನೀ? ”

ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಡುಕಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ ನೋಡೋಣ. ಈಗ ಕಾಗದ ಬಂದದ. ಇನ್ನೂ ಅಪ್ಪಾ ಬರಲಿಕ್ಕೆಂದರೆ ಐದಾರ ದಿನಾ ಅದ. ”

“ ಐದಾರು ದಿನ ಹೋಗೋದು ಎಷ್ಟೊತ್ತು? ”

“ ದಿನಾ ಹೋಗೋದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ನಾ.... ”

“ ಅಂತೂ ಹೋಗುಪಾಕೇ ಅನ್ನಲಾ? ”

“ ಅಪ್ಪಾ ಆದರೂ ಬರಲಿ ಅಲ್ಲಾ? ”

“ ಬಂದ ಮೇಲೆ? ”

“ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನೋಡೋಣಂತ.... ”

“ ನೋಡೋದೇನೇ? ಈಗೇನ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ, ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ನಡೆದ.

“ ಎಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರಿ? ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಹೊರಗೆ; ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಾಕಾನ ಮನೆತನಕ ಹೋಗಿ ಬರತೇನ.... ”

“ ನೀವು ಹೊರಹೊರಗ ಹೀಗ ತಿರಗವರ ಮತ್ತ.... ”

ಗಲ್ಲ ಉಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಬಂದು ನುಡಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಮತ್ತೇನೇ? ” ತಿರುಗಿ ನಿಂತು ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ ನಾ ಒಬ್ಬಾಕೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ.... ”

“ ನಾಳೆ ನೀ ಊರಿಗೆ ಹೋದರೆ ನಾ ಹೇಗೆ....? ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗಿ ಬರಲಿ ಅಲ್ಲೇನ ನಾಲ್ಕು ದಿನಾ? ”

“ ನಾ ಬೇಡ ಅಂದರ ನಿಲ್ಲುವಿ ಅಲ್ಲೇನ ನೀ? ”

ತಿರುಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಒಂದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಖದಲ್ಲೆ ಮಂದಹಾಸವೊಂದು ಮೂಡಿತು.

“ ಯಾಕ ತಿರಗಿದಿರಿ? ” ಎಂದಳು.

“ ಇರುವಿಯಲ್ಲಾ ನೀ! ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದು ಏಟುಕೊಟ್ಟ.

“ ಹೋಗಿರಿ ಅತ್ತ; ಒಂದೇ ಗಲ್ಲಾ ಮುಟ್ಟಿ ಬೇಡಿರಿ ನನ್ನದು! ”

ಹುಸಿಮುನಿಸಿನಿಂದ ನುಡಿದಳಾಕೆ.

“ ಅದೂ ಒಂದ ಗಲ್ಲಾ ಮುಟ್ಟಂತ ಹೇಳಲ್ಲ? ”

ಎಂದು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಹತ್ತರ ಹೋದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಇರಲಿ, ಸಾಕು ನಡೆಯಿರಿ ಒಳಗೆ.... ”

ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಇದೀಗ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಸಂಜೆಯ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅನ್ನ ತಕಸಕ ಕುದ್ದು, ಉಕ್ಕಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಒಲೆಯೊಳಗೆ ಉಂಟಾದ ಬಂಜೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಂದಳು,—

“ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಿತ್ತಿದ್ದಿರಿ ಹೋಗಿರಿ ಅಲ್ಲ ! ”

“ ಅಡ್ಡ ಮಾತ ಹಾಕಿದಿಯಲ್ಲ ನೀ ? ”

“ ಯಾಕ ಕರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಾಕಾ ಈಗ ? ”

“ ಏನೋ ನೋಂದಣಿ ಕಾರಕೂನ ಬರುವವನಿದ್ದಾನಂತ. ಮುಂದಿನ ವಾರದೊಳಗ. ಅದಕ್ಕೇ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ”

“ ಏನು ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ತೂಗಾಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದೆ ಸಾಲದ ವಿಷಯ ಹೇಳಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿತು. ಅವನ್ನಂತೇ ಮತ್ತೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮುಂದೆ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಏನ ಕೊಡೋದ ಅದ ಅವರದು ? ”

“ ಹೌದು ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ. ” ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಟಲು ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಂದು ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಮನೆತನದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಮಪಾಲುಗಾರ್ತಿಯೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ. “ ಹಿಂದಿನ ಸಾಲ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಸಲುವಾಗೇ ಏಳುನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಆಗೇದ. ”

“ ಏಳುನೂರು ರೂಪಾಯಿ ? ” ಬೆರಗು ಬೇಸರದಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಾತೆಳೆದಳು.

“ ನಿನ್ನಂಥಾಕೆ ಬರಬೇಕಾದರ ಏಳನೂರೇನ ಏಳಸಾವಿರೇನ ? ” ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನುಡಿದು. ಹೆಂಡತಿಯ ಬೇಸರ ಮರೆಯಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ, ಬಾಬಣ್ಣ.

ಈಗ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಚಿಂತೆ ಸಾಲದ ಬಗ್ಗೆಯಲ್ಲ, ಹೊಲಗಳ ಕೆಲಸ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳಿಲ್ಲ. ಬಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲ. ಅಡ್ಡ ಮಳೆಗಳಾಗಿ

ಹೊಲ ರಂಟಿ ಕುಂಟಿ ಹೊಡೆಯಲು ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದಿತು: ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅಂದ. “ನಾನು ಹೊಲದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊನೆ ಗಿನೆ ಕಡಿದು ಬರುವೆ” ಎಂದು. ಮದುವೆಯಾದ ಎರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಲದ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವದು ಬೇಡವೆಂದು ತಾನೂ ಹೋಗದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತ. ಗಂಡನು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗದ ಕಾರಣವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸದ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೇ ಆಗ್ರಹಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು,—

“ನಾನೇನು ಹಾರೋರ ಬಣಜಿಗರ ಮಗಳಲ್ಲ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಲಿಕ್ಕೆ. ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ. ತೋಟಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗೊತ್ತದ ನನಗೂ. ತವರಮನೆಯೊಳಗೆ ಬುತ್ತಿ ಹೊತ್ತು ಗೋಣ ಕೂತಹೋಗೇದ. ನೀವು ಕೊನೆ ಕಡಿಯಿರಿ, ನಾನು ಕಾಕಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದರ ಆರಸತೇನಿ. ಹಾಗೇ ಅತ್ತ ಬಾವಿ ಇದ್ದರ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೊಳ್ಳತೇನಿ. ದಿನಾ ಅಗಸಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರ ಅರಿವಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಇರುದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕುಳಿತ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿ, ಹಾಕಿ ಏನ ಮಾಡೋದದ? ಬರತ ಉರುವಲ ತಂದರ ಒಲಿಗೂ ಆಗುವವು.”

ಆದರೂ ಹೆಂಡತಿ ಒಮ್ಮೆ ತವರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾದ. ತಂದೆ ಬಂದಾಗ ನಾಲ್ಕಿಂಟು ದಿನ ಬಂದು ಹೊಲಗಳ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಹೇಳೋಣ ಎಂಬ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಲಹೆಗೂ ಆತ ಕಿವಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಪ್ತರ ಎತ್ತುಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೇನು? ಈಗ ಹೊಸದ ರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸುವುದೆ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಡ್. ಮಾವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಬಂದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಕಳೆದರೂ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯನ್ನು ಕಂಡು ಮುದುಕ ತಾನೇ ಹೇಳಿದ,—

“ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿನಲಿಕ್ಕೆ ಹಯನು ಇಲ್ಲ, ಏನಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ದೊಳಗೆ ಅಂದರ ನಮ್ಮ ಎಮ್ಮೆಯ ಕರಾ ದೊಡ್ಡದ ಆಗ್ತದ್ದು ತರುವಿರಂತೆ.”

ಆದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೆಂದು ಗಂಡನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಸದ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೇಳಿದಳು. “ಎಮ್ಮೆ ಮಣಕಾ ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಗ ಕೊಡಿರಂತೆ.

ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನಾ ಅಣ್ಣಾನ ಎತ್ತ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳಸರಿ. ಹೊಲಾ ಕೂಟಿ ಹೊಡೆದ ಹೋದಾರಂತ.”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾವ ಅದೇಕೋ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಲು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬ ಲೆಖ್ಪು ಹಾಕುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲು ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ವಾರದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದೀತು. ಆ ಮೇಲೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಯ ಗಿಡಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸುವುದು. ಬರುವುದು. ಆಗ ಮೂರು ದಿನ ಯಾತ ಹೊಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಆ ಮೇಲೆ ಎತ್ತುಗಳು ತೆರವಾಗುವ ಸಮಯ ಯಾವಾಗ? ಎಂದು ದಿನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಮಾತನಾಡಿದ,—

“ಮುಂದಿನ ವಾರಂದರ ಎತ್ತಾನು ಒಂದ ತರತೇವಿ. ಮಾಮಾನ ಮುಂದ ಹೇಳೇನಿ....”

ಬಾಬಣ್ಣನೋದರ ಮಾವನ ಮುಂದೆ ಎತ್ತಿನ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೂ ಎತ್ತಿರದಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಮಾವನ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡಸ್ತನಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟ.

ತಾತೋಬಾ ಹೇಗಾದರೂ ದನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ದಲಾಲಿ ಮಾಡುವ. ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಹೇಳಿರಬಹುದು, ಒಳ್ಳೆಯ ಎತ್ತನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡಬಹುದಾತ, ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ಮಾವನೂ ಹೇಳಿದ,—

“ಏನಾದರೂ ಎತ್ತ ಇಲ್ಲದ ಒಕ್ಕಲತನವೇ ಅಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಯಾಕಾಗ ವಲ್ಲದು ಎತ್ತು ಬೇಕು.”

ತಂದೆಯ ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಸಿಡುಕಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ನುಡಿದಳು

“ಅದೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಮಾತಾಯ್ತು. ತಗೊಂಡಾರಲ್ಲ ತಗೊಳ್ಳು ವೇಳೆದೊಳಗ. ಒಂದೇಕೆ? ಎರಡು ಎತ್ತಾನೂ ಕಟ್ಟತಾರ. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನಾ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳಸರಿ ಅಂದರ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದ ಹೇಳ ಕೂತಿದಾನ.”

“ಅದನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ನಾ. ಲೋಕದ ರೂಢಿ ಹೇಳಿನ ಬಾಳಾ ! ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಯಾಕ ? ಎಂಟು ದಿವಸ ಕಳಸತೇನ ತಗೋ. ಎತ್ತುಗಳಿಗೇನು ? ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದುಡಿಯುವವೇ ಅಲ್ಲ !”

“ ಇರಲಿ ಏಳು. ಇನ್ನೆದಕ ಬೇಕು ? ಇಷ್ಟ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ! ”

ಬಿಗುಹಿನಿಂದಲೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು. ಮುಂದೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತೇನೂ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಒಂದು ವಾರದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಹೋಗುವಾಗ ಹುಳು ಹುಳು ಗಂಡನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ತಂದೆ “ ಮಗಳು ಇಷ್ಟ ಲಗೂನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಾಯ್ತಲ್ಲ ! ” ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡು ಹಿರಿ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನಿತ್ತು, —

“ ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಾಪತ್ರಯ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾತಕ್ಕು ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳೋಣ. ನಾಲ್ಕು ದಿನದೊಳಗೆ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡತೇವೆ.”

ಅಳಿಯ ಬಾಬಣ್ಣ ಅವಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಿಂದರೂ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾದರೂ ಕಳಿಯುವವೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ. ಹೀಗಾದಾಗ ತಾತಪ್ಪನೇನೂ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಳಿಯ ಊಟಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬುವ ಗೊಡವೆಗೂ ಆತ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕ ಮಾತ್ರ ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಮನೆಗೆ ಎಡತಾಕಿ ಆಗ್ರಹ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದ. ಕಕ್ಕ ತನ್ನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಅದರವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಕಾಗದ ನೋಂದಣಿ ಮಾಡುವದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಊಟಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಅನುಮಾನ ? ಎಂದವನ ಭಾವನೆ. ಮೊದಲೇ ಬಾಬಣ್ಣ ಸವಿಬಾಯಿಯವ. ಇದನ್ನರಿತ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸವಿ ಸವಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ಏಳುನೂರಾ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡ. ಅದಕ್ಕೆ ತೋರವತ್ತಿಯೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೊಲವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ. ಊರೊಳಗೆ ನೋಂದಣಿ ಕಾರಕೂನ ಬಂದನೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಹೋಗಿ ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಸಿದ.

ಇಷ್ಟಾಗುವವರೆಗೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜೀವವಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೊಲದ ಹತ್ತರದ ಹೊಲ ತೋರವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗಬೇಕೆಂದರೆ ! ಹಾವಿನ ದವಡೆ ಯೊಳಗಿಂದ ಕೈ ತಕ್ಕೊಂಡಂತೆ ಇತ್ತದು. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೊಲ ಹೋಗುವುದು ? ತಾತಪ್ಪ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾರಾಡಲಿ. ಅವನದೇನೂ ಆಟ ಸಾಗದು ಎಂದ್ನು ನನಸಾಧಾನ ಹೊಂದಿದ.

ಊರಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿ ಕಾರಕೂನ ಬಂದ ಸಂಗತಿ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಚಳವಳಿಯ ಸುಳುವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿತು. ಕೊಡಲೆ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿದ, ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೊಂದು. ಬಾಬಣ್ಣ ಇದೀಗ ಉಂಡು ಆಡ್ಡಾಗಿದ್ದ. ಬೇಸಿಗೆಯ ರಣರಣ ಬಿಸಿಲು ಹೊರಗೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಸು ಜಂಪು ಬಂದಂತಾಗತ್ತು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸದ್ಭಾವತಿ ತನರುಮನೆಯಿಂದ ಬರುವ ದಿನಸಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಹೊರಗೆ ಕಾಲುಂಗುರದ ಸದ್ಭಾಯಿತು. ಬೆದರಿದ ಗಂಡೆರಳೆಯಂತೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿದ. ಎದುರಿಗೆ ಸುಂದರಿ !

ಒಳಕುವ ಮೈಯನ್ನು ಬಾಗಿಲ ತೋಳಿಗೆ ಆನಿಸಿ ನಿಂತಳು. ಒಂದು ಕೈ ಇನ್ನೊಂದು ತೋಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಳು. ಸಣ್ಣ ನಡು. ತುಂಬಿದ ಎದೆಗಳು. ನವಪ್ರಾಯ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದೆ. ಹುಣಸೆ ಬಣ್ಣದ ಬಾಲೆ. ಸತೀಜ ಮುಖ. ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಳು. ಊಟ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿರುವ ಊಟಕ್ಕೆ ಈಗ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆ ನಾ. ಎಂಬ ಶಂತೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಿರಬೇಕು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಮಾನ, ಮೌನ.

“ ಎಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಹೊರಟಿಲ್ಲ ನಾ ! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ನಗೆಯೊಡನೆ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ.

“ ಓಡಿ ಹೊರಟಿದಿ ಅಂತ ಯಾರ ಅನ್ನ ತಾರೆ ? ”

“ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಾಗೇಕೆ ಅಡ್ಡ ನಿಂತೀದಿ ಆಮೇಲೆ ? ”

“ ಇದಕ್ಕೆ ಅಂದೆ ಹೌದೆ ? ”

ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಸಹಜ ಇಟ್ಟ ಕೈಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಊಟ ಆಯ್ತು ? ”

“ ಆಯ್ತಲ್ಲ; ನೀವೇನ ಕರೆಯುವಿರಿ? ” ಕೆಣಕು ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಅದಕ್ಕೇ ಬಂದೇನಿ. ”

“ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡ ನನ್ನ ಮುಂದೆ? ”

“ ಆಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನದೇನ ಕೆಲಸ ಇತ್ತೇನೋ! ”

ಗೋಣು ತೂಗಿ ಬಿಂಕದಿಂದ ಸುಂದರಾ ನುಡಿದಳು.

“ ಮಾವ ಕಳಿಸಿರಬೇಕು, ನನ್ನ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ. ”

ಅನುಮಾನ ಕಟ್ಟಿದ ಬಾಬಣ್ಣ,

“ ಮೊನ್ನೆ ಬಂದಿದ್ದ ರಲ್ಲ, ಹೋಗಲಿಲ್ಲೇಕೆ? ”

“ ಯಾರು ಬಂದಿದ್ದರು? ”

ಸುಂದರಿಯ ಮಾತಿನ ಹೊಲಬು ತಿಳಿಯದೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ! ”

“ ಹೀಗ ಹೋಗ್ತಾರೇನ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ? ”

“ ಅದಕ್ಕೇ ಮೊನ್ನೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಐದ ರೂಪಾಯಿ ತಗೊಂಡಿ ಏನೋ ? ”

“ ಆಸ್ವರ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಯಿತಂತೆ ತಿಳಿದಿ ಹೌದ ? ”

“ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕೊಡತಾರ ನಿನ್ನೆಗೆ ? ”

“ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕೊಡತಾರೆ ? ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿ ! ”

“ ಇದೇ ಏನ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿ ತಗೊಳ್ಳುವ ಚಲುವನ ಮುಖ. ”

ಎಂದು ಬಿಂಕದಿಂದ ನುಡಿದು ಸುಂದರಿ ತಿರುಗಿ ನಡೆದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಮಿಕ್ಕಿಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತ. ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿ, ಮುಂದೆ ನಡೆದಳಾಕೆ. ಆಗ ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಕೇಳಿದ,—

“ ಯಾಕೆ ಬಂದಿದ್ದಿ, ಯಾಕೆ ಹೊರಟಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ? ”

“ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಲ್ಲಂದ ತರೋಣ ನಾವು ? ”

ಹೀಗೆ ತಿರುಗಿ ನಿಂತು, ತಿಳಿನಗೆಯೊಂದನ್ನು ತೂರಿ ನುಡಿದು ಸುಂದರಾ ಮಾಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಬಾಬಣ್ಣ ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಆ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡ. ಸುಂದರಿ ಊಟಕ್ಕೇನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪ ಮಾವ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೇ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಎಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ—ಅಲ್ಲ—ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹಚ್ಚಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವೊಂದು ಬಂತು. ಬೇಸಿಗೆ ಕಳೆಯುತ್ತ ಬಂತು. ಇನ್ನೂ ಹೊಲದ ಕೆಲಸ ಆಗಿಲ್ಲ. ಎತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನಾದರೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಇದಬೇಕು. ಅದರಂತೆಯೇ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಸು ಕೊಟ್ಟು ಪಿಷಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಬಣ್ಣ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿದ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುಂದರಿಯ ಕರೆಯು ಅವನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದಿತು.

“ ಮೂರ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಆಯ್ತು, ನಿಮ್ಮ ಮಾವನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆ ಅಂತ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ. ಅವನೇ ಕರೆಯವಲ್ಲ. ನಾ ಏನ ಮಾಡಲಿಯವ್ವ ಬಾಬಣ್ಣ ? ” ಸಲಿಗೆಯ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತ ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಇರಲಿ ಏಳು. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹಾಸಿದ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ.

“ ಕೂಡ್ರಬೇಡ ಇನ್ನು. ಕೈಕಾಲ ತೊಳಕೋ ಏಳು. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಊಟ ತಿರಿಸಿರುವ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಗಳಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಗಂಗವ್ವ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲ; ಈಗ ನನ್ನ ಊಟ ಆಗೇದ. ”

“ ಇಲ್ಲಾದರ ನೋಡು, ನಾಚಬೇಡ. ”

“ ನಾಚಲಿಕ್ಕೇನ ಹೊರಗಿನ ಮನೆ ಏನು ? ”

ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಸುಂದರಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಎರಡು ಚಹದ ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಒಂದು ಕಪ್ಪನ್ನು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತಾತಪ್ಪನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ನಡೆದಳು.

“ ಇಲ್ಲಿ ಯಾತಕ್ಕ ತರುವಿ ? ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ಬರತೇನ. ”

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ತಾತಪ್ಪನು ಜೋಳದ ಚೀಲಗಳ ನಿಟ್ಟಿನಾಚೆಯಿಂದ ಸಡಸಾಲಿಗೆ ಬಂದ.

“ನಿದ್ದೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಏನೋ?” ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾವನಿಗೆ ಕೇಳಿದ.

“ಆಯ್ತು. ಎರಡ ದಿನಾ ಆ ಊರ ಈ ಊರ ಅಂತ ತಿರಗಿದೆವು. ಗೌಡರಿಗೆ ಎರಡ ಜೋಡ ಹೋರಿಗಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದುವು. ಎರಡ ಸಂತೆ ತಿರಗಿದ ಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಎಲ್ಲಿದು?”

“ಅದಕ್ಕೇ ನೋಡು ಕಣ್ಣು ಹೇಗೆ ಕೆಂಪಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾನ....” ಗಂಗವ್ವ ಅಂದಳು.

“ನಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಆಗಿದಾನ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗ.” ತಾತಪ್ಪ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ.

“ಐ! ದವಳವನು ನನ್ನ ನೋಡಿ ಯಾಕ? ಇದ್ದೋಡು. ಎದ್ದೇನ ಗೌಡ ಅಂತ ಕೇಳಿದರ ಮನೆಗೆ ಎರಡ ಸಾರಿಗೆ ನೀರ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಬಾ ಅಂತ ಹೇಳಿದಂತೆ. ಒಳ್ಳೇ ನ್ಯಾಯಲ್ಲ ನಿಂದು?”

ಒಳಗೆ ಹೊರಟ ಮಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ, ಅದೇ ಓಳದಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳಿದಳು;--

“ಬರೇ ಚಹಾನು ತಂದ ಕೊಟ್ಟು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ? ಅಲ್ಲಿ ಫಳ ಮೇಲೆ ಡಬ್ಬಿಯೊಳಗೆ ಉಂಡಿ, ಚುನಮರಿ ಚಿವುಡಾ ಅದಾನ ತಂದ ಕೊಡು.”

ತನಗೊಂದು ಎತ್ತು ಕೊಳ್ಳಲು ಮಾವನಿಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ಮಾತೆ ತ್ತಲು ಇದೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ;--

“ಇಷ್ಟ ಸಂತೆ ತಿರಗತಿದಿ, ನಮಗೂ ಒಂದ ಎತ್ತ ನೋಡಲ್ಲ?” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ಮೊನ್ನೆ ಹೇಳಬಾರದಿತ್ತೇನು? ಎಂಥಾ ಭಂಗಾರದಂಥಾ ಎತ್ತೊಂದು ಮೊನ್ನೆ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಹೋಯ್ತು.” ತುಸು ತಡೆದು “ಯಾವುದಾದರೂ ನಾನೇ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವಿ. ಅದಕ್ಕೇ ಈಸಲ ನಿನ್ನ ಪಂಜೀತಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿ. ಈಗ ನೋಡಲ್ಲ ಹೊಲಾ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದುವು.”ನುಡಿದ. ಮುಂದಿನ ಮಾತಿನ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ “ಈಗ ಎತ್ತ ತಗೋಲಿಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡ ಆದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಅವ ನಿನ್ನ ಹತ್ತರ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ

“ ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಾದರ ನಾ ಕೊಡತೇನ. ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ಎತ್ತಿಗೆ ರೂಪಾಯಿ ?”

ಗಂಗವ್ವ ಮುಂಢೋರಣೆಯಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯನವಿತ್ತಳು.

“ ನೀ ಕೊಡುವಿ ?” ಬೇಕೆಂತ ಬೆರಗಿನ ದನಿ ತೆಗೆದು ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ.

“ ಯಾಕ ನಾ ಕೊಡಬಾರದೇನು ?”

“ ಕೊಡಲ್ಲ ಹಾಗಾದರ. ಅವನ ಮದುವೆಯ ಸಾಲಾನು ಅಷ್ಟು ತೀರಿಸು.”

ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತನ್ನು ತಂದು ಜೋಡಿಸಿದ ತಾತಪ್ಪ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಉಂಡಿ ಚಿವುಡಾಗಳು ಬಾಬಣ್ಣನ ಮುಂದೆ ಬಂದುವು. ಅದರೊಡನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಪ್ಪು ಚಹವೂ ಬಂತು. ತಾತಪ್ಪ ಮಾತ್ರ ಚಹ ಕುಡಿದು ಕಪ್ಪನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟ.

“ ಅಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ ನಾ ?”

ದುಡ್ಡಿದ್ದೂ ಕೇಳಿದಳು ಗಂಗವ್ವ.

“ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಗೆಜ್ಜೆ ಟಿಕ್ಕೆ ಮಾರಲ್ಲ ?”

“ ಅದನ್ನ ನಾರಿ ಯಾಗನ್ನ ಕೇಳಲಿ? ಆ ಧಾರಣಿಯೊಳಗಂತ ಆಗೇದ ಅದು. ಈಗ್ಯಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡತಾರ ನನಗ ?”

“ ಕೊಟ್ಟುರಲ್ಲ. ಒಂದು ಸುಗ್ಗಿ ನೆಟ್ಟಗ ಅಯ್ಯಂದರ ಬೇಕಾದಂತ ಆಗ್ತದ, ಗೆಜ್ಜೆ ಟಿಕ್ಕೆ ಅನಲಿಕ್ಕೇನ ?”

ಬಾಬಣ್ಣ ಸಹಜ ನುಡಿದ. ಆದರೂ ಗಂಗವ್ವನ ಮುಖ ಅರಳಿತು. ತಾತಪ್ಪನೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕೊಂದೇ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ,—

“ ಅಂತೂ ಗಂಗಾನ ಕಡೆಯಿಂದ ರೂಪಾಯಿ ಉಚ್ಚುವಿಯಷ್ಟು ನೀ.”

“ ಎತ್ತಾ ಒಂದ ಕೊಳ್ಳುವ ಪೂರ್ತಿ ಕೊಡಲಿ ಅಂದರೆ ಸಾಕು.”

“ ನಮ್ಮ ಕೂಡ ಪೈರೆ ಮಾಡ್ತೀನ ಅಂದರ ಕೊಡತೇನಿ.”

ಒಂದು ಕರಾರು ಹಾಕಿದಳು ಗಂಗವ್ವ.

“ ಅವಶ್ಯ ಮಾಡ್ತೇನಿ. ನನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ, ನಿಮ್ಮದ ಆರು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ, ಗಳೆ ಮಾಡ್ತೇನಿ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮದೊಂದ ಎತ್ತ ನಿಮ್ಮದೊಂದ

ಎತ್ತ ನನ್ನ ಕೈಯೊಳಗ ಕೊಟ್ಟ ಬಿಡರಿ ಅಂದರೆ ಆಯ್ತು. ಸುಗ್ಗಿ ಆದಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡತೇನ, ಬಡ್ಡಿ ಗಂಟ ಸಹಿತ. ಅಯ್ತಲ್ಲೋ?”

ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ಬೇಕಾದಾಗ ಕೊಡು. ನಮ್ಮವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಆಗುವದಿಲ್ಲ ಇನ್ನು. ಸುಮ್ಮ ನಿನ್ನ ಜಿನ್ನ ಹತ್ತಿ ಬರಾನ.”

“ದವಳಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತಿಂದ ತಿರಗಾಡಲಿ ಅಲ್ಲ. ಅನಕ್ಕೇನು?”

ಉಬ್ಬಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ.

“ಎತ್ತಿಗೆ ಬೇರೆ ಸಾಲ ತೆಗೆಯುವಿ. ಮದುವೆ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಏನ ಮಾಡುವಿ?” ನೇರವಾಗಿ ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ.

“ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಾಕಾಗ ಹೊಲಾ ಹಚ್ಚಿ ಕಾಗದ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆನು.” ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ.

“ಹಾಕಿದ ಅಲ್ಲೇನ ನಿನ್ನಾ ಮಂಟಾ? ಮದುವೆಯೊಳಗೊಂದ ಇಬ್ಬರ ಕಡೆಯಿಂದ ನೂರಿನ್ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಎತ್ತಿ ಬಡದಿದ್ದ. ಆಗ ನೀ ಹೆಣ್ಣು ಕಾಣದವನಂತೆ ಮಾಡಿದಿ. ಈಗ ಹೊಲಾನೂ ಅಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟ. ಆಯ್ತಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನ ಅವನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಹೊಲ ತಿರುಗಿ ಬರ್ದದ?”

ಹರಿಹಾಯ್ತು ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ.

“ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಬರದ ಏನ ಮಾಡ್ತದ?” ಬಾಬಣ್ಣ ಅಂದ.

“ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಸತೇನ. ಕಾಗದ ಹರಸಕೊಂಡ ಬರೋಗ ಹೋಗು.”

“ಓಹೋ!”

“ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಏನಾ ಕೊಟ್ಟಾನ ಹೋಗು! ಎಂದಿನಿಂದೂ ಆ ಹೊಲದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತ ಅವನದು. ಅವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಹೊಲಾ ಇಲ್ಲದಕ್ಕ ಅಡಚಣೆ ಹೊರಟದ. ಅಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗೆ ನೀರ ಅವ. ಅಡವಿ ಇಲ್ಲಾಗೇದ ಅವನಿಗೆ.”

ಮಾವನು ಗಂಗೆವನ್ನಿಂದ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದುದರಿಂದ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಹೇಳುವನೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ತಿಳಿದ. ಯಾರಿಗಾದರೂ

ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡತಕ್ಕುದೇ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗಲ್ಲ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಕೊಡತಿದ್ದೆ ನನಗೇನು? ಆದರೆ ಆಗ ತಾವೇ ಹಿಂಜರಿದರು. ಮದುವೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ದುಡ್ಡು ತಿಂದ ಇವನು ದುಡ್ಡು ತಿಂದ ಅಂದರೆ ಯಾರ ನಂಬಬೇಕು? ಆಗೇನು ಇವರು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೇನು? ಈಗ ಹೆಸರು ಇಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬರದ. ನನ್ನ ಮದುವೆಯೊಳಗ ಅವನು ಯಾತಕ್ಕೂ ದುಡ್ಡು ತಿಂದಾನು? ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸೀತು? ಬಹಳ ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯದೊಳಗ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಏರಿಸಿರಬೇಕು ಇಷ್ಟೇ. ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಆ ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ. ಆದರೆ ಅದೇ ದಿನವ ಸಂಜೆಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಸಲಹೆ ಕೇಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ ಎತ್ತಾ ತಗೊಲಿಕ್ಕೆ ಗಂಗವ್ವ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡತಾಳ. ಅವರೊಳಗೆ ಪ್ರೈರೆಕೂಡಿ ಒಕ್ಕಲತನ ನಡಸಲಿ ಏನು ? ”

“ ನೊನ್ನೆ ಮದುವೆ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಲಾ ಒಂದ ಬರದ ಕೊಡತೇನ ಅಂದಿ. ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದ ಆಗಲಿ ಅಂದೆವು. ದನಾ ದ್ರವ್ಯ ಅಲ್ಲ, ಕಂಚು ವಸ್ತು ಅಲ್ಲ, ಅಂತಾರ. ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಈಗೇತಕ್ಕೆ ಎತ್ತ ಬೇಕು? ನಿಂದೇನ ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗಿ ಅಡವಿ. ನಮ್ಮ ಎತ್ತ ಒಂದೆರಡ ದಿನವ ಒಯ್ದು ಹೊಡಕೋ ಬೇಕಾದರೆ ಗಳೆ. ಸುಗ್ಗಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಗ ದುಡ್ಡು ಆದವೆಂದರೆ ಕೊಂಡೀಯಂತ. ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಸಂಚದೊಳಗ ಕಾಲ ಜಾರಿತು ಅಂದರೆ ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣ ಅದೆ. ಇದೇ ಮದುವೆ ಸಾಲದೊಳಗಿಂದ ಏಳ ನೊದಲ. ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಈ ರೀತಿ ಜೋಧಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮಗನಾದ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಮತವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಅವನಿಷ್ಟು ಜೋಡಿಸಿದ,—

“ ಅದೊಳಗೆ ಗಂಗಾ ಏನ ಶುದ್ಧ ? ”

೫

ಚಂದ್ರವ್ವನ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿ, ಅವಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ವಿನ್ನವಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ-ಅನ್ಯರು ಸಲಹೆ

ಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ತನ್ನ ಬಯಕೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತಲೇ ಬಾಬಣ್ಣನು ಮುಂದೆ ನಾಲಕ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವನಿಂದ ಒಂದು ನೂರಾ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಗಳನ್ನು ತಂದು ಎತ್ತನ್ನೊಂದು ಕೊಂಡು ತಂದ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಎತ್ತನ್ನು ಕೊಂಡ ಅಂದರೆ ಅವನೇ ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಂದ ನೆಂದರ್ಥವಲ್ಲ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ತಾತಪ್ಪ ಮಾಡಿದ. ಎತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎತ್ತಿನ ಹೆಗಲಿಗೆ ಸಮನಾಗುವಂತೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಂತೂ ಆತ ಇಟ್ಟಿದ್ದ. ಅಲ್ಲದೆ ಗಂಗವ್ವ, ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೊಲದ ಮೇಲೆ ಸಾಲಾ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಗುರುತಿ ಸಾಧಿಸದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎತ್ತು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ಎತ್ತಿಗೆ ಜೊತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ತಾವೇ ಎತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೆಂದು ಮಾಡಿದರೆ, ಆ ಹಣಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿಯೂ ಬಂದಂತಾಯಿತು, ಇತ್ತ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎತ್ತೂ ಆಯಿತು, ತರುಣ ಆಳೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ, ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಗಂಗವ್ವನ ಉದಾರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ತಳಹದಿಯಾಗಿದ್ದುವು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪನ ಅನುಮತಿಯೂ ಇತ್ತು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಸೋದರಳಿಯನಾದರೂ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆತನದ ವಿಸಯಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪ ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹತ್ತಿಂಟು ವರ್ಷಗಳಾದುವು. ಬರುವಾಗ ನಾನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತಂದಿದ್ದ. ಅವನ ಆಸ್ತಿಯೆಂದರೆ ಅಷ್ಟೇ. ಹೊಲಮನೆಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಬರುವ ಮುಂಚೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಕ್ಕನ ಮನೆ ಸೇರಿದ್ದ. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ತಂದೆಯೂ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅನಾಥವಾದ ಮನೆಯನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ನಡೆಯಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿ ತನ್ನ ಕೃ-ಬಾಬಣ್ಣನ ತಾಯಿ,-ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ತನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸಿದ್ದ. ಅದರಂತೆ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಆಡಿಯೂ ತೋರಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಈತ ಬಿರುಸು ವರವೆಂದು ಬಾಳವ್ವನ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ

ನಡೆಯಲು ಈತನೂ ಬಿರುಸಾದ, ಅಕ್ಕನ ಕೂಡ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಮನೆತನದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನ ತಾಯಿಯು ಸಾಯುವಾಗ ತಮ್ಮನ ಉಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಗನನ್ನು ಹಾಕಿ ಜೀವ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಮಹಾನವಮಿ ಕಳೆಯಿತು. ಹೊಲಗಳೆಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿವೆ. ಜೋಳದ ಹೊಡೆಗಳು ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿವೆ. ಹೊಲದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಗಿಳಿಗಳ ಹಿಂಡು ಕುಳಿತಂತೆ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಪೂಜೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆದಿದೆ. ಹೊಲದಲ್ಲಿಯ ಊಟ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಬಸಿರು ಬೇರೆ. ಅವಳ ಬಯಕೆಯೂಟವೂ ಆಯಿತು, ಭೂಮಿ ಪೂಜೆಯೂ ಆಯಿತು, ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುವಂತೆ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಅವನು ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಉದ್ದರಿ ತರಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಲಗಳು ಚನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ, ಕಾಳು ಕಡಿಗಳು ಬರುವವು, ಮಾರಿ ಕೊಟ್ಟರಾದೀತು, ಎಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕುವನು. ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲವಿದೆ. ಹತ್ತೆಂಟು ಚೀಲ ಜೋಳ, ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಹತ್ತಿಯಂತೂ ಬಂದೇ ಬರುವದು. ಈಗ ಬಿತ್ತಲಿರುವ ಕಡಲೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬಂದರೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕನ ಅರ್ಧ ಸಾಲವು ಕಳೆದೀತು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವ ಬಾಬಣ್ಣ. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಈ ಎಲ್ಲ ಯೋಚನೆ ಕೈಗೂಡಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಳೆ ಮಾತ್ರ ಬೇಕು. ಅದು ದೇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ನಾನು ಮಾಡುವೆನೆಂದರೆ ಏನಾದೀತು? ಪರಮೇಶ್ವರ ಮಾಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೂ ನೋಡುವನು. ಎತ್ತನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊಲಗಳ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನೆಂದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇದೇ ವಿಚಾರ ಬಂದು ಮುಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುಂಡು ಮೋಡ ಕಂಡರೂ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ. ಅಂಗೈಯುಗಲ ಮೋಡವೇ ಮುಗಿಲ ತುಂಬ ಆಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿದೀತು. ನಿನ್ನೆ ಚಿಂಚಲಿಯ ಮೂಲೆಗೆ ಮಿಂಚುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೋದವರ್ಷ ಅಲ್ಲ--ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಭೂಮಿ

ಪೂಜಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಮಳೆ ಊಟವನ್ನೂ ಮಾಡಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ತೋಯಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಆಗ ತಾಯಿಯಿದ್ದಳು. ಅವಳೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಈ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಸಿ ಗೊಡುವವು. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಚಾರ ಮುಂದರಿಯುವುದು. ಹೆಂಡತಿ ಹೆಣ್ಣು ಹಡೆದರೆ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಡುವೆ. ತಿರುಗಿ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ. ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಗಂಡನು ಮುಂದೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬುತ್ತಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಮುಂಜಾನೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಎತ್ತಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮೇವುವಾಡಿ ಹಾಕುವನು. ಆ ಮೇಲೆ ಕಸ ತೆಗೆಯಲು ಕೂಡುವ. ಹೊಲಗಳು ಬಿರುಕು ಬಿಡುತ್ತಿವೆ. ಈಗ ಜೋಳದ ದಂಟಿನ ಕೆಳಗಿನ ಒಣ ತಪ್ಪಲ ತೆಗೆದು, ಹೊಡೆತಾಕದ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ದಂಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದರೆ ಜೋಳ ಸರಾಗವಾಗಿ ಬರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಭೂಮಿಗೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದರೆ ಜೋಳದ ನಿಲುವಿಗೆ ತಣವು. ಬಿರುಕು ಮುಚ್ಚುವವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಊಟದ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಎರಡು ಅಕ್ಕಡಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಸ ತೆಗೆದು ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಮುಗಿಸುವನು. ಆ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡ ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಮೀಪದ ಹೊಲದಲ್ಲಿರುವ ಕಕ್ಕನ ಬಾವಿಗೆ ಜಳಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಜಳಕವಾಡಿ ಬಂದು ದೋತರ ಒಣಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾದೀ ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವನು.

ಗಂಡನ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಗಡ ಬಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬುತ್ತಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಆದರೂ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯ. ಎಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹ. ತೋರಬೇಕೆಂದರೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಧರ್ಮ ಮೀರಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತಲೇ ಬರುವಳು. ಹೊಲವೇನು ಬಹಳ ದೂರಿಲ್ಲ. ಊರುಬಿಟ್ಟು ಎರಡೇ ಮೈಲಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅಷ್ಟು ನಡೆಯುವದೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಬೇಜಾರು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋದಷ್ಟು ತಿಂದು ಮಲಗಬೇಕೆಂದವಳ ಬಯಕೆ. ಅದನ್ನರಿತು ಕೊಂಡು ನಡೆಯುವ ಹೆಂಗರುಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಜೀವದ

ಬಯಕೆಯನ್ನು ಬಾಬಣ್ಣ ಅರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥ. ಅದನ್ನು ಗುಡನ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ--ಅದೇಕೆ ಯಾವ ಹೆಣ್ಣಾದರೂ--ಅಸಮರ್ಥಳೇ ಸರಿ.

ದೂರದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಬರುವದು ಕಂಡಿತಂದರೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹಿರಿ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗುವನು. ತುಂಬುಮೈಯ ತರುಣಿ. ಅದರಲ್ಲ ಚೊಚ್ಚಲ ಬಸುರಿ. ನಸು ಬಿಳುಪೊಡೆದ ಮುಖ. ಕವ್ವಾಗಿ ಒಳನಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಚಲ್ಲಾಟ ನಳಿದ ಚಲನವಲನ. ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯೇ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಳೇನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಒಂದು ಕ್ಷಣ. ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವ. ಹೊಡೆತುಂಬಿದ ಬೆಳೆಯ ಹೊಲ ಗಿಳಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಂತೆ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವದು. ತಿರುಗಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಚಲ್ಲುವ. ಹಸರು ಸೀರೆಯುಟ್ಟ ಅನಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರುವಳವನಿಗೆ. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಭಕ್ತಿಯೋ ಪ್ರೇಮವೋ ಯಾವದೋ ಏನೋ ಅವನರಿಯದ ಭಾವ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೊಲವಂಚಿಗೆ ಬಿತ್ತಿದ ಹುಚ್ಚಿಳ್ಳಿನ ಸಾಲಿನ ಗುಂಟೆ ಅವಳು ಬರುವ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುವ. ಹುಚ್ಚಿಳ್ಳು, ಎಳ್ಳುಗಳು ಅವನ ನಡುವಿನ ವರೆಗೆ ಬೆಳೆದು. ಹೂಬಿಟ್ಟು ಒಪ್ಪುತ್ತಿವೆ. ದೂಹೂಳೆಯಮೇಲೆ ಈಸಿ ಬರುವಂತೆ ಬಾಬಣ್ಣ ತೋರುವನು. ಹಳದಿ ಹೂಗಳ ನೆರಗು ಸಮೆವಂತ ಅಲ್ಲ--ಜರದ ಅಂಚಿನ ಹಸಿರು ಶಾಲಿನಂತೆ ಹೂಲ ತೋರುವುದು. ಆ ಹಳದಿ ಹೂಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ಜಾಂಜು ಒಣ್ಣದ ಹೂ ಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದಂತೆ ಎಳ್ಳಿನ ಹೂಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲ ತೋರುವವು. ಅದರಲ್ಲ ಹಾಯ್ದು ಬರುವ--ಹೆಂಡತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಬರುವ--ಬಾಬಣ್ಣ ಅದೇಕೋ ಕೈಗಳಿಂದ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಹೂಗಳನ್ನು ಹರಿಯುವ, ಎರಳುಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ತಿಕ್ಕುವ. ಅದು ಮುದ್ದೆಯಾಗಲು, ಕೈಗೆ ಹಸಿ ತಗಲಲು ಕೈಯಿಂದ ನಲಕ್ಕು ಒಗೆಯುವ, ಮತ್ತೆ ಅರಿದೇನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಹೂವನ್ನು ಪರಿಯುವ, ಮುದ್ದೆ ಮಾಡುವ, ಒಗೆಯುವ. ಇನ್ನೇನೋ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಒಂದೊಂದೇ ಹೂ ಗಳನ್ನು ಹರಿಯುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವ. ಹತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೈ ತುಂಬ ಹೂಗಳು!

ತನ್ನ ಹೊಲದ ನೀಮೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಲೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬದಿಗಾಗುವಳು. ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಡುವಳು. ಬರಿಗಾಲಿನ ಬಿಳಿ ಬಾಲೆಯ ಅಡಿಗಳು ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುವವು. ಸರೋವರ ಮೊಳಗಿನ ಕಮಲಗಳಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಡುವಾಗಲೇ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದು—ಎಷ್ಟು ಚನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ ಹುಲ್ಲು! ಎಮ್ಮೆಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಮೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು ಎನ್ನುವಳು. ಈಗಿಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ಗಾದರೂ ತಂದೇನಲ್ಲ ಎಂದೂ ಅಂದು ಕೊಳ್ಳುವಳು. ಗಂಡನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯೊಂದನ್ನು ಬೀರುವಳು.

“ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿ ಕಾಲಿಡು. ಮುಳ್ಳುಗಳ್ಳು ಇದ್ದಾವು.”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳುವನು. ಅಂಥ ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಇರುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ತಾನು ಹತ್ತಾರು ಸಲ ಅಲ್ಲಿ ಬರಿಗಾಲಿನಿಂದ ಅಡ್ಡಾಡಿದ್ದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳದೆ ಇರಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಮಾತಿಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಳು,—

“ಹೂಂ! ಕಾಲೊಳಗ ಚಪ್ಪಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟೀರಿ. ಮತ್ತೆ ಕಾಳಜಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲ!”

ಸಹಜ ಹೆಂಡತಿ ಅಂದ ಮಾತೂ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತುವದು. ತನ್ನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಒಂದು ಜೋಡನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಎಂದು ಕೊರಗುವ. ಆದರೂ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿಯೇ ಹೇಳುವನು,—

“ಮೊನ್ನೆ ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿ, ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಜೋಡ ಜಪ್ಪಲಿ?”

“ಮೊದಲನೆ ಸಲ ತವರಮನೆಯಿಂದ ಕೆರವ ತರಬಾರದಂತ ಬಿಟ್ಟೇನಿ ಬಾ....”

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು ಬಾಬಣ್ಣ ಅಂದ,—

“ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಮಿತ್ತ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದ....”

“ಒಳ್ಳೇ ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಮದುವೆಯೊಳಗ ತಗೊಂಡೀರಿ. ಮತ್ತೇಕೆ ಅವರ ಕಡೆಯಿಂದ ತರುವ ಆಶಾ ನಿಮಗ?”

“ ಯಾರ ತಗೊಂಡಾರ ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ? ”

“ ನೀವು ! ”

ಎಂದು ಗೋಣು ಕೊಂಕಿಸಿ ಮುಂದೆ ಬಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಏನೆನಿಸಿತೋ ಏನೋ--ಕೈಯೊಳಗಿನ ಹೂಗಳನ್ನು ಅವಳ ಮೇಲೆ ತೂರಿತ.

“ ಇಶ್ ! ”

ಎಂದು ಗೋಣು ರುಡಿಸಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಹೂವಿನ ಹುಡಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಅರಸಿನ ತೊಡೆದಂತೆ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಆ ಮುಖ ಇನ್ನಷ್ಟು ಚೂರಿನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ. ನಗೆಯಿಂದ ಅಂದ,--

“ ಬುಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಮೊಸರ ಮಜ್ಜಿಗೆ ತುಳಕ್ಕಾಳು ! ”

“ ಮನೆಯೊಳಗ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ತುಳುಕಿ ಚೆಲ್ಲಿದರೆ ಏನ ಮಾಡಿರಿ ಮತ್ತೆ ! ”

“ ಎಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟಿದರೆ ನೀನೇ ಬಿಸಲೊಳಗ ಮೇಯಿಸತ ತಿರಗಬೇಕಲ್ಲ. ”

“ ಅಯ್ಯೋ ! ದವಳವರೇ. ಎಂಥಾ ಚಂದ ಹುಲ್ಲು ಅದ. ಮೇಯಿಸಿದರೇನಾತು ? ”

“ ಇರತದ ಹಾಗೇ ಹುಲ್ಲು ಬಾ. ”

“ ಇರತದ ಅಂದರ ಏನು ? ಭೂಮಿತಾಯಿ ಉಡಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದಾಳು. ನಾವು ತಗೋಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಏನ ಮಾಡತೀರಿ. ಹಾದಿಗೆ ಬಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದೀರಿ. ಕೈಯೊಳಗ ಎತ್ತಾ ಹಿಡಕೊಂಡ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಮೇಯತೀರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ? ಅದಕ್ಕೂ ಏನ ನೀವು ಮಾಡಿ ಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ? ಸುಮ್ಮನೆ ಮುಂದ ನಿಂತರ ಆಯ್ತು. ”

“ ಈಗ ಮೇವು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದೇನಲ್ಲ ? ”

“ ನಾವು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದರೆ ಹೇಗೆ, ಅದೇ ತನ್ನಿಂದ ಬಾಯಿಂದ ಮೇದರೆ ಹೇಗೆ? ಎಷ್ಟು ನಾವು ಹಾಕಿದರೂ ಅಳತೀ ಮೇವದು. ತಾನೇ ಮೆಯ್ದರೆ ಅಳತೆಯಿಲ್ಲದ ಮೇವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಆಗ್ತದ. ”

“ ಇರಲಿ, ಬಾ ! ”

ಎಂದು ಬಾಬ್ಲೂ ನುಡಿದು ಬಂದು ಹೆಂಡತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಬುತ್ತಿ ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಏನೂ ಅಲ್ಲಿ ಚೋರನಿ ಅದ. ಈಗ ಏಕೆ?"

“ ಇರಲಿ. ತಾ....”

ಎಂದು ತಕ್ಕೊಂಡು ನುಡಿದು ನಡೆಯುವನು, ಚೋರನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ.

.. ಖಾರಬೇಳೆ ಅದ ತುಳಕೀತು ” ಅನ್ನುವಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದಂಟಿ ಬಡದಾವು. ಸಾವಕಾಶ ಬಾ ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಬಾಬ್ಲೂ.

ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಿಂಜೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಣು ಮುರಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗುಡನ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತ ಅನ್ನುವಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಇನ್ನೊಂದ ಮಳೆ ಆಗಿದ್ದರ ನೆಟ್ಟಗತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಚಂದ ಬೆಳೆದವ ಜೋಳ.”

“ ಹೆಸರ ಬಳ್ಳಿಯೊಳಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಡ ಹುಳ ಹೊತ್ತ ! ”

ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಬಾಬ್ಲೂ.

“ ನಾ ಒಂದ ಅನ್ನ ತೇನಿ, ತಾವೊಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರ ”

“ ಅದೇ ಅಂದೆ ನಾನೂ. ಹೆಸರ ಬಳ್ಳಿ ಬೆಳೆ ಅದ ಅಂತ ಹೇಳಿಡೆನ್ನ ? ”

“ ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದ ತಿಳಿದಾ ನನಗ. ಇನ್ನೊಂದ ಮಳೆ ಬೇಕು ಅಂದೆ ನಾ. ”

.. ಅದೇನ ನಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಅದ ? ”

“ ನಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನಾದರೂ ಮಾಡೋಣಲ್ಲ. ”

“ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೇ ಹತ್ತಿದ್ದೇವಲ್ಲ. ಹರಿಹೊತ್ತ ಎರಡ ಅಕ್ಕಡಿ ಕಸ ತಿಗದೀನಿ. ಈಗ ನೀ ಬರುವಿ ಅಂತ ಜಳಕ ಮಾಡಿ ಬಂದ ಹಾದಿಗೆ ಸಹಜ ಅಂದಿದ್ದೆ. ”

ಗುಡನ ಒರಿ ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು,---

“ ಇಂದೂ ತಣ್ಣೀರೊಳಗೆ ತಲೆ ಮುಳುಗಿಸಿದಿರಿ ಕಾಣ್ತದ ? ”

“ ಇಲ್ಲ ! ” ನನು ಹೆದರಿಕೆ ಬಾಬ್ಲೂನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿತ್ತು.

“ ಇಲ್ಲಿನ ಮತ್ತೆ ? ತಿಳಿಯದಿಲ್ಲೇನ ನನಗ ? ನೆಗಡಿ ಆಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅಂದರೆ ಹೇಳೋಣ. ಮೊದಲೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಜಳಕಾಮಾಡಿ ಹೋಗಿ ಅಂದರೆ ಕೇಳೋದ ಇಲ್ಲ. ದಿನಾ ನೀರೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಬಿಡೋದ.”

“ ಸಹಜ ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗೋನೆ. ಜಳಕ ಆಗ್ತದೆ. ನೀರಿಗೆ ಅದರೂ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡ? ನಸುಕಿನೊಳಗೆ ಎದ್ದು ಹೊಲಕ ಬರತೇನೆ. ಜಳಕವಾಗ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನೀರು ಯಾರು ತರುವರು? ”

“ ಈಗ ತರುವದಿಲ್ಲೇನೋ ನಾ? ”

“ ತರತಿದ್ದ ಆದಿ ಒಂದ ಸಾರಿಗೆ. ”

“ ಒಂದೇನೋ ಎರಡೇನೋ ತರತೇನಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಣ್ಣೀರ ಜಳಕ ಮಾಡಬೇಡು ನೀವು. ”

“ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾತಕ್ಕ ಮಾಡಲಿ? ಮೈಗೆ ಹಿತಾಶುತ ಮಾಡತೇನಿ. ”

ಮಾತು ಹೊರಳಿಸಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮನಸ್ಸೂ ಮೈ ಕೈಗಳೂ ನೋಯಬಾರದೆಂದೇ ಅವನ ಬಯಕೆ. ಒಬ್ಬರನ್ನರಿತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಾಳುವರು. ಒಬ್ಬರ ಸುಖವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಯಸುವರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಸಹಜ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಡುವಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯವರು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಸ್ವತಃ ಹೆಣ್ಣಿನವರಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಂದು ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಈಗೀಗ ತನ್ನ ಸೋದರ ಮಾವನು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಭರವಸೆ ಹುಟ್ಟಿಹತ್ತಿತು. ಅದರೂ ಮಾಡುವ ನೇನು? ಮಿಂಚಿಹೋದ ಮಾತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೂ ಲಾಭವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಚಂಡಿಕೆಯೇ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿವೆ, ಸಾವಕಾಶ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ.

ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಳೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ಗಿಯೇನೋ ಆಯಿತು. ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಗ್ಗಿ ಒಂದೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿ

ಹೋಯಿತು. ಕಡಲೆ ಬಿತ್ತಲಿಕ್ಕೆಂದು ಕಾಯ್ದ ಹೊಲ ಕರೆಯದೇ ಉಳಿಯಿತು. ಜೋಳ ಬಿತ್ತಿದ ಎರಡು ಕೂರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಲುವಷ್ಟು ಕೂಡ ಜೋಳ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿಯ ಬೆಳೆ ಬಿತ್ತಿದ್ದಷ್ಟೇ ಗುರುತು. ಉದ್ದರಿತಂದ ಬೀಜದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಜೋಳ ಮಾರಿ ತೀರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಆ ವರ್ಷದ ಸುಗ್ಗಿಯೇನೋ ಸುಖ ತರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಸಿರು ಮಾತ್ರ ಸುಖ ತರದೆ ಬಿಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೊಚ್ಚಿಲು ಬಸಿರು. ನೆರೆಯವರು ಆಪ್ತರು ಎಲ್ಲರೂ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡುವವರೇ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಉಣ್ಣಿಸಿ ಹಸಿರು ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡಿದಳು. ಆಗ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದಳು.

“ನಿನ್ನ ಐಸಿರಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಅವ್ವ ಇಲ್ಲ ಆದಳಪ್ಪ!”

ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದಳು.

“ಆಕೆ ಇದ್ದರೆ ಈಗಷ್ಟೆ ಸಂತೋಷ ಪಡತಿದ್ದಳು!”

ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಒರಸಿಕೊಂಡ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ಇದ್ದವರ ನೀವೇ ಇನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆ ಅಲ್ಲ!”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮೇಲೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಭಾರಹೊರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಏನರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸುವಳೋ ಏನೋ ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿಯುವಳು,—

“ಯಾಕೆ ಪದ್ಮವ್ವ, ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ತವರುಮನೆಯವರು ಹಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅತ್ತೆ?”

“ಅದ್ಯಾಕೆ ಅತ್ತಾ, ಹೋಗತೇನಲ್ಲ.”

“ಆದನ್ನೂ ಅಂದೆ ತಾಯಿ ನಾ. ಈ ವರ್ಷದ ಸುಗ್ಗಿ ಬೇರೆ ಹಿಂಗಾಯ್ತು. ಇಲ್ಲೇ ಹಡೆಯುವಿ ಅಂದರ ಬಾಬಣ್ಣನ ಎದೆ ಹಾರತದ.”

ಬಾಬಣ್ಣನು ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಏನೆಂದು ಭಾವಿಸುವಳೋ ಏನೋ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅನ್ನುವ,—

“ನಮ್ಮದ ನಮಗ ಭಾರೇನ ಬಿಡು ಅಬಚಿ. ಅವರ ಒಯ್ಯಲಿ ಇಲ್ಲಾದರ ಬಿಡಲಿ. ನೀನಾದರೂ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ?”

ಗಂಡನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾವವನ್ನೂ, ಚಂದ್ರವ್ಯನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆ ತನದ ಆರ್ಥಿಕ ಭವಿತವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ನುಡಿಯುವಳು,—

“ ಏಳರೊಳಗ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟು ಬೀರಿ, ಹಾಗೇ ಕರಕೊಂಡ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬರತಾರ. ಅವರೇನ ಇಲ್ಲ. ಇವರಿಗೇ ಐದಾರ ತಿಂಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹುಳುಹುಳು ಮಾಡ್ತಾರ. ”

ಪತಿಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ನನಗೇನ ಅಬಚಿ, ನಾ ಬಿಟ್ಟು ಇರತೇನ. ಆಕೆಗೇ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಈ ಸುಖದ ದಾಂಪತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸಪಡುವಳು ಚಂದ್ರವ್ಯ. ಆದರೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗೊಳಗೇ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವದು. ಇವಳು ಐದಾರು ತಿಂಗಳು ಅತ್ತ ಹೋದಳೆಂದರೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಬ್ಬನೇ ಇರುವನು. ಖರ್ಚೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು. ತಾತಪ್ಪನ ಊಟವೂ ಇಲ್ಲವಂತಾಗುವದು. ಜಪ್ಪಿಸಿ ತಿಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ಕಾಣತಾನ ಬಾಬಣ್ಣ. ಸಾಲ ಅಂತೂ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಡತದ. ಇರಲಿ ಅದಕ್ಕೇನ ಮಾಡೋದ ಅದ?

ಚಂದ್ರವ್ಯನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಹೇಳಿದಳು,—

“ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೇ ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆದ ಭಾರ ಬೀಳ್ತದ ಆಯ್ತು. ”

“ ಬೀಳಲಿ ಅಲ್ಲಾ, ಮಾಡಿ ಹಾಕತೇನು. ಬಂದ ಎರಡ ಹೊತ್ತು ಉಂಡ ಹೋಗಲಿ ಅಂದರ ಆಯ್ತು. ”

“ ಈಗ ಹೊರಟ ನಿಂತವರಂತೆ ಹೇಳ್ತಿಯಲ್ಲ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಡುವೆ ಕೇಳಿದ.

“ ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನಾ ಅದನವ್ವ ಅತ್ಯಾ? ಮುಂದಿನ ವಾರದೊಳಗ ಬಂದಾರವ್ವ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ. ಒಂದ ವಾರ ಅಂದರೆ ಏನು? ಈಗ ನೋಡ ನೋಡ್ತ ಹೋಗತದ. ಈಗಿನಿಂದೂ ನಾ ಸಾಮಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು.... ”

ಬಸಿರು ಹೆಂಗಸು ಪದ್ಮಾವತಿ ಉಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದಳು.

“ ಬೇಕಲ್ಲವ್ವ! ” ಎಂದು ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಅನುಮೋದಿಸಿದಳು.

ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ತವರುಮನೆಯವರು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದಾರೀ ಕಾಯ್ದರೂ ಗಂಗವ್ವ ಮಾತ್ರ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಕುವ್ವಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಮತ್ತು ಗಳ ಕೆಲಸ ಕೂಡಿಯೇ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಲಹೆಯಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು. ಹೋದಾಗ ಸುಂದರವ್ವ ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಚಹನನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗಾಗ ಸವಿಸವಿ ತಿನಿಸೂ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಗಂಗವ್ವನೂ ಅಂದಳು,—

“ ಇನ್ನೇನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಕೆ. ಕೂಸಾ ತಾನೂ ಅಂತ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲೇ ಉಣ್ಣು ಬೇಕಾದರೆ. ನಿನ್ನ ದಾದರೂ ಮನೆಯೊಳಗೇನಿದೆ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ನುಮ್ಮನಿವ್ವ. ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯ ಅಡಿಗಿಂತ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯ ಅಡಿಗಿ ಅವನಿಗ ಎಚ್ಚು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಚಂದ್ರವ್ವನಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರರು ಕರಿದ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವುದು ಕಡಿಮೆ ಅವರದು ಸಾದಾ ಅಡಿಗಿ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಜೀನಸಂದರೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿ ಅದು ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸುಂದರಿಯ ನಗೆಮಾತುಗಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೇ ಒಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವರೂ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಣ್ಣಲು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಏನು ಹತ್ತಿದ ಕಾಳುಕಡೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಮಾಡು ಎಂದು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವಳು ನಾಲೈಂಟು ದಿನ ಸಾಲುವಷ್ಟು ಜೋಳವನ್ನು ಬೀಸಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನೂ ಒಯ್ದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ರೂಢಿಯಾಗುವ ವರೆಗೆಂದು ಮಾಸ್ತರರೂ ಅವರ ಜೊತೆಗೇನೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡುವರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಸಾಲದ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡುವರು. ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದರು,

“ ಈ ಸಲ ನಮ್ಮದೂ ಒಂದೇ ಎತ್ತು ಉಳಿಯುವದು. ಒಂದೆತ್ತನ್ನು ನಗರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಕೈಯಿಂದಲೂ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸ ಆಗದು. ನೀನೇ ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಎತ್ತಿನ ಜೊತೆ ನಿನ್ನ ಎತ್ತ ಕೊಡು. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಮಾಸ್ತರರೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲಿ. ಅವನ ಸಂಒಂಧ ಗಂಗವ್ವನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗಿವೆ. ಎತ್ತು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟವಳು ಅವಳು. ಅಂಥ ಸಹಾಯ ನಮ್ಮಿಂದ ಆಗದು. ನನ್ನ ಸಗಾರ, ಹೊಲದ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸಾಗಿಸುವದೇ ಕಠಿಣ. ಹೆಚ್ಚಿನದೇನು ನಮ್ಮಿಂದ ಆದೀತು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು.

ಗಂಗವ್ವ ನಾಲ್ಕಿಂಟು ದಿನ ನೋಡಿದಳು. ತಾನಿಷ್ಟು ಹೇಳಿದಮೇಲೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾಸ್ತರರಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೂ ಒಂದು ಎತ್ತನ್ನು ಗಿರಾಕಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಈತ ಅವರ ಎತ್ತಿನ ಜೊತೆಗೇನೇ ತನ್ನ ಎತ್ತು ಒಬ್ಬತಕ್ಕವ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತು ತೆಗೆದಳು,—

“ ಸುಗ್ಗಿ ಆಯಿತು ಎಲ್ಲ ಆಯಿತು. ಇನ್ನು ಎತ್ತಿನ ರೂಪಾಯಿ ಅಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡು. ”

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಬೇಡಿಕೆ ಈಗ ಬಂದೀತೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಈ ಸಾರ ಎಲ್ಲಂದ ತರಲೇ ಗಂಗವ್ವತ್ತಿ, ನೀನೇ ನೋಡಿದಿಯಲ್ಲ, ಸುಗ್ಗಿ ಹೇಗಾಯ್ತೆಂಬೋದು? ”

“ ಸುಗ್ಗಿ ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ಕೇಳತರಲಿಲ್ಲ ಬಾಬಣ್ಣ. ನಮಗೂ ಕಾಳಕಡಿ ಅಂತ ದುಡ್ಡಿನ ಕೊರತೆ ಅದೆ. ”

“ ನಿನಗೇನ ಕಡಿಮೆ ಬಿಡು. ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಡುವೆಯೇ ಆದ.

“ ಆನೆಯ ಭಾರ ಆನೆಗೆ ಇರತದ ಬಾಬು! ”

ಗಂಗವ್ವನ ಈ ಮಾತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ತಾನು ಇಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಎಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಬಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನ ಊಟಕ್ಕೊಂದು ಕೊಟ್ಟು ಧಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಊಟ ಸಹಜ ಆಗುವದು. ಆ ಲಾಭ ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ;

ತನಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇದೆಲ್ಲ ಗಂಗವನ ಆಟವೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿದ.
 "ಈದು ನಿಜವೂ ಇತ್ತು."

ಮರುದಿನ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ.
 ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿಂದ ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಅಡಿಗೆ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರೂಢಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವೂ ಆಯಿತು.
 ಸಾಯಂಕಾಲ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಗೆ ಹೋದ

“ ಮುಂಜಾನೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಬಾಬು? ಮಾಸ್ತರ ಹಾದಿ ನೋಡಿ
 ನೋಡಿ ಉಂಡರು. ಇನ್ನು ಅವರು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲದರೆ ವೇಳೆ ಆಗ್ತದೆ ನೀನು
 ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಉಂಡಿರುವಿಯೋ ಏನೋ. ಊಟಕ್ಕೆ ಏಳು. ”

ಎಂದು ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಕ್ಕರತೆಯಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ
 ಊಟಮಾಡಿದ. ಉಣ್ಣುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಜಾನೆ ಅಡಿಗೆ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ. ಮಾತಿನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿನ್ನು
 ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವೆ ಎನ್ನುವ ಭಾವವಿದ್ದಿತು.
 ಅದನ್ನರಿತು ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ
 ಸಂಕೋಚವೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಮುಂದೆ ಬಾಬಣ್ಣ ದಿವಸಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ದಿವಸಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರ
 ವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೇ ಹೋಗಿ
 ಕುಳಿತು ಮಾಸ್ತರರ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡಿ ಬರಹತ್ತಿದ. ಇದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ
 ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ, ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಕೇವಲ ಮಾತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ
 ಎಂಬುದು ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಊಟ
 ಕೈಂದು ಹೋದಾಗ ಚಂದ್ರವ್ವ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈತ ಊಟ
 ಮಾಡಿ ಹೋದಾಗ ಊಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ಉಂಟಾಯಿತು.
 ಹೀಗಾಗಬಹುದೆಂದು ಬಲ್ಲ ಚಂದ್ರವ್ವನು ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು,—

“ ಬಾಬು, ನೀ ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಉಂಡಿರುವಿ, ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲ ಅಂಬು
 ವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಹಸಿದಾಗ ಉಣ್ಣತೇನೆ ಅಂತ ಅಂದು
 ಉಂಡ: ಹೋಗಬೇಕು. ”

“ ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ, ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಒಣನಗೆ ನಕ್ಕು ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿದ

ಬಾಬಣ್ಣನ ಉದ್ದೇಶ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೂಟಿ ಮಾಡುವದಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವದೆಂದು ಈ ಆಟ ಹೂಡಿದ್ದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಂಡರೂ ಕೂಡ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹರಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಬಾಗಲೆಲ್ಲ ಏನಾದರೂ ಸವಿ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನಲು ಸಿಕ್ಕುವದು ಅದರೂ ಎತ್ತಿನ ರೂಪಾಯಿ ಬೇಡುವ ಕ್ರಮವೇನೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚೇ ಆಯಿತು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಈಗ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುವನೆಂಬುದು ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದು ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೂ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈಗ ಅವನ ಬಾಯಿಗೆ ಸವಿ ಹಚ್ಚಿ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡುವದೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಅದರಂತೆ ಹಣದ ಬೇಡಿಕೆ ಗಾಗಿ ಕಠೋರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು ತಾತವ್ವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೇ ಇರುವನು.

ಗಂಗವ್ವನ ನಡತೆಯ ಗುಟ್ಟು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಹೋದಾಗ ಆದರದಿಂದ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುವಳು. ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕರಿಯುವಳು. ಆದರೆ ಹಣದ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಇಷ್ಟೇಕೆ ನಿಷ್ಕೂರಣಾಗುವಳೋ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಯಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಆರಂಭಮಾಡಿ ನೋಡಿದ. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲವೆಂದು ಒಂದು ಚೀಲ ಜೋಳವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ. ಅಂದರೂ ಗಂಗವ್ವನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವನ ಮಾವ ತಾತವ್ವನೂ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಅಂದ,—

“ ಆಕೆಯದು ಏನ ಕೊಡೋದು ಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲೋ ಬಾಬು ”

“ ಹೂಂ! ಕೊಡತೇನಿ ! ”

ನಿರೂಪಿಸುವುದಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ. ಈಗ ಗಂಗವೃತ್ತಿಗೆ ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಇಷ್ಟ ತ್ವೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆದೀತು. ಈಗ ಎತ್ತನ್ನು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೂ ಯಾರೂ ಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ಗಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ ಕೊಂಡ ಬೆಲೆಗೆ ಎತ್ತು ಮಾರಾಟವಾಗಬಹುದಿತ್ತು. ಈಗ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಎತ್ತನ್ನು ಮಾರಿದರೆ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾರಿದರೆ ಪೂರ್ಣ ಸಾಲವೂ ಕಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸುಗ್ಗಿಯವರೆಗೆ ಬಿತ್ತುವ ಬೀಜ, ಮನೆಯ ನೆಚ್ಚು ಅಂತ ಏವತ್ತರವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವ ಬಗೆಯೆಂತು? ವಿಚಾರಿಸಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಯಾವ ದಾರಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದಿಂಟು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ.

ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಇದೀಗ ಊಟಮಾಡಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ತಂಬಾಕು ಸೇದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಹತ್ತರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಮೆಲ್ಲನೆ ಅತ್ತ ಹೋದ. ಬಾಬಣ್ಣ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡೂ ಕಾಣದವರಂತೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದ, ಸಾವುಕಾರರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ.

“ ಯಾಕೆ ಕಾಕಾ ಊಟ ಆಯ್ತೆನು? ” ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ.

“ ಹೂಂ! ಆಯ್ತು. ” ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಿಮ್ಮುತ್ತ ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಮಣ್ಣನ್ನು ಊದಿ, ಅಂಗಿಯನ್ನು ಮುದ್ದಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕುಳಿತ. ಬಾಬಣ್ಣ ಯಾತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಊಹಿಸಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ತಂಬಾಕು ಸೇದಿ ಹೊಗೆ ಬಿಡುತ್ತ ಕೂತ. ಹೊಗೆ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ ಅವನ ಮುಂದೆ ಸುಳಿದಾಡಹತ್ತಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹೋಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಗೆ ಮಾತಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ.

“ ಇತ್ತ ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿರುವಿ? ”

ತನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕೇಳಿದ.

“ ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲೇ ಬಂದಿದ್ದೆ. ” ತುಸು ತಡೆದು ಉಗುಳು ನುಂಗಿ ನುಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ, “ ನಿನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಇತ್ತು. ”

“ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕೆಲಸ ಇತ್ತು! ” ಬೆರಗಿನ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದ ಕಲ್ಲಪ್ಪ.

“ ಹೌದು; ನಿನ್ನ ಹತ್ತರ.... ” ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಾಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಾತು ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಭಾವ ಹೊಳೆಯಿತು. ಆದರೂ ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೇ ತಂಬಾಕದ ರಘುರಿಕೆ ನೆಳೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಿ ಎಂದು ತುಸು ಹೊತ್ತು ದಾರಿಕಾಯ್ದು ಬಾಬಣ್ಣ. ಆತ ಮಾತನಾಡದಿರಲು ಇವನೇ ಆರಂಭಿಸಿದ,—

“ ಸ್ವಲ್ಪ ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ವು. ”

“ ಮುಂದ ರೂಪಾಯಿ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಿ. ಒಂದ ವರ್ಷ ಆಯ್ತು, ಅದರ ಬಡ್ಡಿ ತೀರಿಸಿದೇನು? ”

“ ಸುಗ್ಗ ಹೇಗಾಯ್ತು, ನೀನೇ ನೋಡತಿದಿಯಲ್ಲ. ”

“ ಆಯ್ತಪ್ಪ, ನಿನ್ನ ಸುಗ್ಗ ಆಯ್ತು, ಸುಕಾಲ ಆಯ್ತು. ಮನೆಯೊಳಗ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಏನ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದೀರಿ? ಆಗ ಬಡ್ಡಿ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲಂತ ಅದನ್ನು ಹಾಕೇ ಕಾಗದ ಮಾಡಿತು. ಈಗ ಆದರೂ ಕೊಟ್ಟೇ, ನಮ್ಮ ಆಡಚಣೆಗೆ ಉಪಯೋಗ ಬಿದ್ದೀತು ಅಂದರ ಮತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಯನ್ನೇ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಿ. ಏನ ಹೇಳಲಿಯಪ್ಪ ನಾ ನಿನಗೆ? ”

ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಬಿಗುಹಿನ ಮಾತು, ಮಾತಿಗಿರುವ ತಾತ್ಪಾರ ಭಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲ್ಲೆಂದ ಎದ್ದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದ. ಅವನ ಅಭಿಮಾನ ಜಾಗೃತವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇವನಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪಾಯಿ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆನು? ನಮಗೇನು ಬಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊಡುವನೆ? ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಂದರಾಯಿತು ಎಂದುಕೊಂಡ. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣ ದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಬಂತು— ಈಗ ಹೊಲ ಬರೆದು ಕೊಡದೆ ನನಗೆ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಯಾರು ಕೊಡುವರು? ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಲವನ್ನೂ ತೋರವತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವದು ಒಳಿತಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಎರಡೂ ಹೊಲಗಳನ್ನು

ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಇಡುವದು ಉಪಯೋಗದ್ದಲ್ಲ. ಇವನನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನುಡಿದ,—

“ ಏನಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡ ಜನರ ಕಡೆಗೈಕೇಳತ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ ಏನಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಇನ್ನೆರಡ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡು. ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಆಗ್ತದ. ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ಆದ ನಂತರ ಎಲ್ಲಾ ಒಮ್ಮೆ ತೀರಸರ್ತೇನಂತ.”

ಇಷ್ಟು ಕೇಳಬೇಕಾದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಾಗಿ ಹೋದುವು. ಬೆನರಿನಿಂದ ಶರಟು ತೊಯ್ದಿತು. ಆದರೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ತಟ್ಟನೆ ನುಡಿದ,—

“ ಅವೇ ರೂಪಾಯಿ ಆ ಹೊಲದ ನೆತ್ತಿಮೇಲೆ ಗೇಣ ನೀರ ಆಡುವಂತೆ ಆಗೇದ. ಏನ ತುಸು ಕಡಿಮೆ ಮೂರ ಎಕರೆ ಹೊಲಾ. ಅದರಮೇಲೆ ಏಳ ನೂರಾ ಐವತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಗಂಟ. ಖರೀದಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಇಷ್ಟ ರೂಪಾಯಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಬಡ್ಡಿಯ ವಿಚಾರವಂತೂ ದೂರವೇ ಉಳಿಯಿತು ಮತ್ತ ಎರಡ ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಿ. ಹುಚ್ಚಗಿಚ್ಚ ಹಿಡದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಗೆ ? ”

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಹೀಯಾಳಿಸಿ ನುಡಿದ. ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದ. ಕಕ್ಕನ ಭಾವ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹೊಲದ ಖರೀದಿ ಕೇಳುವ. ಕೇಳುವಷ್ಟು ಸಾಲ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವ. ಮಾವ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂತು. ಬರಲಿ. ಇವನಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೊಲ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಹೊಲ ಮಾರುವುದು ?

ಮದುವೆಯ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಲ ಕಳೆದನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ?

ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ನಾನೂ ಮದುವೆಗೆ ಹೊಲ ಹಾಕಲಿ ?

ಎಂದೂ ಹಾಕಲಾರೆ. ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಾಲವನ್ನೇ ಕಳೆಯುವೆ.

ಏನು ಮಾಡುವುದು ?

ಎಕ್ಸಂಬಿಯ ಆಪ್ತರ ಹತ್ತರ ಹಣ ಕೇಳಲೇ ?

“ ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ನೆಂಟರ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ”

ಸೋದರ ಮಾವನನ್ನು ಏಕೆ ವಿಚಾರಿಸಬಾರದು ?

ಯಾತರ ಸೋದರ ಮಾವನೀತ ?

ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಂಗವ್ವನೇ ಒಳ್ಳೆಯವಳು.

ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗಂಗವ್ವನ ಮುಂದೆಯೇ ಮಾತು ತೆಗೆದ,

“ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕ ಹೊಲವನ್ನೇ ಖರೀದಿ ಬೇಡ್ತಿದ್ದಾನೆ....”

ಈ ಸಂಗತಿ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ಬೆರಗಿನಿಂದ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಹೊಲ ಕೊಡುವಿ ? ”

“ ನೀವೂ ರೂಪಾಯಿಗೆ ತಗಾದಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವಿರಿ ” ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ದಯೆ ಬಂದು ಹಣ ಈಗ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದ. ಆದರೂ ಗಂಗವ್ವ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಆ ಕಾಗದ ಹರಿದಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಕೊಡತೀನ ಅಂತಾನು ? ”

“ ಅದನ್ನೇನ ವಿಚಾರಿಸಿಲ್ಲ ನಾ....”

“ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿನ ರೂಪಾಯಿ ಕಳೆಯುವಷ್ಟಾದರೂ ಕೊಟ್ಟಾನಲ್ಲ ? ” ತನಗೆ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಜಿಲಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದಳು.

“ ಈ ಕಾಗದ ಎಷ್ಟರದದ ಬಾಬು ಮಾಮಾ ? ”

ನಡುವೆಯೇ ಸುಂದರಾ ಕೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ,—

“ ಏಳನೂರಾ ಐವತ್ತು. ”

“ ಆಯ್ತು. ಅದರ ಬಡ್ಡಿ, ಈ ಎತ್ತಿನ ರೂಪಾಯಿ, ಇದರ ಬಡ್ಡಿ ಅಂದರ ಸಾವಿರಕ್ಕ ಬಂದಂಗ ಆಯ್ತು. ಯಾರ ಕೊಟ್ಟರೂ ಇಷ್ಟೇ ಕೊಡವರಲ್ಲ ? ”

ಮಗಳಿಗೆ ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು,

“ ಈಗ ಯಾತಕ್ಕ ಕೊಡಲಿ ಹೊಲಾ ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ ನಿನ್ನ ಅಂಥವ ಈಗಲೇ ಕೊಟ್ಟರ ಒಳ್ಳೇದು. ಮತ್ತ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳತಿ ಅಂದರ ಆ ಹೊಲಕ್ಕೂ ಧಾಡಿ ಬರತದ. ಬಡ್ಡೀನು ಹೊಳೆ ಏರಿದಂತೆ ಏರತದ. ಕಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲೂ ಹೋಯ್ತುಂತ ಆದೀತು. ”

ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನ ನಿಶ್ಚಯ ಕದಲಿತು. ಗಂಗವ್ವನ ಮಾತೂ ನಿಜವೆಂದೆನಿಸಿತು. ಮತ್ತೆ ಆ ಮೂರು ಕೂರಿಗೆಯ ಹೊಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ? ವಿಚಾರ ಅವನ ಎದೆಯನ್ನು ನಡುಗಿಸಿತು. ಎರಡು ದಿನಸ ಒಂದೇಸವನೆ ಚಿಂತಿಸಿದ. ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಬಂದ. ಅವಳು ಹೊಲ ಕೊಡುವ ಮುಂಚೆ ಎಕ್ಕಂಬಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿಬಾಯೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಸೋದರ ಮಾವನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟ. “ಮದುವೆ ಯಾಗಿ ಎರಡ ವರ್ಷ ಆಗಿಲ್ಲ. ಹೊಲ ಕೊಡತೇನಂತ ಆಲ್ಟೋನ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದು? ನಿನ್ನ ಹಣೆಬರಹಕ್ಕೇನು ಅವರ ಕೈ ಹಚ್ಚಿಯಾರೇನು?” ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆದ. ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ತಾತಪ್ಪನ ವಿಚಾರವೇ ಸು ಕಂಡಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಹೊಲವನ್ನೇ ಮುರಾಟಕ್ಕೆ ತೆಗೆದ.

ಗಂಗವ್ವ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಸಾಲ ಕಳೆದು ತನ್ನ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಆತ ಸಹಜ ಒಪ್ಪಲೆಂದು ಸುಂದರಿಯ ಸಲಿಗೆಯ ಬಲೆ, ಸವಿಯಾದ ತಿಸಸು ಗಳ ಮಾಟ ಹೂಡಿದಳು. ನವತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲ ಪತಿಯಿಂದ ದೂರವಿದ್ದ ಸುಂದ ರಿಗೂ ಇದೇ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ತಾಯಿಗೆ ಹೂಲ ಸಿಗಲ ಸಿಗದಿರಲಿ, ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಹವಾಸ ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕೆಂದು ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂದಿರಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣನು ಹೊಲ ಕೊಡುವ ಸಂಗತಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆತ ಎಲ್ಲ ಸಾಲವನ್ನೂ ಕಳೆದು ಮೇಲೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ. ಈ ಸುದ್ದಿ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವನಂದ,—

“ನಿನ್ನ ಮದುವೆಯೊಳಗೆ ಎರಡು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿ ದಾನ. ಈಗ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಏನು ಮಾಡುವನು?”

ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕಡೆಯಿಂದ ಈಗಲೇ ನೂರಿನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಯೋಚಿಸಿದ. ಅವನಿಗೆ ಹೊಲ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲೆಂಟು ನಿಶ್ಚಯ ಚಲಿಸಿತು. ಯಾರು ದುಡ್ಡು ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡು ವರೋ ಅವರಿಗೇ ಕೊಡುವದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ.

ಗಂಗವ್ವ ಕಲ್ಲಪ್ಪನೊಡನೆ ಏರಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವಳು.

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮೂಲ ಮನೆಯ ಗಂಟು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಐನೂರೇ ರೂಪಾಯಿ. ಅವೂ ಗೋದಿ ಬೆಲ್ಲ ಅಂತ ಮದುವೆಗೆ ಸಾಮಾನುಕೊಟ್ಟು ಏರಿಸಿದ್ದು, ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರರ ವರೆಗೂ ಏರಿಸಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಹೊಲದ ಅಗತ್ಯವೂ ಬಹಳವಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರವ್ವ ಬಾಬಣ್ಣನ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಕಡೆಯಿಂದ ಎಕ್ಸಂಬಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿದಳು ಇವನು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಬಿಡುವುದಾ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಬಗೆದಳು. ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರು, ಹೊಲ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ತೆಗೆದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ “ ಬಾಬಣ್ಣ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಣ್ಣುವ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗುವ ” ಎಂದೂ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಇರಿಸಿದರು

ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹೊಲ ಹೋಗುವದೆಂಬ ಸಂಗತಿಗಿಂತ ಈ ವಾಕ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೆದರಿಸಿತು. ಸುಂದರಿ, ಅವಳಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹೋಗುವ ತರುಣರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಎಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿತವಳಿಗೆ. ಅವಳು ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತು ಇನ್ನೂ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯದಿದ್ದರೂ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹಟ ಹಿಡಿದಳು. ಅವಳ ತಂದೆ ‘ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಹೊಲದ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡಿ ಬರುವೆ, ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣದ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವೆ, ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ಆಗುವ ವರೆಗೆ ಹೊಲ ಕೊಡುವವನ್ನು ತಡೆಯುವೆ, ಸುಗ್ಗಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಏನಾದರೂ ಆದೀತು,’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ತಾಯಿಯು “ ನೀ ಹದೆಮು ಇನ್ನೂ ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಹೊಲ ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ನಿನ್ನ ಜೀವ ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ಅವರು ಹೋಗಿ ಏನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡ ಬರತಾರ ಬರಲಿ. ಮೂರ ತಿಂಗಳ ಹೊರಸಲ ಇಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ತಣ್ಣೀರೊಳಗ ಕೈ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ, ಊರಿಗೆ ಹೋಗತೇನಂದರೆ ? ” ಎಂದು ಮಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು.

ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಪದ್ಮವ್ವ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹಟ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಣ್ಣ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಅಂದ,—

“ ಆಕೆಯ ದೈವದೊಳಗೆ ಏನ ಅದ ಅದ ಆಗಲಿ ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು ಅಂದರೆ ನಿಲ್ಲುವಳೇನು? ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇ ಬಂದದ್ದು ಆಕೆ ಮಾಡುವಾಕೆ. ಆಗಲಿ. ಎಂಟದಿನಾ ಹುಣ್ಣಿವಿ ಅದ, ಅಷ್ಟು ಆಗಲಿ. ಒಂದ ದಿನ ಗಾಡಿ ಹೂಡಿ ಕಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಬರತೇನ. ತೊಟ್ಟಲ ಬಟ್ಟಲ ತಗೊಂಡ ಹೋಗುವಾಕೆ. ಹುಣ್ಣಿವೆ ಮುಂದ ಹೇಗೆ ಹೋಗತಾಳು? ಹಡೆದು ಕೂಸನ್ನು ತಗೊಂಡು ಹೋಗುವಾಕೆ, ಮುಷ್ಕೂರ್ತ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಸರಳ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಾ? ”

ಆ ಎಂಟು ದಿನಗಳೆಂದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆ ಯಾಯಿತು.

೭

ಎಕ್ಕಂಬಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಊರೊಳಗಿನವರೊಬ್ಬರ ಕಡೆಯಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ದಿಗಲು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು ಇನ್ನೂ ಹೆರಿಗೆಯಾಗಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಈಗ ಬರುವುದೆಂತು? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಇವಳಿಗೂ ಹೊಂದಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆ? ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವುದರ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದ. ಯಾವುದೂ ಹೊಳೆಯದಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದು ಕೊಳ್ಳುವನು— ನಾನು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಹೊಲ ಮಾರಿದ ಸುದ್ದಿ ಏನಾದರೂ ಹತ್ತಿರಬೇಕೆ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುನಿಂತಿದ್ದೆ?

ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟರೇನಾಯಿತು? ಬಾಣಂತಿ ಹೀಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದೆಲ್ಲಿದೆ? ಹೀಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ವಿಚಾರಿಸಿದನಾದರೂ ಹೊಲ ಕಳೆದು ಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ಮರ ಮರ ಮರುಗಿದ. ಹಿರಿಯರು ಗಳಿಸಿದ ಹೊಲ. ಮಿದುವು ನೆಲ. ಒಂದೇ ಮಳೆಯಾದರೂ ಚನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬರುವ ಭೂಮಿ. ಇಂಥದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನಲ್ಲ. ಅದೂ ಮದುವೆಯ ಸಾಲದಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲಿ ಜನ ಏನೆಂದೀತು? ‘ಸೂ—ಮಗ ಮದುವೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಿರುಗಬೇಕಿತ್ತು. ಇದೇನು ಮಾಡಿದೆ? ಹೊಲ ಹಾಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡ.’ ಎಂದು ಅನ್ನುವರಲ್ಲ ಎಂದು ಜನರಿಗೆ ನಾಚಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಎರಡು ದಿನ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಯಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುವ.

ಗಂಗವೃತ್ತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಧಾನ್ಯಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ನಾದರೂ ಈಗ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚ. ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರುವನೆಂದು ಹೊಲವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬೇರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಚಂದ್ರವೃತ್ತನ ಮನೆಯಂತೂ ಮೊದಲೇ ದೂರಾಗಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಊರಲ್ಲಿ ತನ್ನವರಾರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸುವುದು. ಜನ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಅಂದಾರು. ಆಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಾರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೊಲ ಹೋದದ್ದು ಹೋಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದೇನು ತಿರುಗಿ ಬರುವಂತಿ ದೆಯೇ? ಎಂದು ಜನರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಳವಳಗೊಳ್ಳುವನು. ಹಗಲಿರುಳೂ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುವನು ಸೋದರ ಮಾವನಿದ್ದೂ ಇಂಥ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೆರವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಏನೋ ಅನ್ನುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೇ. ನಮ್ಮಿಂದ ಸಿಗುವವರೆಗೇನೇ 'ಬಾ, ತಿನ್ನು, ಉಣ್ಣು,' ಅನ್ನುವವರು. ಈಗ ಮೂರು ದಿನದಿಂದ ಗಂಗವೃತ್ತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ ನಾನು. ಆದರೂ ಅವಳು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲು ಕಳುಹಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಹೊಲದ ಖರೀದಿ ಆದಮೇಲೆ ಮಾತಾಡಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಜಗದ ರೀತಿ ವಿಚಿತ್ರ ಎಂದುಕೊಂಡ.

ಹೀಗೆ ಊರೆಲ್ಲ ಭಣ ಭಣವೆನ್ನುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಬರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಬರಲಿರುವ ಮಗನ ರೂಪುರಂಗುಗಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ನೆನೆಯತೊಡಗಿದ. ತಾನಿನ್ನೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ತಾತಪ್ಪಮಾವನನ್ನೇ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ. ಅವನೇ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ 'ಹುಡುಗ ಬಾಬಣ್ಣನಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಬಣ್ಣ ಮಾತ್ರ ಪದ್ಮಾವತಿಯದು' ಎಂದು. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಮಗನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಬಗೆಗಣ್ಣೆದು ರಿಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ತನಗಿಂತ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಣ್ಣ ಒಳ್ಳೆಯದು, ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತಹದು. ಬೆರಕಿ ಅವಳ ಬಣ್ಣವನ್ನೇ ಹೇಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ನೋಡು, ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಸಂತಸಗೊಳ್ಳುವ. ನೋಡಲು ತವಕಗೊಳ್ಳುವ. ಅದರ ಚೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿ

ಹೇಗೆ ಕಾಣುವಳೋ! ಹಡೆದು ಹೆಂಗಸು ಇಳಿಯುವದಂತೆ. ಇವಳು ಹೇಗೆ ರುವಳೋ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ, ಬಿಳುಪೊಡೆದ ಮುಖ, ಎಂದೇನೇನೋ ಬಾಣಂತಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೆನೆಯುವನು.

ಹೊಲದ ಸಂಗತಿ ನೆನಪಾದೊಡನೆಯೇ ಅವನ ಆನಂದ ಇಳಿಮುಖವಾಗುವದು. ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ, ಅವನ ಹೊಲವನ್ನು ನಾನು ಕಳೆದೆ. ಹೀಗೇ ಕಳೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ಮಗನಿಗೇನು ?

ಛೇ! ಹೀಗೆ ಇದೊಂದು ಹೊಲ ತಪ್ಪಿಹೋಯ್ತೆಂದು ಎಲ್ಲವೂ ಹೋಗುವುದೇ? ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿಯಿದೆ. ಒಂದು ಪೈಯೂ ಸಾಲವಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆ. ಎತ್ತಿನ ಹಣವನ್ನಷ್ಟು ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿ ಹೋಗುವುದು. ಇನ್ನೇನು ನಾನು ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದೆ. ಯಾರಿಗೂ ಅಂಜಿ ಅಳುಕಿ ನಡೆಯಬೇಕಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವೆ

ಅದಾಯಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಹೊಲ ಮಾರಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಅಂಜಿಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವಳೋ. ನನ್ನ ಉತ್ಪನ್ನ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೆಂದು ಬೇಸರಪಡುವಳೋ ಏನೋ. ಮೊದಲಿನಂತೆ ತನ್ನೊಡನೆ ವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ ?

ಅವಳು ಫಾಗೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಳು ನನ್ನ ಹೊಲಮನೆ ನೋಡಿಯೇ ನನ್ನೊಡನೆ ಮದುವೆಯಾಗಿರುವಳೆ ಅವಳು? ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಬೇಕೆಂದು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ

ಮೆಚ್ಚಿ ಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೇನು ನಾನು ?

ಹೋಗಲಿಕ್ಕೇನು ? ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮೆಚ್ಚಬಾರದೇಕೆ ?

ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೇ ಬೇಡ. ಮುಂದೆ ಸಾವಕಾಶ ಹೇಳಿದರಾಯಿತು.

ಎರಡನೆಯವರಿಂದ ತಿಳಿದರೆ ?

ಅದೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ಅಮೇಲೆ ನಾನು ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರಾಯಿತು.

ಮೂರು ದಿನಗಳು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮಾಯವಾದುವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಮಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಗಾಡಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಬಾಬಣ್ಣನ ಬೀಗ ಬಂಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬುಡಿಯ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಮಾವ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಒಳಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೂಸಿನೊಡನೆ. ಅವಳ ಹತ್ತರ ತಾಯಿ. ಹೀಗೆ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಂತಾಗಿದ್ದಿತು

ಬಾಬಣ್ಣ ಇದೀಗ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ. ಬಂಡಿ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಂತ.

“ಬಂದಿರಿ?” ಎಂದ. ನಗಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದ.

“ಹೂಂ!” ಎಂದ ಮಾವ. ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ದಣಿದು ಬಂದುದರಿಂದ ಬಾಯಿ ಒಣಗಿತ್ತು. ದನಿ ಅಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ.

ಅದೇಕೋ ಮಾವ ಬಿಗುವಿನಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಭಾವಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಅತ್ತೆ ಬಂಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದಳು. ಮುಂದಾಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಗಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬರಲು ಹೇಳಿದಳು.

“ಆಕೆಯನ್ನು ನಾ ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತೇನೆ. ನೀ ಒಳಗ ಹೋಗಿ ನಿವಾಳ ತಾ ಹೋಗು.”

ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ, ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾವ.

ಗಂಡನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಅವಳು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು—

“ನಾವು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದೆವು. ನಿಮಗ ಬಂದ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ?”

ಅವನು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತುದರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಅರಿತು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಿರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಿಯೇ ಬಾಬಣ್ಣ ಉತ್ತರವಿತ್ತ,—

“ಹೇಳಿದ್ದರು. ಯಾರ ಯಾರ ಬರತೀರೋ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕು ಗಂಗಳವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಕರಕೊಂಡ ಬರಬೇಕಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಾರಾದರೂ ಬೇಕಲ್ಲ.”

“ಬಾಣಂತಿ ಸಂಗಡ ಬೇಕಂತ ನಾನೂ ಬಂದೆ.”

ಅಳಿಯನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿ ನುಡಿದಳು. ಆದರೆ ಪತಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಸಂತಸವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ಹೇಳುವುದು ಶುದ್ಧ ಸುಳ್ಳು ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಈಗ ಬಂಡಿ ಬರುವ ಹೊತ್ತು, ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಇವರು, ಎಂದು ಸಪ್ತಗಿನ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಕೆಳಗಿಳಿದಳು,--

“ನಿನ್ನೆಯೂ ಹಾದೀ ನೋಡಿದೆ. ನೀರು ತಂದು ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಕುಳಿತೆ. ನೀವು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ ನಾನು ನೀರು ತರಲಿಲ್ಲ, ನೀವು ಬಂದಿರಿ.”

ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡಗ ನೋಡಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ.

“ಈಗ ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಮತ್ತು ತರೋಣಂತ” ಎಂದು ಅತ್ತೆ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು.

“ಹಾಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಕೊಡ ಅವ.”

“ಆಯ್ತಲ್ಲ ”

ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ರೊಟ್ಟಿಯ ಎರಡು ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ನಿವಾಳಿಗೆಂದು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದು, ಮಗಳ ಪಾದ ತೊಳೆದು ನಿವಾಳಿ ಒಗೆದು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡಳು.

“ತಣ್ಣತಣ್ಣಗ ಒಮ್ಮೆ ಕೂಸಿನಾ ತಗೊಂಡ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬಂದ ಸೇರಿದಿರಿ, ನೆಟ್ಟಗಾಯ್ತು ತಾಯಿ!”

ಎಂದು ಒಂದು ಭಾರ ಇಳಿದವರಂತೆ ನುಡಿದಳು.

ಮಗ ಹೆಂಡತಿ ಆಪ್ತರಿಂದ ಮನೆ ತುಂಬಿದಂತಾಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಕೊಡ ತಕ್ಕೊಂಡು ನೀರಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. “ಈಗ ನಾವು ಬಂದಿದೇವಿ, ಸಾವಕಾಶ ತಂದರಾಯಿತು” ಎಂದು ಅತ್ತೆ ಅಕ್ಕರೆಯ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವನೂ ಕೊಡ ಇಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಊರಿಂದ ಕಟ್ಟಿತಂದ ಉಂಡಿ, ಚಕ್ಕುಲಿಗಳನ್ನು ತಿಂದರು. ಆಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾವ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಗಡಬಡಿ ಮಾಡಹತ್ತಿದ.

“ಈಗೆಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗ ತೊಟ್ಟಿಲಾ ಬೇಡಿ ಅಳತಾನ ಇರಲಿ ಬಿಡು” ಎಂದು ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರುಯಾರಿಗೆ ಉಂಡಿಗ

ಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುವ ವಿಚಾರ. ಅದನ್ನು ಅವಳು ಮಗಳೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆತ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟಲು ಚಟುವಟಿಕೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗನನ್ನು ಕಂಡ ಸಂತಸದಲ್ಲಿ ಗುಂಗಾಗಿ ಇದ್ದ.

“ಬಾಬು, ಹಗ್ಗಗಳಿದ್ದರೆ ಕೊಡು. ದಿವಸ ಚಲೋ ಅದೆ. ಇಂದೇ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಡೋಣು.”

ಎಂದು ಮಾವ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸೂಚಿಸಿದ. ಆಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ಹೇಳಿದಳು,—

“ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೇನ ಗೊತ್ತು, ಮುಂಚಿತ ತಂದ ಇಡಲಿಕ್ಕೆ?”

“ಇನ್ನ ಎಲ್ಲ ಗೊತ್ತ ಆಗ್ತದ, ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ ಆದವಂದರ.”
ಎಂದು ತಾಯಿ ಮಗಳಿಗೆ ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು.

“ಈ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿಗೆ ದೇವರ ಆಯುಷ್ಯ ಹಾಕಲಿ ತಾಯಿ. ನಾಲ್ಕಾರ ಮಂದಿ ಆದರ ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿಯವ್ವ ನಾ.”

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಎದೆ ಝಲ್ಲೆಂದಿತು.

“ಅನರವರ ಸೇರ ಅನರವರ ಹಣೆಯೊಳಗೆ ಬರದಿರತಾನ ಬ್ರಹ್ಮ. ನೀವು ಮಾಡೇನು ಅಂದರ ಆಗದು. ಹೊಲ ಮನೆ ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರತಾನ, ಹೋಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗತಾನ” ಎಂದು ತಾಯಿ ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು.

“ಆದರ ತಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗೂ ಇರತದಲ್ಲ.” ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತಿದು.

ಮಾವ ಏನನ್ನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಅವನಿಗೆ ಈ ಮಾತು ತೆಗೆಯುವುದು ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟವಾದಮೇಲೆ ಸಾವಕಾಶ ತೆಗೆದರಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ತಾತಪ್ಪ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಎಷ್ಟಾದರೂ ಮನೆಗೆ ಹಿರಿಯನಾತ, ಹಡುಗ ನಿಗೇನು ತಿಳಿಯುವುದು? ಇಂದು ನಾವು ಹಣದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೂ ನಾಳೆ ನಡೆತನದಲ್ಲಿ ಕೆಡಕುತನ ಬರಬಾರದು. ಎಂದೇನೇನೋ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ.

ಈಗಾಗಲೇ ನೀಯೊಲೆಗೆ ಉರಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಿತು. ಹೊಸ ಸ್ಥಳ, ಗಾಳಿಯೊಳಗಿಂದ ಬಂದುದರಿಂದ ಕೂಸೂ ಅಳುತಿದ್ದಿತು. ಆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಕೂಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ನಡೆದ.

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ ಕರೆಸಬೇಕಪ್ಪ ! ”

ಮಾವ ಹೇಳಿದ.

“ ಹೌದ, ಹಗ್ಗ ಹಗಡ ಎಲ್ಲಿ ಇರತಾವ ಅಂಬೋದ ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ ಇವನಿಗೆ ಏನು ಗೊತ್ತು ? ”

ಅತ್ತೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣ ಕೂಡುತ್ತ ನುಡಿದಳು.

“ ಎಲ್ಲಾ ಇವರೇ ಮಾಡುವವರು. ಇಥದರೊಳಗ ಅವನದೇನ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ಮದುವೆಯೊಳಗಂದರ ಯಾರವನೋ ಏನೋ ಅನ್ನು ವಂತೆ ಹೋಳಿಗೆ ಉಂಡ ತಿರುಗಾಡತಿದ್ದ. ನೋಡಿಲ್ಲಾ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಮುಂದೆ ನುಡಿದೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳಿಗೆ ಆತುರ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೂ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ತಾಯಿ ಕೈಸನ್ನೆಯಿಂದ ಮಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮ ನಾಗಿಸಿದಳು. ಕಳ್ಳದನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು,---

“ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಗಂಡಸು. ಒಮ್ಮೆ ಮನ ಒಡೆದವಂದರ ಕೂಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನ ಇರು ನಿನ್ನ ಹಡೆದವರ ಬುದಾರ, ಎಲ್ಲಾ ಕೇಳತಾರ, ಮಾಡತಾರ, ನಿನಗೇಕೆ ಬೇಕು ? ನಿನ್ನ ಕೂಸೇನೋ ನೀ ಏನೋ ಇವ್ವರಾಯಿತು. ”

“ ಇರತಾರ ! ಈಕೆ ಹೇಳುವಾಕೆ ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಗಲ್ಲ ಉಬ್ಬಿಸಿ ನುಡಿದಳು. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೂಗಿನ ಹೊರಳಿ ಗಳೂ ಅರಳಿದ್ದುವು, ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು.

“ ಹಾಗಾದರ ಧೋತರ ಹಿಡಿದ ಕೇಳ ಹೋಗವ್ವ ನಿನ್ನ ಗಂಡನ್ನ. ” ತಾಯಿ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ಅಂದಳು.

“ ನಾಳೆ ನೀವು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೇಳತೇನಲ್ಲ. ಬಿಡತೇನ ಏನು ? ”

“ ಕೇಳಕೋತ ಕೂಡಿರಿ, ನಾವ ಹೋಗತೇವಿ. ” ಬೇಸರದಿಂದ ನುಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ಅವನ ಹೊಲ ಅವನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೇಳುವಾಕೆ ನೀ ಯಾರು ? ” ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದಳು.

“ ನಾ ಯಾರು ? ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ತುಸು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ನುಡಿದಳು- “ ಅವರೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟಾರ. ಆದರ ಇತ್ತ ನಮ್ಮ ಕೊರಳಿಗೆ ಉರಲ ಬರತದ್ದಲ್ಲ ” ಗಂಟಲ ಸಿರ ಬಿಗಿದಿದ್ದುವು.

“ ಉರಲ ಯಾಕ ಬರತದೆ, ಇನ್ನೂ ಮೂರ ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಇಲ್ಲಾ ?”
ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ತಾತಪ್ಪ ಬಂದ. ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರದ ಮಾತು ಕತೆಗಳೆಲ್ಲ ಆದುವು. ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂತು. ಕೂಡಲೇ ತಾತಪ್ಪ ಅಳಿಯನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದ,—

“ ಹೋಗೋ. ಆ ಗಂಗಾನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಬೋದಿಗೆ ಮೇಲೆ ಎರಡ ಹಣೆಗ್ಗ ಇಟ್ಟೇನಿ ತಾ ಹೋಗು, ಮೊನ್ನೆ ಸಂತೆಯಿಂದ ಬರತಾ ತಂದೇನಿ. ಹೊಸವು ಅವ ನೋಡು. ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಂತ ಬಣ್ಣದ್ದು ತಂದೇನಿ. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಹಗ್ಗ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ.

“ ಹೇಳಲಿಲ್ಲಾ ನಾ? ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿರಿ ಅಂತ. ಎಷ್ಟ ಆದರೂ ಹಿರಿಯರ ಅಂದರ ಮಾತೇ ಬೇರೆ. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಆತ್ಮ ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತ ನುಡಿದಳು.

“ ಹಿರಿಯರು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳತಾನ ಏನ ಪಾಯಿ? ಎಂಥಾ ಬಂಗಾರ ತುಂಡಿನಂಥಾ ಹೊಲಾ ಕಳವ ಇಟ್ಟಿ. ” ಹೊಲದ ಮಾತು ಬರುವದೆಂದು ತಿಳಿದ ತಾತಪ್ಪ ತಾನೇ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಹೊಲ ಇನ್ನೂ ಮಾಂಸರ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರವರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾತು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಟ್ರಾಕಿನ ಬಾಗಿಲ ತೆಗೆದು, ನೋಟುಗಳ ಪುಡಿಕೆ ತಂದು ತಾತಪ್ಪನ ಮುಂದೆ ಬಿಗವ. ಆಮೇಲೆ ಅಂದ,—

“ ಇದ ನೋಡು. ರೂಪಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ನಾ. ಹೊಲ ಒಮ್ಮೆ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಹೋದರ ತಿರಗಿ ಬರತದೆ? ನೀ ಒಂದ ಕಾಗದವನ್ನಾ ದರೂ ನಮಗ ಹಾಕಸಬೇಕಪ್ಪ. ”

ತಾತಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ಹೊರಿಸಿ ಬೀಗ ನುಡಿದ.

“ ನಿಮಗ ಕಾಗದ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೇನು? ನನಗ ಏನ ಇಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡೆ ಹುಟ್ಟುವ ದಿಲ್ಲೇನ? ಈ ಊರನ್ನೇ ಕೊಂಡೇನಲ್ಲ. ಅದರ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನೊಬ್ಬ ನನ್ನು ಮಾತ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ !”

ಎಂದು ತಾನು ಗಂಗವೃಂದದ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಿಸಿ ಹೊಲ ಉಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಂಬುವಂತೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ.

“ ಮಾತ ಕೇಳದಿದ್ದರ ಕಪ್ಪಾಳಿಗೆ ಹೊಡಿಯಬೇಕಿತ್ತು? ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಅತ್ತೆ ನುಡಿದಳು.

“ ಹೂಂ! ಕಪ್ಪಾಳಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವೆ. ಆತ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮಾತ ಕೇಳಿ ಕುಣಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತ. ಆತ ಒಬ್ಬರ ಕೇಳಿದರು ಒಬ್ಬರ ಇಲ್ಲೋ ಅನ್ನೋದರಲ್ಲೆ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಬಿಟ್ಟು, ಸವಿ ಸವಿ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಹಾಕೆ. ”

“ ಗಂಗವೃಂದ ಅತ್ತಿ ಮನೆಯೊಳಗೇ ಉಣತರಲಿಲ್ಲ? ”

ಒಳಗಿನಿಂದ ಸಂಶಯ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಹೊಲಾ ಕೊಡೋದ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಇರುವಾಗಂದರ ಅತ್ತೆ ಹಾಯಲಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಗಂಡ. ಏನ ಕೇಳುವಿ ನೀ? ”

ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಿರುತ್ಸಾಹ. ಮರು ದಿನ ಒಂದು ದಿನ ನಿಂತು, ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯಿಸಿದರು. ಯಾರೂ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತ ನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಹೊಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ವಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದರು. ಮಗಳ ದೈವ ಇದ್ದಂತೆ ಆಗಲಿ, ಎಂದುಕೊಂಡು ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿನ ಸಾಲ ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕೊಂದು ತಂದಿಟ್ಟ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕರಗತೊಡಗಿದುವು. ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರಿಗೆ ಸೀರೆ ರುಮಾಲುಗಳನ್ನು ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಟ್ಟು. ಹಡೆದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಲು ಬಂದಾಗ ಹಾಗೇ ಕಳಿಸುವದೆಂತು? ಅವಸರದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಯ ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದರೆ ಆತ ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬೆಲೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ ಕೊಡುವನೆ? ಹೀಗಾಗಿ ಸಹಜ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು ವೆಚ್ಚವಾದುವು. ಮುಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ—ಅದರಲ್ಲೂ ಜೊಚ್ಚಿಲ ಗಂಡುಮಗ—ಕೇಳುವ ದೇನು? ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈ ಸಡಿಲುಬಿಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡತೊಡಗಿದ. ಗಂಡನ ವ್ಯವಹಾರದ ಗುಟ್ಟನ್ನರಿತು ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಂದು ದಿನ ಸಹಜ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಬಣಿವೆ ಸುಟ್ಟು ಅಳ್ಳು ಹುರಿದು ತಿನ್ನುವವರೇ ಕಾಣುವಿರಿ. ”

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಮರ್ನುಕ್ಕೆ ತಾಕಿತು. ಏತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಪದ್ಮಾ ವತಿ ತುಸು ಬಿಗುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸ, ಕೂಸು, ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮೇಲೆ ಬಾಣಂತಿ ಇವನೊಡನೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ ಎಲ್ಲೆಂದೆ ಬಂದೀತು? ನಡು ನಡುವೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಹಜ ಇಣಕಿದರೂ ಬೇಕಂತಲೇ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ನಡತೆಯ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಆದ,—

“ ನಾನೇನು ಬೇಕಂತ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟೆನೇನು? ”

“ ಬೇಕಂತ ಯಾತಕ್ಕ ಕೊಟ್ಟೀರಿ? ಆಗ ಊರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಕಾಗದ ಬರೆದೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಈಗ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಲವನ್ನು ಮಾರಿಬಿಟ್ಟಿರಿ. ಒಂದೆ ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಬಾರದೆ ನನ್ನ? ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಏನ ಕೇಳುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ? ”

“ ಕೇಳವರನ್ನು ಕೇಳತಿದ್ದ ಅದೀರಲ್ಲಿ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿನ ಮೊನೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಾಬಣ್ಣ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಬೇಸಿಗೆಯ ದಿನಗಳು, ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ದಣಿದು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗುವನು, ಇಳಿಯುತ್ತಿಗೇನೇ ಮನೆಗೆ ಬರುವ. ತನ್ನ ಎತ್ತನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದ. ತನ್ನ ಎತ್ತಿನ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಎತ್ತಿನ ಕಾಲಾಳಗಿನ ಕಸ ಹೊಡೆಯುವುದು, ನಿಜವು ಕುಡಿಸುವುದು ಇವನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂತಲ್ಲ. ಗಂಗವ್ವನ ಎತ್ತಿನ ಹಣಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಮುಂದೆ ಆಚಿದ್ಧಳು. ಕೊನೆಗೆ ಜಗಳ ಅಗಿ ಎತ್ತನ್ನೇ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಾ ಬಿಟ್ಟಳು. ಆದರೂ ಆದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಎತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಆತ ದುಡಿಯ ಬೇಕು, ಇಬ್ಬರ ಹೊಲ ಹರಗಬೇಕು. ಜನರು “ ಸುಂದರಿ ಗಾಗಿ ನೆಗಣ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತ ” ಎಂದರೂ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜನರ ಮಾತೇನು ಸುಪೂರ್ಣ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಸುಂದರಿ ನಗುತ್ತ ಕೊಟ್ಟೆಗೆಯೊಳಗಿಂವ

ಒಮ್ಮೆ ಹಾಯ್ದು ಹೋದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸಂತಸವಾಗುವುದು. ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕುತ್ತ ಎತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಅವರ ಎಮ್ಮೆಗೂ ಸಾರುಂಕಾಲದ ನೀರು ಕುಡಿಸುವ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಈ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಿಗುವಿನ ನಡತೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಗಂಗವನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವಂತಾಗಿದ್ದಿತು.

ಇತ್ತ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗೊಳಗೇ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಕುಡುಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತ. ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತರುವ ಯೋಚನೆ ಮಾತ್ರ ಹಗಲಿರುಳು ಅವಳಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದಿತು. ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಅವನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಅರಿತು ಹೇಳಿದಳು,—

“ ನೀವು ಬಹಳ ರಾತ್ರಿ ಆಗುವ ವರೆಗೆ ಹೊರಗ ಹೋಗತೀರಿ. ನನಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಜಿಕೆ ಬರತದ. ”

“ ಎಂದಿಲ್ಲದ ಅಂಜಿಕೆ ಈಗ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತೇನು? ”

ಬಿಗುಹಿನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಒಂದು ದಿನ ಗಂಗವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲೇನು? ”

ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರ ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಹೋಗಿ ಎತ್ತಿಗೆ ಕಾಳ ತಿನಸತಾನ ಏನು? ”

ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಬಂತು.

“ ಎತ್ತ ಇಲ್ಲೇ ತಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ”

“ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳತಾರ ಇಲ್ಲಿ. ಅಂಥಾ ಸಾವಕಾರತಿ ನೀ. ”

ಮುಖ ಕೆಂಪಗೆಮಾಡಿ ನುಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ನೀವು ಬೇಕಾದ್ದ ಹೇಳಿರಿ. ನಾ ಇಂದ ಹೋಗಗೊಡುವದಿಲ್ಲ ನೋಡು. ”

ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಆಷ್ಟೇಕೆ ನಿನ್ನ ಹಟಾ? ”

“ ನಿಮ್ಮದೇಕೆ ಇಷ್ಟ ಹಟಾ ಇದ್ದೀತು? ”

ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಮಲಕು ಬಿದ್ದು ಬಾಬಣ್ಣ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ. ಆ ದಿನ ತನ್ನ ಪತಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನ ಬಂದನೆಂದು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಇನ್ನೂ ಹಡೆದು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳೂ ಕೂಡ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವಳು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾತ್ರ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಾಯಿಬಿಚ್ಚಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಎತ್ತು ಕಟ್ಟಬೇಕಾದ ಕಾರಣ, ತಾನು ದುಡಿಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ, ಮನೆತನ ನಡೆಸಲು ಬೇಕಾದ ಸಧ್ಯ ಕ್ಷಿಣ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದಳು ಗಂಭೀರವದನಳಾಗಿ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾದಳು.

೨

ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಜಾರಿದುವು. ಬಾಳವ್ವ ಸೋದರಳಿಯನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೊಂದು ತವರುಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಬರುವಾಗ ಕೂಸಿಗೆ ಅಂಗಿ ಕುಲಾಯಿಯನ್ನೂ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದಳು. ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ಈಗ ಅವಳು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಬಸುರಿ. ಮೈನೆರೆದು ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಿನ ಗರ್ಭವದು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತಸ. ಅವಳ ಗಂಡನು ಮಕ್ಕಳಾಗದುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ. ಒಂದೆರಡು ಕಡೆಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಳವ್ವ ಬಸಿರಾದಳು. ಈ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಕ್ಕನ ಬಾಳುವೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಸವತಿಯನ್ನು ತರುವ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ, ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದ. ಅದರ ಜೊತೆಗೇನೇ ಜೊಚ್ಚಿಲ ಬಸುರಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಬುತ್ತಿ ರೊಟ್ಟಿಯಚಿಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತಿತು.

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ತವರು. ತಮ್ಮನೊಬ್ಬ ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗ. ನಾನೇ ಕೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮಾಡುವವರಾರು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಬಾಳವ್ವ ಈಗ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡುವ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಎರೆಡು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಹೋದುವು. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಯಕೆ ಎಂದು ಸವಿಸವಿ ತಿನಸು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅದರದಿಂದ ಕಂಡಳು. ಅದರೆ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿಯ ಮಾತನ್ನೂ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ, ಹೆರಿಗೆಗೆ ತರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಬಾಳವ್ವನೂ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ

ತನ್ನವನಲ್ಲ ಎಂದರಿತು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕೂಸಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುವುದು, ಅವಳು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಬೆನ್ನು ತಿಕ್ಕುವುದು ಮಾಡಿ, ನಾದಿನಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೃದುಮಾಡಿದಳು ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ತಾನು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ವಸ್ತು ತೆಗೆದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ,—

“ನಾಳೆ ರವಿವಾರ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ತರತೇನೆ. ಸೋಮವಾರ ಹೋಗುವಿಯಂತೆ.”

ಸಂತೆಯಿಂದ ಸೀರೆ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಕೈಯಲ್ಲ ಹಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

“ಇಲ್ಲಿ ಚನ್ನಪ್ಪ ಪಟ್ಟಿ ಆಡ್ಡ ತಿಡ್ಡ ಹೇಳತಾನ” ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಪತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿದಳು.

“ಈಗ ಯಾತಕ್ಕ ಸೀರಿ, ಕುಪ್ಪಸ ಅಂತ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಖರ್ಚ. ಇನ್ನರಡ ತಿಂಗಳದೊಳಗೆ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿ ಅಂತ ಬಂತು. ಆಗ ಒಂದ ಸೀರೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಹಡೆಯುವ ಖರ್ಚು. ಅದೇನ ಬೇಡ. ನಾನು ಈ ಸಲ ಹೀಗೇ ಹೋಗತೇನಿ. ವೊನ್ನೇ ಹೊಲಾ ಬೇರೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ.”

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸೋಬಾನ ಹಾಡಿದಳು

“ಇರಲಿ ಅಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಾಪತ್ರಯ ಹಾಗೇ ಇದ್ದೇ ಇರತದ. ನಿನ್ನ ಜನ್ಮದಂಡೆಗೆಹತ್ತುವದು ಹೆಚ್ಚಿನದೋ? ನಾ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವದು ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ಆಗತದ ಒಂದರೊಳಗೊಂದ ಹಾಗೇ.”

ತಮ್ಮನ ಮಾತಿದ್ದು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಾತ್ರ ಮೌನ ತಾಳಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಳವ್ವ ನುಡಿದಳು,—

“ಈಗ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇಷ್ಟರೆ ಒಂದು ಕುಪ್ಪಸ ಕೊಡು, ಅದನ್ನು ತಗೊಂಡ ಹೋಗಿಬಿಡತೇನ. ನಾಳೆ ಐದರೊಳಗೆ ನಿಮಗ ನೆಗೆದಷ್ಟು ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡೀರಂತ. ಅಲ್ಲೇನವ್ವ ಪದ್ಮವ್ವ?” ಎಂದು ಮೃದು ನುಡಿಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯುವ ಆತಿ ಅವಳಿಗೆ

“ಮಾಡೋಣಲ್ಲ ಆಜಕೇನ?”

ತುಸು ಬಿಗುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಾತು ಬಂದಿತು. ಅನರಿಂದ ಬಾಳವ್ವನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನಷ್ಟು ನೊಂದಿತು ಅದರಿಂದ ನಸುಕೆರಳಿದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು. ಮಾತೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಣಕದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

“ ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಕಳಕೊಂಡ ನನ್ನ ತಮ್ಮ. ನಮಗ ಇಷ್ಟೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕ ಇಲ್ಲೇನ. ನನ್ನ ಅವ್ವ ಅಪ್ಪನ ಹೊಲದ ಮೇಲೇ ನೀವು ಇಷ್ಟು ಚೈಸಿ ಮಾಡತೀರಿ ಅಲ್ಲ?”

“ ಅದಕ್ಕ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ ತಾಯಿ ನಾ. ನನಗೂ ಯಾಕೋ ಈ ಸಾರೆ ಕಡಿಗಾಗೋದು ಎಂಟ ದಿನ ಮುಂದ ಹೋಗೇದ. ಮೈಜಡ ಆಗೇದ. ನಮಗ ಮಾಡಿದರು ಅನಲಿಕ್ಕೆ ನಾಯೇನ ತವರ ಮನೆಗೆ ಗಂಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹೋಗಿಲ್ಲ.”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು ಬಾಳವ್ವ ಕೇಳಿದಳು,

“ ಹಡೆದ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಸಾರೆ ಹೊರಗ ಕೂತಿದ್ದಿ ?”

ದನಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾದಿನಿ ಬಸಿರು ಆದ ಮೇಲೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಕಾರಣವೇ ಬಾಳವ್ವನ ನಿರುತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು.

“ ಒಮ್ಮೇ ಏನೋ ಮುಖ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಲಗೂನೆ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತ ತಾಯಿ ?” ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬೇಸರವಿದು.

“ ಫಲಾ ಇದ್ದಮೇಲೆ ಆಗೋವ ಅಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾನ. ಹತ್ತೆಂಟ ಮಕ್ಕಳ ಆಗಲಿಯವ್ವ.” ಬೇಕೆಂತಲೇ ಬಾಯಿತುಂಬ ಬಾಳವ್ವ ಹರಿಸಿದಳು.

ಏನಾದರೂ ಬಾಳವ್ವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬಸಿರಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ಹಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ತರುವುದು. ಇದ್ದ, ಅಕ್ಕ ಒಬ್ಬಾಕೆ; ಹಕ್ಕಿ ಪಕ್ಕಿ ಯಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೇ ಜೊತೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು. ಆ ರೀತಿ ಬಾಳವ್ವನಿಗೂ ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ.

ಮುಂದೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುತ್ತಲೇ ಅಕ್ಕನ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕಾಯಿತು. ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಸಲಹೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ನೋಡಪ್ಪ, ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಮಾಡು. ನಾ ಏನ ಹೇಳುವವ ಇದ ರಲ್ಲಿ? ಬೇಡ ಅಂದರ ಬಾಳವ್ವ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರುವಾಕೆ, ಮಾಡು ಅಂದರ ನೀ ಸಾಯುವಿ. ಇದನ್ನ ನೀನೇ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕು.”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ದಿನಾಲು ಊಟಕ್ಕೇನೋ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ತಾತಪ್ಪ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕೂಸನ್ನಷ್ಟು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿ ಮುದ್ದುಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರೆ ದೋತರ ಪದನಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಕ್ಕಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದು ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವ. ಅಳಿಯನ ಪ್ರಸಂಚದ ನಾಜೂಕುತನ ಅವನಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಂದೆ ಸರತಿಗೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅನ್ನುವಳು, ---

“ ಈಗ ಯಾತಕ್ಕ ತರತಿದ್ದಿರಿ ಇದನ್ನು ? ”

“ ಸಹಜ ಸೋಯಿ ಕಂಡಿತು ತಂದೆ ”

ಇಬ್ಬರ ಮಾತುಗಳೂ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪ್ರಸಂಚ ಹೇಗೋ ಕುಂಟುತ್ತ ಸಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಚೆನ್ನಪ್ಪಸೆಟ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಸಾಲನಾಡಿ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿಯ ಸಾಮಾನೂ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದ. ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಗಳೆರಡು; ಒಂದು ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಜನಳಿ ಅಂಗಡಿ. ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಬೇರೆಯವರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ಗಿ ಯಾದಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎಲ್ಲ ತೀರಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಖಾತೆಯನ್ನೇ ಇಡಿಸಿದ

ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸಲಹೆಗಾರಳೆಂದು ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನು ನಾಲ್ಕುದಿನ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ. ಅವಳು ಇವನ ಈ ವೆಚ್ಚದ ರೀತಿಗೆ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಬಂದಳು. ಮನದಲ್ಲಿ ಇವನು ಹೊಲ ಮಾರಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡತಾನೆ. ಹೆಣ್ಣುಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಡ? ಎಂದೂ ಒಮ್ಮೆ ಅಂದುಕೊಂಡು ಸಿಸ್ತಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ

ಸಾಮಾನು ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು; ಸಂಗಡ ಬಾಳವ್ವನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡಲೂ ಸಿದ್ಧವಾದಳು. ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿ ಸಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಆಶೆಯಾಗಿದ್ದಿತು.

ಕೇವಲ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯವರನ್ನೇ ಕರೆದರೆ ಹೇಗೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಗಂಗವ್ವನನ್ನೂ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ.

“ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅದ. ನಮ್ಮ ಎತ್ತಿನ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲೇನ? ನಮ್ಮ ರೂಪಾಯಿ ನಮಗ ಇಂದ ಬೇಕನೋಡು. ನಿನ್ನ ಎತ್ತ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗು.”

ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಖಂಡಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬುತ್ತರೊಟ್ಟಿಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತಾನೂ ತನ್ನ ಮಗಳೂ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಹೋಗಿ ತಿಂದುಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದ ರವರು. ಬರುವಾಗ ಎರಡು ಕುಪ್ಪಸಗಳಂತೂ ಬಂದೇಬರುವವೆಂಬುದು ಅವರ ಲೆಕ್ಕ. ಅವೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಿದ್ದಿತು: ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡಿತವಾದ. ಇದನ್ನಂತ ತಾತಪ್ಪ ತಟ್ಟನೆ ನಡುವೆ ನುಡಿದ,—

“ ಈಗ ಎಲ್ಲಿಂದ ರೂಪಾಯಿ ತರತಾನ? ಅದೇ ಖರ್ಚು ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ.”

ಈ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಗಂಗವ್ವ ತಾತಪ್ಪನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಜಗಳವೇ ಆಯಿತು. ಮೂರು ದಿನ ಮಾತನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರು. ಬಿಗುವಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸುಂದರಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು, ಕೊಡತಂಬಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸುವುದು ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಸಹನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಸಂಧಿಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನುಡಿದ ನಾತ,—

..“ ಕೊಡುವಾಗ ಕೊಡುವಿ, ಈಗ ಹೀಗೆಕೆ ಮಾಡುವಿ? ಹಾಗಾದರೆ ತಾತಪ್ಪ ಮೊದಲೇ ಕೊಡಬಾರದಪ್ಪ ಈಕೆ? ಮೊದಲ ಕೊಡುವುದು. ಈಗ ಹೀಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಧಡಪಡ ಮಾಡಿದರ ?”

ತಾತಪ್ಪ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿಯಾನೆಂದು ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ಗಂಗವ್ವನೂ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದಳು. ಗಂಡನ ಮಾತನ್ನು ತಡೆಮೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಂದಳು:

“ನಿನಗೇನ ತಿಳಿತದ ಹೋಗ ಇದರೊಳಗ. ನಡುವ ತಂದೊಂದ ಅಕ್ಕಿ ಕಾಳ ಇರಲಿ ಅಂತ ಬರಶಾನ ”

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಮುರ್ಮುಕ್ಕೆ ನಟ್ಟಿತು. ಮುಖ ಸಸ್ಸಿಗೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಹೇಳಿದ:

“ಬಹಳ ತಿಳಿದಾಕೆ. ಮಾಡಿಕೋ ಹಾಗಾದರ. ಎಲ್ಲಾರ ಕೂಡ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ ಕುಳಿತ.”

“ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಾರಲ್ಲ. ನೀ ಏನ ಹೇಳುವಿ ಅದನ್ನ?” ಗಂಗವ್ವ ಪೂತ್ಕರಿಸಿದಳು.

ಕೊನೆಗೂ ಗಂಗವ್ವ ಹಟ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ತಾತಪ್ಪನೇ ಸೋತು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ ಹಣ ತಂದು ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಇನ್ನಾರು ಗತಿ? ಸೆಟ್ಟರ ಕಡೆಗೇನೇ ಹೋದ ಅವರು ಮೊದಮೊದಲು ಅನುಮಾನಿಸಿದರು. ಇವನ ಅಗ್ರಹ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು “ಎಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿ ಏನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಕಾಗದ ಬರೆದುಕೊಡು, ಹೊಲ, ಹೆಚ್ಚಿ ನೋಂದ ಮಾಡಿ ಸೋಣ. ಅಂದರೆ ಶಕ್ಯವಾದರೆ ನೋಡತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈ ಇಂಗತ್ತಿಯನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಅವಳು ಎತ್ತನ್ನೇ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಆದರೂ ಗಂಗವ್ವನ ಸಾಲ ಬಗೆ ಹರಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಒಕ್ಕಲತನ ಕುಂಠಿತವಾಗುವುದು. ಎಂದೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಸಾಲ ತರುವುದೆ ವಿಹಿತವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ. ಅಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದಳು.—

“ಏನೂರು ಎತ್ತಕ್ಕೆ?”

“ನೂರಿನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಾಮಾನ ಆಗಿದೆ. ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನೂರೈವತ್ತು. ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕಾಗದ ಬರಸಕೊಳ್ಳು ತಾರಂತ ಸೆಟ್ಟರು.” ಏವರಿಸಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ಎಷ್ಟು?”

“ನೂರ ರೂಪಾಯಿ!”

“ಆದಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆ ಏನು?”

“ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಬರೆಯೋದು. ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ, ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ.

“ನೋಡರಿ ಮತ್ತು ! ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸೆಟ್ಟರ ಕೃಪೆ ಹೆಚ್ಚಿಯಾರು ?”

“ಇಲ್ಲ. ಅದೊಂದ ಪದ್ಧತಿ ಇರತದ.”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸಿದ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಗಾದರೂ ತೊಡಕು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಹಣ ತಂದು ಗಂಗವ್ವನ ವಾಲ ಕಳೆದ ಆಗ ಅವಳು ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಲು ಮಗಳೊಡನೆ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದಳು. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದ. ತಾತವ್ವ ನಂತೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದ.

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಪ್ಪತಕ್ಕವಳಲ್ಲವಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯ ಸಂಬಂಧ ಕಡಿದುಹೋಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಎತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿ. ಬೇಕಾದರೆ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿಯವರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿನ ಜೊತೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ತಪ್ಪಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯವರ ಕೈಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಿಡಿಮಿಡಿ ಗೊಂಡಳು, ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಗಂಗವ್ವ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ—

“ ನೀನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಮಾಡುವಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮನ ಸಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತವರುಮನೆಯಿಂದ ತಂದ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡತಾಳು.”

ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ನಡುವೆ ಸುಂದರಿ ಕಿರಿ ಕಾರಿಸಿದಳು, ನಗುವಗುತ್ತ,

“ ಅವರು ಗಂಡಹೆಂಡರು ಒಂದೇ ಇದ್ದಾರೆ ಬಿಡು. ನೀ ಆತ್ತಂತೆ ಮಾಡು ನಾ ಸತ್ತಂತೆ ಮಾಡತೇನಿ. ಅಂತ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡೇ ಮಾಡತಾರ. ಗಂಟೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು.”

“ ಏನ ಬೆರಕೆ ಇದ್ದಾಳ ಇಕ್ಕಿ ! ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಮಗಳ ಜಾಣತನಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗಿದ. ಬಂಡಿಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಬಣ್ಣ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಖದಮೇಲೆ ಧೂಳು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ಸಾಗಿದ್ದ.

ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದಿನ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಪದ್ಮಾವತಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕರೆದಳು.

“ ಬಿಸಲೋಳಗ ಯಾತಕ್ಕ ನಡೆಯುವಿರಿ ಬರ್ತೀ. ನಿನ್ನೆ ಬೆಳತನಕ ನಿನ್ನೆ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ಗಾಡಿಯೋಳಗ ಕೂಡ ಬರ್ತೀ.”

ಗನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿತ್ತು, ಆತ್ಮೀಯತೆ ಇತ್ತು. ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಯೆ ಮಾಡತಾಳ ಹೋಗಪ್ಪ ”

ಗಂಗಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿ ಆಡಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲೇ ಏರಲ್ಲ. ” ಸುಂದರಾ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು.

ಆಯಿತು. ಎರಡೂ ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಏರದವನಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ,—

“ ಮುಂದಿನ ಹಳ್ಳ ಇಷ್ಟ ದಾಟಿ. ಆಮೇಲೆ ಏರತೇನ. ”

ಹೀಗೆ ಬಾಳವನ ಬುತ್ತಿರೊಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ತವರುಮನೆಗೆ ಅವಳು ಹಡೆಯಲೂ ಬಂದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಆರುತಿಂಗಳು ಬಸಿರು. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ಗಿ. ಬೆಳೆಗಳೇನೋ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇದ್ದವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರ ಸೂರಗದ ಕೈಕಾಲು ಡುಮ್ಮು ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕುವನು. ನಡುವೆ ತನ್ನ ತವರುಮನೆಯಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಎಮ್ಮೆಯೊಂದನ್ನು ತರಿಸಿದ್ದಳು. ಅದು ತುಸು ಹಾಲನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದರ ಕೆಲಸ, ಅತ್ತಿಗೆಯ ಸೇವೆ, ಮಗನ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವದೆಂದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ನಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲವೂ ಅವಳ ಮೇಲೆಯೇ. ಬಸಿರು ಹೆಂಗಸು ಉಸ್ಸೆಂದು ಕೂಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಹೊಲದೊಳಗಿನ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಕುವದು ಅವಳಿಗೆ ಶಕ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಗಂಡನ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬರುವಾಗ ಮೇವಿನ ಹೊರೆಯನ್ನೂ ತರುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಸ್ವಪಂಚದೊಳಗೆ ತೋರಿಸುವ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾದಿಗರೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂತು ನೋಡುವಂತಹದು. ಬಗಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಂದೂಕಾಲು

ಪರ್ಷದ ಕೂಸು. ಮೇಲೆ ಐದು ತಿಂಗಳ ಬಸಿರು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬುತ್ತಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೈಲಿಗೆ ಅರಿವೆಗಳ ಗಂಟು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ. ಮುಂದೆ ಅನ್ಯರ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಮೇಯಲು ಹಾತೊರೆಯುವ ಎಮ್ಮೆಯ ಕರು. ಅದರ ಮುಂದೆ ಎಮ್ಮೆ. ಬಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತ, ಕರುವನ್ನು ಆ ದಂಡೆಯಿಂದ ಈ ದಂಡೆಗೆ ಈ ದಂಡೆಯಿಂದ ಆ ದಂಡೆಗೆ ಅಟ್ಟುತ್ತ, ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ತಾಸುಗಳೇ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು ಮುಂಜಾನೆ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ರಥ ಹೊರಟರೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೇನೇ ಹೊಲ ಸೇರುವುದು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲ ಹತ್ತುವದು. ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಈಗ ತಮ್ಮ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈ ಸಲ ಆ ಹೊಲವು ಬೆಳೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಂತಿದೆ. ಅತ್ತ ನೋಡಿದೊಡನೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರುವವು. ಕಳೆದ ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಗಳೂ ನೆನಪಾಗುವವು. ಇಂಥ ಹೊಲ ಹೋಯಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವಳು. ಆಗ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಬುತ್ತಿ ಹೊಯ್ದುಡುವದು, ಬಗಲೊಳಗಿನ ಕೂಸು ಭಾರವಾಗುವದು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹೊಲವನ್ನು ನಾವು ತಿರುಗಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತಾದೀತೆ? ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳುವುದು. ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳಿಯುವವು. ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನಿಸುವುದು. ಇನ್ನೂ ಐನೂರು ಸಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕು. ನಾವು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಹೊಲದ ವಿಚಾರ. ಆಗದ ಮಾತು, ಹೋಗದ ಕತೆ. ನೆನೆದು ಫಲವೇನು? ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವಳು. ಹೊಲ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ದೂರವೆನಿಸುವುದು.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅನ್ನುವನು,—

“ ಈ ಸಲ ಕಾಳಿಗೆ ಧಾರಣೆ ಬಂದಂತೆ ಹೋದ ಸಲ ಇದ್ದರ ನಾನು ಹೊಲ ಕೊಡತರಲಿಲ್ಲ ! ”

“ ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಬರುವದಲ್ಲ ! ”

“ ಅಲ್ಲ, ಯುದ್ಧದಿಂದ ಧಾರಣೆ ಎರಿತು. ”

“ ಧಾರಣೆ ಏರಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾರುವಷ್ಟು ಕಾಳ ಇಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಲಲಿ ಮೊದಲು. ”

ಆ ಸಲ ಸದ್ವ್ಯಾಪತಿ ಅಂದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅವರ ಮನೆಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಲುವಷ್ಟು ಕಾಳು ಕೂಡ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಹತ್ತಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಕೂಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿದ. ಎಲ್ಲ ಕಳೆದು ಮನೆಗೆ ಧಾನ್ಯ ಬಂದು ಹತ್ತಬೇಕಾದರೆ ಅಷ್ಟು ಕೃಷ್ಣೆ. ಬಾಳವ್ವ ಬೇರೆ ಐದಾರು ತಿಂಗಳು ತವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು ಎಲ್ಲರ ಊಟದ ವೆಚ್ಚ, ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏರಿದ ದರಗಳಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆತನದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕೆಳಮಟ್ಟಕ್ಕೇನೇ ಇಳಿಯಿತು.

ಅದರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದ್ದ. ಅಕ್ಕನನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಬೇಕು, ಹೆಂಡತಿಯೂ ಹೆರಿಗೆಗೆ ತನರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಒಂದು ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವೆಚ್ಚ ಸಾಗುವದು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಾಲಾಳು ತಿಂಗಳು ತೆಗೆದರೆ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಕಾಣುವೆ, ಎಂಬುದೇ ಅವನ ಲೆಕ್ಕ. ಆದರೆ ಸದ್ವ್ಯಾಪತಿ ಏಳು ತಿಂಗಳ ಬಸಿರ ಆದರೂ ಅವಳ ತವರು ಮನೆಯಿಂದ ಕರೆಯಲು ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈತ ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಲ ದೊಳಗೆ ವಸತಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಸದ್ವ್ಯಾಪತಿಯು ತಾಯಿ ಒಮ್ಮೆ ಬಂದು ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಇತ್ತ ಸುಳಿಯಿಲ್ಲ. ದಿನಗಳೆದಂತೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಎಕ್ಸಂಬಿಯ ಕಡೆಯ ಸುದ್ದಿಗೆ ಉತ್ತಂಠ ನಾದನು. ಆದರೂ ಏನೂ ಸದ್ದಿಲ್ಲ. ಸದ್ವ್ಯಾಪತಿಯೂ ಅತ್ತ ಕಡೆಯ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಕೊನೆಗೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಕೇಳಿದ,—

“ ಎಕಸಂಬಿಯವರ ಸುದ್ದಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅದೆ. ಸುಗ್ಗಿಯೊಳಗೆ ತೊಡಗಿರುವರೋ ಏನೋ ? ”

“ ಇನ್ನೂ ಯಾತರ ಸುಗ್ಗಿ ? ಆಗಲೇ ತೀರಿರಬೇಕು ”

“ ಮಾಮಾ ಬರತಕ್ಕವ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ. ”

“ ಅವರ ಮನೆಯೊಳಗೂ ನೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲ. ”

“ ಏಕೆ ? ”

“ ನಾ ಈ ಎಮ್ಮೆ ತರುವಾಗ ಮಣಕ ಒಯ್ಯು ಅನ್ನತಿದ್ದಳು, ಅಣ್ಣಾನ ಹೆಂಡತಿ. ಹಾಲ ಕೊಡುವದನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನ ಯಾತಕ್ಕ ತರಲಿ ಆಂತ ಇದನ್ನ ಹೊಡಕೊಂಡ ಬಂದೆ ನಾನು. ಅದೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಜಗಳ ಹತ್ತಿದ ಮುದಕ ಮುದಕಿಯನ್ನ ಯಾರ ಕೇಳತಾರೆ ? ”

“ ಹೇಗೆ ಆಗಿದೆ ಏನು ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಡುವೆಯೇ ಕೇಳಿದ.

“ ಅಣ್ಣಾನ ಹೆಂಡರು, ಹೆಣ್ಣುಕ್ಕಳ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆತ ಅದೆ ಅನ್ನತಾರೆ. ಅವ್ವ ಏನ ಮಾಡಿಯಾಳು ? ”

“ ಹಾಗನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ನೀವೆಷ್ಟ ಮಂದಿ ಇದ್ದೀರಿ ? ನಿಮಗೇನ ಅಂಥಾದ ಕೊಟ್ಟಿದಾರೆ ? ”

“ ಅವರ ಇಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚಿನದಲ್ಲ. ಈಗ ಒಂದ ಎಮ್ಮೆ ಗಿಂದರೆ ಮೂರ ನೂರು ನಾಲ್ಕು ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಬೀಳತಾವು. ” ತವರು ಮನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಇದೇನೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಅವನೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ಮಾವನ ಮನೆಯ ವಿಸಯಕ್ಕೆ ಆದರವೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗವನಿಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆರಿಗೆಗೆ ಒಯ್ಯುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅದರಿಂದ ಕೇಳಿದ,—

“ ಈ ಸಲ ಹಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುದಿಲ್ಲ ಅನ್ನ ಹಾಗಾದರೆ. ”

“ ಮೊನ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಅವ್ವ ಅನತಿದ್ದಳು. ”

“ ಏನಂತ ? ”

“ ಇಲ್ಲೇ ಬಂದು ನಿಂತು ಒಂದ ತಿಂಗಳ ಮಾಡಿ ಹೋಗತಾಳಂತ. ” ಮಲ್ಲನ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಬಂತು.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಎದೆ ನಡುಗಿತು, ಮುಖ ಸಪ್ಪಗಾಯಿತು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಹೆರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಂಗಳಿರುವಾಗಲೇ ಅವಳ ತಾಯಿ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಸಂಗತ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಮೊಮ್ಮಗಳೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಯನು ಇಲ್ಲ, ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ

ಕೊಟ್ಟ ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲು ಕೊಡುವುದು, ಹುಡುಗಿಗೆ ತಿಂದೀತು, ಉಂಡೀತು ಎಂದು ಕರೆದು-ತಂದೆನೆಂದು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆಯಿತು. ಬಾಳವ್ವ ಇನ್ನೂ ಹಡೆದು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಜನರು ತಿನ್ನುವವರಾದರು. ಧಾನ್ಯವೇನೋ ಹೊಲದಿಂದ ಬಂದುದು—ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಸಾಲಲಿ, ಸಾಲದೆ ಇರಲಿ—ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಖರ್ಚಿಗೊಂದು ಬೇಕಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಾಳವ್ವ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರ ಎತ್ತ ಹತ್ತಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ವೆಚ್ಚ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂಬುದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಹಡೆದು ಕೂಸಿನೊಡನೆ ಗುಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಎನಿಲ್ಲೆಂದರೂ ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಏನು? ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆರಿಗೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಎಂದು ನೂರಾರು ವಿಧದ ವೆಚ್ಚ. ಅವರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು. ಅತ್ತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಮಾನಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ತೋಚದಾಯಿತು. ಹೆಗಲಿರುಳು ಇದೇ ವಿಚಾರವೇ ವಿಚಾರ. ಅದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಮೈಯಲ್ಲ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ.

ಮೂರ ನಾಲ್ಕುದಿನ ವಿಚಾರಿಸಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರೆ ಸಾಗದು. ಬಂದ ತೊಡಕನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಬಿಡಿಸಲೇಬೇಕು. ಚೆನ್ನಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಯ ಹತ್ತರ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೆ ಆತ ಹಣಕೊಡತಾನೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಹೊಲ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಲಮಾಡಿದರೆ ಹೊಲಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಖಂಡಿತ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೆಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರೂ ಹಣ ತರುವುದು ಬೇಡ. ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕೇಳಬೇಕು. ಈ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತವು. ಒಬ್ಬ ಕಲ್ಲಪ್ಪಕಕ್ಕ ಇನ್ನೊಬ್ಬಕೆ ಗಂಗವ್ವ.

ಇಬ್ಬರೂ ಸಾವುಕಾರರನ್ನು ತೂಗಿನೋಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ—

ಕಲ್ಲಪ್ಪಕಕ್ಕನಕಿಂತ ಗಂಗವ್ವನ ಕೈಯು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಕಲ್ಲಸ್ಥನ ಕೈಯು ಕರಿಗೈ. ತಂದ ಸಾಲ ಕಳೆಯದು.

ಗಂಗವ್ವನ ಕೈಯೇನೋ ರಸಗೈ ಆದರೂ ಅದು ವದ್ಯಾವತಿಗೆ ವಿಷಗೈ ಎನಿಸಿದೆ. ಆದೇಕೋ ಅವರ ಮನೆಯ ಸಂಬಂಧವೇ ಬೇಡವೆನ್ನುವಳಾಕೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ನಾನು ಹೋಗುವದೆಂದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಬೇಸರ. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬರದೆ ಸಾಲ ಸಿಕ್ಕುವಂತಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕುದಿನ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕು, ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸಾಲ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಿದ್ಧ. ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ ಎಳೆಯುವುದು. ಅಂಥ ಆಕರ್ಷಣ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಈ ಶೂಗಾಟದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಿಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿ ಸಾಲದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ. ಅವಳು ಒಂದೇ ಮಾತು ಹೇಳಿದಳು,—

“ನಾನು ಹಗಲೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೇ ಇಲ್ಲ. ತಾಯಿ ಇವ್ವಾಳೆ, ಅತ್ತಿಗೆ ಇವ್ವಾಳೆ. ಹೊಲ ಖರೀದಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ನಾನು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಏರುವುದು ಮಾತ್ರ ಬೇಡ.”

“ಹಾಗಂದರೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು?” ಸಹಜ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ಯಾಕೆ? ಅವರೇನು ನಮಗೆ ಹತ್ತಿದವರೋ ಹೊಂದಿದವರೋ?”

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಗುಟು ಪಾಕಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ಇಲ್ಲ. ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮಾಮಾ ಹಗಲಿ ರಾತ್ರಿ ಇರತಾನ ಅಲ್ಲೇ. ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕ, ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕ.”

“ನೀವೂ ಹೋಗಿ ಅವನಂತೆ ಅಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು.”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ನಡುವೆಯೇ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ನುಡಿದು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಗಂಗವ್ವನಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಕೇಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನೆ ಬದಿಗಿರಿಸಿದ. ಇನ್ನುಳಿದವ ಕಲ್ಲಸ್ಥನೊಬ್ಬ. ಅವನಂತೂ ಬಾಬಣ್ಣನ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊರಕೆದಾಗ ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ

ನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಲೂ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ. ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಾಲ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ನುಡಿದ,—

“ನೋಡು ಬಾಬು. ಊರೊಳಗ ಸೋದರಮಾವ ಇದ್ದಾನ. ನಾಲೈಂಟ ಹರದಾಂಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಹುಲಿಅಂಥಾ ಆಸ್ತರ ಇದ್ದಾರ. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟ ಈಗ ನಾನೇಕೆ ನೆನಪ ಆದಿನೆಪ್ಪ ನಿನಗ? ಮಗನನ್ನು ಹದದಿ, ಅಕ್ಕನ ಬುತ್ತರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದಿ. ಆಗ ನೆನಪ ಆಗಲಿಲ್ಲ ನಾವು ಅಣ್ಣತಮ್ಮರು ಈಗ ರೂವಾಯಿ ಬೇಕಾದಾಗ ನೆನಪ ಆದಿವೇನು? ಎಷ್ಟಾದರೂ ವೇಳೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನೇ ಆಗುವವರೇ ಹೊರತಾಗಿ ಹೊರಗಿನವರು ಆಗುವದಿಲ್ಲ.”

ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೆಲ್ಲ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಆಯಿತು ಹೀಗೆಂದರೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಸಾಲ ಕೊಡುವನೆಂಬುದೂ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಹೊಲವನ್ನು ತಿರುಗಿಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಿರುಸುಮಾತುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅದೇಕೋ ಅವನ ಅಭಿಮಾನ ಜಾಗೃತವಾಯಿತು ಇಷ್ಟು ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಇವನಲ್ಲಿಯೇ ಹಣಒಯ್ಯಲು ಏನು? ಇವನೇನು ಬಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕೊಡುವನೇ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡದೆ ಮರಳಬಂದನು.

ಅದೊಂದು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಮರುದಿನ ಚೆನ್ನಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಯ ಹತ್ತರ ಹಣ ಕೇಳಲು ಹೋಗುವದಕ್ಕಿಂತೆ ಮುಂಚೆ ಚಂದ್ರವ್ವಅಬಚಿಯ ಸಲಹೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿನೋಡೋಣ ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಆದರಿಂದ ಅದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವರೆಗೆ ತಡೆದು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದ. ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಮಗ ಅದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರವ್ವ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಮೊದಲು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಇರುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ವಿಚಾರವೊಂದು ಬಂತು. ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸುಗ್ಗಿಯವರೆಗೆ ಮಾಸ್ತರರನ್ನೇ ಏಕೆ ಕೇಳಬಾರದೆಂದು. ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತು ತೆಗೆದ,—

“ ಮುಂದಿನ ವಾರ ಬಾಳವ್ವ ಅಕ್ಕನ ಕಳಸಬೇಕಂತ ಮಾಡೇನಿ. ”

“ ತೊಟ್ಟಿಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏನು ಮಾಡಿರುವಿ ? ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಹೆಂಗುಸಿನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸಹಜ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಏನು ಮಾಡೋದು ಅಂತ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೇನೆ. ”

“ ಈಗ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ತುಟ್ಟ ಬೀಳುವವು. ನಾಳಿನ ರವಿ ವಾರ ಸಂತೆಯೊಳಗೆ ತಯಾರ ಇದ್ದದ್ದು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ನೋಡಬೇಕು. ”

“ ಅದೆಲ್ಲ ಆಯ್ತು. ರೂಪಾಯಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದ ಆಗಬೇಕಲ್ಲ. ಅದು ಆದ ಮೇಲೆ ಮುಂದ ಎಲ್ಲ ಅಂತು — ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾತಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಯೇ ಮಾಸ್ತರರು ನಡವೆ ನುಡಿದರು,—

“ ಈ ದಿನದೊಳಗೆ ರೂಪಾಯಿ ಸಿಗೋದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣ. ”

“ ನೋಡು ಬಾಬು. ಇದ್ದರ ನಾವ ಇಲ್ಲ ಅನ್ನುವವರಲ್ಲ. ಈಗ ಏರಿದ ಧಾರಣೆಗಂದರ ಏನೂ ಸಾಲುವದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಕಾಳಕಡಿ ಆದರೇನಾತು ? ಆದವನ ಸಗಾರ ಎಣ್ಣೆ ಉಪ್ಪಿಗೂ ಸಾಲುವದಿಲ್ಲ. ” ಚಂದ್ರವ್ವ ಮಾತೆತ್ತಿ ದಳು.

“ ನೀವೂ ಹೀಗಂದರ ಹೇಗರ ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಗಲು ಯತ್ನಿಸಿ ನುಡಿದ.

“ ಯಾರೇನ ಬಾಬು ? ನೀನೇ ನೋಡುವಿಯಲ್ಲ. ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಧಾರಣೆ ಒಂದಕ್ಕ ಆರ ಆಗೇದ. ನಮ್ಮ ಸಗಾರೇನ ಏರೇದ ? ”

ಮಾಸ್ತರರ ಲೆಕ್ಕದ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಇನ್ನು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಭಾವಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿದ,—

“ ಕೀಗಂದ ಮೇಲೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಆ ಚೆನ್ನವ್ವ ಸೆಟ್ಟರ ಹತ್ತರವೇ ಹೊಗಳಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ”

ಎಂದು ಏಳತೊಡಗಿದ. ಮೊದಲು ತಾನು ಕೇವಲ ಸಲಹೆ ಕೇಳಲಿ ಕೈಂದೇ ಬಂದಿದ್ದರೂ ದುಡ್ಡಿಗಿ ಬಾಯಿತೆರೆದು, ಸಿಗದಿರಲು ತುಸು ಬಿಗುವಿ ನಿಂದಲೇ ಹೊರಟುನಿಂತ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು,—

“ ಇನ್ನೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಜೋಳ ಕಡಿಮೆ ಬೀಳತಾವ ಅಂದರೆ ಒಂದ ಚೀಲ ಒಯ್ದು ತಿನ್ನು, ಸುಗ್ಗಿ ಆದಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟೀಯಂತೆ, ಅನ್ನಬಲ್ಲೆವು ನಾವು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡು ಅಂದರ ಎಲ್ಲೆಂದ ತರುವುದು?” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿದೆ, ಎರಡು ಸಲ ನೋಡಿದೆ ಇನ್ನು ನಿನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಷ್ಟೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದ ಮಾತಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕೋದು? ಮುಂದಿನ ಯೋಚನಾ ಮಾಡಿ ಜನ್ಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಾಗೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯೋದು?” ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮಾತು ಕಟುವಾಗಿದ್ದರೂ ಸವಿಯಾದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು.

ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಈ ಸುದ್ದಿಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಿತು. ಕೆಳಗೆ ಕೂಡುತ್ತ ಕೇಳಿದ,—

“ ಈಗ ಏನ ಮಾಡನ್ನವಿ, ನೀನೇ ಹೇಳ ಚಂದ್ರವ್ವ ಆಬಚಿ ?”

“ ಹೀಗೆ ತಿರುಗಿ ಮಿರುಗಿ ಸಾವುಕಾರರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಹೇಗೆ? ಸಾವಿರ ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಇದ್ದರೂ ತಾಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.”

“ ಆಮೇಲೆ ಏನ ಮಾಡೋದು ? ”

“ ಮೊದಲ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಲಜಾರಿತು ಅಂದರೆ ತಿರುಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲೋದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ದುಡ್ಡಿನ ಕೆಲಸ, ಏನ ಮಾಡೋದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮಾಡು. ಕಳಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಹುಡುಕಿದರೆ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಮುಳುಗುವವರ ಕಾಲ ಕೆಳಕೆಳಗೆ ಅಂತಾರಲ್ಲ ಹಾಗೆ. ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಎಚ್ಚರವನ್ನೇನೋ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮಾಸ್ತರರು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಕೇಳಿದರು,—

“ ಈಗ ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕು ಬಾಬು ? ”

“ ನೂರು ಒಂದುವರಿ ನೂರು ಆದರೆ ಸುಗ್ಗಿ ಕಾಣತೇನಲ್ಲರಿ ! ”

ಆಶೆಯಿಂದ ಮಾಸ್ತರರ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನ ಎತ್ತಿಣಿ ಅಷ್ಟು ಬರಕೈಲ್ಲ ? ” ಮಾಸ್ತರರ ಪ್ರಶ್ನೆ.

“ ನಾಳೆ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ”

ಮಾಸ್ತರರು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರನ್ವ ತಟ್ಟನೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದಳು,—

“ ಈಗ ಅನಕ ಮಾರು. ಇನ್ನೂ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಅದೆ. ಈಗ ಹೊಲದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಸಾಲ ತೆಗೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದೇ ನೆಟ್ಟುಗ. ನಾಳೆ ಎಮ್ಮೆ ಹಯನು ಅದೆ. ತಿಂದುಂಡ ಹಾಲ ಹಾಕಿದರ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಉಳಿದರ ಬಾಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಮಾಡಿಸಿದರಾಯಿತು. ಈ ವರ್ಷ ಒಂದು ಎತ್ತ ಇಲ್ಲದ ಸಾಗಿಸೋದು. ”

ಈ ವಿಚಾರ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸರಿಯೆನಿಸಿತು. ಅದರಂತೆ ಮರುವಾರ ಎತ್ತನ್ನು ಸಂತೆಗೆ ಹೊಡೆದ. ಅದನ್ನು ಮುಂಚಿತ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಟ್ಟು. ಅವನಿಗೂ ಅದು ಹಿತವೆನಿಸಿತು. ಆತ ಮೊದಲೇ ದನಗಳ ವ್ಯವಹಾರ. ಸಂತೆ ಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಿರಾಕಿಯನ್ನು ತಂದು, ಎತ್ತನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿಸಿದ. ಅಳಿಯನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ.

ಇದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸದ್ಯಕ್ಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಹೆಂಡ ತಿಯ ಹೆಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಆಯಿತು. ಅಕ್ಕನನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲಕರಣೆಗಳೂ ಒದಗಿದವು. ಅಂತೂ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಸುಸೂತ್ರ ಪ್ರಪಂಚ ರಥ ಮುನ್ನಡೆಯಿತು. ಈ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ತೆಯೂ ಕೂಡ ಮಗಳ ಹೆಗೆ ಮಾಡಿ, ಹೊಸ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಅತ್ತೆ ಊರಿಗೆ ಮರಳುವಾಗ ಬರೆ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಗಡ ತಾವು ಕೊಟ್ಟ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನೂ ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹೊರಡುವ ಮುಂಚೆ ಎರಡು ವಾರದಿಂದ ಅದು ಹಾಲು ಹಿಂಡುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿ ಸಿತ್ತು. ಅದು ಪುನಃ ಈಯಲಿಕ್ಕೆ ಆರು ಏಳು ತಿಂಗಳುಗಳು ಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಕೇವಲ ಖರ್ಚಿನ ಬಾಬು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಮಾರಿ ಎತ್ತನ್ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ವಿಚಾರ ಎತ್ತಿದ. ಆಗ

ಅವನತ್ತಿ “ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಎಮ್ಮೆ ಮೇಲಾಗಿ ದೇವರಿಗೆ ಜನಗಿಟ್ಟಿದ್ದು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ತನಕ ಇದರ ಹಾಲನ್ನೂ ಮಾರತರಲ್ಲಿಲ್ಲ ನಾವು. ತುಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾದರೇ ದೇವರಿಗೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಬಿಡತಿದ್ದೆವು. ಬಡಬಗ್ಗಿಗೆ ಮಜಿಗೆ ಮೊಸರ ಹಾಗೇ ತಿನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡತಿದ್ದೆವು. ನೀವೇನೋ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಸಾಗಿದಾಯಿತಂತ ಹಾಲ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಿರಿ. ಇರಲಿ ಅಂತ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಈಗ ಅದನ್ನೇ ಪೇಟೆಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ನಾ ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಇದನ್ನ ಕೇಳಿದರ ಏನಂದಾರು? ಈಗನಕ ನಾ ಒಯ್ಯತೇನೆ. ನಾಳೆ ಈಯಿತೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ನೀವೇ ತರುವಿರಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಮಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೇನ ತಿರುಗಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದೆ? ” ಎಂದು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಒಯ್ದಳು.

“ ಅವರ ಎಮ್ಮೆ ಅವರು ಒಯ್ಯುವವರು. ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ದಂಡಿಗೆ ಹತ್ತ ತದ ಏನು ? ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಂದ. ಪತಿಯ ಮಾತಿನ ಭಾವ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾಯಿಯ ನಡತೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಸೇರಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಹಾಲು ಕೊಡದ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಈಗ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಾ ದರೂ ಮಾಡುವದೇನೆಂದು ಬಗೆದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಎರಡೂ ದನಗಳು ಹೋದುವು. ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸ ಕುಂಠಿತವಾಯಿತು. ಈಗ ಎತ್ತುಗಳ ಬಾಡಿಗೆಯ ದರವೂ ಏರಿತು. ಹೊಲದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಕಡಿಮೆ ಎಂದರೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು? ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದ. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಯುಕ್ತಿಯೂ ಹೊಳೆಯಿತು. ದನಗಳೆಲ್ಲದಾಗ ಹೊಟ್ಟು ಕಣಕೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು? ಅದನ್ನೇ ಮಾರಿ ಹೊಲದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಜನರಿಗೆ ಕೇಳಿದ. ಒಕ್ಕಲಿಗರಾರೂ ಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟು ಕಣಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಕ್ಕೊಂಡು ಇವನ ಹೊಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆದು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಹೊಲಗಳ ಕೆಲಸ ಪೂರ್ತಿಯಾದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಲ ಕೆರೆಯ ಹೊಲಕ್ಕಿಂತೂ ರೆಂಟೆ ಹೊಡೆಯಲೇಬೇಕು. ಐದು ವರ್ಷ

ಗಳಿಂದ ಭೂಮಿ ಗೊಬ್ಬರ ಕುಡಿಲ್ಲ. ಹಿತ್ತಲದೊಳಗಿನ ತಿನ್ನೆ ಬೆಳೆವಾ ನುತಿದೆ. ಒಯ್ಯು ಹಾಕಬೇಕಾದರೆ ಬಂಡಿಯ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಹಣವಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ವೇಚಿನೆಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಬಿದ್ದ.

ಹೊಟ್ಟು ಕಣಿಕೆಯಿದೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಎತ್ತನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲೇ ಎಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈಗ ಮುನ್ನೂರು ನಾನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಗೊಂದು ಎತ್ತು. ಯುದ್ಧದಿಂದ ದನಗಳ ಧಾರಣೆ ಏರಿತು. ನಾನು ಮಾರು ವಾಗ ಇಷ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಾದರೂ ಬಡವರಿಗೆ ಧಾರಣೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಇಂಥದೇ. ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವಳು 'ಎತ್ತ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಡ, ಎಮ್ಮೆ ಬೇಕಾದರೆ ಕೊಂಡುಕೂಡಿರಿ. ನಾನು ಹಾಲು ಮಾರಿ ಮನೆಯ ಖರ್ಚನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವೆ. ಹೊಲದ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ನಾಲೈಂಟು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ತಣ್ಣ ಗಾಗುವದು.' ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಈ ವಿಚಾರವೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸರಿಯೆನಿಸಿತು. ಮೊದಲೇ ಅವನು ತಿನಸುಗಾರ. ಎಮ್ಮೆ ಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಉಬ್ಬಿದ. ಇನ್ನು ಹಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತೊಡಗುವುದೆಂದುಕೊಂಡ. ತಂದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ತರಬೇಕು. ತಿಂದುಂಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹತ್ತೆಂಟು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಹಾಲನ್ನಾದರೂ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರಬೇಕು. ಅಂಥ ಎಮ್ಮೆಗೆ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕು. ಈಗಾಗಲೇ ಐನೂರರವರೆಗೆ ಸಾಲವಿದೆ. ಇದೊಂದು ಮುನ್ನೂರೆಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಈ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ಎದೆ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುವುದು. ಎಮ್ಮೆ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಬೇಡ, ಸಾವುಕಾರರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದೂ ಬೇಡ ಎನಿಸುವುದು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ,—

ಹೊಲದ ಕೆಲಸ ?

ಮನೆಯ ಖರ್ಚು ?

ಎಂದೆರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸಗಳಂತೆ ನಿಲ್ಲುವವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಆಹುತಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ತರಬೇಕು ? ಏನೂ ತರುವದಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನೇ ನುಂಗುವವು, ನಾನೇ ಆಹುತಿಯಾಗಲೇ ? ಎಂದಾಗ ಎದೆ ನಡುಗುವುದು, ಮೈ ಬೆವರೊಡೆಯುವುದು

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೊಲದಿಂದ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ದೊರಕಿದಳು. ಅವಳೇ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕೆಲಸ ನಡೆಯಿಸಿರುವೆ, ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಬಿತ್ತಿಗೆಯ ದಿನಗಳು ಬಂದುವು, ಎಂದು ಮಾತು ತೆಗೆದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾದರೇನಾಯಿತು? ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣವ. ಅವನ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ಆಗಾಗ ಲಕ್ಷ್ಯಹಾಕುವುದು ಒಳಿತು. ಅವನ ತಾಯಿ ಸಾಯುವಾಗ ಮಗನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿವಿರಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜೀವ ಬಿಟ್ಟಿರುವಳು. ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದು ಚಂದ್ರವ್ವ ಆಗಾಗ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹಿತವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಇಂದು ಬಾಬಣ್ಣನು ಎಮ್ಮೆ ಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ನುಡಿದಳು,—

“ ದನಗಳೇನು ಧನವಲ್ಲ. ದವಲತ್ತೂ ಅಲ್ಲ. ಹೊಲ ಹಾಕಿ ಎಮ್ಮೆ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಡ. ಇನ್ನೂ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಹೊಲ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಲ ಕಳೆದು ಎಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವೆ ನೆನ್ನುವಿ. ನಿನಗೆ ಹುಚ್ಚನೆನ್ನ ಬೇಕೋ ಏನೆನ್ನ ಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದು. ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಹೋಗು, ದುಡಿ. ಅವರ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ತಂದ ನಿನ್ನ ಹೊಲಗಳನ್ನ ಹರಗು. ಮತ್ತೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಳಿನ ಬೇರೀಜು ಮಾಡು. ಬೇಕಾದಾಗ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದು, ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಹಜ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೆಯ ದಾರೀ ಹಿಡಿದು ಹೋದಳು. ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ವಿಚಾರ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿ ತನಗೆ ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿಂದು ಹೇಳಿದಳಲ್ಲ! ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಕಿರುಕುಳ ಕಾಣಿಸಿದೆನೇ? ಎಂದು ನೊಂದುಕೊಂಡ. ಆದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಮುಖ ಸಪ್ಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ತಿರುಗಾಡಿದ. ಮನಸ್ಸಿನ ತೂಗಾಟದಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯವರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬಂದ. ಅವರೇನೂ ಮಾತು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇವನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಬರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಗೌಡರ ಅಂಗಡಿಯ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬೇಸರದಿಂದ ಕುಳಿತ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಗೌಡರು ಸಕ್ಕದೆಯಿಗಳು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು,—

“ ಏನಾದರೂ ಅಗತ್ಯಬಿದ್ದರೆ ಒಯ್ಯತೀರು ಬಾಬು. ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಗಲಿ ರಾತ್ರಿ ಇರತಿದ್ದ, ದುಡಿತಿದ್ದ.”

ಗೌಡರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ವಾಯಿತು. ಉಸುಬಿನ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವವನು ನೀರು ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿದ. ಗೌಡರು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡು,—

“ ನಮ್ಮ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯು, ಅಡವಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೋ, ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯೊಳಗಿನ ಸಾಮಾನ ಒಯ್ಯುತ್ತೀರು. ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದರಂತೆ ಮರುದಿನ ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕುಂಟೆಯನ್ನಷ್ಟು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡ. ಸವಿಹತ್ತಿದರೆ ಬೇರು ಸಹಿತ ತಿನ್ನುವುದು ಒಳತಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಂಡು ರೆಂಟಿ ಹೂಡುವ ಯೋಚನೆಗೇನೂ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಹೊಡೆದರಾಯಿತು ಎಂದು ಬಿಟ್ಟು. ಮೃಗದ ಮಳೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಎತ್ತು ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಬೇಡಿ ತಂದು ಗೊಬ್ಬರವನ್ನಷ್ಟು ಹಾಕಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಬಗೆದ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತುಸು ಸುಖವಿದ್ದಂತೆನಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಚಂದ್ರವ್ಯನಂಧವರೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಗೌಡರಂಧವರೂ ಇದ್ದಾರಂತಲೇ ಜಗತ್ತು ನಡೆದಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡ. ಈ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಗೌಡರು ‘ಆಳು ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ. ಹಿತ್ತಲ ದೊಳಗಿನ ಬಾವಿಯಿಂದ ಹತ್ತೆಂಟೆ ಕೊಡ ನೀರು ಜಗ್ಗಿ ಹೌದಿಗೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರು.’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸ ಅವನಿಗೇನೂ ಜಡವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಪಮಾನ ಕರವೂ ಎನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳುವಾಗ ಹತ್ತೆಂಟು ಕೊಡವೆಂದಿದ್ದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಗಸರು ಜಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕ್ರಮೇಣ ನಲವತ್ತು ಐವತ್ತು ಕೊಡಗಳಿಗೆ ಏರಿತು. ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನ ಊರಿಗೆ ಹೋದ ಆಳು ತಿಂಗಳೆರಡು ತಿಂಗಳಾದರೂ ತಿರುಗಿ ಬರುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗೌಡತಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳು. ನೀರು ಜಗ್ಗಿಯಾದ ನಂತರ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಸವಿಯಾದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುವಳು. ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುವಳು. ಮನೆಯ ಸುಖಮುಖ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಅವಳಿಂದ

ನೆರವು ಸಿಕ್ಕಲಿ ಸಿಗದಿರಲಿ. ಈ ಸವಿನುಡಿ ಸವಿತಿನಿಸುಗಳು ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದುವು. ದಿನಾಲು ನೀರು ತರಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಆವಾರದಲ್ಲಿರುವ ಹಿತ್ತಲ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ಸೇದಿ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಒಾರೂ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ.

ಈಗೀಗ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಂಸಾರ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇನೇ ಗೌಡರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಖಾತೆಗೆ ಲೆಕ್ಕವೇರುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ದಿನಾಲು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಕೆಲಸದ ಭಾರ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಆರಿವು ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ದಿನಾಲು ಆರವತ್ತು ಕೊಡ ನೀರನ್ನು ಆಳವಾದ ಬಾವಿಯಿಂದ ಸೇಡುವುದು, ಮೇಲೆ ಹೊಲದ ಕೆಲಸ, ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಹಾರವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸೋತುಹೋದ.

ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸೇದಿದ. ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹರಗಿ ಬಂದ. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ಸಿಕೊಂಡ. ಸಂಜೆಗೆ ಅದೇಕೋ ದಣಿವಿನಿಂದ ಮೈ ಬಿಚ್ಚಿಗಾಯಿತು. ಸೋತು ಬಂದು ಮಲಗಿದ್ದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಎರಡು ಕೂಸುಗಳು, ಅಡಿಗೆ ಅಂಬಲಿ ಅಂದರೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಮನೆಗೆ ಹತ್ತುವ ನೀರು ಉರುವಲಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಲ್ಲ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೂ ಗಂಡನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಮನಸ್ಸು ಹಾಕಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆಮಾಡಿ, ಕೂಸಿಗೆ ಮೊಲೆಯೂಡಿಸಿ ಮಲಗಿಸಿದನಂತರ ಪತಿಯನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಊಟ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ನೀರೊಂದಿಷ್ಟನ್ನು ಕುಡಿದು ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡಾದ. ಮೈ ಹುಣು ಹುಣು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದಿತು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾತಪ್ಪ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದ.

“ ಏಕೆ ಮೆತ್ತಗ ಆದಂತೆ ಕಾಣುವಿಯೋ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಏನಿಲ್ಲ, ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ, ದಣಿವು, ತುಸು ಕೈಕಾಲು ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ನೆರಳುತ್ತ ನುಡಿದ.

“ ಇಂದ ಏನೂ ಊಟಾನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ ” ಎಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಇದೊಂದ ದಿವಸ ಹಾಗೇ ಮಲಗಲಿ. ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾತಪ್ಪ ಊಟ ಮಾಡಿದ. ಹೋಗುವಾಗ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹೇಳಿದ,—

“ ಏನೋ ಮೈ ಬೆಚ್ಚುಗಾಗಿದೆ. ಪಿತ್ತಿನ ಜ್ವರವಿರಬೇಕು. ಹೊಲ ದೊಳಗ ಬೇಕಾದ ಹಳ್ಳದ ನೀರು ಕುಡಿಯುವರು ದನಗಳ ಹಾಗೆ. ಹೊಸ ನೀರು ಹೇಗೆ ತಡೆದಾವು? ಈಗ ನಾನು ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ‘ಮಿನಿಟ ಕ್ಯೂಆರ್’ ಪುಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಸತೇನಿ, ಅದನ್ನಿಷ್ಟು ಕೊಡು. ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಚಹ ಮಾಡಿಕೊಡು. ”

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ತಾತಪ್ಪ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸೆಟ್ಟರ ಆಳು ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಬಾಬಣ್ಣನು ನುರುದಿನ ಬರುವೆನೆಂದು ಎಷ್ಟು ಅಂಗಲಾಚಿ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕುಳಿತು ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋದ.

ಸೆಟ್ಟರು ಈಗಾಗಲೇ ಬಾಬಣ್ಣನಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗೌಡರಲ್ಲಿ ಖಾತೆ ಇಟ್ಟುದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಬಿರುಸಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು.

“ ನಮ್ಮ ರೂಪಾಯಿ ತಂದ ಕೊಡು. ಸುಗ್ಗಿ ಆಗಿಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಿತ್ತಿಗೆ ನಡೆದರೂ ಗಂಟೂ ಇಲ್ಲ, ಬಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ನೀ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗು. ಮಂದಿಯ ಮನೆಯೊಳಗ ನೀರೇಕೆ ತರವಲ್ಲಿ, ಮುಸುರಿ ಏಕೆ ತಿಕ್ಕವಲ್ಲಿ; ನಮ್ಮದೇನ ಹೋಗ್ತದೆ. ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ದುಡ್ಡಿನ ಪೂರ್ತಿಯವರು. ”

ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಎದೆಗೆ ಬರೆಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಲ ಕುಳಿತು, ಎದ್ದು ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದ. ರಾತ್ರಿ ಜ್ವರ ಏರಿದುವು. ಬೆಳತನಕ ಬಡ

ಬಡಿಸತೊಡಗಿದ. ಗಂಡನ ಮೈಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೈಯಿಟ್ಟರೆ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟಂತೆನಿಸುವುದು.

ಮುಂಜಾನೆ ತಾತಪ್ಪ ಮನೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನ “ ಸುದ್ದಿ ” ಕಾರಿದ್ದಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ಒಂದು ಹುಡುಗ ಅಲ್ಲೇ ಕಾಲ ಬದಿಗೆ ಆಡುತ್ತ ಇತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕೂಸು ತಾಯಿಯ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಕೂತು ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಸ ಮುಸುರಿ ಬಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ತಾತಪ್ಪ ಒಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಅವಸ್ಥೆ ನೋಡಿದ. ಅವನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯೇ ಆದ. ಮಾವ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಎದ್ದು ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು.

ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ಹೊತ್ತೇರಿತು. ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳೊಬ್ಬಳು ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ನೀರು ಜಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಕರೆಯ ಬಂದಳು. ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳಿದ,—

“ ಅವನು ಮಲಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ”

“ ಮಲಕೊಂಡರ ? ಅವ್ವಾ ಕರಕೊಂಡ ಬಾ ಅಂದಾಳ. ”

“ ಅಂದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಉರಿ ಬಂದಾವು. ”

“ ಉರಿ ಬಂದರೆ ನಾವು ನೀರಿಗೇನ ಮಾಡಬೇಕು ? ಈಗ ಜಳಕಕ್ಕೆ ನೀರಿಲ್ಲ ಮನೆಯೊಳಗ. ”

“ ನಾವೇನ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ ಎದ್ದರ ಕರಕೊಂಡ ಹೋಗು. ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಾತಪ್ಪ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹತ್ತರದಿಂದ ಎದ್ದು ಜಳಕದ ಮನೆಯತ್ತ ಹೋದ. ಗೌಡರ ಹುಡುಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ವಟಗುಡುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

“ ನಮಗ ಮೊದಲೇ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಏನ ಮಾಡ ಬೇಕು ನಾವು ? ”

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೆಟ್ಟರ ಆಳು ಹಣದ ನೆನಪು ಕೊಡಲು ಬಂದ. ತಾತಪ್ಪ ಅವನಿಂದ ವಿವರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ರಾತ್ರಿ ಕರೆಯಿಸಿದುದನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಾತಪ್ಪ ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದ. ‘ಸಂಜೆ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ತಾನೇ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗುವೆ’ನೆಂದೂ ಆಶ್ವಾಸನವಿತ್ತ. ಅದರೊಡನೆಯೇ

ಬಾಬಣ್ಣನ ಇಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಊಹಿಸಿ, ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ,—

“ ನೀ ನೆಟ್ಟ ಗಾಗಿ ಏಳು. ಹಣದ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ನಾ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನ ಮಾಡಿ ತೀರಿಸ್ತೇನೆ. ಆಯ್ತಲ್ಲೋ ? ”

“ ಹೂಂ!” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಅಂಜಬೇಡಂದರೆ ಆನೆಯ ಶಕ್ತಿಯಂತೆ. ಅವನ ಮುಖವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅರಳಿತು.

ಎರಡು ದಿನ ಕಳೆದರೂ ಜ್ವರ ಆರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಉಪಾಯಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಿದುವು. ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ತಾತಪ್ಪ ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆದು ತಂದು ತೋರಿಸಿದ. ಅವರು ವಿಷಮಶೀತಜ್ವರವೆಂದು ನಿಧಾನ ಮಾಡಿದರು. ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದಿನ ಔಷಧಗಳೂ ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ತುಟ್ಟ, ಕಳ್ಳಪೇಟಿಯಿಂದ ತರಬೇಕು, ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಂಗವ್ವ ಕನಿಕರಿಸಿದಳು. ಹಣವಿತ್ತು ನೆರವಾದಳು. ಬುಸಚಾರ ನಡೆಯಿತು. ತಾತಪ್ಪ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯನ್ನೂ ಮರೆತು ಆರೈಕೆಗೆ ನಿಂತ. ಡಾಕ್ಟರರು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಬಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಹಣವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಅವರ ಕೈಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ತರದ ಬೇನೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಕಸಂಬಿಯಿಂದಲೂ ಅವನ ಅತ್ತೆ ಹಾಗೂ ಬೀಗ ಬಂದರು. ಬೀಗ ಎರಡು ದಿನ ನಿಂತು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಅತ್ತೆ ಇಲ್ಲೇ ಆರೈಕೆಗೆ ಉಳಿದಳು. ಚಂದ್ರವ್ವ ದಿನಸದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪತ್ತು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತರವೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಗವ್ವ ಸುಂದರಾ ಇವರೂ ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರೇಶನ್ ದಿನವಾದುದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯ ಕೊರತೆಯೆಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಹ ಮಾಡಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸುವರು. ಹಾಲು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬರುವವು. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಜಹದ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದು,—

“ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಜಹ ಹಾಕ ಅಂದಾರೆ. ಜಾಗರಣೆ ಆಗ್ತದ ನಿನಗೂ ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಕುಡಿಯಲು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ”

ಎಂದು ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಡುವನು. ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬಂದ ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಕೇಳುವರು, ನಗೆಯ ಸ್ವರದಿಂದ,—

“ ಯಾರ ಹೇಳಿರುವರು ಅಪ್ಪಣ್ಣ ? ”

“ ಮತ್ತಾರ ಹೇಳತಾರೆ ? ”

“ ಗಂಗೂ ಹೇಳಿದಾಳ ಹೌದ ? ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾಗುವನು. ದೂರ ಸರಿದು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳುವ,—

“ ಯಾಕ ಕುಳಿತಿ ? ಮನೆಯೊಳಗ ದನಗಳ ಮೇವು ನೀರು ನೋಡಬೇಕಿಲ್ಲ ! ”

“ ತಂಬಿಗೆ ತೆರವ ಮಾಡಿ ಕೊಡತೀರಿ ಅಂತ ಕುಳಿತೆ. ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಏಳಹತ್ತುವ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ತಂಬಿಗೆ ತೆರವು ಮಾಡಿ ತಂದು, ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಳು.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ ನೆರವು, ಸಹಕಾರಗಳಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಜ್ವರ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಇಳಿದುವು. ತುಸು ಚೇತರಿಸಿದ. ಆಗ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಸಹಜ ಅಂದ,—

“ ಹೊಲ ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ನಿನ್ನ ಜೀವ ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ? ನೀ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಏಳ ಮೊದಲ. ಆಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡೀಯಂತೆ. ಹೊಲವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟ ತೀರಿಸೀಯಂತೆ. ಇಲ್ಲಾದರೇ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಮಾಡುವಿಯಂತೆ. ”

ಇಷ್ಟು ದಿನ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಈಗ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರ ಅರ್ಥ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಲೇ ಆತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ,—

“ ಈಗ ಅಂಥ ಮಾತನ್ನೇನ ಅವನ ಮುಂದ ಎತ್ತಬೇಡ ಕಲ್ಲಾ. ಸುಮ್ಮ ಬಂದಂತೆ ನೋಡಿ ಹೋಗಿಬಿಡು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ನಿನಗೇಕೆ ಬೇಕು ? ”

ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಚಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಮುಂದೇನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

೯

ಬಾಬಣ್ಣ ಅಸಹಾಯನಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಾಗ ಗಂಗವ್ವ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ನೆರವಾಗಿದ್ದಳು. ಡಾಕ್ಟರರ ಬಿಲ್ಲು ತೀರಿಸಿದ್ದಳು. ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಹಾಲು ಪೂರೈಸಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಸಾಲದ ಹಣದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಏರಿಸಿದ್ದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದ. ಸದ್ಮಾನತಿಯಂತೂ ಗಂಗವ್ವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದಳು.

ಇಂಥವರು ಹೊಲವನ್ನು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ತೆಗೆದಾಗ ತಾನು ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದರೆ ಇಲ್ಲಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂದು ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ. ಅವಳಿಗೆ ಆ ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಟ. ಹಿಂದೆ ಕೈತೋರಿಸಿ ಅವಲಕ್ಷಣ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗಿದ್ದಿತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಗೆದ್ದಿದ್ದ. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಹಂಗಿಸಿಯೂ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ಗಂಗವ್ವ ಯತ್ನಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾವನು ಹಣ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದಾಗ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಂತೆಯೂ ತಾತಪ್ಪನ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಯಾವ ಆಟವೂ ಸಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ “ಹೀಗೆ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಊರೊಳಗಿನ ನಾಯಿಗಳೇಕೆ ಒತ್ತಲೆ ತಿರಗತ್ತಿದ್ದವು?” ಎಂದು ಹಂಗಿಸುವಂತೆಯೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಗಂಗವ್ವನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹುರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದುವು. ಒಮ್ಮೆ ಹೊಲ ಕೊಂಡು ತೋರಿಸಬೇಕು, ಕಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಬಿಡಬೇಕು, ಎಂದು ಅವಳ ಒಳಗಿನ ಆಸೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವಳು ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಇಷ್ಟು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡುದು.

ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಹೊಲದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡಿದುದೂ ತಾತಪ್ಪನಿಂದ ‘ಛೀ!’ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದುದೂ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಜೇತರಿಸಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಎದ್ದು ತಿರುಗಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ಅವರ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದಳು. ಹೊಲ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡವರು ಅವರು. ಅವರ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಲ ಸಿಗದು. ಸಿಕ್ಕರೂ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕೆಡವಿಕೊಂಡೇ ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಸೆಟ್ಟರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ ನಾ ಹೋಗಿ ಏನ ಮಾಡನ್ನುವಿ? ನೀ ಏನೋ ಅವರೇನೋ. ಇಂಥದಕ್ಕೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮುಂದ ಮಾಡಬೇಡ. ” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದ.

“ ಅಲ್ಲ, ಮನೆಯೊಳಗ ಗಂಡಸರಿದ್ದ ನಾ ಮುಂದ ಮುಂದ ಹೋಗೋದ ಹ್ಯಾಗೆ? ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಡೀ ಅಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ಎದ್ದು ತಿರುಗಾಡ ಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಲಿ. ಹೇಗಾದರೂ ತಾತಪ್ಪ ಇಲ್ಲೇ ಬರತಾನು. ಅವನೇ ಎಲ್ಲಾನೂ ಮಾಡತಾನೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಉಡು ಬುಡು ನಾವೇಕೆ ನಡುವ ಓಡಾಡಬೇಕು? ” ಬೇಸರದಿಂದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕೇಳಿದ.

“ ಅಷ್ಟ ತಿಳಿಯೂತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಹೀಗೇಕೆ ಆಗತ್ತಿದ್ದಿತು? ”

“ ಏನಾಗೇದ ಈಗ? ”

“ ಊರೊಳಗ ನಾಯಿನೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ ಹೋಗ. ”

ಗಂಗವ್ವ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಮಾತನಾಡಿ ದಳು.

“ ಇರಲಿ, ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಕೇಳುವೆ. ಏನ ಮಾಡನ್ನುವಿ ಹೇಳೋಮ್ಮೆ. ”

“ ನೀ ಏನ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡೋದು ಬೇಡ. ನಾ ಸೆಟ್ಟರ ಭಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರತೇನಿ. ಯಾವಾಗ ಮನೆಯೊಳಗ ಇರತಾರ ಕೇಳಿ ಬಾ. ”

“ ಇಷ್ಟ ಹೇಳಲ್ಲ! ”

“ ಅದೇ ನಾ ಹೇಳೋದು. ಎಲ್ಲಾ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದ ಎತ್ತಿನಕಿಂತ ಮುಟ್ಟಿ ಮೊದಲ ಹಾರಸತಿದಿಯಲ್ಲ. ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸೆಟ್ಟರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಸೆಟ್ಟರು ಊಟದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗಂಗವ್ವನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೂ ಬಂದ. ಅದರಂತೆ ಗಂಗವ್ವ ಹೋಗಿ ಸೆಟ್ಟರ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಿ ಬಂದಳು.

ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಕೈಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಹೊಲ ಬಿಡಬೇಕೆಂದೇನೂ ಮನಸ್ಸು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೊಲ ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರುವುದು ಕಠಿಣವೆಂದೂ

ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಗೌಡರ ಬಲೆಯಲ್ಲ ಸುಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕವನು. ಅವರ ಅಗಡಿಯ ಬಾಕಿಯೂ ಅವನ ಮೇಲಿದೆ. ಅವರು ಸ್ವತಃ ಹೋಲವನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕೂಡಿಸತಕ್ಕವರು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನಂತೂ ಈಗ ಗೌಡನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಹೊಲ, ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲ. ಗೌಡರಿಗೆ ಲಂಚಕೊಟ್ಟಾದರೂ ಕೊಳ್ಳುವವ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆಟ್ಟರು ಅತಿವರು. ಅದರಿಂದ ಗಂಗಳವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಇವಳು ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವಳು. ಇವಳ ವರ್ಚಸ್ಸು ಬಾಬಣ್ಣನಮೇಲೆ ಎಂಥವೆಂಬುದನ್ನೂ ಆತ ಬಲ್ಲ. ಗಂಗಳವನಿಂದ ಕಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿವರೆ ನಾಕು. ಆಮೇಲೆ ಗಂಗಳವನನ್ನು ನೂಕುವುದೇನು ಕಠಿಣ ಕೆಲಸವೆಂದೆಂದು ನೆಟ್ಟರು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಗಂಗಳವನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು,—

“ ನನಗೇನು ಹೊಲದ ಆಶೆ ಇಲ್ಲ, ಏನವ್ವ ಗಂಗಳವ್ವ. ನೀ ತಗೊಂಡ ರೇನ ಯಾರ ತಗೊಂಡರೇನ ಅಷ್ಟೇ ನನಗ. ನನ್ನ ದುಡ್ಡ ನನಗ ಬರಬೇಕು. ನನಕಾರಸ್ತರು ನಾವು. ಹೊಲ ಮನೆ ತಕ್ಕೊಂಡ ಏನ ಮಾಡೋವು? ಈ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿತದ ದುಡ್ಡಿ ನಿಂದ ದುಡ್ಡು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಜನ ನಾವು. ಆದರೆ ಗೌಡರ ಕಡ್ಡಿಗೆ ಊರ ಹಗ್ಗಣಗಳೆಲ್ಲ ಕಡಿದಾಡಿ ನತ್ತಂತೆ ಆಗಬಾರದು. ಅತ್ತ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಬೇರೆ ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಎಡತಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾನ. ಕಾಲೋಳಗಿನ ಕೆರವ ಸವದಿರ ಬೇಕು ಅವನೂ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯ ಬಾಬಣ್ಣನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಕೈಯೊಳಗ ಇದಾನು. ಆತ ಗೌಡರ ಮೂಗಿನೊಳಗಿನ ಕೂದಲ. ಇಂಥದರೊಳಗ ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಹೊಲ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತವ್ವ ? ”

“ ಅದನ್ನ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತೇನ ಚೆನ್ನಪ್ಪಣ್ಣ ನಾ. ನೀವು ಮಾತ್ರ.... ”

“ ನಾ ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ! ನನ್ನ ದುಡ್ಡ ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ಒಂದೆರೆಯಿತು. ಆ ಹೊಲ ಹಳ್ಳಾ ಕೂಡವಲ್ಲ ಏಕೆ! ”

ಚೆನ್ನಪ್ಪನು ನೆಟ್ಟರು ಬೇಕೆಂತಲೇ ಗಂಟಲು ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದರು. ಮನದಲ್ಲ, “ ನಡೆಯಲಿ ಟಗರುಗಳ ಕಾದಾಟವೊಮ್ಮೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ನೋತು ತನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಬರುವವಲ್ಲ ” ಎಂದು ಬಗೆದರು.

ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆನಿಸಿ ತಾತಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದಳು.—

“ ಹನ್ನೆರಡ ಮಂದೆಲ್ಲ ಹರಿಯುವವರು, ಹುಡುಗ ದುಡ್ಡಿಗೆ ಏನ ಮಾಡತಾನೋ ಇನ್ನು ? ”

“ ನಿನಗ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು ಆತ ? ” ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ

“ ನನ್ನ ಹಣದ್ದ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ನಾ. ”

“ ಇರಲಿ. ಬರಬೇಕಾದದ್ದ ಎಷ್ಟು ? ”

“ ಎಲ್ಲಾನೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೂವರಿ ನೂರರ ತನಕ ಆದೀತಲ್ಲ. ”

“ ಹುಡುಗನಿಗೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಗೌಡರ ಅಂಗಡಿಯೊಳಗೆ ಕೊಡೋದ ಮಾಡಿದಾನ. ಆತ್ತ ಸೆಟ್ಟರ ಸಾಲಾ ಹರಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನದು ಕೊಡಬೇಕು. ಈಗ ಮನೆಯೊಳಗಂದರೆ ನಾಳೆಗೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಏನಿಲ್ಲ. ”

“ ಅದನ್ನೇ ಆನ್ನುವೆ ನಾನೂ. ”

“ ಇನ್ನೊಂದ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲಾ ಹೋಗತದ ಆಯ್ತು. ನಾವಾದರೂ ಏನ ಮಾಡೋದು ? ”

“ ಹಾಗೇನಾದರ ಅನತಿದ್ದ ಏನು ? ”

“ ಅನಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ? ಮೋಟಾರಿನೊಳಗ ಕುಳಿತ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೊಂದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಹದ್ದು ಹರಿಗಂಗ ಹರಿಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ? ”

“ ಯಾವ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದರೂ ನನಗ ತಿಳಿಸದೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ”

ಗಂಗವ್ವ ಎಳೆತೆಗೆದಳು.

“ ಏಕೆ, ನೀ ತಗೋಬೇಕು ಅನ್ನುವಿ ಏನು ? ”

“ ಯಾರಾದರೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವವರೇ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಯಾಕ ? ”

“ ಅದರೂ ನೀ ತಗೋಬೇಡ. ” ಖಂಡಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳಿದ

“ ಅದಕೇನ ಆಗ್ತದೆ ? ”

“ ಆಗಲಿ ಬಿಡಲಿ, ಆ ಉದ್ಯೋಗ ಬೇಡ. ನಿನ್ನ ರೂಪಾಯಿ ಅಷ್ಟು ನಿನಗ ಬಂದರ ಆಯ್ತು. ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚು ತಗೋ ಇನ್ನೂ ಮೊಲದ ಸುದ್ದಿ ನಮಗೆ ಬೇಡ.” ತಾನೂ ಗಂಗವ್ವನ ಕಡೆಗೆ ಅಗಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಆ ಸಲನೂ ಹಾಗೇ ಹೇಳಿದಿ. ಈಗೂ ಹೀಗೇ. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಗಿಲ್ಲಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ದುಡ್ಡು ಕೊಡತೇನಂತ ಹೇಳಿರಬೇಕು ಆಯ್ತು. ಯಾರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮವರ ಹಿತನನ್ನೇ ನೋಡತಕ್ಕವರು. ಇತ್ತಿನವರ ಸತ್ತರೇನ ಇದ್ದರೇನು?” ಗಂಗವ್ವನ ಸುಮುನಿಸಿನಿಂದ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ನುಡಿದಳು.

“ ಸಾಯಲಿಕ್ಕೇನ ಆಯ್ತು ಇದರೊಳಗೆ ? ಊರೊಳಗೇನ ಮತ್ತೆ ಪೊಲಗಳ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲೋ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲೋ. ಅದೇ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಏನ ಹತ್ತೇದ? ಅದರೊಳಗೇನ ಮುತ್ತಗಿತ್ತ ಬೇತದ ಏನು ? ”

“ ನಿಮಗಾದರೂ ಆ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆನ್ನುವದರೊಳಗ ಹಟ ನೇನು ? ”

“ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಕೊಡಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಬೇಡ. ಜನ ನನಗೆ ಏನಂದಾರು ? ನುಬದ ಮೇಲೆ ಉಗಟವಹುದಲ್ಲ ನಾಳೆ, ಸೋವ ರೇಯನ ಹೊಲ ನಿನಗ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ ನೆಂದರೆ....”

“ ಏನ .ದುಡ್ಡು ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡತೀರಿ ಏನು ? ಇಲ್ಲದೊಂದ ಸಂಶಯ ತೆಗೆಯುವವರು ನೀವು.”

“ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟರೂ ಬೇಡ. ಜನರಿಗೆ ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು ? ”

ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಗಂಗವ್ವನಿಗೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಜಗಳ ನಡೆಯಿತು. ತಾತಪ್ಪ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಹೇಳಿದ. ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ಇಷ್ಟು ಮಾಡ ಬೇಕಾದರೆ ತಾತಪ್ಪನು ಮಾತ್ರ, ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಹೊಲ ಕೊಡಿಸುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ವಚನ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಗಂಗವ್ವನಿಗೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತಾನು ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಒಶೆಯಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣನ

ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪನೇ ಗಿರಾಕಿಯಾದಂತಾಯಿತಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವುದು? ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸೆಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

“ ಆಣ್ಣಾ, ನಮ್ಮದುತೂ ಹೊಲ ತಗೊಳ್ಳುವುದು ನಿಂತಿತು. ದುಡ್ಡಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗುವಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಗಂಡಸರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾ ಏನು ಮಾಡ್ತಾಕೆ? ನೀವೇ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿರಿ ಹೊಲ ಮಾತ್ರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಬೇಡಿರಿ ನನ್ನ ಜೀವ ಹರಿಯುವದಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ನನ್ನ ಕೈ ಸಾಗದಾಗೇದ ಹೆಂಗಸಬಾಲಿ ನಾ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

“ ನೀ ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳುವಿ ಅನ್ನೋಣ, ನನಗ ದುಡ್ಡ ಸುಸೂತ್ರ ಬರತಾವಂತ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ ನಾ. ಇದೇನ ಮಾಡಿದಿ ಮತ್ತೆ ?”

ಬೇಕಂತಲೇ ಸೆಟ್ಟಿ ಮಾತೊಗೆದ.

“ ದುಡ್ಡ ಯಾತಕ್ಕ ಬೇಕು? ಹೊಲಾನಂ ಬರತದ ತಗೊಳ್ಳಿರಿ ಅಲ್ಲ !”

“ ಏನ ಮಾಡೋದ ಏಡವೀ ತಕ್ಕೊಂಡ? ನಿನಗ ಹಣ ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಂಪ ಒಂದಕೊಡತೇನ. ನೀನೇ ತಗೋಬೇಕಾದರ. ಸಾವಕಾಶ ನನ್ನ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೀಯಂತ. ನಿನ್ನಮೇಲೆ ಇದ್ದಮೇಲೆ ಏನು ?” ಸೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತೂ ಮುಂದೆ ಜಾಲ ಬೀಸಿದ.

“ ತಗೊಳ್ಳೋದ ಆದರೆ ನೀವೇ ತಗೊಳ್ಳಿರಿ. ಇನ್ನೂ ನಾ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡತೇನ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬೇಡ. ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ನನಗ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ನಿಮಗ ಬಂದೀತು ”

“ ನೀ ಏನ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುವಿ, ನಿನ್ನ ತಲೆ ಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿ ಗೌಡ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕತ್ತಿ ಮನೆದಕೊಂಡ ಕೂತಾರ. ಕೈಲಾಗದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೀದಿ ಓಡಿ.” ಸೆಟ್ಟಿ ಗಂಗವ್ವನನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದ.

“ ನಾ ಕೊಳ್ಳದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣ ಅದ. ನೀವು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಡ್ಡ ಆಗಿರಿ. ನಿಮಗ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನನಗ ಗಂಗವ್ವ ಅಂತ ಕರೆಯಬೇಡಿರಿ, ಆಯ್ತಿಯಲ್ಲೋ? ಇನ್ನೇನ ಅನ್ನೋದ ಅದ ನಿಮ್ಮದು? ” ಗಂಗವ್ವ ಜಿದ್ದಿನಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಏನ ಮಾಡುವಿ ಮಾಡೋಗ ನೀನೇ. ”

ಎಂದು ಸೆಟ್ಟಿ ನಿರಾಸಕ್ತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಬಿಟ್ಟ.

ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದೂ ಗೌಡನಿಗೆ ವ್ಯಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೊಲವನ್ನು ತನಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಗೆಂದು ಕೊಡುವೆನೆಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಗೌಡನೂ ಕಲ್ಯಾಣನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ.

“ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗತದೆ ಬಿಡು ಹೊಲ. ಇಷ್ಟೇಕೆ ಗಡಬಿಡಿ ಮಾಡತೀವಿ! ತಾನೇ ಬರತದೆ ”

“ ಇಲ್ಲರೇ ಗೌಡರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ”

“ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡಬೇಡ ಹೋಗಿನ್ನು. ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಹತ್ತಿತದು. ”

ಕಲ್ಯಾಣನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿತ್ತ ಗೌಡನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬರುವದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಬಾಬಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವನು. ಬೇನೆಯಿರುವ ಎದ್ದಿರುವನೆಂದು ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಬಾಯಿಗೆ ರುಚಿ ಬರಲೆಂದು ಗಂಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ದಿನ ಅಡಿಕೆಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಳು. ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ಗೌಡ ಜನರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಆಮೇಲೆ ಒಂದುದಿನ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆಯ ಕಳುಹಿದ. ಬಾಬಣ್ಣನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ತಕ್ತೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗೌಡರು ಕರೆದಿರುವರೆಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದ.

“ ಏನ ಬಾಬು, ಬೇನೆ ನಿನ್ನಾ ಹಣ್ಣುಮಾಡೇ ಒಗೆಯಿತಲ್ಲೋ! ” ಗೌಡರು ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರಿದರು.

“ ಹೌದರೇ. ಸತ್ತ ಸತ್ತ ಉಳಿದೆ. ”

“ ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೇದ ಅನಸತದಲ್ಲ? ”

“ ಅನಸತದ. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಮೈಯೊಳಗ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಾಯಿಗೆ ಅಡಿಕೆ ರುಚಿ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಇದ ನೋಡರಿ ನಾಲಿಗೆ. ”

ಬೆಳೆದ ಕರೇ ಗಡ್ಡದೊಳಗೆ ನಡುವಿರುವ ಕೆಂಬಾಯಿಯನ್ನು ತೆರೆದು ಬಿಳಿಯ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ತೋರಿಸಿದ.

“ ಅದಕ್ಕೂ ಏನಾದರೂ ತಿಂದ ಹೋದೀ ಅಂತ ಕರೆಯಿಸಿದ್ದೆ. ”

ಆಯಿತು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಪ್ರಸಾದ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಮನಸ್ಸು ಒಲಿಯಿತು. ಗೌಡರ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಆರಂಭಿಸಿ ಗೌಡರು ಅಂದರು,--

“ ಏನು ದುಡ್ಡಿನ ತಾಪತ್ರಯ ಬಹಳ ಆಗೇದ? ”

“ ಏನ ನಿಮ್ಮದಿಷ್ಟು, ಗಂಗವ್ವನದಿಷ್ಟು ಕೊಡೋದ ಅದ, ಇಷ್ಟೇ. ಏಕೆ? ”

“ ಏಕೆಲ್ಲ, ಸೆಟ್ಟಿ ಬೇರೆ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಾನಂತಲ್ಲ? ”

“ ಅವನಿಗೆ ಹೊಲ ತೋರವತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಕಾಗದವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನಲ್ಲ! ”

“ ಅದೇ ಹೊಲ ಖರೀದಿ ಕೇಳತಾನಂತಲ್ಲ? ”

“ ನನಗೇನ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಇದು! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಬೆರಗಿನಿಂದ ಉದ್ಗರಿಸಿದ. ನಿಜವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಇದೇನೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನವರೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು.

“ ನನಗಾದರೂ ಏನು ಗೊತ್ತು? ಮುಂಜಾನೆ ಯಾರೋ ಬಂದ ಹೇಳಿದ ರಂತೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಕರೆದ ಕೇಳಿದೆ. ಈಗ ಹೊಲ ಗಿಲ ಕೊಟ್ಟೇ ಮತ್ತೆ! ” ಎಚ್ಚರಿಸಿದಂತೆ ಗೌಡರು ನುಡಿದರು.

“ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳದ ಯಾವದ ಮಾಡಿದೇನ ಗೌಡರ? ”

“ ಅಲ್ಲೋ, ಹುರುಟು ಹುಡುಗರು ನೀವು, ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ಕೊಡೋದೇ ಅದರ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಿರಾಕಿಯನ್ನು ನೋಡೋಣಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರಬೇಕು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳದೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಆಗುವದು ಬೇಡ, ತಿಳಿದವರು ನಾವೆಲ್ಲ ಇರಲಿಕ್ಕಾಗಿ. ಯಾಕೋ? ”

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಹೊಲ ಮಾರುವ ವಿಚಾರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗೌಡನ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಸೆಟ್ಟರ ಸಾಲ, ಗೌಡರ ಅಂಗಡಿಯ ಲೆಕ್ಕ, ಗಂಗವ್ವನ ಹಣ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ತಿರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಕೊಡದೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಬತ್ತಿಗೆಯ

ಕಾಲಕ್ಕೇನೇ ಬೇನೆ ಬಿಡ್ಡುದರಿಂದ ಅನ್ಯರು ಹೇಗೋ ಬಿತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಚನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎತ್ತುಗಳು ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸವೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣವೂ ಒಂದು ಸೇರಿತ್ತು ಆದುದರಿಂದ ಬರುವ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಬೆಳೆ ಬರುವುದು ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೇ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಸಾಲ ತೀರಿಸುವ ಬಗೆಯೆಂತು? ಬಾಬಣ್ಣ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ತಾತಪ್ಪ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟು ಸಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದ: ಸೂಚಿಸಿದ. ಅವನೆಂದೂ ಹಾಗೆ ಸೂಚಿಸುವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಲವಲವಿಕೆಯುಳ್ಳ ಎಕಸಂಬಿಯ ಮಾವ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅತ್ತಕಡೆಯ ಸಹಾಯದ ಆಶೆ ಹಿಂಗಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಡ್ಡಿಯು ಏರುವುದು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಏಕೆ ಎರಡು ಕೂರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಆ ಸಾಲ ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಒಂದರ್ಧ ಚೀಲ ಜೋಳ ಕಡ ಕೊಟ್ಟಿರುವಳೆಂದೇ ಉಪಜೀವನ ಸಾಗಿದೆ. ನಾಳೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದಾದರೂ ಇಂಥ ಸಹಾಯ ಏನಾದೀತು? ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹೊಲ ಕೊಡಿಸಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸುವದೇ ಒಳಿತು. ಉಳಿದ ಎರಡು ಕೂರಿಗೆಯಾದರೂ ಜೊಕ್ಕು ಉಳಿಯುವುದು. ಯಾರ ಹಂಗೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮಡಿದು ತಿಂದು ಇರಬಹುದು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟ. ಮಾವ ಅಳಿಯಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಹೊಲ ಮಾರುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಈ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ತಾತಪ್ಪ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ,—

“ ಏನಾದರೂ ಹೊಲ ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೊಡಬೇಡ. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದ. ಸೋದರ ಮಾವ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ,—

“ ಯಾಕೆ ಅಂತ ಕೇಳು. ನಾ ಹೇಳುವೆ. ಸೆಟ್ಟಿ ಹೊಲ ಕೊಂಡರೆ ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವನು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ— ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ನಮಗೇ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಏತರ

ಮೇಲಿಂದ? ಅದೊಂದು ಕೂರಿಗೆಯ ತುಂಡಿನಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶೆಟ್ಟಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ? ನಮ್ಮ ಹೊಲ ನಮಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಿಗುವುದು. ಅದೇ ಕಲ್ಲನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ತಿರುಗಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವನಾತ. ಆಗ ಹೊಲ ಕಬ್ಬಿಣ ನೀರು ಕುಡಿದಂತೆಯೇ. ”

“ ಇನ್ನೇನ ತಿರುಗಿ ನಾನು ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳತೇನಾ! ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಿಟ್ಟುಸುರು ಬಿಟ್ಟ.

“ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಡ ನೀ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡೇ ಮಾಡಬೇಕು, ತಿಳಿಯಿತು? ”

“ ಸೆಟ್ಟಿ ಹೊಲ ತಗೋಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದ ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲ? ”

“ ನೋಡೋಣ. ಆ ಮಾತ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ. ಆದರೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಹೊಲ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಈ ಮಾತ ಮೊದಲ ಗಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯೋದು. ”

ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಒಪ್ಪಿದ. ಮಾವನ ಮಾತು ಸರಿಯೆನಿಸಿತು. ಈ ಮಾತು ಮೊದಲು ಮಾವನಿಂದ ಬಂದಾಗ ಹೊಲವನ್ನು ಗಂಗಳ್ವನಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಆತ ಬಗೆದಿದ್ದ. ಮಾವನ ಮಾತು ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದರಿ ಯಲಿಲ್ಲ. ಅವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಾಬಣ್ಣ ನಂಬಿದ್ದ.

ಇದೆಲ್ಲ ಆಯಿತು. ಇನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಭಾರವೊಂದು ಉಳಿಯಿತಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು, ಎಂದು ಇಡೀ ಒಂದು ದಿನ ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದ,—

“ ಜನರ ಹೊಲ ಮಾರ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ”

“ ನೀವು ಗಿರಾಕಿಗೆ ಹಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಾದರ ಮಂದಿಗೇನ ಕನಸ ಬೀಳತದ ಏನು? ” ಬಿಗುಹಿನಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಎದೆ ತತ್ತರಿಸಿತು. ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿದ. ಆ ಮೇಲೆ ನಡುವೊಮ್ಮೆ ನೀರು ಕುಡಿದ. ಗಂಟಲು ಸರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಹಾಗೆಯೇ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಂದಳು. ಅವಳ ಗಂಟಲ ಸಿರಗಳು ಬಿಗಿದು ಬಂದಿದ್ದವು.

“ ಕೊಡುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳುವವರೇ ಅಲ್ಲ.”

“ ಅಂದರೆ ? ”

“ ಹನ್ನೆರಡ ಕಡೆಗೆ ಸಾಲ. ಹೊಲಗಳ ಬೆಳೆ ಹೀಗೆ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಮೇಲೆಯೇ ಕಾಣತದ, ಹೊಲ ಮಾರದ ಗತಿ ಇಲ್ಲಂಬುದು. ”

“ ಇರಲಿ, ಕೇಳತಾರಂತ ನಾವೇನ ಕೂಡಲೆ ಕೊಡೋದ ಅದ ಏನು ? ಅದರ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮೊಳಗಾದರೂ ವಿಚಾರ ಒಂದ ಬೇಕಲ್ಲ. ”

ಸದ್ಯಾವತಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅವಳು ನುಡಿದುದು ಹೀಗೆ.

“ ಕೇಳತಾರ ಕೇಳತಾರ ಅನಲಿಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರಿದ್ದಾರ ಕೇಳುವವರು ? ” ಸ್ವಲ್ಪ ರಭಸದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿತ್ತು ಮಾತು.

“ ಅವನೇಕೆ ಕೇಳಬೇಕು ? ” ಬೆರಗಿನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ನೀವು ಬೇನೆ ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಂಥವ, ಈಗ ಸಹಜ ಕೇಳ್ಯಾನಲ್ಲ ? ”

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಈಗ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತಾತಪ್ಪನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಯಿತು. ಅಂತಲೇ ಆತ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಅವನಿಗಂತೂ ಹೊಲ ಕೊಡುವದೇ ಇಲ್ಲ. ”

“ ಅವನೆಲ್ಲ ಬಿಡತಾನ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಕೈತೊಳಕೊಂಡೇ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿರುವ. ಹೆಣ ಹೋಗಲಿ ಅವನದು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯೊಳಗ ಪರಟೆಕೊಟ್ಟ ತಿರಗಸೇನಂತ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಾನ ಏನೋ. ಮಡುವಿಯೊಳಗಿಂದೂ ಕೂಡೋದ ಅಂದರ. ”

“ ಯಾಕ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅನ್ನೋದು? ನಮಗೇ ವೇಳೆ ಕೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿದೆ. ” ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲು ಹೋದ.

“ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹುಟ್ಟಿದಾರಲ್ಲ. ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತೀನಕ ದೇವರ ತಂದಿಡಲಿ. ಕಾಣತಾ ಕಾಣತಾ ಮದುವೆಯೊಳಗ ಎರಡ ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಎತ್ತಿಹಾಕಿ, ಕ್ಷಿಹೊಲ ಬರಕೊಂಡ. ಕಡೆಗೆ ಖರೀದಿ ನೂರ ತಗೊಂಡ ಬಿಡಬೇಕಂದರ ? ನೀವ ಅದರೂ ಎಂಥವರು ? ಈಗ ಕೇಳದಂತೆ ಆಗ ಕೇಳಿದ್ದರ ಈ ಗತಿ ಯಾಕ ಬರತಿತ್ತು ? ”

“ ಆದದ್ದ ಆಗಿ ಹೋಯ್ತಲ್ಲ ! ”

“ ಎಲ್ಲಾ ಹೋದರೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ ನಾ. ಆ ಕಲ್ಲಪ್ಪಗ ಮಾತ್ರ ಹೊಲ ಕೊಡಬೇಡಿರಿ. ಹಿಂದಿನ ಸಲ ತಗೋಬೇಕಂತ ಮಾಡಿದ್ದಳು ಅನತಿದ್ದರಿ, ಆ ಗಂಗವ್ವ ತಗೊಂಡರೂ ಕೊಡಿರಿ ಇನ್ನೂ. ನನ್ನ ಕುಂಕುಮ ಉಳಿಸಿದ ಗರತಿಯ ಮಗಳ ಆಕೇ. ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಿರಿ ಆಕೆಗಿನ್ನೂ. ”

ಅಂತೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆದರೆ ಅವಳ ಕರುಳು ಎಷ್ಟು ಹುರಿಬಿದ್ದುವು ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೇ. ಆದರೂ ಮಾಡುವನೇನು ? ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಾಗಿ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಷ್ಟೇ ?

ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊಲವನ್ನು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ತೆಗೆದಿರುವ ನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಊರೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಂದಳು. ಅವಳಿಗಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಕಡಿಮೆಗೂ ತಾವು ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಮನೆ ಮುಟ್ಟು ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಗಂಗವ್ವನಿಗೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೊಲ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹ ಉಕ್ಕಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ಹೀಗೆನ್ನುವಾಗ ತಾತಪ್ಪನ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನಿದೆ ? ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೂ ಅವಳ ಮಗ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೂ ಈ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಪ್ರಪಂಚ ಮುಗಿಲೇ ಹರಿದು ಬಿದ್ದಂತೆ, ಆದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಂಥವರು ಕೈ ಹಚ್ಚುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಅರಿತಿದ್ದಳಾದರೂ ಮಗನ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಮಾತು ತೆಗೆದಳು,—

“ ಬಾಬು ಮತ್ತೂ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಕಳೆಯುವನು. ”

“ ಹೀಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಪ್ರಪಂಚ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹೋಗೋ ದಲ್ಲ ! ”

“ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಅವನಾದರೂ ಏನ ಮಾಡಿದಾನು ? ”

“ ಏನಾದರೂ ಅವನು ಮೈಮುರಿಯುವಂತೆ ದುಡಿಯುವ ಮುನುಷ್ಯ ಏನ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನೆ ಆ ಪದಮವ್ವ ಹೇಗೋ ಏನೋ ? ”

“ ಆಕೆ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಹುಶ್ಯಾರ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಮೂರ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಆಯ್ತು, ಲಕ್ಷ್ಮೀನೇ ಅವರ ಕೈ ಹಿಡಿಯವಲ್ಲಳು. ಭೂಮಿ ಬೆಳೆದರೆ ಎಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪಗಾರ ಇಷ್ಟ ಬರತದೆ, ಏನ ಆಗತದೆ ಹೇಳು? ” ಚಂದ್ರವ್ವ ಮಗನಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಈಗೊಂದ ಯುದ್ಧ ನಡೆದದಂತ ಹೀಗೆ. ಇಲ್ಲಾದರೆ ಏನಾಗಿತ್ತು? ”

“ ಅವನದೂ ಹಾಗೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರವ್ವ ಈ ಹುಡುಗನ ಮೇಲೆ ತಪ ತೆಗೆದಿದ್ದಳು. ಆಕೆ ಇರುವ ತನಕ ಆ ಹೊಲದೊಳಗಿನ ಒಂದ ಗಿಡದ ಟೊಂಗಿ ಕಡಿಯಗೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಈತ ಮೂರ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಎರಡ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲಾ ಹಾಕಿದ.”

“ ಏನ ವೇಳೆ ಕೆಟ್ಟು. ಮತ್ತೇನಿಲ್ಲ. ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ತ್ರೀಮಂತರ ಆವವರೂ ಇಲ್ಲೇನ ? ”

ಎಂದು ಆದವ್ವ ಮಾಸ್ತರ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೋದ. ಬಾಬಣ್ಣನು ಹೊಲ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದಿರಲಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾಡುವದೇನು ? ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣ ನಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ತನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನೂ ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ಸ್ತಿಕೆ ಬೇಕು, ಖರ್ಚುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು, ದುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವ. ಮಾನ ಮುಕ್ಯಾಗುವದೆನ್ನುವ. ಇಂಥವರಿಗೆ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವನ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊಲ ಮಾರುವ ಸುದ್ದಿ ಊರಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತಲೇ ಸೆಟ್ಟಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಎರಡು ಸಲ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆತನಕ ಬಂದು ಹೋದ. ಹೊಲ ಕೊಡುವ ಮಾಲಕನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾತಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಬಿಗುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ಇಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ತಿರುವಿದರೆ ನಾಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ಅಂತಲೇ ಗಂಗವ್ವನನ್ನು ಆತ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕುದು.

ಗೌಡ ನೇರವಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ.

“ ನನ್ನ ಕೇಳಿದ ಹೊಲದ ಮಾತ ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡಬೇಡ. ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ.

“ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಆಗೇದ.” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಹೇಳಿದ. ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೆ ಗೌಡರು ಹೊರಗಿನ ಗಿರಾಕಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಒಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಅದು ನಿಜವೂ ಆಯಿತು.

“ ಆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಏನ ಸುಡತಿ. ನಿನಗ ಒಳ್ಳೇ ಗಿರಾಕಿ ಗಂಟ ಹಾಕಿ ಕೊಡತೇನಿ ಎಲ್ಲಾನೂ ಮಾಡಿಕೊಡತೇನ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತಕ್ಕೇನು ಅಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೇನು ? ”

“ ನನಗ ಅಂತ ತಿಳಿ ನೀ. ”

“ ಅಂದರೆ? ” ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಬಂತು.

“ ಅವನೂ ಏನ ನಿನಗ ಹೊರಗಿನವನಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಕಕ್ಕನೇ. ”

“ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕನಿಗಲ್ಲ? ಹೊಲವನ್ನೇ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ ಬಿಡರಿ ನಾವು ಅವನಿಗೆ. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಸಸ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಯಾಕೋ? ಗಂಗಾ ಚಪಾತಿ ಸಕ್ಕರಿ ತಿನಿಸಿದಳೇನೋ ನಿನಗ? ”

ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿರುಸಾಗಿ ಗೌಡ ನುಡಿದ. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೀರು ತರುವ ಅಳು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಎದುರು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹನವಾದೀತೆ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಣಕಹಳೆಯನ್ನೇ ಊದಿದ.

“ ಚಪಾತಿ ಗಿಪಾತಿ ತಿನಿಸಿದರೆ ಹೊಲ ಕೊಡತಾರ ಏನರಿ? ” ಎಂದು ಸಕ್ಕ ಬಾಬಣ್ಣ.

ವ್ಯವಹಾರ ಅರಿಯದ ಹುಡುಗ ಬಾಬಣ್ಣ. ಸಹಜ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟ.

“ ಆಮೇಲೇನ, ಆಕೆ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಇಟ್ಟಿರುವ ಹೌದ? ”

ಅಣಕದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಗೌಡ ಕೇಳಿದ. ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಬಿತ್ತು. ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ ನಿಂತ. ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸದಿಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ನಡೆದ.

“ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿ ಲೆಕ್ಕಾ ತೀರಿಸಿ ಹೋಗು ” ಗೌಡ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದ.

“ ಹೊಲ ಮಾರಿದ ಕೂಡಲೆ ತಂದ ಕೊಡತೇನಿ. ”

“ ಹೊಲ ಮಾರಿ ಕೊಡುವಿ? ಅದಾವ ತಗೋತಾನ ನೋಡೋದ ಅದ ನಿನ್ನ ಹೊಲಾ!” ವೀರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಗೌಡರು ಹೊತ್ತರು.

೧೦

ಸಾವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯೊಳಗಿಂದ ಎದ್ದಿರುವೆ. ಇಷ್ಟು ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ದರೂ ಬಾಳವ್ಯಕ್ತ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಲದ ವ್ಯವಹಾರದ ಗಡಬಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಲ ನಾಗರ ಸಂಚಮಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ತು ಬದುಕಿ ಉಳಿದಿರುವೆ. ನಾಳೆ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ತಾಪತ್ರಯವೇನೋ ಹಾಗೇ ಇರುವುದು. ಅಕ್ಕನ ಕೈಯಿಂದ ಆರತಿಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಂದೊಮ್ಮೆ ಬಾಬಣ್ಣ ವಿಚಾರಿಸಿದ.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಹೋದರೂ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನೇ ಇಲ್ಲಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲವೆ? ಏನು, ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನಗಳಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ನಾಲ್ಕು ಮಣ ಜೋಳವೇ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಖರ್ಚಾದೀತು. ಜೋಳದ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಸಿಲ್ಲುವುದೆಯೇ? ಹಬ್ಬದೊಳಗ ದೊಡ್ಡ ದೇವರಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ನೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ‘ದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಮನೆ ಕುಗ್ಗಿತು, ಹೆಣ್ಣುಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಮನೆ ಏರಿತು’ ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ರಲ್ಲ. ಏನೇ ಇರಲಿ, ಅಕ್ಕನನ್ನು ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಕರತರುವುದೆಂದೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನೂ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ.

“ ಇಷ್ಟು ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಹಾಸಿಗೆಯೊಳಗ ಹೊರಳಾಡಿದಿರಿ. ಎರಡು ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿ ಹಾಕಿದೆವು. ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ಅಕ್ಕ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀವೇ ‘ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಬಂದೆ ನೋಡು’ ಎಂತ ಅವರ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗ ತೀರಿ? ಅವರು ಮೊದಲ ಬರುವುದೋ ನೀವು ಮೊದಲ ಹೋಗುವುದೋ? ಕೂಸಿನಾಕೆ, ತನಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕಳಿಸೋದಿತ್ತು?” ಎಂದು ಸದ್ಭಾವತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

“ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆ ಸೂಸೆಯಾಕೆ. ಕಳಿಸಿದರೆ ಬರುವವಳು. ಅವಳ ಗಂಡ ಈಗ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾನೋ ಅವಳ ಕೂಡ. ಏನು ಗೊತ್ತು?”

“ ನೆಟ್ಟಗ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾಗೇದ. ಆಗೂ ಈಕೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಆಗಲಿಲ್ಲಂತ ವ್ರವಸ್ಸು ಮಾಡತಿದ್. ಮತ್ತೊಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಕೋಬೇಕಾ ಗಿತ್ತಂತ.”

“ ಏನ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಆ ಜನರದ್ದು.” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. “ ಯಾಕೋ ನನಗೂ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೇದ. ಹಬ್ಬಕ್ಕ ದೇವರಿಗೂ ಮಾಡೋದ ಅದ. ಹಡೆದು ಹೋದಾಕೆ ಇನ್ನೂವರೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಬೇರೆ. ಇದೊಂದ ಸಲ ಕರಕೊಂಡ ಬರೋಣ.”

“ ಇತ್ತಿನವರು? ಅವರಿಗೂ ತವರ ಮನೆ ಇದೆ. ಅವ್ವ ಇದ್ದಾಳ. ಅಣ್ಣಂದಿರ ಇದ್ದಾರೆ.” ಮುಖ ಸಪ್ಪಗೆ ಮಾಡಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಯಾಕೆ? ನಿನ್ನ ಯಾವಾಗ ಕಳಿಸುವದಿಲ್ಲ ಅಂದೇನ ನಾ? ”

“ ಕಳಸತೀರಿ ಅಲ್ಲ! ಇಂದ ಕಳಸಿದರ ಮರುದಿನ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೇ ಬರತೀರಿ.”

“ ಹೋಗ ಹಾಗಾದರೆ ಹಬ್ಬಕ್ಕ ನೀನೂ. ನಾನೂ ಅಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತೇನ.”

“ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಗಲಿ? ”

“ ಅದಕ್ಕ ನಾ ಏನ ಮಾಡಲಿ ಹಾಗಾದರೆ? ”

“ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡಿ ಇಡತೀರಿ, ಮತ್ತ ನಾ ಏನ ಮಾಡಲಿ ಅಂತ ಕೇಳತೀರಿ ತಿರುಗಿ.”

“ ನಾ ಏನ ಮಾಡಿದೆ? ”

“ ಹಿಂದೆ ಅವ್ವ ತೀರಕೊಂಡಾಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕೊಂಡ ತಗೊಂಡಂತೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಿಟ್ಟು ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ನಿಮ್ಮ ಕಟ್ಟಿಯ ಕಲ್ಲ ಎರಿದಾನ ಏನ? ಏನ ಹೇಳತೀರಿ ನೀವು. ಹಡೆದ ಕರಳು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಅವ್ವ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಭೀ ಅನ್ನಲಿ ಬೈಯಲಿ ಬರತಾಳ.” ಕಣ್ಣೀರು ತಂದು ನುಡಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಅವರು ನಮಗ ಎಮ್ಮೆ ಕೊಟ್ಟಂತೇನ ಮಾಡಿದರು? ತಿರುಗಿ ತಗೊಂಡ ಹೋದರೇನು? ನಮಗೊಂದ ಎಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿದವರಂತೆ.”

“ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲಲಾ ಮತ್ತೆ ! ”

“ ಕಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಬೆಳಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತ ಎಮ್ಮೆ ತಂದು ಕಟ್ಟೋನು. ”

“ ಒಂದಕ್ಕ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹತ್ತಕ್ಕ ಹೋಗತಾರ. ಅವನ ಹೊಲದ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಅವನ ದೇವರಿಗಿಷ್ಟು ಹಬ್ಬಕ್ಕಿಷ್ಟು ಮಾಡಿ ತೀರಿಸಿ ಬಿಡುವವ ರಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳ ಮೈಮೇಲೆ ಒಂದ ಗುಂಜಿ ಬಂಗಾರ ಇಲ್ಲ. ” ನಿಜ ವಾದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಂದಳು.

“ ಹೆಂಗಸರದೊಂದ ಬುದ್ಧಿ ನೀ. ಹೊಲಾ ಮಾರಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೈಮೇಲೆ ಹೊನ್ನ ಇಡಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗತಾರ. ”

“ ಹೊನ್ನ ಇಟ್ಟರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಾ ಇರತದ. ಕಾಗದ ಚೂರೇನ ಎರಡ ದಿನದೊಳಗೆ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗಿ ಹೋಗತಾವ, — ತಿಂದಿರೋ ಉಂಡಿರೋ ಆಯ್ತು. ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ದೇವರಿಗೇಕೆ ಹರಕೆ ಹೊರತಿದ್ದಿ ನೀ ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ. ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ತರುವೆನೆನ್ನುಲು ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ದನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಟವೂ ಮೂಡಿತು.

“ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಿರಿ. ದೊಡ್ಡ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ ನಾ. ನನ್ನ ಗುಳದಾಳಿ ಕಾಯಲಿ ಅಂತ. ನನ್ನ ಮರುಕಾ ಕೇಳಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಉಳಿಸಿದೆ ಆತ. ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಆದರ ಮಾಡಿರಿ. ಇಲ್ಲಾದರ ನಾ ನನ್ನ ಮಂಗಳ ಸೂತ್ರಾ ಒತ್ತಿ ಇಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತೀರಿಸತೇನಿ. ದೇವರ ಭಾರಾ ನಾನೇನ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಾಕೆ ಅಲ್ಲ. ”

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ತಿಕ್ಕಾಟ ನಡೆದೂ ಕೂಡ ಬಾಬಣ್ಣ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡೇ ಬಂದ. ಹಬ್ಬವನ್ನು ಸಡಗರದಿಂದಲೇ ಮಾಡಿದ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹೊಸ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡ. ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಅಕ್ಕನ ಮಗನಿಗೂ ಕೊಂಡ. ಹೆಂಡತಿಗೂ ಅಕ್ಕನಿಗೂ ಸೀರೆ ತಂದ. ಕುಸ್ವಸ ತಂದ. ಅಕ್ಕನ ಆರತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ. ತಾನು ಬೇನೆ ಬಿದ್ದಾಗ ನೆರವಾದವರೆಂದು ಗಂಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರವ್ಯನ ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದ. ದೇವರಿಗೂ ಮಾಡಿದ. ಹರುಷದಿಂದ

ಹೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದ. ಇರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಇರೋಣ. ಇಲ್ಲದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ. ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದನೇನೋ !

ನಾಳಿನದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲು ಚಾಚಬೇಕೆನ್ನುವ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಆಟ ಏನೂ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿರುಪಾಯಳಾಗಿ ಅವಳೂ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ನಕ್ಕಳು, ನಲಿದಳು. ಅದೆಂಥ ನಗೆ? ಮಕ್ಕಳು ಎಂದು ರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇವರು ಒಂದೊಂದೇ ಕೂರಿಗೆಯ ಒಡೆಯರಾದರಲ್ಲ. — ಅದೂ ಇವರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಉಳಿದರೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಗುದ್ದಲಿ ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗೇನೇ ಹೋಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಬಿಸಿಯುಸಿರು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೇನೇ ಅವಳ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು. 'ಉಸ್ಸ!' ಎನ್ನುವಳು.

ನಾದಿನಿಯ ಈ ನಿರುತ್ತಾಹದ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಳವನ್ನೂ ತವರುಮನೆಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಆತುರಗೊಂಡಳು. ಬೇನೆ ಬಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದಿದ್ದು ದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಆಗ ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಒದಗಿದ ಸಂಕಟವನ್ನೂ, ಪತಿಯ ಬೇನೆಯ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದಳು. ಅದರಂತೆ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಹೊಲ ಮಾರಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗೌಡರಿಗೂ ತಮಗೂ ಬಂದ ತಿಕ್ಕಾಟವನ್ನೂ ಕತೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು. ಗಂಗಳವನ ನೆರವಿಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಆತ್ತಿಗೆಯ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳದೆಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈಸಲ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೊಲದ ಬಿತ್ತಿಗೆ ತಿಳುವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಣ್ಣಂದಿರು ವಾಗ ಬೆಳೆ ಚನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹರಹರಕು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು ಆದರೀಗ ಅರಿಸಿ ನೆಟ್ಟಂತೆ ನಿಲುವು ನಿಂತಿದೆ. ತೆನೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಹಾಕಿದೆ. ಕಾಳೂ ತುಂಬಿದೆ. ಅಕ್ಕ ತಾನು ಹೆಂಡತಿ ಸಹ ಒಮ್ಮೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳಸಿ ತಿನ್ನುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೂ ಆಯಿತು. ಆಗ ಅಕ್ಕ ಅಂದಳು.

“ಚನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ಈ ಎರಡು ಕೂರಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಕಾಳುಗಳೇ ಮನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಳಿಯುವವು.”

“ ನೀ ಆನ್ನೋದೂ ನಿಜ. ಆದರೂ ನಾ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದೂ ವರ್ಷ ಕಾಳನ ತಾಪತ್ರಯವೇನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ತಾಯಿ! ವರ್ಷಾ ಕಡಾ ಅಂತ ತರತೇನೆ. ಈ ವರ್ಷ ಆದರೂ ಏನು? ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೆನೆ ಕಾಣಸತದ. ಹೊಲವೆಲ್ಲ ಕೊಯ್ದರೂ ಒಂದ ಬಂಡಿ ಕಣಕಿ ಹೊರಡುವ ದಿಲ್ಲ. ಕಾಳ ಹುಟ್ಟಿ ಅಂದರ ಎಲ್ಲಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಯಾವು? ಆಟದ ಹರಳ ಒಗೆ ದಂತೆ ಆಲ್ಲೊಂದ ಇಲ್ಲೊಂದ ದಂಟ ಇದ್ದರೆ ಏನು ಆಗೋದು? ಒಂದು ಸಿವುಡ. ಕೊಯ್ಯೋದರಲ್ಲ ಅಕ್ಕಡಿ ಮುಂದ ಓಡತದ. ಮನೆಯೊಳಗೆ ದನಗಳ ಲಂತ ಚುದ ಆಗೇದ. ಸೀತೆನಿ ತಿನಲಿಕ್ಕೆ ಕಳ್ಳರ ನಾವು. ನಾಲ್ಕು ವಂಟೆ ಕಡ ಯುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ಕಣದಗಲ ನೆಲ ಆಗತದ. ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಾತು ಹೇಳಿ ಸಿದಳು, ಪದಜವಾಗಿ.

ಹೆಂಡತಿಗೆ ಯಾನಾಗ ಏನು ಮಾತಾಪಬೇಕೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದು ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಬೆಳಸಿ ತನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಹೇಗೆ ಮಾತಾ ಡುವದೆಂದರೆ ತನ್ನ ಪವರಾದರೂ ಮನಸ್ಸು ಸಡಿಲುಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಬೇಕು ಹೇಗೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನುಡಿದ,—

“ ತೆಳ್ಳಗಾದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಹೋಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ತೆನಿ ಬಡಿಯುವದರಲ್ಲ ಸೇರ ಜೋಳ ಆಗ್ತಾವ. ಈ ಸಾರೆ ಮಳೆ ಕಡಿಮೆ ಆಯ್ತು. ದಟ್ಟ ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹೊಲವೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿ ರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತಿಳಿತು ? ”

“ ಎರಡನೆಯವರು ಬೆಳೆದಿಲ್ಲೇನ, ಹೇಳತೀರಿ ನೀವು ? ವಟ್ಟಿ ಇದ್ದರ ಕೈ ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟು ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದ. ರಾಸಿಗಂತ ಮಂದಿಯ ಎತ್ತ ಗಳನ್ನು ತಂದರೆ ಮೇವು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದ. ಇದರೊಳಗೆ ಏನು ಮಾಡ ಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿದೆ ? ” ಮತ್ತೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

“ ಪದಮವ್ವ ಅನ್ನೋದ ಏನ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ” ಬಾಳವ್ವನೂ ಒಪ್ಪಿದಳು.

ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ:

“ ದನ ತಿಂದರೆ ಜನ ತಿಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲದೇನು ? ಭೂಮಿ ತಾಯಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಮೇಲೆ. ಯಾರ ತಂದರೇನ ಬಿಟ್ಟರೇನು? ಅವಳಿ ಮುನದರ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಅಟ ಸಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ”

“ ಆದರೂ ಬಂದದ ಬೆಳೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಾಶಿ ಮಾಡಕೊಂಡ ರೋಗಲಿ ಕ್ಯೊಂದ ಬೇಕಲ್ಲ. ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತು ಎದ್ದಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿತು ಮಾಡಿದರ ನ್ಯಾಯ ಚೀಲ ಆಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೂರ ಚೀಲಕ್ಕೂ ಬಂದ ಕೂಡತಾವು.”

ಬಾಳವ್ವ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರತಾರ ನೋಡ ಅಕ್ಕ.” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ದನಿಗೂಡಿಸಿದಳು

“ ಈಗ ಹಕ್ಕಿನೂ ಕಾಳ ಕೂಡಿಸುವ ದಿನ. ಚಟ್ಟನೆ ನನ್ನ ಎರಡ ದಿನ ಮೊಳಗ ಕಳಸಿ ಬಂದಿ ಅಂದರ ಹೊಲದೊಳಗ ನಿಂತ—ವಸ್ತಿ ಬಿದ್ದು ರಾಶಿ ಮಾಡಿಕೋ ನೋಡು. ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರ ಒಂದ ಸೆರೆ ಜೋಳ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಈಗ. ಮೊದಲಿನ ದಿನ ಇಲ್ಲ. ಹಾದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಯಾರೋ ತೆನೆ ಮುರಿದಿದಾರ ನೋಡು. ಹರಿವತ್ತ ಮೂರು ಸಂಜೆ ನಿಂತ ನೆಟ್ಟಗ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು ಆಯಗಾರ ಬರಲಿ ಯಾರೇ ಬರಲಿ, ಬಾಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲಾದರ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಬಾರದು.” ಅಕ್ಕ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತನ್ನೂ ಬಾಳಿನ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಅರಿತು ಹೋದಳು.

“ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ನನಗ ತಿಳಿಯೂದಿಲ್ಲೇನು ? ”

“ ತಿಳಿತದ. ಆದರೂ ಹೆಂಗಸರ ಸ್ವಭಾವವೊಂದ ಇರತದಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೆ ‘ಖಿಸ್!’ ಅಂತ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಳಬಾರದು.”

“ ಸಿಟ್ಟಿಗೆನ ಎಳತಾರೆ ? ”

“ ಅಲ್ಲೋ ಬಾಬು, ನಾ ಹೇಳೋದ ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕನು. ಗಂಗೆವ್ವ ಅತ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬಂದು ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಜಿನಸನ್ನ ಕೈ ಹಾಕಿ ಒಯ್ಯತಾಳೆ, ಅದರಂತೆ ನೀನೂ ಅವರಲ್ಲಿಂದ ತರಬೇಕು. ಈಗ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ಇಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿಂದ ತಂದ ಸುಗ್ಗಿ ಮಾಡಕೊಂಡರಾತು. ನೆರವಿಗೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನೂ ಎರಡ ದಿನ ಕರೆಯಬೇಕು. ನೀನೂ ಬೇಕಾದರ ಎರಡ ದಿನಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೋದರಾಯಿತು. ”

ಎಂದು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮವ್ವ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ಬಾಳವ್ವ ಬಂದಾಗಿನ ದುಗುಡ ಅವಳು ಹೋಗುವಾಗ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಿ, ಡಬ್ಬಿ ತುಂಬಿ ಕಳಿಸಿದಳು. ಮತ್ತೆ

ತಮ್ಮೂರ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಕರೆಸುಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವೆ, ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಬಂದು ಹೋಗೆಂದೂ ಹೇಳಿದಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನೂ ಕೂಸನ್ನೂ ಜಪ್ಪಿಸಿ ಕಳಿಸಿ ಬಗಲೂ ಸದ್ಮ್ಯಾವತಿ ಸೂಚಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ಬರುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಯಾರೋ ಅವನ ಹೊಲದೊಳಗಿನ ತೆನೆ ಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಾತಪ್ಪನಿಂದ ಈ ಸುದ್ದಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದ ಅರ್ಧಚೀಲ ಜೋಳನಾಗುವಷ್ಟು ತೆನೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದುವು. ನಿಲುವಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಕೊಳ್ಳುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು ನೋಡಿ ಮರಮರ ಮರುಗಿದ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಂಜೆ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತು ಬಂತು. ತಾತಪ್ಪ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಹೇಳಿದ.—

“ ಈ ಕೆಲವ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ಆಗಿಲ್ಲ. ”

“ ಅವನೇ ಮಾಡಿದಬೇಕು ”

“ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಮಾಡಿಸಿದಾನ ಇಷ್ಟೇ. ಹಿಂದ ಬೆನ್ನುಮರಿ ಗೌಡರ ಇದ್ದಾರೆ. ”

“ ಅದೇ ಅಂಗಡಿಯ ಬಾಕಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಹಿಡಿದ ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕು. ”

ಗಂಗವ್ವ ಕಾರಣವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ನಡುವೆ ಮಾತು ಸೇರಿಸಿದಳು. ಗೌಡರ ಅಂಗಡಿಯ ಲೆಕ್ಕವನ್ನೇನೂ ಇನ್ನೂ ಬಾಬಣ್ಣ ತಿಳಿ ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಲವನ್ನು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬರೆದು ಕೇಳಿದರು. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗ್ಯುಧ್ಧವೇ ನಡೆಯಿತು. “ ನಾನು ಬರೆದಷ್ಟು ಲೆಕ್ಕ ಸಿಗದೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ನೋಡೋಣ. ನೀನಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ತಂದ ಕೊಡತಾನೆ ” ಎಂದೂ ಗೌಡ ಜಬರಿಸಿದ್ದ. ತಾತಪ್ಪನೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯವನಲ್ಲ. ಅವನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. “ ನನಗೇನ ಕೊಡರೋ ಮಕ್ಕಳೋ. ಬಾವಾ ಇದ್ದಂತೆ ನಾನು ಏನ ಬರೆದದ ಬರಲಿ ತಲೆ ತೆರದೇ ನಿಂತಿದೇನೆ. ಅವರೇ ನೀ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಲೆಕ್ಕ ಮಾತ್ರ ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಮದಭಾವಿ

ಗೌಡರ ರಕ್ತ ಹರಿದಾಡತದ ಇನ್ನೂ” ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಆ ಮಾತು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಸಿಂತಿದ್ದಿತು. ಮುಂದೆ ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಆ ಲೆಕ್ಕದ ಗೌಡನೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಮಾವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದಮೇಲೆ ಅವನ ಕೈ ಯಿಂದಲೇ ತೀರುವುದು ಉಚಿತ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ.

“ಆ ಲೆಕ್ಕದ ಜಗಳ ಆಯ್ತು, ಆ ಹೊಲ ಕೊಡದ ಸಿಟ್ಟು ಆಯ್ತು, ಎಲ್ಲಾ ಕೂಡೇದ ಇದರೊಳಗ.” ತಾತಪ್ಪ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ.

“ ನೀನೂ ಕಡದುಕೊಂಡು ನಡೆ ಅವರ ಹೊಲದೊಳಗಿಂದ. ನಾನಬಂದಿ ತುಂಬಿ ತರತೇನೆ.” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಆಶ್ವಾಸನವಿತ್ತ.

“ ಇಂಥದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವ ಅಂದರ ಹೆತ್ತ ಹುಲಿ ಇದ್ದಂತನ ”

ಗಂಗವ್ವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾದ. ತಾತಪ್ಪನೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ,—

“ ಈ ಹುಡುಗನ ಕೈಯಿಂದೇನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಡದ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾ ಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದೇನೆ. ಆದರ ಈಗೂ ಬೇಡ. ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲೆತನಕ ಬರತದ ನೋಡೋಣ. ಆಮೇಲೆ ತರೋಣಂತ ನಮ್ಮೂರ ಬೇಡರನ್ನ ಒಮ್ಮೆ. ಈ ಗೌಡ, ಈ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಎಷ್ಟು ಉದ್ದ ನೀರಿನವರ ಇದ್ದಾರ ನೋಡಿ ಬಿಡೋಣ.”

“ ಹೀಗೇ ಎಷ್ಟು ದಿನಾ ಅಂತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡೋದು? ”

ತಡಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆಗದುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ ಕಾಲ ತುಳಿತ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬರತಾರ ಒರಲಿ. ಅವರ ಪಾಪದ ಕೊಡವೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ತುಂಬಲಿ ಅಲ್ಲ! ”

“ ಈಗ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರಲೋ ಏನ ಮಾಡಲಿ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ ನೀ ಏನ ಮಾಡುವಿ ಈಗ? ಬೇಕಾದರೆ ಗೌಡನ ಕಿವಿಮೇಲೆ ಒಂದ ಮಾತ ಇಡು, ಹೀಗೇಗ ಆಗೇದ ಅಂತ. ಆಯ್ತು. ಹೊಲಾ ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾಯ್ದೊಂಡ ರಾಶಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಾ. ” ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳಿದ.

“ ಆ ಹುಡುಗ ಒಬ್ಬನೇ ಏನು ಕಾಯುವ? ” ಗಂಗವ್ವ ದಯೆ ತೋರಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲೇನ ನಾವೆಲ್ಲ? ” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ ಬಂದ.

ತಾತಪ್ಪನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಗೌಡರಿಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಗೌಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಅಮೇಲೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು,—

“ ಈಗೇನ ಬಾಬು ಊರೊಳ ತಾಳ ಮೇಳ ಉಳದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗಂತ ಹೇಳೋದ ಹೇಳು? ಒಬ್ಬರ ಮಾತ ಒಬ್ಬರ ಕೇಳತಾರೇನು? ನೀನೇ ನೋಡು, ನಿಸ್ಸಂತೆಯೇ ಇರುವವರಲ್ಲ ಎಲ್ಲರು.” ಧ್ವನಿ ತುಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಅದಕ್ಕೇನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ಯನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ. ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ತುಸು ಹೊತ್ತು ವಿಚಾರಿಸಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಸಲಹೆ ಇತ್ತಳು.

“ ನಾವು ಊರೊಳಗ ಜನ್ಮ ಮಾಡುವವರು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವರ ಅಂಗಡಿ ಲೆಕ್ಕ ತೀರಿಸಿಬಿಡಿರಿ. ಅಷ್ಟಾ ಅಣ್ಣಾ ಅಂದ ಕಲ್ಲ ಬುಡ ದೊಳಗಿನ ಕೈ ಉಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನೀವು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪ ಮಾವ ನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವುದು ಏತಕ್ಕೆ? ದೊಡ್ಡ ವರ ಕೂಡ ವೈರಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಬಾಳೋದು ಹೇಗೆ? ”

ಆಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಯಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತಾತಪ್ಪನ ವಿಚಾರದ ದಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುನ್ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಇರುವೆಗಂದರೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಇರತಕ್ಕುದೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಎರಡು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ತೆನೆ ಕೊಯ್ದು ಡರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಸ್ತರರೂ ಅವಳೂ ತುಂಬ ಹಳಹಳಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ತನ್ನ ವಿಚಾರದ ಸಥವನ್ನು ಬದಲಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಅಪ್ಪಣ್ಣನು ಹೊಲದ ಕಾವಲದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿಯೇ ಹೆಸರು ಪುಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಬಳ್ಳಿ ಕಿತ್ತು ಮೆದೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದಷ್ಟು ದಿನ ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಅವರ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹೀಗೆ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕೆಲಸಗಳ ಒಂದೊಂದೇ ಸಾಗಿದುವು.

ಬಾಬಣ್ಣನು ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದ ದಿನ ಹಗಲು ಹೊಲವನ್ನು ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೋಗುವಳು. ಅಂದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಬುತ್ತಿ ತಲಪುವುದು ಸುಂದರಿಯ ಮುಖಾಂತರ. ಸುಂದರವ್ವ ಮುಂಚಾನೆ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೆಲವು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಯನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವಳು. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬುತ್ತಿಯೊಡನೆ ಇದನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಒಯ್ಯುವಳು. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕೂಡಿಯೇ ಬಡಿಸುವಳು. ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಬುತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಹಾಲು ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಪಾಲು ಸಿಗುವುದು. ಊಟ ಸಿಹಿ ಹತ್ತುವದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ

ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು, 'ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಏನೋ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ದುಡಿ :ಲ್ಲಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು? ನಮ್ಮವನು ಹತ್ತು ದಿನ ದುಡಿದದ್ದು ಅವರು ಎತ್ತು ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿನ ಬಂದರೆ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು.' ಇದಲ್ಲದೆ ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ ಯಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶವ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತನ್ನವ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಸಂಶಯಕ್ಕೂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಯಾರ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಗಟ್ಟಿ ಮುತ್ತಿನಂಥವ ಎಂದೂ ಆಕೆ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಅವಕ್ಕಾದೇ ಅವಳು ಸುಂದರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪತಿಗೆ ಭುತ್ತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ ಮಾಡುವದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಅನುಕೂಲತೆ ಇದ್ದುದೂ ಒಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಕಣಕ್ಕೆ ಏನಿಲ್ಲೆಂದರೂ ಅರವತ್ತು ಕೊಡ ನೀರು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಅಷ್ಟನ್ನು ಹೆಗಲಿನಿಂದ ಹೊತ್ತು ಹಾಕುವದು ಕಷ್ಟಕರ. ಸಮೀಪದ ಬಾವಿ ಯಿಂದ ತರುವುದು ಸುಲಭ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆದರಂತೆ ಆ ಒಂದೇ ಕಣದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೊಲದ ರಾಶಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದೆಂದು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದರು. "ಎರಡೇ ಕೂರಿಗೆಯ ಬೆಳೆಗಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಣ ಮಾಡುವುದ

ರಲ್ಲಿ ಏನರ್ಥವಿದೆ ? ಇಲ್ಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ದನಕರಗಳ ತಾಪ ತ್ರಯವೂ ಆಗದು ಹಂತಿ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೂ ಸುಲಭ. ಕಾವಲ ಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿ ಎನಿಸಿತಾದರೂ ತಾನು ಎರಡೇ ಕೂಗಿಯ ಒಕ್ಕಲಿಗನಾದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಹೊಟ್ಟೆನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಮೋಗುವುದು. ತನಗೆ ದನಕರಗಳೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೆರವಾಗುವರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ದುಡ್ಡು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ಅನುಮಾನಿಸತೊಡಗಿದ. ಇದನ್ನರಿತೋ ಏನೋ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನುಡಿದ,—

“ ಏನು ಹೊಟ್ಟೆನೊಳಗ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿದ್ದರೂ ನಾಲ್ಕೆಂಟ ರೂಪಾಯಿ ಆಕೆಯ ಹತ್ತರ ಇಸಿದು ಕೊಡತೇನಂತ. ನಮಗೂ ಈ ಸಾರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಮೆ ಅದೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕಲ್ಲ? ”

“ ಅದೇನಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗತದ ಬಿಡು. ಇಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದರ ಆಯ್ತು. ಎಲ್ಲವೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುವುದು ” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ.

ದಿನಾಲು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಜೋಳ ಕೊಯ್ದುಷ್ಟು ತೆನೆಗಣಿಕೆ ಯನ್ನೇ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಗೂಡುಹಚ್ಚಿದರು. ಅದಗಂತೆ ಹೆಸು ಮಟ್ಟೆಕೆಯ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ಗಾಡೀ ಹೇರಿ ತಂದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಹೊಲದ ನಿಲುವಿಗೆ ಕುಡಗೋಲು ಹಾಕಿದರು. ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದರು. ಅಮೇಲೆ ಕಣಮಾಡಿ ಇಕ್ಕಲಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ತೆನೆ ಕೊಯ್ಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರೇ. ಗಂಗವ್ವ, ಸುಂದರಾ, ಪದ್ಮಾವತಿ ಈ ಮೂವರೂ ಗೂಡು ಮುರಿಯುವರು. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತೆನೆಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ದು ಕಣಕ್ಕೆ ಸುರುವಿ ಬರುವ. ಬಾಬಣ್ಣ ತೆನೆಯ ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಂಗಸರ ಮುಂದೆ ಮೆದೆ ಮೆದೆ ಮಾಡಿ ತಂದಿಕ್ಕುವ. ತಾತಪ್ಪ ಹುಡುಗರನ್ನು ಅಡಿ ಸುತ್ತ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಸುಂದರಿಯು ಸ್ವರ್ಧೆಯಿಂದ ಗೂಡು ಮುರಿಯುವರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಕಣಿಕೆ ತರಲು ಓಡಾಡುವನು. ಕೂಸಿನ ತಾಯಿಯಾದುದರಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕೆಲಸ ಸುಂದರಿಯಷ್ಟು ಒತ್ತರ ನಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆ ತನದ ಚಿಂತೆ. ಒಂದರಮೇಲೊಂದಾದ ಹೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಅವಳು ಅಶಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ದುಡಿಯುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಎಷ್ಟಿದ್ದರೂ ದೇಹ ಕೆಲವದಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುವುದು. ಹೆಂಡತಿ ಸುಂದರಿಯ ಮುಂದೆ ಸೋಲುವಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ ಅವರಿಬ್ಬರ ಎದುರಿಗೆ ಕಣಿಕೆ ತಂದಿದುವಾಗ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮಾಡುವನು. ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಸಿವುಡು ತಂದು ಹಾಕಿದರೆ ಸುಂದರಿಯ ಮುಂದೆ ಐದು ಸಿವುಡು ತಂದಿಕ್ಕುವನು. ಈ ಗುಟ್ಟು ಹೊರಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ವರಿಗೆ ಸರತಿಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಮೆದೆಯನ್ನು ತಂದು ತಂದು ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತ ಈಗ ಎರಡೆರಡು ಮೆದೆ ತಂದು ಹಾಕುವ ಹತ್ತು ಸಿವುಡುಗಳಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಗವನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಸಿವುಡುಗಳನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಠಾಕಬಹುದೆಂದು ಬಗೆಯುವ. ತನಗೆ ನೆಗೆಯಲು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಪತಿಯ ಈ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಸುಂದರಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನೂರು ನಾಲ್ಕು ತಾಸುಗಳವರೆಗೂ ಸ್ವರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ-ಅದೇಕೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿಯೇ ತೋರಿಸಿದಳು. ಗಂಡನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ಗೆಲುವಿನಿಂದ ನೋಡುವಳು. ಮುಗುಳುನಗೆ ಬೀರುವಳು. ಅವನ ಕೈಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಅರಿತ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಸುಂದರಿಗೂ ಸಂಶಯ ಬಂತು. ಅವಳ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು, ಕೈಗಳೂ ಚಲಾಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಹಗುರು ಕುಡಗೋಲು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದಳು. ಆದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಿಂದೆ ಬೀಳದಿರಲು ಆ ಸಂಶಯ ದೃಢಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ಆಕೆ ನ್ಯಾಯ ಹೂಡಿದಳು.

“ ಬಾಬಪ್ಪ, ನಿನ್ನ ಆಟ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ ಅನಬೇಡ ”

ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ಮುಖವನ್ನು ತೂಗಿ ಅಂದಳು ಕುಡಗೋಲು ಕಳಗಿಟ್ಟು ನೀರೆಯ ನೆರಗಿನಿಂದ ಬೆನರೊಡೆದ ಕಣೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಹತ್ತರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ತಂಬಿಗೆಯಿಂದ ನೀರು ಕುಡಿದಳು.

“ ಏನೇನಾತಾಡೋದು ನೀರು ಕುಡಿದು ಮಾತಾಡು! ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಕ್ಕು ನುಡಿದ

“ ನಗಬೇಡ ಮತ್ತೆ! ಇದನ್ನೋಡ ತೆನೆಯಿಂದ ಒಗೆದೇನು.” ಎಂದಳು: ಸುಂದರೂ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಗೆಯೂ ಇತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟಿನ ನೆಡವೂ ಇತ್ತು.

“ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮೇಲೇಕೆ ಸಿಟ್ಟು. ” ಎಂದು ಕೆಣಕಿ ನುಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಹೂಂ! ಆಗುವದಿಲ್ಲ! ಮಾಯದ ಹೆಂಡತಿ ಅಂತ ಏಳೋ ಎಂಟೋ ಸಿವುಡ ಹಾಕತ ಬಾ. ನನಗ ಮಾತ್ರ ಹತ್ತ ಹತ್ತ ಸಿವುಡ ಹಾಕು. ಒಳ್ಳೇ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲ! ”

“ ಹಾಗೆ ಯಾವಾಗ ಮಾಡಿದಾರು ಗಂಗವ್ವತ್ತಿ? ನೋಡವ್ವು ಏನಂತಾಳು ಸಂದರಾ? ”

ಬೆರಗನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತ ಪದುಮವ್ವ ನಡುವೆಯೇ ಅನ್ನುವಳು. ಅದನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಗಂಗವ್ವ ಮಗಳಿಗೆ ನುಡಿಯುವಳು.—

“ ಎಷ್ಟಾದರೂ ರಟ್ಟಿ ಬಲತಾಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ. ನಿನಗ ಹೇಗಾದೀತು ಅವಳ ಜೋಡಿ? ಬಹಳ ಅವರೆ ಒಂದ ಮೆದೆ ಮುರಿಯುವಿ, ಎರಡ ಮೆದೆ ಮುರಿಯುವಿ. ಸಂಜೆತನಕ ತಡೆಯೋದು ನಿನ್ನಿಂದ ಆಗದು. ”

“ ಏನ ಹೇಳತಾಳೋ! ಈಕೆಯೂ ಅವರಂತೇನೇ ಬಾರಿಸತಾಳ. ಮೊಂಡ ಕಣಕಿ ಬೇಕಾದರ ಎಣಿಸಿ ನೋಡಿರಿ! ”

ಎಂದು ಸುಂದರವ್ವ ಕುಡಗೋಲು ಒಗೆದು ಎದ್ದಳು.

“ ಎತ್ತಿನ ಮೇಲಿಂದ ಬಿದ್ದ ಊರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಗೋದು? ಕೂಡು ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಕರೆದ.

“ ಏಕೆ, ಸುಂದರಾ ಮುರಿಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದಳು? ”

ತಾತಪ್ಪ ನಗುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಬಂದ

“ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನ ಮೇಲೆ ತಕರಾರ ಆದ ಅವಳದು ”

ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳುವಳು.

“ ಏನು ಕಣಕಿ ಸಮ ಹಾಕುವದಿಲ್ಲಂತೋ ? ” ಸುಂದರವ್ವನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ “ ಬಾ ಸುಂದರಾ ನಾ ಹಾಕತೇನ. ” ಎಂದು ಕರೆದ. ಆಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. “ ಎತ್ತುಗಳು ಕರೀ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಹಾಗೇ ಕಟ್ಟಿವೆ. ಮೇವು ಒಂದ ಸಿವುಡು ಹಾಕಿ ಬಾ ಹೋಗು. ”

“ ನೀ ಆದರೂ ಸೋದರ ಸೋಸಿಯ ಕಡೆಗೇನೇ ಹೊರಳವನಲ್ಲ ? ”

ಎಂದು ಸುಂದರಿಯು ಅನ್ನುತ್ತ ತಿರುಗಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೊಂದು ಗೆಲವಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದಳು. ಆತನೂ ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪುವ. ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ನಗೆಯೊಂದನ್ನು ಬೀರುವ. ಹೀಗೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಘಟನೆಗಳು ಅನೇಕ. ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನವಿದ್ದರೂ ಸುಂದರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಒಲಿಯುವದು. ಬತ್ತಿದ ಮೊಗದ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಸುಂದರಿ ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ಅವನ ಗಂಡುಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಳು ಅವಳ ಯಮಕ, ನಗೆ, ನೋಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವವು. ಅದೇಕೋ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅವಳಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಹುರುಪು ವದ್ಮಾವತಿ ಇಲ್ಲದುದರ ಕೊರತೆ ಅವನಿಗಷ್ಟು ಭಾಸವಾಗದು. ಇವನ ಪಾಲಿಗೆ ಕೊಲವೊಂದು ವೇಳೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗಿಂತ ಸುಂದರಿಯಿಂದಲೇ ಹೊಲ ತುಂಬಿ ಕಾಣುವುದು.

ಸುಂದರಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ. ಬಾಬಣ್ಣನೆಂದರೆ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೂಸಿನ ತಾಯಿಯೆಂದು ಹೊತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಹೊಲ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವಳು. ಗಂಗೆವನ್ನೂ ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಹೊರಡುವಳು. ಆದರೆ ಸುಂದರಿ ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲುವಳು. ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಸ್ತಿ ಇರುವ ಗಂಡಸರಿಗೆಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂದು ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಡುವಳು. ಅವರಿಗೆ ಇಡುವಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಾಲಿನ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುವಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುವದು.

ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಎಮ್ಮೆ ಹಾದಿಗೆ ಹೋಗುವವರೆಗೆ ತೊಗರಿಯ ಸಾಲಿಗೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕುತ್ತ ಸಾಗುವದು. ಸುಂದರಿಗೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಲಿನ ತಂಬಿಗೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅದ್ದ ಹೋಗಿ ಹೊಡೆದು ತರಲು ದಣಿಸುವುದು,

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ದಾರಿಯವರಿಗೆ ಕಳಿಸಲು ಬರುವನು. ಆಗ ನಸು ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿದ್ದಿರುವುದು. ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಇದೀಗ ಮನೆಗೆ ಒಯ್ಯಲು ಬಿಟ್ಟು ಎಮ್ಮೆಗಿಂತ ಇವರಿಗೇ ಆಗ ಚಿಲ್ಲಾಟ ಹೆಚ್ಚು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ನೆರೆಹೊಲದ ತರುಣನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಸುಂದರಿ ಎಂದರೆ ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಭೋಗದ ವಸ್ತು ಎಂದು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದವನಾತ. ಅಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೈಯಿಕ್ಕುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಹನವಾಗದಾಯಿತು. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಸುಂದರಿಗೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದ. ತಂಬಾಕು ಸೇದಲೆಂದು ಇವರ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಇದಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸುಂದರಿಯೊಡನೆ ಈ ವಿಧಿಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವನು.

“ ಎಷ್ಟು ಸೊಕ್ಕು ಅದ ನೋಡ ಎಮ್ಮೆಗೆ ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಏನೋ ಒಂದು ಅರ್ಥವಿಟ್ಟು ನುಡಿಯುವನು.

“ ಅದರ ಸೊಕ್ಕು ಇಳಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಆಗಿದಾರೆ. ”

ಸುಂದರಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಳು.

“ ಇರದ ಇರತಾರೇನು ? ಇದ್ದ ಆದಾರಲ್ಲ ಯಾರಾದರೂ ? ”

“ ಜಗದೊಳಗ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇರತಾರ ತಗೋ ! ಅದರ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದೇನ ಆಗುವದಿಲ್ಲ ಅನ್ನು ! ”

“ ಅದೀತಲ್ಲ ! ಗಂಡಸ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಆಗದ ಇರತದ ಏನು ? ”

“ ಎಂಥ ಗಂಡಸೋ ಏನೋ ! ನೆಟ್ಟಗೆ ಎಮ್ಮೆ ತಿರಿಯೋದಕ್ಕೆ ಆಗದು. ”

“ ಏಟಿನೊಳಗ ಆದರೂ ಬರಬೇಕಲ್ಲ ! ”

“ ತಗೊಂಡರ ಬಂದೀತು ಏಟಿನೊಳಗ ! ಇಲ್ಲಾದರ ತಾನೇ ಬರಬೇಕೇನ ಅದು ? ಎಂಥಾ ಮಾತೋ ಗಂಡಸಂತ ಗಂಡಸು. ”

ಎಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಳು ಸುಂದರಿ. ಬಾಬಣ್ಣ ದಾರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ತಿರುಗಿ ತಳದ ಕಡೆಗೆ ಬರುವನು. ಹೀಗೆಯೇ ಸುಗ್ಗಿ ಯೊಳಗಿನ ದಿನಗಳು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ್ದುವು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಹುಣ್ಣಿವೆ ಬರುವುದು, ಹೋಗುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕತ್ತಲೆಯೂ ಕನಿಯುವುದು.

ಸುಗ್ಗಿ ತೀರಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಜೇಲ ಜೋಳ ಬಂದುವು. ಜೋಳದ ಬೆಳೆ ತಿಳುವು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆಕ್ಕಡಿ ಕಾಳುಗಳೂ ಚನ್ನಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದುವು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೆರೆಗೆ ಒಯ್ದು ತೊಳೆದು ತರುವುದರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಆತುರಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಕಾಳನಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೂಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಹಸನು ಮಾಡಿ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ಇಟ್ಟರೆ ಕಾಳಿಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೂಗಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಳು ಅಂದರೆ ಒಂದು ಮುತ್ತು. ಅದರಿಂದ ದಿನಾಲು ಗಂಡನ ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು.

“ಹೆಸರು ಮಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ತರೋಣ ನಡಿರಿ. ನಾಳೆ ಶಿವರಾತ್ರಿಗೆ ಕೆರೆಯ ನೀರು ಬತ್ತಿದುವೆಂದರೆ ದೂರ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದಾಗದು. ಯಾವಾಗ ಆದರೂ ನಾವೇ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತು ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲ. ಕೆರೆಗಂದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯಬಹುದು. ನೀವು ತಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ನೀರೊಳಗ ನಿಂತ ತೋಳೇತೇನ.”

“ಈಗ ಹೊಲದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಷ್ಟೇನು ಅವಸರ ಅದಕ್ಕೆ? ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಬೇಸಿಗೆಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲ ಕೂಲಿ ಹೋಗೋದ ಅದ ಏನು? ಮಾಡಿದರಾಯಿತು ಸಾವಕಾಶ.”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಮುಂದೆ ದೂಡುವ. ಅದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು.

“ಗಿಡದ ಮೇಲಿನ ಹುಳಗಳು ಕಾಳಿನೊಳಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸ ಉಳಿದರ ಸಕ್ಕದ ಹುಳ ಹುಟ್ಟಿತಾವೆ. ಮುಂದೆ ವರ್ಷಾನು ವರ್ಷ ಇರುವ ಕಾಳು ಹಿಟ್ಟು ಬಡಿತಾವ.”

“ಇನ್ನೂ ಹೊಲದೊಳಗಿನ ಕಣಕಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ರಾಶಿ ನಡದಿದಾವ ಇನ್ನೂ. ನೀ ಈಗ ಬೂದಿಯೊಳಗೆ ಕಾಳ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಓಡಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವೆ. ಊರಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಆಯ್ತಲ್ಲ ನಿನ್ನದು?”

“ಬಂದಷ್ಟು ಜಪ್ಪಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಾ?”

“ ಇಡೋಣ ಅಲ್ಲ. ಈಗ ಒಯ್ದ ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವ ನೇನ ನಾ? ಸ್ವಲ್ಪ ಉಸಿರಾಡಸಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡು. ”

“ ಏನ ಸಾವಿರ ಚೀಲ ರಾಶಿ ಮಾಡಿ ದಣದಿದೀರಿ ಈಗ, ಹೀಗನ್ನಲಿಕ್ಕೆ? ”

“ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಾವು ಸಾವಿರ ಚೀಲ? ಸಾವಿರ ಚೀಲ ಇದ್ದವರನ್ನು ನೋಡು ಹೋಗು. ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನದ ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯೆಯಂತೆ ಈ ಮಾತು ಇತ್ತು.

“ ಐ! ಸುಟ್ಟಬರಲಿ. ಎಲ್ಲಿಂದ ಒಯ್ದ ಎಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚತೀರಿ ಮಾತನ್ನು : ಕಾಳ ತೊಳೆಯವಲ್ಲಿರೇಕೆ, ಬಿಡವಲ್ಲಿರೇಕೆ. ಹುಳ ಹತ್ತಿ ಹಾಳ ಆಗಿ ಹೋದರೂ ನಂದೇನ ಹೋಗೋದ ಅದ? ” ಎಂದು ಕೆರಳಿ ನುಡಿದಳು ಸದ್ಮಾವತಿ.

“ ಹಾಗಾದರೆ ಸುಮ್ಮ ಇರು. ನಾ ಎಲ್ಲ ಮಾಡತೇನಿ. ”

“ ನೀವು ಮಾಡುವವಂದರೆ ಹೀಗೆಕೆ ಆಗತೀತ್ತೋ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ! ” ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅದುಕೊಂಡು ಸದ್ಮಾವತಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

“ ಏಕೆ ಸುಮ್ಮ ಆದಿ? ”

“ ಆಗದ ಏನ ಮಾಡಲಿ? ”

ಎಂದು ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಎನೇನೋ ಧೇನಿಸಿದ. ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗದ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ನಡದಿರಬೇಕು, ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ. ತುಸು ತಡೆದು ನುಡಿದ,—

“ ಸುಮ್ಮ ಇಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗೆ ಏನಾದರೆ ಒಂದ ಕೆದರಿ ತೆಗೆಯುವಿ. ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ತಾಳುವದಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೆ ಒಂದ ಅನ್ನತೇನು. ಆಮೇಲೆ ಮುಖ ಸಪ್ಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೂಡುವಿ. ”

“ ನನ್ನ ಯಾವ ಮಾತಿಗೆ ಸರಳ ಮಾತಾಡಿದ್ದಿರಿ? ಮತ್ತೆ ನನಗೇ ಕೆದರಿ ತೆಗೆಯುವಿ ಅನ್ನುವಿರಿ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಾಳ ತೊಳೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನಿಂಗ ಮಾತ ಬಂದರೆ ದೇವರ ಆಣೆ ತಗೊಳ್ಳಿರಿ. ”

“ ಆ! ಹೇ! ಹೇ! ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಗಂಗಾ ಹೊಳೆ ಬಂತೇ! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ನಕ್ಕು ನಗಿಸಲು ಹೋದ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಸೆರಗಿನ ಅಂಚಿನಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಒರಿಸಿಕೊಂಡು ನುಡಿದಳು.

“ ಈಗ ಮೊದಲಿನವರು ಇಲ್ಲ ನೀವು. ”

“ ಮೊದಲಿನವ ಇರಲಿಕ್ಕೇನಾಯ್ತು ಈಗ? ”

ಎಂದು ನುಡಿದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಆದರೂ ಹೋಗುವಾಗ ಅದೇಕೋ ಆಕಳಿಸಿದ. ಮೈ ಮುರಿದ. ತಾನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋಗುವುದು ಸಹಜ ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೆಂಡತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟು ಧೀರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಲೇ ಹೊರಬಿದ್ದ.

ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಸಂದುವು. ತಿರುಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಕಾಳು ತೊಳೆಯುವ ಮಾತು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಜ ಅವಳೊಮ್ಮೆ ಅಂದರೆ ಸಾಕು, ಕೆರೆಯ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಯೋಚಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅವಳಿಂದ ಮಾತು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಎಂಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ದಾರೀ ಕಾಯ್ದು. ಕೆರೆಯ ನೀರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಈಗಾಗಲೇ ಹಲವರು ಕಾಳುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದೊಯ್ದು ದರಿಂದ ಹೊಲಸೂ ಆಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದುವು. ಆದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಆ ವಿಚಾರ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಇವನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದು, ತಪ್ಪನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದು. ಹೀಗಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಗಂಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜ ಮಾತು ಬರಲು ಹೇಳಿದ.

“ ನಮ್ಮಾಕೆ ಹಚ್ಚಿದಾಳೆ ದಿನಾ ನನ್ನ ಬೆನ್ನ. ನಾನೇ ಮುಂದ ಹಾಕ್ತ ನಡದೇನೆ. ”

“ ಮುಂದ ಯಾಕ ಹಾಕುವಿ ? ಒಂದ ದಿನ ಗಾಡಿ ಹೂಡಿಕೊಂಡ ಹೋಗಿ ತೊಳೆಕೊಂಡ ಬರೋಣ ನಡೆಯಲ್ಲ. ಮತ್ತ ನಾಳೆ ನೀವು ಕಣಕಿ ಹೊಟ್ಟಾ ಅಂತ ಹತ್ತಿದಿರೆಂದರೆ ಹಾಗೇ ಮುಂದ ಬೀಳ್ತದ. ” ಗಂಗೆಯ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಏನ ಕಣಕಿ ಹೊಟ್ಟಾ ಅನಲಿಕ್ಕೆ, ಹೋಗ ಹೋಗತಾ ಎರಡ ಚೀಲ ಕೆರೆಯೊಳಗ ಇಳಿಸಿ ಹೋಗತೇವೆಂದರೆ ನೀವು ತೊಳೆಯುತ್ತ ಕೂಡತೀರಿ ಸಂಜೆ ತನಕ... ” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತನ್ನ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದ.

“ ಹೊಲಸ ನಾರತಾವ ಕೆರೆಯ ನೀರು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರ ತೊಳಿತಾರ? ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಕಲ್ಲ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಒಂದ ದಿನ ಮುರಿ ತದ. ”

“ ಮುರಿದರೆ ಮುರಿಯವಲ್ಲದೇಕೆ, ಅಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡ ಬರೋಣ. ಹಚ್ಚಡ ಕಂಬಳಿ ಒಗೆದುಕೊಂಡೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗ್ತದೆ. ಸುಗ್ಗಿ ಯೊಳಗ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿ ಹೊಲಸ ಆಗಿವೆ. ಅದೂ ಆಯ್ತು. ಯಾಕೋ ಸುಂದರವ್ವಗ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ಅನಸತದ ಅಂತ. ಓಗರಾ ಹಾಕತೇನಿ. ಎಲ್ಲಾರೂ ಕೂಡಿ ನಾಳೆ ಇಲ್ಲ ನಾಡದು ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ. ಮತ್ತಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ಕೇಳು ಬಾ ಬು” ಎಂದ ಗಂಗವ್ವ ತನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಉದಾರಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು. ತನಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂದಿ ವಾತವಿದೆ. ನೀರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಮಗಳು ಸುಂದರಿಗೆ ಕಾಳು ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ತೊಳೆಯಬೇಕಾದ ಕಾಳು ಎರಡು ಮೂರು ಚೀಲಗಳಷ್ಟು ಇದ್ದುವು. ಕೂಲಿಕೊಟ್ಟು ತೊಳಿಸಿದರೆ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರುವದು. ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಆಗುವದು, ಎಂಬುದು ಅವಳ ಲೆಕ್ಕ. ಅದ ರಲ್ಲೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಸರುಳಿಯದಂತೆ ಕಾಳು ತೊಳೆಯುವ ಳೆಂಬುದು ಗಂಗವ್ವ ಬಲ್ಲಳು.

“ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿ ಬರತಾಳೇನ ಕೇಳತೇನ. ಅವರೂ ಇನ್ನೂ ತೊಳೆದು ತಂದಂತಿಲ್ಲ ” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಅವರೂ ಎಷ್ಟು ಇದಾವ ಕಾಳು? ” ಗಂಗವ್ವ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಒಂದ ಒಂದೂವರಿ ಚೀಲ ಇರಬೇಕು. ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಹೇಳು. ಎಲ್ಲಾರೂ ಒಂದ ದಿನದೊಳಗ ಆಗ್ತಾವ, ಮುಂಜಾನೆ ಹೋದೆನೆಂದರೆ. ಚಂದ್ರಾನೂ ಚಲೋ ತೊಳೆಯತಾಳ ಕಾಳ. ”

ಈ ರೀತಿ ಗಂಗವ್ವ ಅನುಮತಿಯಿತ್ತಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಗಂಡ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿನೆಲ್ಲ ಯಾತಕ್ಕೂ ಕೂಡವತ ಕೂಡತೀರಿ, ಸುಮ್ಮನೆ. ನಾವಷ್ಟೇ ಹೋಗಿ ತೋಳಕೊಂಡ ಬರೋಣ ನಡೆಯಿರಿ. ಕೆಟ್ಟ ಕಲ್ಲಿನ ಹಾದಿ. ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ತ್ರಾಸು.”

“ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದ ತೆಗೆಯುವನ ನೀ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರದ್ದು ಒಂದ ಚೀಲ ಒಗೆದುಕೊಂಡ ಹೋದರೆ ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳ ಹರಿತದ ಏನು?” ಗಂಗವ್ವ ಬೆದರಿಸಿದಳು.

“ ನೋಡೋಗ ಅದ, ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತಿನ ಹೆಗಲ ಎಷ್ಟು ಬಾತದ.”

“ ಅಡ್ಡ ತಿಡ್ಡ ಹೂಡತೀರಿ ಮತ್ತೆ ಬಾಯೋದಲ್ಲ.”

“ ತಗೊಳ್ಳುವಾಗಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ ನಾ. ಎತ್ತು ಹೆಗಲೊಳಗ ಮಿದುವು ಅದ ಅಂತ.” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ದೋಷ ಹಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನುಡಿದ.

“ ಶಾತೋಬಾನಕಿಂತ ಶಾಣ್ಯಾ ಆದಿಯಲ್ಲ ನೀ!”

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಅಮೇಲೆ ಗಂಗವ್ವ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಅವನ ಏನ ಮಾಡುವಿ ಬಿಡು. ನೀ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರಾನ ಕೇಳು.”

ಆದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಾಬಣ್ಣ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಳು ತೊಳೆಯಲು ಹೊರಡುವ ವಿಸಯಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡಿದ. ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಅನಾಯಾಸ ಬಂಡಿ ಇರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿನ್ನು ವದೇಕೆ? ಎಂಬುದನಳ ವಿಚಾರ. ನಾಲ್ಕು ಬುಟ್ಟಿ ಗಂಗವ್ವನ ಕಾಳು ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ತೀರಿತು, ಅವರ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೀಲ ಒಗೆದುದರ ಉಪಕಾರವೂ ಕಳೆದಂತಾಯಿತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಆದಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ರೊಟ್ಟಿ ಬುತ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. ಗಂಡನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪದ್ಮಾಪತಿಯೂ ಊಟದ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಕಾಳು ತೊಳೆಯಲು ಹೊರಟರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನ ಪದ್ಮಾವತಿ ಸುಂದರಾ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ದುಕ್ಕಲೂ ಇದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಂಗಾ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಯಾಣ ನಾಗಿದ್ದಿತು.

“ಯಾಕೋ ಸುಂದರಾ ಮೆತ್ತಗ ಆಗಿದಾಳೆ ಗಂಗಾ?” ಎಂದು ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಹಜ ಕೇಳಿದಳು.

“ನಾಲ್ಕು ದಿನ ರಾಶಿಯೊಳಗ ಹೊಲ ಮನೆ ಅಂತ ದುಡತ ಹೆಚ್ಚು ಬಿದ್ದದ. ಮೊದಲೇ ಕೈಯಿಂದ ಆಗದ ಪೋರಿಗಳು ಈಗಿನವು.”

ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಕಾರಣ ಹೇಳಿದಳು.

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀರೊಳಗ ನಿಂತ ಯಾತಕ್ಕ ಕಾಳ ತೊಳತಾಳು? ಪಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಆದೀತು.”

“ಏನ ಆಗ್ತದ ತಗೋ. ಪ್ರಾಯದ ಪೋರಿಗಳು ದುಡಿದರೇನೇ ಒಳ್ಳೇದು.” ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳಿದಳು. ಇಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಒಂಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ದ್ದಿತು. ಇವರು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೈ ಮರೆತು ಹಿಂದೆ ಬುಳದಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು,—

“ಏನಾದರೂ ಸಮಜಾತಿ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲ! ಪ್ರಾಯದ ಹೆಣ್ಣು ಮನೆಯೊಳಗ ಯಾಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕುಳತಿದಿ?”

“ನೀನಾದರೂ ಹೇಳವ್ವ ಚಂದ್ರಾ. ನಾನು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ದಣದೆ. ಈಕಿನೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಆಕಿನೂ ಹೋಗತೇನೆ ಅನ್ನುವದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವುಣ್ಣು ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು.

“ಇಷ್ಟ ಹೇಳುವವ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲ ಮತ್ತ! ಇನ್ನೂ ಯಾಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕುಳತಿದಿ?” ಗಂಗವ್ವ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಹರಿಹಾಯ್ದು ನುಡಿದಳು.

“ನಾಳೇ ಕಳಿಸಿ ಬರತೇನ. ಆಕೆ ಬಂಗಾರ ಆಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡು”

ಅಪುಣ್ಣನೂ ನಿರ್ಧಾರ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ.

“ಎಷ್ಟು ಅದನು ಗಂಗಾ ಬಂಗಾರ?” ಚಂದ್ರವ್ವ ನಡುವೆ ಕೇಳಿದಳು.

“ಬಂಗಾರ ಬಂಗಾರ ಅನಲಿಕ್ಕೇನು? ನಾಲ್ಕು ತೊಲೆ ಪುತಳ ಅವ. ಆರ ತೊಲೆ ಪಾಟಲಿ ಅವ. ಇಷ್ಟೇ ತಾಯಿ!”

“ಯಾತಕ್ಕೋ ಮಾರಿ ಖರ್ಚಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೀರಿ ಹೌದ?”

“ಇಲ್ಲವ್ವ! ಅವಳು ಬಂಗಾರ ನಾ ಯಾತಕ್ಕ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ! ಅದ ಮನೆಯೊಳಗ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಗಳ ಜನ್ಮ ದಂಡೆಗೆ ಹತ್ತುವ ತನಕ

ನಾನೇನ ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ ನೋಡ ಚಂದ್ರಾ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ನನ್ನ ಮಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ದಿದಾರ.”

“ನಾನೇನ ಮಾಡೋಣ ಚಂದ್ರಾ? ಅಳಿಯನ ನೋಡಿದಾಳ, ಮನ ನೋಡಿದಾಳ, ತಾನೇ ಒಪ್ಪಿದಾಳ. ಈಗ ನಮಗೆ ಅಂದರೆ ಏನ ಬಂತು? ಸುಂದರಿಯ ಗಂಡ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಚ್ಛ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದಾನ. ಬಂಗಾರ ತಂದರ ಮನೆಯೊಳಗ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತೇನಂತ. ಈಕೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನತಾಳ. ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ಅಂತ ನಾವು ಸಾಯಬೇಕು?” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ಇವರ ಮಾತ ಕೇಳಿ ನಾ ಈಗ ಬಂಗಾರ ಕೊಟ್ಟರ ಹುಚ್ಚು ಅನಸ ಕೋತೇನ ಹನ್ನೆರಡ ಜನರ ಕೈಯಿಂದ. ಈಗ ಬಂಗಾರ ಕಸಕೊಂಡ ಹೊರಗ ದಾಕಿದರಂದರ ಯಾರನ್ನ ಹಿಡಿಯೋಣು? ಆಕೆ ಒಂದ ಹಡಿಯಲಿ. ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಎರಡಸಲ ಹೋಗಿಬರಲಿ. ಸುಖಾ ದುಃಖಾ ಕೇಳಕೋತೇನ. ಆಮೇಲೆ ಕೊಡತೇನಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ಅನ್ನತೇನ ಏನು?”

“ಅವನಿಗೇನ ಹೆಂಡತಿ ಬೇಡ ಆಗಿದಾಳ ಏನ ಗಂಗಾ?” ಚಂದ್ರಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಹಾಕಿದಳು.

“ಆಪ್ಪ ಹೆಂಡತಿ ಅಗತ್ಯ ಇದ್ದವ, ಇಷ್ಟ ದಿನಾ ಆದರೂ ಬರದ ಇದ್ದಾನೇನು? ಎಲ್ಲೇದ ಪೆದ್ದ ಅದ.” ಗಂಗಮ್ಮನ ಮಾತಿನ ರೀತಿಯಿದು.

“ಹೀಗಂದೇ ಈಕೆ ಕೆಡಸಿ ಇಟ್ಟಿದಾಳ ಚಂದ್ರಾ.” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮಾತೆತ್ತಿದ.

“ನಾ ಕೆಡಿಸಿದಂತೆ ದಂಡೆಗೆ ಹಚ್ಚತೇನೆ. ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡು ಅಲ್ಲ!”

“ಏನ ದಂಡೆಗೆ ಹಚ್ಚುವಿ; ಮಗಳ ಜನ್ಮ ಅರ್ಥ ಆದಮೇಲೆ?”

ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲ ಹಳ್ಳ ಬಂದಿತು. ಒಂದು ಗಿಡದ ನೆರಳಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಬಾಬಣ್ಣ ಎತ್ತಿನ ಕೊರಳು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಮೇವು ಹಾಕಿದ. ಆಮೇಲೆ ಬಂಡಿಯೊಳಗಿನ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದ. ಸುಂದರವ್ವ ಗಿಡದ ನೆರಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಗಿದ್ದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ

ಕೂಸಿಗೆ ಮೊಲೆಯೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಂದಳು,—

“ ಹೀಗೆ ಆಲಸ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಚೀಲ ಕಾಳ ತೊಳೆಯೋದು ಯಾವಾಗ? ಏಳರಿ, ಬುಟ್ಟಿ ತಗೊಳ್ಳರಿ ಇನ್ನು. ಗಾಡಿಯೊಳಗ ಕುಳಿತ ಬಂದಿದೀರಿ, ಉಸ್ರಂತ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೇನು? ಈಗೇನ ಮುದಿಕೆಯರೋ ತದಿಕೆಯರೋ?”

ಸುಂದರವ್ವ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು,—

“ ಇನ್ನೂ ನಡೆಯುತ್ತ ಬರುವದು ಒಳ್ಳೇದ ತಾಯಿ! ಈ ಕಲ್ಲಿನ ಪಾದಿಯೊಳಗ ಮಗ್ಗಲ ಎಲುವ ಎಲ್ಲ ದಣ್ಣು ಆಗಿಹೋದುವು.”

“ ಇಳಿದ ನಡಿಯಬೇಕಿಲ್ಲರಿ ಆಮೇಲೆ?” ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ.

“ ಬಂಡಿ ತರಬು ತರಬು ಅಂದರ ಮುಂದ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡ ಬಂದೆಯಲ್ಲ ನೀ. ಹೇಗೆ ಇಳಿತಾರದು?” ಸುಂದರಿಯು ಬಿಂಕದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು.

“ ಸಾಕು ಏಳಿನ್ನು.”

ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಕಾಳಿನ ಚೀಲದ ಹತ್ತರ ಸಾಗಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಚೀಲವನ್ನು ನೀರಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಟ್ಟು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಚೆಲುವೆಯಲ್ಲಿ ತಂಬಾಕು ತುಂಬತೊಡಗಿದ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಗಂಗವ್ವ ಅಂದಳು,—

“ ನಡೆಯಿಸಿದೆ ಕಾಣತದ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ?”

“ ಏನು ಮಾಡನ್ನುವಿ ಈಗ?”

“ ಗುಡಾರ ಹಾಸ ಬಾ. ಈಗ ಕಾಳ ತೊಳೆದರ ಆರಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡ?” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ನೀವು ಅಷ್ಟು ಲಗೂನೆ ಹಚ್ಚೆಡ ಕಂಬಳೆ ಅಷ್ಟು ಒಗೆದ ಬಿಸಲಿಗೆ ಹಾಕಿರಿ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಒಣಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು.” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು.

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮುಂದೇನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ. ಒಂದೆ ರಡು ತಾಸಿನ ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಊಟ ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ತುಸು ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಉಳಿದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು

ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದರು. ತುಂಬ ದಣಿವಾಗುವಷ್ಟು ಕೆಲಸವಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ಸುಖದ ಪ್ರಯಾಣದಂತೆ ಎನಿಸಿದ್ದಿತು. ವನದೂಟ ತೀರಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹರುಸದಿಂದ ಬಂದರು.

ಆ ಹರುಷ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ದುಃಖವೆನಿಸಿ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಗಂಗವ್ವನ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯ ಕಣಕಿಯ ಗೂಡಿಗೆ ಯಾರೋ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದರು. ಬೆಳತನಕ ಉರಿಯಿತದು. ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಉಳಿದ ಗೂಡುಗಳು ಉಳಿದುವೆನ್ನ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಬೇತನಕ್ಕೆ ಮನೆಯವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾನೆ ಸರ್ವೀಸದ ದೊಲದವರು ಊರೊಳಗೆ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದಾಗಲೇ ಇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದುದು

ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಗಂಗವ್ವನ ಎದೆಗೆ ಬರಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಗೂಡು ಸುಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಸುಂದರಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೋ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿಯೋ, ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೂತಿರುವೆ. ನಿನ್ನೆ ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯಂತೆಯೇ ಹೇಳಿದಳು ಬೇರೆ. ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೋಡಲೇ ಸುದ್ದಿ ಯಾಗಿರಬೇಕೆ ?

ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಗೌಡನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕೇ ? ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಗೂಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿಸುವ ಸಂಬಂಧವೇನು ? ಇನ್ನೂ ದನಗಳಿಗೆ ಏನು ಹಾಕಿಸಬಹುದು. ಮನೆಗೆ ಕನ್ನ ಕೊರೆಯಿಸಬಹುದು. ಇದು ನನ್ನ ತಲೆಗೇನೇ ಬಂತು, ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಕೃತಿ ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿಯೇ ಆದುದೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತಿರುತಿರುಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು.

“ ಯಾವ ಗೂಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದಾರ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಬಾ, ಹೊಲಕ ಹೋಗಿ.” ತಾತಪ್ಪ ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ. ಅವನ ತಲೆಯೂ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಾಯ್ದಿದ್ದಿತು.

“ ಈಗ ಹೋಗತೇನೆ, ಹಾಲ ಒಂದ ಗಿಂಡಿ ತಕ್ಕೊಂಡ.”

“ ಸುಟ್ಟ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಹಾಲ ಹಾಕು, ತುಪ್ಪ ಹಾಕು. ಬೂದಿಯೊಳಗೆ ಏನ ಹಾಕಿದರೆ ಏನಾಗೋದು ? ಇಲ್ಲದೊಂದ ಮನಸಿನ ಸಮಾಧಾನ ’ ಎಂದ ತಾತಪ್ಪ.

“ ಇರಲಿ ಮಾಡೋದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತ.” ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ “ಲಗೂನ ಧಾರೀ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡ ಹೋಗಿ ಬಾ ಹೊಲಕ್ಕ. ಇನ್ನೂ ಬೆಂಕಿ ಇದ್ದರೆ ಹೌದಿನಿಂದ ನೀರ ಒಯ್ಯಿ ಆರಿಸಬೇಕೋ ಏನೋ. ಸಮೀಪದೊಳಗ ಉಳಿದ ಗೂಡುಗಳೂ ಇವೆ ” ಎಂದಳು

“ ಇನ್ನೂ ಸುಂದರಾ ಎದ್ದು ಹಿಂಡಿಕೊಟ್ಟಾಗ ನಾ ಹೋಗೋದು ! ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗನಿಂದಲೂ ಸುಂದರಿಯ ಕೈಕಾಲುಗಳೇ ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದವು. ಅವಳ ಮುಖವು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಬಿಳುಪೊಡೆದಿದ್ದಿತು. ಯಾರಿಗೂ ಮುಖ ತೋರಿಸಬಾರದೆಂದೆನಿಸುವುದು. ಇದು ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಎಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತು. ಬಾಬಣ್ಣ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಇರುವುದೇ ಈ ಗೂಡಿನ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದೂ ಅವಳು ಬಲ್ಲಳು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಂಗತಿ—ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟ ಗುಪ್ತ ಸುದ್ದಿ—ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳುವುದೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯೊಂದು ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿ, ಅವಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿದ್ದಿತು.

“ ಸುಂದರಾ, ಎಮ್ಮೆಯ ಧಾರಿ ತೆಗೆದ ಕೊಡವ್ವ ! ಹಾಗೇ ಹೋಗಿ ಯಾವ ಗೂಡಕ್ಕ ಹಚ್ಚಿದಾರ ನೋಡಿ ಬರಲಿ. ಹುಡುಗನಿಗೇನ ಮೈಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರ ಅದೆ ಏನು ನೋಡು ಮೂರು ತಾಸ ಹೊತ್ತು ಏರಿತು. ಇನ್ನೂ ಇತ್ತ ಹಾಯ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಗೂ ಚಿಂತೆ ಇರಬಾರದು : ” ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳಿದ.

“ ಯಾರು ? ” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಅಂದ.

“ ಮತ್ತೆ ಯಾರು ? ಬಾಬು ! ” ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲ ಇದ್ದಂತಿದ್ದ ತಾತಪ್ಪ.

ಸುಂದರಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಗೂಡು ಸುಟ್ಟಿದ್ದರಂತೂ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಹೋಗಿ. ಹಾಲು ಹಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟಳು.

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಬಾಬಣ್ಣ ಈಗಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ್ದ. ಮುಂಜಾನೆ ಸದ್ಮಾವತಿಯು ಊರ ಹೊರಗೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಯಾರೋ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು ಕೂಡಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಗಂಡನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳಾಕೆ. ಮೊದಲೇ ನಮಗೆ ವೇಳೆ ಕೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇದೇನು ಬಂತು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಳು. ಆದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯು ಘಂಪೂರ್ಣ ನಿಜವೆನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಲೇ ಅವಳು ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ಯಾತರದ್ದಾದರೂ ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೇ ನಾನೇ ಹೂಲಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದಂತಾದೀತು. ಸುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ತಾನೇ ತಿಳಿದೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಬಾಬಣ್ಣ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವ. ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಂದಂತೆ ಆಗುವುದು, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಎಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕೆಲಸದಲ್ಲೆ ತೊಡಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುವಳು. ಹೊರಗೆ ನೋಡುವಳು. ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಗೆ ಇತ್ತಾದರೂ ಅದು ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸದ್ಮಾವತಿಯ ಮನವೆದುರು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು.

ಗೂಡು ಏಕೆ ಸುಟ್ಟಿರಬೇಕು ?

ಯಾರ ಗೂಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿರಬೇಕು ?

ಗಂಗವ್ವನ ಗೂಡಿಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ !

ಅವಳ ಗೂಡು ಈಗ ಸುಡಲು ಕಾರಣ ?

ತಿರುಗಿ ಮುದುಕೆಯಾದಳು. ಅವಳ ವಿಷಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ. ಅವಳ ನಡತೆಗಾಗಿ ಈಗೇಕೆ ಸುಟ್ಟಾರು ?

ಸುಂದರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದೀತೆ ?

ಅವಳಿಗಾಗಿ ಯಾರು ಯಾರಲ್ಲಿ ತುರುಸು ಬಿದ್ದಿದೆಯೋ ?

ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವಳ ಬಗೆಗಣ್ಣಿನೆದರು ನಿಂತಾಗ ತನ್ನ ಗಂಡನು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾ. ಹಾದರಗತ್ತಿಯರ ಸಂಗತಿ ಏನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದು? ಎಂಬ ವಿಚಾರವೂ ಒಂದು ಹೊಳೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ಮಾವತಿಗೆ. ಏನಾದರೂ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯ ಸಂಬಂಧ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಎಂದೂ ಆ ಕ್ಷಣ

ಬಗೆದಳು. ಬಡತನಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಡಾದವರ ಸಂಗತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಗಂಗವ್ವನ ದೊಡ್ಡ ಗೂಡೇ ಸುಟ್ಟಿದೆ, ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಾಗ ತಾತಪ್ಪ ತುಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನು ಕಟ್ಟಿದ ಧೋರಣೆ ತಪ್ಪಾಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಗೂಡು ಸುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವನು ಇಷ್ಟು ಚಿಂತೆಗೀಡಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಕಾರ ಮಾಡುವ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತ ಇದ್ದ. ಆದರೆ ಇದು ಅಕಲ್ಪಿತ ಪ್ರಸಂಗ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು.

ಇದಕ್ಕೆ ಗಂಗವ್ವನಂತೂ ಕಾರಣವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಬಲ್ಲ ಸುಂದರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಇರಬೇಕು. ಬಾಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲಿ ಬರತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಯಾರು ಮಾಡಿರಬೇಕು? ಎಂದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹನ್ನೆರಡು ಗುಟಿಯಿಂದ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಜನರ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು. ಗಂಗವ್ವ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಹಲವರಿಗೆ ಬೇಕಾದವಳು. ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಬರುವವರೇ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳುವಳು.—

“ ಗೂಡ ಸುಟ್ಟರೆ ನನ್ನದೇನೂ ಡೊಂಕ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದನಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಗಡ್ಡಿ ಹಾಕಿದರಾಯಿತು. ”

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಳಾದರೂ ಅವಳ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಾರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿದು ಅನ್ನುವಳು,—

“ ಅದ ಏನೋ ತಪ್ಪಿ ಹಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಾಣತದ. ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಂತ ಹೋಗಿದಾರೆ. ಕತ್ತಲೆಯೊಳಗ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಇದ್ದಕ್ಕೇ ಹಚ್ಚಿದಾರೆ. ”

“ ಮತ್ತ ಯಾರ ಗೂಡ ಇತ್ತ ಅಲ್ಲಿ? ” ಬಂದವರ ಸಹಜ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು.

“ ಬಾಬೂನ ಗೂಡೊಂದ ಅಲ್ಲೇ ಒಟ್ಟೇದಲ್ಲ! ”

“ ಹೌದಾ ಗಂಗಾ, ಯಾರ ಹತ್ತಿರಬೇಕೋ, ಏನ ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ ಕಿಡಿಗಿಡಿ ಬಂದ ಬಿದ್ದು ಹತ್ತಿರಬೇಕೋ ” ಎಂದೂ ಕೇಳುವ ಹೆಂಗಸರು ಹಲವರು.

“ ಏನೋ ಸರಮೇಶ್ವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಹೇಳುವಳು.

ಕೆಲದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಉಳಿದ ಗೊಟ್ಟು ಕಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಣಕಿಯನ್ನು ಗಂಗವ್ವನೇ ಕೊಂಡಳು. ವರ್ಷಕೆ ಹತ್ತುವ ದನಗಳ ಮೇವಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ಆಪ್ಪಣ್ಣ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿದ. “ ಕೆಟ್ಟ ಜನ ನೋಡಲಾಗದು ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರು ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಬಣವಿ ಒಟ್ಟಿದರೂ ಕೆಲದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಹೊರಸಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಬಣವಿಗೆ ಕೆಸರು ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದುದು.

ಇದಾವುದರ ಕಡೆಗೂ ತಾತವ್ವನ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅದಾವುದೋ ಶೋಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ. ಈಗೇರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿಯ ಸುಳುವು ಹತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಬೆಳೆಯ ಗೊಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೊಂದರೆಯಲ್ಲ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಿಕ್ಕು ಬೀಳುವರೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾತವ್ವ ಗಂಗವ್ವನೊಡನೆ ಯೋಚಿಸಿ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದ. ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದ,—

“ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನ ಹೋಗಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮನೆ ಏನೋ ನಿನ್ನ ಹೊಲವೇನೋ ಇರು. ಇಲ್ಲಾದರ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಬಾಳವ್ವನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತಿದ್ದರ ಬಾ. ಈಗೇನ ಸುಗ್ಗಿ ಆಗೇದ. ”

ಮಾತು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣಿಯ ಸ್ವರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಸೋದರಮಾವನ ಈತರದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮಾತ್ರ ಗಂಡನನ್ನೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಿಂಕಿಯಾದಳು ಯಾವಾಗಾದರೂ ಗಂಡಸರು ಹೀಗೇ ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

“ ಸಾಮಾ ಹೀಗೇಕೆ ಅನತಿವ್ವ ? ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಧ್ವನಿ ಕರ್ತೋರವಾಗಿತ್ತು. ಮಾತು ಪರೀಕ್ಷಕರದಾಗಿತ್ತು.

“ ಏನು ಗೊತ್ತು ! ”

“ ನನ್ನ ಅಣೆ, ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನು ? ”

“ ಏನೋ ತನ್ನ ಹಾಗೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬರೂ ಅಂತ ತಿಳಿದಿದಾನೆ ಆಯ್ತು. ”

“ ನೀವು ಹಾಗೇನಾದರೂ ನಾರಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಾದರ ಹೇಗೆ ತಿಳಿತಾನು ? ”

“ ಏನ ನಾರತಾರಂ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದ ಹೇಳುವಾಕೆ ನೀ. ” ಸಿಡುಕಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿದವ.

“ ಏನಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೇಕೆ ಬರತೀರಿ ನೀವು ಹಾಗಾದರೆ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಕೆರಳಿ ನುಡಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದ ಸಂಶಯ ತಗೋಬೇಡ ನನ್ನನ್ನೇಲೆ ನೀ. ”

“ ಇಲ್ಲದ್ದ ಹೇಗೆ ? ”

“ ನೀ ಏನು ನೋಡಿರುವಿ ಏನು ? ”

“ ಎಲ್ಲಾನೂ ನೋಡೋದೇ ಇರತದೇನು? ಹೊಲದೊಳಗ ವಸ್ತಿಗಿಸ್ತಿ ಇರತಿದ್ದಿರಿ ! ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೇ ಹೋದಳು.

“ ಹೆಂಗಸರದು ಇದೊಂದ ಸ್ವಭಾವ ! ಹೋವಲ್ಲಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ಅಜೇ ಮಾಡತಿರತಾರೇನು ? ”

“ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಯಾಕ ಮುಂದ ಬರತದ ? ”

“ ಮತ್ತು ಅದನ್ನೂ ಕೇಳತಾಳಲ್ಲ ತಿರತಿರಗಿ. ಯಾತರ ಅಣೆ ಕೊಡ ನ್ನುನಿ ? ”

ಕೆರಳಿ ನುಡಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಧ್ವನಿ ಸುತಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ತಾತಪ್ಪ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಗೌಡ ದಾರೀ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಹೋದ ಮರುದಿನವೇ ಅಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನು ಆತ ಕರಿಯಿಸಿದ. ಮೆಲ್ಲನೆ ವಿತಪ್ತನಗಳನ್ನಾಡುವಂತೆ ಮಾತಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದ.

“ ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಲ್ಲ ಕಾಣತದ ? ”

“ ಇಲ್ಲ. ”

“ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲ ! ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾದ ಗೌಡನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ಏನೋ ವಿಚಾರಿಸಿ ನುಡಿದ,—

“ ಯಾಕೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮಾತನಾಡವಲ್ಲ ? ”

“ ಏನು ಮಾತಾಡೋದರಿ ! ”

“ ಕ್ಷುಚ್ಚುನಗೆ ಬೀರಿದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತನ್ನ ಮಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಗೌಡರೂ ಮಾತೆ ಕೇಳುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಳಿಯನು ಗೌಡರ ವಸೀಲಿ ಹಚ್ಚಿರುವನೋ, ಇವರು ಕಳಿಸಿಕೊಡಲು ಸಹಾಯಕರಾಗುವವರಿದ್ದಾರೆಯೋ, ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತವನಿಗೆ.

“ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಹೇಳತಾನೆ ಕರೆಯೋ ಪೋಲೀಸನ್ನು. ”

ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಹಳಬನಿಗೆ ಗೌಡ ಹೇಳಿದ. ಮೊದಲೇ ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟು ಕರಿಯಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ಪೋಲೀಸ ಕಾನಪ್ಪೇಬಲನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಗೌಡರ ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಆತ ಬೂಟಾಗಾಲುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಲಿನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಇಡುತ್ತ ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಬಂದ. ಗೌಡರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಕೇಳಿದ,—

“ ಇವನೇ ಏನೂ ಆ ಕಳ್ಳ ಸೂ....ಮಗಾ ? ”

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮೈಮೇಲೆ ಕೊಸರಿದ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದ. ಏನು ವೇಳಬೇಕೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯದಾಯಿತವನಿಗೆ. ಗಾಬರಿ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಂದ,—

“ ಏನು ಅದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೇಳಿರಿ ! ”

“ ನಾವೇ ಹೇಳೋಣ ಏನು ಮತ್ತೆ ? ” ಪೋಲೀಸ ಬೆದರಿಸಿದ

“ ನನಗ ಏನೂ ಗೊತ್ತು ಇಲ್ಲರಿ ! ”

“ ನಿನಗ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದೀತು ಮಗನ. ”

ಎಂದವನೇ ಪ್ರೋಲೀಸ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಕಪಾಳಕ್ಕೆ ಎರಡೇಟು ಬಂದ
ಆಮೇಲೆ ಬಿರುಸು ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ:—

“ ಇದ ನೋಡಿದಿ? ಮೊಳ ಉದ್ದ ಮೂಕಿ ಅರ್ಜಿ ಬಂದದ ? ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಗನೆ ಬಾಯಿಬರಲಿಲ್ಲ. ತುಸು
ತಡೆದು ನಡುಗುವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ,—

“ ಏನಂತ ? ”

“ ಏನಂತ ಹೇಳತೇನ ನಿಲ್ಲು ! ” ಕರೋರ ವಸಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಲೀಸ
ಸುಡಿದು, ಹಳಬನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ “ಹೋಗೋ, ಇವನ ಮಗಳನ್ನು ಕರಕೊಂಡ
ಬಾ. ಆಮೇಲೆ ಏನದ ಅಂಬೋದ ತೋರಿಸತೇನೆ ಇವನಿಗೆ. ” ಅಚ್ಚಾಸಿಸಿದ.

ಹಳಬ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ. ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು
ಗೌಡ ಕರೆಯಿಸಿರುವನೆಂದ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಬರತಕ್ಕುದೇ ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ
ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ತಾತ್ಪರ್ಯ ಊಗಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಬೇಕೆಂತಲೇ ಅದನ್ನು ನಾಧಿಸಿಯೇ
ಈ ಪ್ರಸಂಗ ನುನೊಡ್ಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಜಾರುವ ಯುಕ್ತಿ ಏನು ? ಎಂದು
ನಿಚಾರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಆ ವಿಚಾರದ ಭರದಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು
ಬರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಅದಳು,—

“ ತಿಂಗಳ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹೊರಗ ಕುಳಿತ ಸೋಗ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸತಿದ್ದ
ಯಲ್ಲ ? ಈಗ ಗೌಡನ ಮುಂದ ಏನ ಹೇಳುವಿ ಹೇಳು. ”

ಸುಂದರಿಯೂ ನಿಷ್ಕುರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇನ್ನು ಹೆದರಿದರೆ ಸಾಗದೆಂಬುದು
ಅವಳಿಗೂ ಗೊತ್ತು. ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಬಿಡಬೇಕು ನನಗೇನೂ
ದಿದ್ದು ಆಗಲಿ, ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಅಂತಲೇ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ವಾದಿಸಿದಳು,—

“ ಏನ ಹೇಳೋದ ಹೇಳತೇನಲ್ಲ ! ”

“ ನೀಯಿಲ್ಲ ಹೇಳಿ. ಅದರ ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯುವಿಲ್ಲ. ”

ಇವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಆಗ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳಬನ ತಗಾಡೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ದ್ದಿತು. ಗಂಗವ್ವ ಮೊದಲು ಹಳಬನಿಗೆ ಒಂದು ಕಷ್ಟು ಚವ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು.
ಆಮೇಲೆ ಸುಂದರಿ ಊರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಗೌಡರಿಗೆ ಹೇಳಲು ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿ

ಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ನಾತು ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿಂಟು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಲೂ ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಲಂಚದಲ್ಲಿ ಗೌಡನ ಕಡೆಯಿಂದ ಪಾಲು ಸಿಗುವ ಭರವಸೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಗಂಗವನ ಯಾವ್ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ನಿರುಪಾಯಳಾಗಿ ಗಂಗವನ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಗಳಿಗೆ ಕಳ್ಳದನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಈ ರಬಕವಿಯ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾ. ಈ ತೆಳ್ಳಗಿನ ಗಜಾನನ ಮಿಲ್ಲಿನ ಪತ್ತಲ ಕಳೆದಿಡು. ನಿನಗ ಮೂರೆಂಟ ದಿನಾ ಅಯ್ಯು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ, ಈ ತಿಳವ ಸೀರಿ ಉಡಬೇಡ, ಹೊರಗ ಪಿರಿಪಿರಿ ತಿರಗಬೇಡ ಅಂತ. ಮತ್ತ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ತಂದೇಬಿಟ್ಟಿ. ಕಡದಿದೇನ ಅಂದ ಮೇಲೆ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಾ ? ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗಂಗವನ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಏನೋ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ವಟವಟಿಸಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಕಳಬನಿಗೆ ಅಂದಳು,—

“ ನಡೆ, ನಾನೇ ಬರತೇನ ಗೌಡನ ತನಕ. ಹೇಳಿಬರತೇನ.”

“ ನಿನ್ನ ಒಯ್ದ ನಾನೇನ ಮಾಡಲಿ ? ”

“ ಏನ ಹೇಳೋದು ಹೇಳಿ ಬರತೇನಲ್ಲ.”

“ ಹೇಳಿ ಬಾ ಹೋಗು.” ಎಂದ ಹಳಬ.

“ ಅಂದರೆ ? ”

“ ನಾನಿಲ್ಲೇ ಇರತೇನಿ.”

“ ಅದೇಕೆ ? ”

“ ಸುಂದರವನ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಬಾ ಅಂದಾನ ಗೌಡ. ಬೇಡಂತ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತೇನಿ. ನನ್ನದೇನು? ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲೇ ಕೂಡತೇನಿ.”

“ ಗೌಡ ನಮ್ಮ ಬಾಗಿಲಾ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಗೀಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಾನ ಏನು ? ” ಕೆರಳಿ ನುಡಿದಳು ಗಂಗವನ.

“ ನಾನೇತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯಲಿ ? ”

“ ಮತ್ತೇನಿದು ? ”

“ ಸುಂದರವ್ವನ ಕಳಸರಿ, ನಾ ನಡೆದೆ ”

ಹೀಗೆ ಮಾತುಗಳು ರಭಸದಿಂದ ಸಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದ. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಹಳಬನಿಗೆ ಅದೇಕೋ ಸಂತಸವಾಯಿತು ! ನಗು ಮುಖದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ.

೧೨

ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಪತಿಯ ದಾರಿ ಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸುಳುವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬರುವನೆಂದು ಹೊರಗೆ ಹೋದವ ಎರಡು ದಿನಗಳಾದರೂ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಬಾರದೆಂದರೆ ಎಂಥ ವಿಚಿತ್ರವಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೇಳಿಯಾದರೂ ಕಳಸಬಾರದೆ? ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ದಾರೀ ಕಾಯ್ದು ಕಾಯ್ದು ಬೇಸತ್ತಳು. ಪತಿಯು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ವಿಲಂಬವಾದಂತೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಂತೆಯ ವ್ಯಾಪಿಸತೊಡಗಿತು. ಅದನ್ನು ತಡೆದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಎರಡು ಸಲ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿಬಂದಳು. ಗಂಗವ್ವನೂ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಅದೇಕೋ ಮಿದುವು ಆಗಿದ್ದ. ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು

“ ಯಾಕು ಕಾಕಾ ಮೆತ್ತಗ ಆಗಿರುವಿ ? ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಯಾಕೋ, ಎರಡ ದಿನಸ ಆಯ್ತು, ಮೈಯೊಳಗ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲಬೇ. ”

“ನಮ್ಮವರೂ, ಎರಡ ದಿನಾ ಆಯ್ತು, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ? ”

“ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸುದ್ದಿ ನಮಗ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗಂಡನದು ನಾವೇನೆ ಹೇಳೋಣವ್ವ ” ಎಂದು ಬೇಸರದಿಂದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನುಡಿದ.

ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಆದರೂ ಬರುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಗಂಗವ್ವ ಅಬಚಿ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ? ”

“ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದಾಳ ಏನೋವ್ವ. ನನಗೇನ ಹೇಳಿ ಹೋಗತಾಳ ಆಕೆ? ” ಎಂದು ಇನ್ನೂ ಬಿಗುವಿನಿಂದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನುಡಿದ.

ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ತನ್ನೊಡನೆ ಬೇಸರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾ ವತಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಹೃದಯ ಏನೇನನ್ನೋ ಕಲ್ಪಿಸತೊಡಗಿತು ತಾತಪ್ಪ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಊಹಿಸಿದ ಕಾರಣ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರಬೇಕೆ? ಹಾಗೇನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನನ್ನ ಕೂಡ ಬಿಗುವಿನಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಆದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಇವರು ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾಯಿತು ?

ತಾತಪ್ಪ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಬಾಳವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕೆ ?

ನನಗೆ ಹೇಳದೆ ಹೋಗುವುದು ! ಹೀಗೆ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಹೂರಡುವುದು !

ಇದೆಂದೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ?

ಆದೂ ಒಂದು ದಿವಸವನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿ ಇದೇ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಳು. ಮಕ್ಕಳ ಊಟ ತಿನಿಸುಗಳ ಕಡೆಗೂ ಅವಳ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪನಾದರೂ ಊರಿಂದ ಬರಬಹುದೆಂದು ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ದಾರಿ ಕಾಯ್ದಳು. ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ತುಂಬು ವಿಪ್ಸಲಕಾದಳು. ಸಂಜೆಯ ಊಟವನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾದಳು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಕೀಡಿಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಬೆಳತನಕ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಚದಪಡಿಸಿದಳು. ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ದಿನಗಳೂ ನೆನಪಾದವವಳಿಗೆ. ಹೊಲ ಹೋಗಲಿ, ಮನೆ ಹೋಗಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅನ್ನವಿರಲಿ ಇರದಿರಲಿ, ಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಲಕಳೆದಿದ್ದಳವಳು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಾಲು ಜಾರುವ ದೆಂಬ ಸಂಶಯ ಬಂದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿತ್ತು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖದ ಪರಿವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂತಲೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಐದು ವರ್ಷ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಮಗುವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಳಾಕೆ ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ !

ಒಂದೋ, ಎರಡೋ, ಇಡೀ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಪದ್ಮಾ ವತಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಬೇತಾಳನಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳುವಳು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕೂಡುವಳು. ಕಡ್ಡಿ ಕೆರೆದು ದೀಪ ಹಚ್ಚುವಳು. ಕಂಟ್ರೋಲ ದಿನವಾದುದರಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಇಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ದೀಪ ವಾಂಕಾಗುವುದು. ಮನೆ ತುಂಬ ಕಾಡಿಗೆ ಪಸರಿಸುವುದು. ಸೀಸೆಯ ತಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆಯಿರಬಹುದು. ಎದ್ದು ಚಿಮಣಿಯಲ್ಲ ಹಾಕಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಂದ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವಳು. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳಿವರು! ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಏನು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು! ಒಂದು ಗುಂಜ ಬಂಗಾರ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನೆಟ್ಟಗೆ ಒಂದಿನ ಉಣಲಿಲ್ಲ, ಉಡಲಿಲ್ಲ, ತೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎಂದು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಸಲು ಹೋಗುವಳು

“ ಅಪ್ಪಾ! ಅಪ್ಪಾ ಬಂದಾ? ”

ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುವುದು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಎದೆಗೆ ಬರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗುವುದು ನನಗಾಗಿ ಬರದಿದ್ದರೂ ಈ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖದ ಕಡೆಗಾದರೂ ನೋಡಿ ಮನೆಗೆ ಬರಬಾರದೆ? ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಅಪ್ಪಾ! ನನಗೆ ಅಪ್ಪ ಬಡಿತಾಳ ನೋಡು! ”

ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಗು ದೂರು ಹೇಳುವುದು. ಈ ಸಂಗತಿ ಎಚ್ಚರಿಸುವಾಗ ಸತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ನಗುತ್ತ ಮಗನಮೇಲೆ ಹುಸಿಮುನಿಸು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಆದರೆ ಈಗ ಆ ಸ್ಥಿತಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕನವರಿಸುವುದು. ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿನ್ನಲು ಬೇಡಿ ಹಟಮಾಡಿದಾಗ ಕೆರಳಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದಳವಳು. ಆಗ ಅಳುತ್ತ ಮಗನು ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ.

“ ಅಪ್ಪಾ ಬರಲಿ, ನಾನೂ ಹೇಳಿ ನಿನಗೆ ಬಡಿಸುವೆ. ”

ಆಮಾತು ನೆನಪಾಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಗಂಟಲ ಸಿರಗಳು ಬಿಗಿದು ಬಂದುವು.

“ ಬಾಳಾ! ನಿನ್ನ ಮೈಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಾ ಐದ ಬೆರಳು ಹಚ್ಚುವದಿಲ್ಲ! ”

ಎಂದು ಗದ್ದದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದು ಕೂಸನ್ನು ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದಳು. ಕೂಸು ಚೀರಿ ಅಳಹತ್ತಿತು. ದೀಪ ಆರಿತು. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆ

ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಕೂಸನ್ನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿರುವ ಬದಲು ತಾನೂ ಅದರ ಜೊತೆ ಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಳು. ನೆರೆಯವರು ಎಚ್ಚರಾಗಿ ಬಂದು ಹೀಗೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಹೇಳುವುದು, ಎಂದುಕೊಂಡು ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದಳು.

ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಪದ್ಮಾವತಿ ತಂಬಿಗೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಪ್ಪಗಿನ ಮುಖ ದಿಂದ ಊರ ಹೊರಗೆ ನಡೆದಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚುಗತ್ತಲಿತ್ತು. ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಕೇಳಿಸಿತು.

“ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದಂಥ ಹೆಂಡತಿ ಇರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇವನಿಗೇಕೆ ಬೇಕವ್ವ ಇಂಥಾ ಕಾರಭಾರ? ”

“ ಅವನೇನ ಮಾಡತಾನೆ ಹುಚ್ಚಿ? ದೈವ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚದತ. ”

“ ದೈವೇನ ಮಾಡತದ? ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅನ್ನ ತಿನ್ನದಿಲ್ಲ? ಶಿಗಣ ಬುಟ್ಟಿ ತುಂಬಿ ಮುಂದ ಇಟ್ಟಿರ ತಿನ್ನತಾನು? ಮದುವೆ ಆಗಿ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷ ದೊಳಗ ಮೂರು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಕಳಕೊಂಡ ಹಾಳ ಆಗಿ ಹೋದ. ”

“ ಅತ್ತೆ ಕಣ್ಣ ಮರಿ ಮಣ್ಣ ಮರಿ ಆಗಿ ಹೋದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಇನ್ನೂ ! ಹುಡುಗರಿಗೆ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಅದರೂ ಅಡವಿ ಉಳಿತದ. ”

ಅದೂ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಹೋದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಗಂಡ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿ ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಳು. ದನಿಯ ಗುರುತೂ ಈಗಾಗಲೇ ಹತ್ತಿ ದಂತಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಳು. ಅವಳ ಕೂಡ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯೊಳಗಿನ ಹಣದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಗಳ ವಾಗಿದ್ದಿತು, ಹೆಂಗಸರು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ. ಆದರೂ ಈಗ ಪತಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಎಂಥ ವೈರಿಯು ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕೈಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಕೇಳಲು ಸಿದ್ಧ ಳಿದ್ದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವಳ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಚಟಚಟ ನಡೆದಳು. ಇವಳು ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿರು ವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರೂ ಮಾತಿನ ವಿಷಯ ಬದಲಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗನೆ ನಡೆದು ಮನೆ ಸೇರಿದರು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಂಬಿಗೆ ಯೊಳಗಿನ ನೀರು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುರಿದು ಮನೆಗೆ ಹೊರಳಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಜಗತ್ತೇ ಶೂನ್ಯವಾದಂತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಕ್ಕಳು ಏಳುವವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಕೂಡಲೇ ಹೋಗಿ ಕೇಳಬರಲೇ? ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎನಿಸುವುದು. ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಮಾತಾಡುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಏನೋ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನಿತವಾಗುವುದು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಳು. ಕೊನೆಗೆ ಬಹಳ ವಿಚಾರಿಸಿ ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳನ್ನೇ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡಲು ದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಡಿ ಎಚ್ಚರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಮುಂಜಾನೆಯ ಸಕ್ಕರೆ ನಿದ್ರೆಯ ಸಮಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ. ಏಳಲೊಲ್ಲರವರು.

ಮಕ್ಕಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ನೀರು ಸವರಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಲೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವನ್ನು ಒಗಲಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡೂ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಗನು ಹರುಷದಿಂದ ಕೇಳುವನು,—

“ ಅವರು ಯಾರೂ ಅವ್ವಾ ? ”

ಕುದುರೆಯ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ರೇಲಿಗೆ ಹೊರಟ ನವದಂಪತಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿತು ಮಗು. ಅವರ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ, ಥಾಟು ಮಾಟುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹುಡುಗನಲ್ಲ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳರಬೇಕು

“ ಇರಲಿ ಲಗೂನ ಹೆಜ್ಜೆ ಎತ್ತಪ್ಪ ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನೊಡನೆ ನಡೆಯುವಳು.

“ ನಾವೂ ಅಪ್ಪಾ ಕೂಡಿ ಹಾಗೇ ಬಾಂಗೆಯೊಳಗ ಕೂತ ಹೋಗೋಣ ಅವ್ವಾ ? ”

ಮಗು ಉಲ್ಲಸಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವುದು. ಪಾಪ ! ತಾಯಿಯ ಮನದ ದುಗುಡ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಕಂದನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು ?

ಇದೀಗ ಚಂದ್ರವ್ವ ಮನೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಸೊಸೆ ಕಡೆ ಗಾದುದರಿಂದ ಪಾತ್ರೆ ತಿಕ್ಕುವದನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಕೆಲ

ಸವೂ ಅವಳ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು. ಮಾಸ್ತರ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬರುವಷ್ಟು ರಲ್ಲ ಅಡಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕು. ಇತ್ತ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕು. ಅವಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು.

“ ಬಾ ಪದ್ಮಾವತಿ, ಹರಿಯಹೊತ್ತ ಕೆಲಸದ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ಬಂದಿರುವಿ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಅವಳ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಅದು ತೆರವಾಗುವವರೆಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆ ನಿಲ್ಲಿವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಸುಗಳೂ ಅಳಹತ್ತಿದುವು.

“ ಯಾಕ ಪದ್ಮಾವತಿ ? ಏನ ಆಯಿತು ? ”

ಬೆರಗಿನಿಂದ ಶೋಕಪೂರಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲ ಚಂದ್ರಾ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು. ದುಃಖದ ಜೋರು ಇಳಿದಂತೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದೊಂದೆ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಹತ್ತಿದುವು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದಳು.

“ ಅನ್ವಾ ಅಳತಿಯಾಕ ? ” ಹಿರಿಯ ಮಗು ನಡುವೆ ಕೇಳುವುದು.

ಚಿಕ್ಕಮಗು ಕಣ್ಣೀರು ಒರೆಯಿಸಲು ಬರುವುದು. ಚಂದ್ರವ್ವ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೊಟ್ಟು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ ಇವೇನ ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡತಾವ ಏನು ? ” ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಸರದಿಂದ ಕೂಸುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ “ ದೇವರ ಬಡವರ ಬೆನ್ನೇ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಯಾಕ ಹಚ್ಚತಾನೋ ಏನೋ. ”

“ ಇರಲಿ ಅಲ್ಲ. ಅವೇ ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯ. ನಮ್ಮಾಕೆ ನೋಡ ಮೂರೆಂಟ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಕೂಡತಾಳ. ಏನ ಮಾಡೋದ ? ಸುಡೋದ ಏನ ತಗೊಂಡ ಇವಳನ್ನ ! ”

“ ಆದಾವ ತಗೋನಂ. ಬೇಡಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರಿಗೆ ದೇವರ ಕೊಡೋದ ಮರತ ಕೂತಿದಾನ. ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೇ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದ. ”

“ ಮತ್ತ ಈಗ ನಿಂತಂತೆ ಕಾಣತದ ? ” ಚಂದ್ರವ್ವ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಒಂದೂವರೆ ಎರಡ ತಿಂಗಳ ಆಗತ ಬಂತು! ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಆಗತದ ಏನು? ”

“ ಅದೇಕೆ ತಾಯೀ! ಆಗಲಿ ಅಲ್ಲ. ಪಟ ಪಟಾ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ. ದುಡದ ಹಾಕಿಯಾರ ನಾಳೆ. ಬಾಬು ಎಲ್ಲೇಕೆ ತಿರಗತ ಹೋಗವಲ್ಲ. ”

“ ಅವರ ದುಡಿದ ಹಾಕುವವರೆಗೆ ಶಿವಾ ಇದಾನ. ” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳತೇನ. ನನಗಂತೂ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗೀದ ನೋಡವ್ವ. ”

“ ಬಾಬು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು? ” ಚಂದ್ರವ್ವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಬೇಗನೆ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತವಳಿಗೆ.

“ ಅವ್ವಾ, ಆಯಿ ಏನ ಅನ್ನತಾಳು? ”

ಮಗು ಮತ್ತೆ ನಡುವೆ ಕೇಳಿತು. ಆಗ ಚಂದ್ರವ್ವ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆದು,—

“ ಈ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಚೇಲದೊಳಗಿನ ಬಹಿಮುಕಾಯಿ ನಾಲ್ಕು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಕರಕೋ. ” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಹುಡುಗನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ “ ಹೋಗೋ ಕಾಕಿ ತಿನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡತಾಳ ನಿನಗ ” ಎಂದು ಕಳಿಸಹೋದಳು.

“ ಕಾಯಿ ಬೇಡ ನನಗ. ಅಚ್ಚೀಬೇಕು. ” ಮಗುವಿನ ಬೇಡಿಕೆಯಿದು.

“ ಹುಡುಗ ಹಸ್ತದ ಏನೋಬೇ! ಅದಕ್ಕೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾನು. ” ತುಸು ತಡೆದು “ ಇನ್ನೂ ಅಚ್ಚಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಬಾಳಾ, ಹಸಿವು ಆಗಿದಾವ ಹೌದ? ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ಎದ್ದು ಮೇಲಿನ ಡಬ್ಬಿ ಯೊಂದನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ಉಂಡಿಯನ್ನು ಮಗುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲೆ ಕೊಟ್ಟಳು ಅದ ಕ್ಯಾಗಿ ಎರಡೂ ಹುಡುಗರು ಕಚ್ಚಾಡತೊಡಗಿದರು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಆಡಲು ಕಳಿಸಿದಳು. ಅವೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಯನ್ನು ಅರುಹಿದಳು.

“ ನಾನೂ ನಿನ್ನೆ ಯಾರೋ ಅನ್ನುವದನ್ನ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಹುಚ್ಚರ ಮಾತು. ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಇರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾನು ? ಸುಂದರಿಯಾದರೂ ಏನ ಸುದ್ದ ವೋರಿ ! ಆಗಲೇ ಕಾಳ ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ

ದಿವಸೇ ನನಗ ಸಂಶಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಉಸ್ಸು ಉಸ್ಸು ಮಾಡತಿದ್ದವು ನೋಡಲಿಲ್ಲೇನ? ಇದ್ದು ಅದೀತು ಯಾರ ಕೂಡಾರೆ. ತಾವು ಮಾಡೋದ ಮಾಡಿ ಯಾರ ತಲೆಗಾದರೂ ಹರಲಿ ತರುವವರು. ಆ ತಾಯಿ ಮಗಳ ಅಂಥವರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದೇನೋ? ಅಂತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದೊಳಗ ನಾನೇ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು ಆನತಿದ್ದೆ. ಅವನೇ ಊರೊಳಗ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ ಅನ್ನುವಿಯಲ್ಲ. ಹರಿವತ್ತ ಹೀಗೊಂದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದೆ ಅನ್ನುವಿ. ಏನ ಅದ ನೋಡೋಣ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಬರತೇನ. ಮನೆಯೊಳಗ ಈಕೆಯೊಬ್ಬಾಕೆ ಹೊರಗ ಕೂತಿದಾಳ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಮೂರುದಿನ ಆಯ್ತು ಬಿಡುವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಸರು ಉಣ್ಣುವವರು, ನಾವು. ”

“ ಇರೋದೆ ಅಲ್ಲ. ”

ದುಃಖದಿಂದ ನುಡಿದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಎದ್ದಳು.

“ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗತಾನ ಏಳು. ಎದೆ ಬಿಡಬೇಡ ನೀ. ಅವನೂ ಏನು ಸಣ್ಣವನೋ, ಹಂಗಸೋ ? ”

“ ಇಲ್ಲ ಆದರೂ. ”

ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೊರಗೆ ನಡೆದಳು. ಚಂದ್ರವನೂ ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಮರುದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆಂದರೆ ತಾತಪ್ಪ ಊರಿಂದ ಬಂದ. ಈಗಲೇ ಅವನು ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಏಳೆಂಟು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮನೆಯ ಕಡೆಯ ಸುದ್ದಿ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನಂತೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಡಿಗೆಯನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ. ಸಪ್ತಗಿನ ಮುಖದಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೂಸಿಗೆ ಮೊಲೆ ಕುಡಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಬಾಚದ ತಲೆ, ಕುಂಕುಮವಿಲ್ಲದ ಹಣೆ, ಭಣಭಣವೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಾತಪ್ಪ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕೇಳಿದ,—

“ ಬಾಬು ಇಲ್ಲೇನು ಊರೊಳಗೆ ? ”

“ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಹೋದ ಎರಡನೆಯ ದಿನಕ್ಕೇನೇ ಹೋಗಿದಾರಲ್ಲ ! ”

“ ಎಲ್ಲಿ. ಬಾಳವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದಾನ ಕಾಣ್ತಿದ ? ”

“ ಏನೋ ! ಹೋಗುವಾಗ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ದೋತರವನ್ನೂ ಒಯ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬರತೇನಂತ ಹೊರಗೆ ಹೋದವರು ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೇ ಇಲ್ಲ.”

ತಾತಪ್ಪ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಂತಾಯಿತು, ಇನ್ನು ಏನಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಹೊರಬೀಳುವದು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ತರಿಸುವ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳು ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಏನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ತಾತಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಅದು ಸೇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗುವಾಗಲೇ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಡವೆಂದು ‘ ಛಿ ! ’ ಎಂದು ಹೋಗಿದ್ದ. ಇನ್ನೇನು ಹುಡುಕಿ ತುಂದು ಇಬ್ಬರ ಕಿವಿ ಹಿಂಡದೆ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿ, ನಾಲ್ಕುದಿನ ತಡವಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಅವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೂತ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದಳು.

“ ಹುಡುಗ ಯಾವಾಗಾದರೂ ಹೀಗೇ. ಒಂದು ನೆಟ್ಟಗ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ, ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮೋರೆ ಮಾಡಿ ಹೋದನೆಂದರೆ ತಿರುಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಇವನ ಜನ್ಮ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದೋ ಏನೋ ? ”

ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿದ.

“ ನೀವೇ ನೋಡಿರಿ ಏನ ಮಾಡ್ತೀರಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಕೀತೂ ಮಾಡಿರಿ ! ”

ಎಂದು ಮಾವನ ಹತ್ತರ ಪದ್ಮಾವತಿ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಸುಂದರಿಯ ಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಳಾದರೂ ತಾತಪ್ಪ ಸಿಟ್ಟು ಗಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅಂದಳು. ಮಾತು ಅಸಹಾಯ ಸ್ವರದಲ್ಲಿತ್ತು.

“ ನೀವೇ ನನಗ ಹಡೆದ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಇದ್ದಂತೆ ಮಾಮಾ. ನಿಮ್ಮಿಂದ ನನ್ನ ಜನ್ಮ ದಂಡಿಗೆ ಹತ್ತಿದರೆ ಹತ್ತಬೇಕು. ಅವರೇನ ಹೀಗೇ. ”

“ ಬರಲಿ ನಿಲ್ಲ ನೀ. ಒಮ್ಮೆ ನೆಟ್ಟಗ ತಾಕೀತು ಕೊಡತೇನೆ. ನಾನು ತಿರುಗಿ ನಾಲ್ಕು ಊರ ಮಾಡಿಬಂದೆ. ಇವನಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೇನಾಗೇದ ? ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಮೃಗ ಮಳೆ ಬಂತು. ಇನ್ನೂ ಹೊಲಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹಣಕಿಹಾಕಿ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಅಂಥಾ ಕೆಲಸ ಇರಬೇಕು, ಅಂದರೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ”

“ ನೀವೇ ನೋಡಿರಿ ! ”

“ ನಾಳೆ ಕಾಗದ ಒಂದ ಬರಸತೇನು ” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು. “ ಈಗ ಮತ್ತೆ ನನಗಾಗಿ ಅಡಿಗೇ ಮಾಡಬೇಕು ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಇಲ್ಲ; ರೊಟ್ಟಿ ಅವ. ಹಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡತೇನ. ಆಯ್ತು. ” ಎಂದು ಅವಸರ ಮಾಡುತ್ತ “ ನುಧ್ಯಾಕ್ಷ ಎಲ್ಲಿ ಉಂಡಿದೀರೋ ಯಾವಾಗ ಉಂಡೀ ದೀರೋ ಹಸಿದಿದ್ದಾದೀರಿ ? ” ಎಂದು ಪರಾನುರಿಕೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

ತಾತಪ್ಪನೇ ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವಾಗ ತನಗೇನು ಅಷ್ಟು ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಎಂಬುದೇ ಅವಳ ಇಂದಿನ ನಡತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ತುಸು ಹಗುರಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಾವ ಅಳಿಯಂದಿರ ಆಟವೇ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು. ಝಣುಕಕ್ಕೆ ಎಸರಿಟ್ಟಳು. ತಾನೂ ಉಣ್ಣು ಬೇಕೆಂದು ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ನೀರು ತವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ,—

“ ಇನ್ನೂ ನೀನೂ ಉಂಡಿಲ್ಲ ? ”

“ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಉಂಡರಾಯಿತು ಎಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದೆ ” ಎಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ನಾ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಇಂದ ಉಪವಾಸವೇ ಮಲಗತಿದ್ದಿ ನೀ. ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಒಲೆಯೊಳಗಿನ ಉರಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಗಳೆರಡೂ ಹೊಳೆದುದು ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಕಂಡಿತು.

“ ಏನ ಹುಚ್ಚು ಇದ್ದಾದಿಯವ್ವ ಪದ್ಮಾವತಿ ನೀ ? ಹೋದಲ್ಲಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ಏನು ಬಾಬಣ್ಣ ಉಪವಾಸ ಇರತಾನು ? ” ಎಂದು ಕನಿಕರಿಸಿ ಕೇಳಿದ.

ಅಂದು ಸೋದರ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ತಾತಪ್ಪ ಊಟಮಾಡಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟಮಾಡಿದರು. ಹೋಗುವಾಗ ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ,—

“ ಬಾಗಿಲ ಗಟ್ಟಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಮಲಗಿಕೋ. ರಾತ್ರಿ ಕಾಲ್ಮಡಿಯ ಲಿಕ್ಕೆ ಎದ್ದರೆ ಮಾಡಿದರೂ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಬೇಡ ಅಲ್ಲೇ ಬಚ್ಚಲ ಮನೆ ಯೊಳಗೇ ಕುಳಿತರಾಯಿತು. ಗಂಡಸರಾರೂ ಮನೆಯೊಳಗಿಲ್ಲ. ಸುಂದರವ್ವನ

ಜೊತೆಗೆ ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಸತಿದ್ದೆನಾದರೂ ಈಗ ಸದ್ಯ ಆಕೀನ್ನ ಕಳಿಸುವ ಹಾಗಲ್ಲಾಗೇದ. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಆಗಲಿ ಉಳಿದವರಾಗಲಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮರು ಬೇರೆ ಇಂಥ ವರು. ಕೆಟ್ಟ ಸೂ....ಮಕ್ಕಳು. ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದ. ಮಾವನ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಮನೆಗೆ ಬಂದಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಊರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೊಂದು ಹೂಲಿ ಎಬ್ಬಿಸಿರುವಳು. ಅವರು ಬರಲಿ. ನಾನೂ ಒಮ್ಮೆ ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವೆ. ತಲೆ ಕೂದಲ ಕಿತ್ತಿ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹೆಸರ ಪದ್ಮಾವತಿ ಎಂದು ಇಡಬೇಡಿರಿ. ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದು ಕೊಂಡು, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಉರುಳಿದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಯೂ ಹತ್ತಿತು

ತಾತಪ್ಪ ಮರುದಿನವೇ ಬಾಳವ್ವನ ಊರಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನದ ಕೊರತೆ ಏನೇನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ತಂದುಕೊಟ್ಟ. ದಿನಾಲು ಎರಡ ಹೊತ್ತು ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಡಿಗಮಾಡಿ ಹಾಕುವಳು. ತಾನೂ ಉಣ್ಣುವಳು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದವು. ತಾತಪ್ಪ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದರಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಗಂಡನ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ತಾತಪ್ಪ ಕೆರಳಬಹುದೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಅವರ ಚಂತೆ ನನಗೊಬ್ಬಳಿಗೇ ಇದೆಯೇ ? ಮಾವನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರನಿರುವ ನಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ತಾಳಿದಳು.

ಗಂಗವ್ವನು ತಾತಪ್ಪ ಊರಿಂದ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಗೌಡನು ಕರೆಯಿ ಸಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಅರುಹಿದ್ದಳು. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನಂತೂ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನುಡಿದಿದ್ದ,—

“ ಇಂಥಾದ್ದ ನನಗ ಜನ್ಮದೊಳಗ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ನೋಡು ತಾತಪ್ಪ ! ”

“ ಪ್ರಾಯದ ಪೋರಿಗಳು! ಎಷ್ಟ ದಿವಸ ಹಾಗೇ ಇದ್ದಾವು? ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪಿ ಕಾಲ ಜಾರೇದ ಆಯ್ತು ! ಅದೇ ಕಾಯ್ತು ಮೈಯೊಳಗ ನಿಂತದ. ” ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದ.

“ ಕಾಗೆ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಟೊಂಗೆ ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡೇದ ಆಯ್ತು !
ಎನಿಲ್ಲ, ನಮದೇ ದಣಿಸುವ ವೇಳೆ...” ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ನುಡಿದಳು.

“ ಮುದಿಕೆ ಆದಿಯಲ್ಲ. ನಿನಗ ತಿಳಿಯಬಾರದು ? ” ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಹೆಂಡ
ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಹಾಯ್ದು.

“ ಇರಲಿ. ತಪ್ಪು ಆದದ್ದಕ್ಕೆ ಏನ ಮಾಡೋದ ಈಗ ? ” ಸಮಾಧಾನ
ತಾತಪ್ಪನದು.

“ ಗೌಡನ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಬಡದೇವಲ್ಲ ನೂರೆರಡನೂರ ರೂಪಾಯಿ ! ”

“ ಆದ ಆಯ್ತು ! ಮುಂದ ಏನ ಮಾಡೋದಂತ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿ
ಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೇದ. ಅದೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುನು, ಇವನು ಮನೆಯೊಳಗ ಬಂದ ತಿರಗ
ಮುರಗಿ ವಟವಟ ಹಚ್ಚತಾನ. ” ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಅಂದಳು.

ಸುಂದರಿಯ ಗರ್ಭದ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆಂಬುವ ಚಿಂತೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾತಪ್ಪ ಈಗ ನಾಲ್ಕಿಂಟು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದ. ಆದಷ್ಟು
ಬೇಗನೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಯ್ದು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ
ಹೋದರೆ ಸುರಕ್ಷಿತ-ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹಿತಕರ ಈ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ವೇಳ
ೆಯೆಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತಾವುದರ ಕಡೆಗೂ ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ನಾಲ್ಕುಜನರಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಜನ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡಿ ಪಿಸಿ
ಪಿಸಿ ನಗುವರು, ಸುಜುಗುಜು ಮಾತಾಡುವರು. ಅದರಿಂದ ಆತ ಯಾರ
ಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ಕೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಂಥ ತಿಳಿಯದ ಮನುಷ್ಯನಿದ್ದ
ರೇನಾಯಿತು ? ಹೊಸದೇನಾದರೂ ಆಘಾತವಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅಪಮಾನ
ವಾದಂತಾಗುವದು. ಹಳೆಯದ್ದೇನು ಮೈಯ್ಯುಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಅದು
ಜನರಿಗೂ ಹೊಸದೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪ ಅವರ ಮನೆಯ ಕಾರಭಾರ
ಯಾದುದನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಜನ ಬಲ್ಲುದು. ಆದರೆ ಸುಂದರಿಯ
ಪ್ರಸಂಗ ಈಗ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೋಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ
ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ
ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವ ತಾತಪ್ಪರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಚಾರ ಮಥನ
ನಡೆಯುವುದು. ಸುಂದರಿಯಂತೂ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಗಲು ಪಡ
ಸಾಲಿಗೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

ಒಂದುದಿನ ತಾತಪ್ಪ ಮಂಜಾನೆ ಊಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಗೆಯ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ. ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ದೊರಕಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಂಡರೆ ಮಾತಾಡಿಸುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾತಪ್ಪನೇ ಮಾತಾಡಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ತಾನಾಗಿಯೇ ಎಂದೂ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಆದೇಕೋ ಕಲ್ಲಪ್ಪನೇ ಮಾತಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದ,—

“ ಊಟ ಆಯ್ತೇನು ? ”

“ ಹೂಂ! ಆಯ್ತಲ್ಲ. ”

ಏನೋ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ತಾತಪ್ಪ ಇಷ್ಟೇಹೇಳಿ ಮುನ್ನಡೆದ.

“ ಆಗ ಯಾಕ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಅಂದಿ. ಬಾಬು ನನ್ನ ಕೂರಳಿಗೆ ಉರಲು ಬಂದದ ಅಂತ ಎರಡದಿನಾ ಬಂದ ಕೂತ ಮೇಲೆ ಹನ್ನೆರಡ ನೂರು ರೂವಾಯಿ ರೋಖ ಕೊಟ್ಟು ಹೊಲಾ ಖರೀದಿ ತಗೊಂಡಿದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಮಾವನನ್ನ ಕೇಳು, ಈ ವ್ಯವಹಾರ ನನಗೆ ಬೇಡ ಅಂತೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ಹುಡುಗ. ” ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಇತ್ತು, ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಇತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ನಾಳೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಗಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಡ್ಡಿ ಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ತನ್ನ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟ.

ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಸುತ್ತಲಿನ ಮನೆ ಗಿಡ ಮರಗಳೆಲ್ಲ ಗರಗರನೆ ತಿರುಗಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ತಲೆ ದಿಮ್ಮೆಂದಿತು. ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಆಕಾಶದವರೆಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲೇರಿದಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಿತು. ಆದರೂ ಕೇಳಿದ,—

“ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಏನ ಬಂದಿತ್ತವನಿಗೆ ? ”

“ ಏನೋಪ್ಪ! ಅದನ್ನೇನ ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಅವ ! ”

ಎಂದು ತುಂಬ ಬೆರಗನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ತಾತಪ್ಪನ ಎದುರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಹೆಜ್ಜೆ ಎತ್ತಿಡಬೇಕಾದರೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ!

ತಾತಪ್ಪ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕೆಂಗಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ನೋಡಿದ.

ಆಮೇಲೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ಗಂಗವನ ಮನೆಯತ್ತ ನಡೆದ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಗೌಡ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕೂಡಿ ಪೇಚಿನಲ್ಲಿ ತಂದಿರಬೇಕು, ನಾನಿಲ್ಲದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊಲ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಏನಾದರೂ ಗೌಡನ ಅಂಗಡಿಯ ಬಾಕಿ ನೂರಿನ್ನೂರು ಇರಬೇಕು; ಅದೂ ಅವರ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ ನೋಡಿದರೆ. ಆದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆನ್ನುವರಲ್ಲ. ಇದೆಂಥ ಮೋಸತನ!

ಯಾವ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು ಗೌಡ ?
 ನಾನು ಬಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಹೆದರಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಬರದಿರಬೇಕೆ ?
 ಸುಂದರಿಗೂ ಇವನಿಗೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿರಬಹುದೆ ?
 ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಂದ ಹೊಲವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುವುದು ?
 ಬಾಬಣ್ಣನಿಂದ ತಕರಾರು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ದಾರಿ ಇದೆಯೇ ?
 ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ನಡೆದ ತಾತಪ್ಪನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಜಿಯಾಳು ಕಾರ್ಡನ್ನು ಯಾವಾಗಲೋ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ. ಅದರ ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದವಿದೆ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಚಕ್ರ ಸುತ್ತುತ್ತಲಿದೆ. ಹಾಗೇ ಗಂಗವನ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎರಹತ್ತಿದ.

“ ಕಾರ್ಡ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ? ” ಗಂಗವ್ವ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಹಾ ! ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ. ಈಗ ಓದಿಸಿ ತರತೇನ ನಿಲ್ಲು. ”

ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ತಿರುಗಿ ಸಮೀಪದ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಗದ ತೋರಿಸಿದ. ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದ. ಅದು ಬಾಳವ್ವ ಬರೆಯಿಸಿದ ಕಾಗದ. ಅದರ ಸಾರಾಂಶ ಹೀಗಿತ್ತು.

“ ಬಾಬಣ್ಣ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಒಂದೇ ದಿನ ನಿಂತು ಹೋದ. ಯಾಕೋ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗಳಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದನೋ ಏನೋ. ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗುವಾಗ ಹುಡುಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಐದು ರೂಪಾಯಿನ

ನೋಟೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವನು. ಇನ್ನೂ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲವೆ ? ಬಂದಿರದಿದ್ದರೆ ಜರೂರ ಜರೂರ ತಿಳಿಸಿರಿ. ”

ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಅವನ ಊಹೆಯೆಲ್ಲ ತಲೆ ಕೆಳಗಾಯಿತು. ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾದಂತೆನಿಸಿತು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ದಾರಿ ತೋರದಾಯಿತು. ತಾನೊಂದು ಮಾಡುವುದು ಆಗುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಹೀಗಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೆಡ್ಡನಂತಾಗಿತ್ತವನ ಸ್ಥಿತಿ.

“ ಈ ಕಾರ್ಡ್ ಓಯ್ಯಲ್ಲ ”

ಅಂಗಡಿಯವನು ಇವನು ಹಾಗೇ ಹೊರಟುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ. ತಾತಪ್ಪ ಈಗ ಸುದ್ದಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಕಾಗದ ಓದುಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದಿರುವೆನೆಂಬ ಎಚ್ಚರ ಬಂತು. ಅದರೂ ತನ್ನ ಮೈಮರವನ್ನು ತೋರಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಬಗೆದು ಬೇಕಂತಲೇ ಹೇಳಿದ

“ ಆಯ್ತಲ್ಲ. ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೇನ ಅವರ ಕಿಲರ ? ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಇರಲಿ ಬಿಡು. ”

ಅಂಗಡಿಕಾರ ಹೀಗಂದರೂ ತಾತಪ್ಪ ತಿರುಗಿ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋಗಿ ಕಾಗದ ಇಸಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಅಡಿದ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳಿದ. ಆಗ ಆತನು ಗಂಗವ್ವನ ಮುಖವನ್ನೇ ತೀಕ್ಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಇದ್ದ.

ಗಂಗವ್ವ ಏನನ್ನು ಭಾವಿಸಿದಳೋ ಏನೋ, ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ನುಡಿದಳು:

“ ಸುಂದರಿ ಸುತ್ತ ಬಹಳ ಭಿರಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತ, ಪೋಲೀಸ ಮತ್ತ ಗೌಡ ಕೂಡಿ. ಅದರೂ ಆಕೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೆಸರ ತಗೋಳಲ್ಲ. ‘ಹಾದಿಗುಂಟ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದರ, ಹೊಲದೊಳಗ ಎಮ್ಮೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅದೇ ಮಾಡತಾ ರೇನು ? ’ ಎಂದು ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದಳಂತ. ‘ಇದ್ದವನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರ ಹೆಸರ ಯಾಕ ತಗೋ ಅನತೀರಿ ನನಗ?’ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟಳಂತ. ”

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ತಾತಪ್ಪನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಪ್ರಕಾಶ ಬಿತ್ತು. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಲ್ಮಿಂಚು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಹೊಡೆದಂತಾಯಿತು.

“ ಒಂದೇ ದಿನ ನಿಂತ ಬಾಬಣ್ಣ ಊರ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಾನಂತವ್ವು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ತಾತವ್ವ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ದನಿ ಜಗ್ಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಹೇಳ ಬೇಕೆಂದ. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎದೆ ಒಡೆದುಕೊಂಡಾಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಖ ವ್ಲಾನವಾಯಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ಅಕ್ಕನ ಮನೆಗೇನೇ ಹೋಗಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೊಡನೆ ಅವಳ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾದುವು. ಆದರೂ ಅಷ್ಟು ಅಧೀರೆ ಮಾತ್ರ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿ ಇದ್ದಾಳೆ. ಇವರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು? ಬೇಸತ್ತಿದ್ದಾರೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಿರು ಗಾಡಿ ತಾವೇ ಬರುವರು. ನನ್ನ ಕೂಡವಾದಿಸಿ ಬೇರೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ಸುಂದರಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಸೆಟಗೊಂಡು ಹೋಗಿರುವರು. ಈಗ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೇನು ಹೇಳುವರೋ. ಗಡಗಿಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಜನರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಲು ಬರುವುದೋ. ಅವಳು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಕಡೆಗಾಗಿಲ್ಲ ಬೇರೆಯಂತೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಎಂಥದು ನೋಡು! ಮನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರೆ ಇವರಿಗೆ ಬಿಸಿಹತ್ತುವುದು. ಎಂದೇನೇನೋ ಪಾಪ ಪದ್ಮಾವತಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತಾತವ್ವ ನುಂಗಿದಷ್ಟು ನಾಲ್ಕು ತುತ್ತು ತಿಂದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹೇಳಿದ.—ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅದಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ,—

“ ಅವನ ಚಿಂತಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡೋದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಇನ್ನು. ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಹಾದಿ ನಾವು ನೋಡೋದು. ”

“ ನಾವು ಚಿಂತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ದಂಡೆಗೆ ಹತ್ತೋದು? ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಚಿಂತಿ ಆ ದೇವರೇ ಮಾಡಬೇಕು, ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಎಲ್ಲ ಹೊಣೆಯನ್ನು ದೇವರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದಳು.

“ ನಾನು ಕೈಯೊಳಗ ಇರುವತನಕ ಹಿಡಿದ ನೋಡಿದೆ. ಇನ್ನೇನ ಮಾಡಲಿ ನಾ? ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ ಇದ್ದಾನೆನ ಹುಡುಕತ ಹೋಗೋದ ಅದ?”

“ ನಾವು ಮಾಡತೇವ ಅನ್ನೋದ ಸುಳ್ಳು ನೋಡ ಮಾಮಾ.”

“ ನೀ ಅಂದಂತೇನೇ ಆಯ್ತಲ್ಲಬೇ ಈಗ?”

‘ ಬಂಡಿಯೊಳಗ ಕೂತ ಹೊರಟೇವಿ. ನನ್ನ ಗಂಟ ನನ್ನ ಗಂಟ ಅಂತ ಅಕ್ಕಸಬಟ್ಟು ತಲೆ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯೋದ ಹುಚ್ಚು ತನ ಅಲ್ಲಾ? ನನ್ನಾ ಹೊತ್ತಕೊಂಡ ಹೋಗುವ ಗಾಡಿ, ನನ್ನ ಗಂಟನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತದ? ಎಲ್ಲ ಮಾತ ಏನು? ಹೇಗೋ ಪರಮೇಶ್ವರ ಎಳದ ಒಯ್ಯುವ ಅನ್ನೋದು. ಅವನ ಮೇಲೇ ಭಾರಾ ಹಾಕಿ ಸುನ್ನು ಇರೋದು. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಕೆಲಸಾ ನಾವು ಮಾಡತ ಇರೋದ ಆಯ್ತು.”

“ ಏನ ಮನಸಿಗೆ ಸಮಜೂತಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಿ ಹಾಕಿಕೋ. ಸಮಾ ಧಾನದಿಂದ ಇರು. ಅವನೊಬ್ಬ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಂತ.”

“ ಅವರ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರ ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು? ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳ ಹೊತ್ತ ಹಡೆದ ಎರಡ ಮಕ್ಕಳ ಇದ್ದಾವ ನನಗ. ಎರಡು ಕೂರಿಗೆ ದುಡಿದ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡವಿ ಅದ. ಅವರಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತಾರ? ಬಂದಾರಲ್ಲ ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ. ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಇರತದ, ಆಗಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚತದ.”

ಎಂದಳು ಸದ್ಭಾವತಿ. ಮಾತು ಶಾಂತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಇನ್ನು ಈ ಮನೆತನದ ಹೊಣೆಯೆಲ್ಲ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿತ್ತೆಂಬ ಆರಿವು ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇಡುಗಿತ್ತು. ತನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುವವ ದೇವ ರಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಈಗ ಊಟ ಮಾಡು.”

ಎಂದು ತಾತಸ್ವ ಹೊರಟು ನಿಂತವ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತ. ಸೊಸೆಯ ಇಂದಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದೇಕೋ ಅವಳಿಗೆ ಊಟ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿಯೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತವನಿಗೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ತಂಬಾಕು ಸೇದುತ್ತು ಕುಳಿತ. ಸದ್ಭಾವತಿ ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಮಾವ ತನಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನೆಂಬುದು

ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ವಿಲಂಬವಾಗುವದೆಂದು ತುಸು ಗಡಬಡಿಯಿಂದಲೇ ಉಣ್ಣು ತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೂ ಅಂದಳು.

“ ನೀವು ಇಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಉಣ್ಣಲಿಲ್ಲ ಮಾಮಾ. ”

“ ಹೀಗೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಏನು ಕೂಳು ಹೋಗತದೆ ? ”

ಎಂದ ತಾತಪ್ಪ. ಆದರೂ ಸೊಸೆ ತನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಉಣ್ಣುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಾರದಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ,—

“ ಅದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳತದೆ? ತಿನ್ನೋದ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮಾಡೋದು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ನಾವೂ ಏನು ಕೈಕಾಲೊಳಗಿನ ಶಕ್ತಿ ಕಳೆ ಕೊಂಡ ಕೂಡೋದ ಅದೆ? ಊರೂರ ತಿರುಗುವ ಅವನೇನ ಉಪವಾಸ ಇರತಾನ ? ”

ಎಂದು ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿದ. ಆದರೂ ತಾನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು, ಸೊಸೆಯು ಊಟಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವಾಗುವದೆಂದು ಅವನಿಗೆನಿಸಿತು. ಒದಕ್ಕಿಂತಲೇ ಮೆಲ್ಲನೆ ಏಳುತ್ತ ಹೇಳಿದ,—

“ ನಾ ಹೋಗತೇನ ಇನ್ನು ಕತ್ತಲೆ ಆಗ್ತದೆ. ”

“ ಹೋಗಿ. ಕೈಯೊಳಗ ಲಾಟಿನ ಒಯ್ಯತೀರಿ, ಹೆಚ್ಚಿಕೊಡಲಿ ? ”

“ ಏನ ಬೇಡ. ಇದೇತರ ಕತ್ತಲಿ. ಎಂತೆಂಥ ಕತ್ತಲೊಳಗ ಹೋಗಿ ದೇವು ಬಂದಿದೇವು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ ತಾತಪ್ಪ.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದುವು. ಹಿತ್ತಲೊಳಗಿನ ಉರುವಲದ ಸಂಗ್ರಹ ತೀರುತ್ತ ಬಂತು. ಇನ್ನು ಸುವ್ಮನೆ ಕುಳಿತರೆ ಸಾಗದೆಂದು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೋಲಿ ಕಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿತಂದು ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕತೊಡಗಿದಳು. ಮನೆಗೆ ಹತ್ತುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನಂತೂ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಅವಳು ಹೇಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ತಾತಪ್ಪ ತಂದಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ತವರುಮನೆ ಎಂಥದು, ಸಣ್ಣಂದಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದಿರಬೇಕೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವನಿಗಿತ್ತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಇರುವಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಎಂಥ ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲ ತನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವಳೆಂದು ಎನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಗಂಡ ನಾಡ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿರುವ, ಇವಳಿಗೆ ಅಡವಿ ಅಡವಿ ತಿರುಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿದೆ, ಎಂದು ಜನ ಸಹಜ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಾತಪ್ಪನು

ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಂದೇ ದಿನ ಉರುವಲಕ್ಕೆ ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಬಂಡಿಯಿಂದ ಉರುವಲು ತರಿಸಿ ಒಗೆಯಿಸಿದ. ಆದ ರಂತೆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕಾಳು ಕಡಿಗಳೂ ತೀರುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಂಡು ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಈ ರೀತಿ ಎರಡೂ ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಅವನಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೆನಿಸ ತೊಡಗಿತು. ಇದಕ್ಕೇನು ಉಪಾಯ ಯೋಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಎಣಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆತ ಹಗಲಿರುಳು ಇದ್ದ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಅಣ್ಣ ಎಕಸಂಬಿಯಿಂದ ಬಂದ. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೋದ ಸುದ್ದಿ ಅವನಿಗೂ ಹತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಂಗಿಯ ಮನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡ ಆದರೆ ಅವಳನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮಕ್ಕಳು ಅವಳೂ ಬಂದರೆ ತಮಗೂ ಇಂಥ ತುಟ್ಟಿಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಗೆದ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಹೇಳಿ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದೆಂದ. ಹೊಲದ ಕಡೆಗೂ ಒಂದು ದಿನ ಹೋಗಿ ಬಂದ. ಉಳಿದ ಒಂದು ಕೂರಿಗಿಯನ್ನು ತಾತಪ್ಪ ಹಸನು ಮಾಡಿಸಿ ಬಿತ್ತಿಸಿದ್ದ. ಅದರ ಚಿಂತೆಯಿರ ಲಿಲ್ಲ. ತಂಗಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊನೆಗೆ ಅಂದ,—

“ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಬಂದ ಹೋಗತಿದ್ದಿ ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ತಾತಪ್ಪನ ಅಡಿಗೆಯ ತಾಪತ್ರಯ ಆಗ್ತದೆ. ”

ಈಗ ಇವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದರೆ ಗಂಡ ತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ ಅಲ್ಲೇ ತಳ ಊರಬಹುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಅವನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿತ್ತು.

“ ಎಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವಿರಂದೇ ನನಗ ತವರಮನೆ ಸಂಬಂಧ ಕಡದದ. ಈಗ ಯಾತಕ್ಕ ಬರಲಿ ? ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು. ಅಣ್ಣ ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕರೆದಿದ್ದ ರೂ ಅವಳು ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಹತ್ತೆಂಟು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬೇಡಬೇಡವೆಂದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ. ಏನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೊರತೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನಾತ.

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಅಣ್ಣ ಬಂದು ಹೋದ. ಅವನೂ ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆ ದೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಏನಾದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂತೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ತಂದು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ. ಇಗೇನು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಆಗಿದೆ. ಹುಡುಗರು ಮೇಯಿಸಿ ತರುವರು. ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಹಾಲನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದರೂ ಉಳಿದ ಹಾಲಿನ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚವೆಲ್ಲ ಸಾಗುವ ದೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮಾಡುವಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಬಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಅವಳ ಮನೆಯ ಖರ್ಚಿಗೊಂದು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ತಾತಪ್ಪ ಅವಳನ್ನು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ತನ್ನ ಹೆರಿಗೆಗೆ ಬೇಕೆಂದು ಕುರುಳುಗಳನ್ನೂ ಸಿಲ್ಲಕು ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಳು. ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕಾಣುವಳು. ತಿನ್ನಣ್ಣಲು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿ ಹಾಕುವಳು. ತಾಸು ತಿನ್ನದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲ. ದಿನಾಲು ನುಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹಾಲು ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕುವಳು. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮಾರಿದ ರೊಕ್ಕವನ್ನೂ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಡಳು. ತಾತಪ್ಪ ಅವುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ ಹೇಳಿದ,—

“ ನನಗೇನ ನೀ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮನೆ ಸಾಗಿದರೆ ಸಾಕು ” ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಮುಂದೆ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಕೆಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ ಇಟ್ಟಳು. ಹೀಗೆ ಅವಳ ಸಂಸಾರ ರಥ ಸಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಗಂಗವ್ವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಸೋದರ ಸೊಸೆಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಕೊಂಡು ಕೊಟ್ಟುದು ಅವಳಿಗೆ ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸರತಿಗೊಮ್ಮೆ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಹಂಗಿಸತೊಡಗಿದಳು.

“ ಹೈನ ಇಲ್ಲದ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದೆವು. ಆಗ ಎಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲ ಆಯ್ತು ನಮಗ. ”

“ ಯಾರ ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಕಳ್ಳಬಳ್ಳಿ ನೋಡುವವರು. ”

“ ಈಗ ಹಾಲ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಚಲೋ ಎಮ್ಮೆ ತಂದ ಕೊಟ್ಟ ನೋಡು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ. ಸುಂದರಿ ಮೈಯೊಳಗ ಸಿಪ್ಪಿ ರಕ್ತ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಚಿಂತಿ ಏನ ಅದ ಏನು ಅವರಿಗೆ ? ”

ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ತಾತಸ್ವ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಂದೆಯೂ ಆತ ಹೇಳುತ್ತಿ ರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಸಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರರು ಊರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೂಡಿ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಹುಡುಗರ ಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಮೇಳವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಪಂಚಮಿಗೆ ಆರು ವರ್ಷ ತುಂಬಿದುವೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಬಣ್ಣನಂತೂ ಓದು ಬರಹ ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಳೂ ಆಗಿ ಹೋದ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಕಲಿತು ಜಾಣರಾಗಲಿ, ಮುಂದೆ ಬರಲಿ, ಎಂದು ಅವಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಬಯಕೆ. ಅದಕ್ಕೊಂದೇ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಹತ್ತರ ಬಂದರು. ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರರೂ ಇದ್ದರು.

ಬಹಳ ದಿನಸಕ್ಕೆ ಆದಪ್ಪ—ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮಗ—ಮಾಸ್ತರರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ಅವರ ಉಸಕಾರ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಾವಿರ, ತಂದೇನಿದೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹಿಂಡಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಮಾಸ್ತರರಿಗೂ ಎರಡು ಕಪ್ಪು ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದಪ್ಪ ಹಾಲನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ಮುಂಚೆ ನುಡಿದ,—

“ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಸಾಲಿಗೆ ಕಳಿಸೆಂದರೆ ಹಾಲು ಕುಡಿದಂತಾಯ್ತು!”

“ ನಿಮ್ಮ ಮನಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಕರಕೊಂಡ ಹೋಗಿರಲ್ಲ ! ”

ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಪ್ಪಿದಳಲ್ಲ ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರರು ತುಂಬ ಸಂತೋಷಬಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಸಂತಸವಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

“ ನಿನಗೇನ ಮನೆಯೊಳಗ ತೊಂದರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ”

“ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ ಇಗೇನ ಮಾಡತಾನೆ ? ”

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರರೇ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಾ ವತಿ ಅಂದಳು,—

“ ಅವನೇ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕತಾನರೇ ಈಗ. ಅವನನ್ನೇ ನಿವೃತ್ತ ಸಾಲಿಗೆ ಕರಕೊಂಡ ಹೋದರೆ ನಾವೇನ ಮಾಡೋಣ? ಸಂಜೆಯ ತನಕ ಎಮ್ಮೆ ತಿರಗಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಬರತಾನಂತೇ ನಾಲ್ಕಿಂಟ ಮಾವು ಹಾಲ ಕೊಡ ತದುವಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಾದರೆ ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ತಂಬಿಗೆ ಒಣಗಿದ್ದೆಂದೇ ತಿಳಿಬೇಕು.”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಎಂಥ ಶಿಕ್ಷಣಪ್ರಿಯ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅವಳಿಗೇನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಬಲ್ಲರು. ಅಂತಲೇ ಜೊತೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಂದರು,

“ ಮೊದಲ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೇ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ ? ”

ಹೌದೆಂದು ಅವರೂ ಹಾಲು ಕುಡಿದಿದ್ದರು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯಬೇಕು? ಮನಸ್ಸೇನೋ ಮಂದಿಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ತನ್ನ ಮಗನೂ ಸಾಲೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಹಾತೊರೆಯುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯ ವೇನು ?

ಮುಂದೆ ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಳವ್ವ ತವರುಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಈಗ ಅವಳು ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸುಖದಿಂದ ಕಳೆದು ಹೋಗಿ ಬೇಕೆಂದೇನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವನು? ಇನ್ನೂ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಬಂದನೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಸಂಗಡ ಹುಡುಗನನ್ನೂ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮೊದಲು ಕೇಳಿದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯ ಸ್ವಾಗತದ ಪಲ್ಲವಿಯೇ ಅದು

“ ಅಯ್ಯಾ, ಹುಡುಗನನ್ನ ಯಾಕ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿಯೇ? ಬಹಳ ದಿನ ಆಗಿತ್ತು, ನನಗ ನೋಡುವ ಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ”

“ ಎಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಬರಲಿ ಅಂತ ತರಲಿಲ್ಲ ತಾಯಿ ! ”

ಎಂದು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೋದ ವಿಸಯ ವನ್ನೂ ಆಗ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಾದಿನಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿದಳು ತಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗಿಯಾದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಎರಡು ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿದಳು.

ಒಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳು ಕಳೆದವು. ದುಃಖದ ಭರತಿ ಇಳಿಯುತ್ತ ಬಂತು. ಭಾವನೆಯ ಆವೇಗ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರ ಕಣ್ಣೀರ ಹಳ್ಳ ಬತ್ತಿತು. ಆಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೇಳಿದಳು,---

“ ನಿನ್ನೆಲ್ಲೆ ಒಂದ ದಿನವ ಇದ್ದರು ? ”

“ ಹರಿಹೊತ್ತು ಬಂದ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೋತರ ಇಲ್ಲ, ಎನಿಲ್ಲ, ಹಾಗೇ ಬಂದಿದ್ದ. ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆಯಿತು ನನಗ. ‘ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿಯೋ ಬಾಬು ? ’ ಅಂತ ಕೇಳಿದೆ. ಏನೋ ಸುತ್ತಾಡಿ ಊರಿಂದ ಬಂದೆ ಅಂತ ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ನಾನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದ ಹೆಚ್ಚುತಾಳ ಅಂದಾನಂತ ಸುಮ್ಮನೆ ಆದೆ. ಅನ್ನು ಶ್ಯಾವಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ಉಣಲಿಲ್ಲ. ”

“ ಆಗ ಊಟದ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತ ಇರಬೇಕವರದು ? ಇಲ್ಲಿ ಅದೇ ದಿನ ಹೊಲ ಖರೀದಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರು. ” ಪದ್ಮಾವತಿ ನಡುವೆ ಅಂದಳು.

ಬಾಳವ್ವ ಮುಂದೆ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದಳು:

“ ನೋಡಿದರೆ ಅಂದ ಹುಚ್ಚುನಂತೆ ಕಾಣತಿದ್ದ ಬಾಬು. ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ, ಮುಖ ಎತ್ತರ, ಸುತ್ತೆಲ್ಲ ಟಕಮಕ ನೋಡತಿದ್ದ. ಉಂಡ ಮಲಗಿದವ ಆ ದಿನ ಹೊತ್ತ ಹೊರಳುವ ತನಕ ಮಲಗೇ ಬಿಟ್ಟು. ದಣೆದ ಬಂದಿದಾನ ಮಲ ಕೊಳ್ಳಲಿ ಬಿಡು, ಅಂತ ಅವರೂ ಅಂದರು. ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಸಂಜೆ, ಇನ್ನೂ ಕೈಮಾರ ಹೊತ್ತು ಇತ್ತು, ದಿಗ್ಗನೆ ಎದ್ದ. ನಾ ಹೋಗ್ತೇನಿ ಅಂತ ನಿಂತ. ಬೇಡ ಅಂದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗನ ಕೈಯೊಳಗ ಐದು ರೂಪಾಯಿಯ ನೋಟೊಂದನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಬೇಡ ಬೇಡ ಅಂದೆ. ಕಣ್ಣೊಳಗ ನೀರ ತಂದ. ಕೊಡಲಿ ಅಂದಕೊಂಡ ಹಿಂದೆ ಸರಿದೆ. ಅಂದ ಹೋದವನ ತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ ನೋಡವ್ವ ! ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾಳವ್ವ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಅಳ ಹತ್ತಿದಳು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮನ ಕತೆಯನ್ನು ಬಂದು ಹೋದವರ ಮುಂದೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ದುಃಖದವಳೆಂದು ತಾನೇ ಮನೆ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡ ಹೋದಂದಿನಿಂದ ನಾದಿನಿ ನೀರನ್ನೇ ಎರೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಹಂಡೆ ತುಂಬ ನೀರನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಬಡಬಡ ಎರೆದಳು. ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಸ್ವತಃ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅವಳ ತಲೆಗೆ ಉಣಿಸಿದಳು. ಮರುದಿನ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ನೀರೆಯಲು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳು ಒಳ್ಳೆ ನೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಎರೆದಳು. ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ನೀರು ಹಾಕಿದರು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಹೆರಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಮಾತುಕತೆಗಳಾದುವು. " ಬಾಳವ್ವ ತಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಂಟು ದಿನ ಬಂದು ನಿಂತು ಮಾಡಿ ಹೋಗುವೆನೆಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಇಲ್ಲೇ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಈ ಹೆರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಅಶುಭ ಸೂಚಕವೆನಿಸಿದ್ದಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೂಸು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ನಾಡ ಮೇಲೆ ಕಳಸಲಿಕ್ಕಂದೇ ಮೂಡಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ಹುಟ್ಟುವ ಕೂಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿತ್ತು.

ಬಾಳವ್ವ ಹೊರಡುವ ದಿನ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಹೋದಳು.

" ಇಂಥ ಇದರೊಳಗ ನನಗೆ ಕುಪ್ಪಸ ಗಿಪ್ಪಸ ಏನೂ ಬೇಡ " ಎಂದಳು ಬಾಳವ್ವ.

" ಇರಲಿ ತಗೋ. ತವರಿಗೆ ಬಂದ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಹೋಗುವಿ ಎನು?"

" ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಬಂದೆ ಅಂತ ನನ್ನ ಯಾರ ಕೇಳತಾರ ತಗೋ. "

" ಯಾರ ಕೇಳದಿದ್ದರ ಏನಾತು ? ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಾರೇ ಅನ್ನತಾವಲ್ಲ! " ಎಂದು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

ನಾದಿನಿಯ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸಬಾರದೆಂದು ಬಾಳವ್ವ ಆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು,

" ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದೆ ಇವನ್ನ ? "

“ ಚಾರ ಚೂರ ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿದುವು ಮಾಡಿದುವು ಇರತಾವಲ್ಲ. ”

“ ಹಾಲಿನ ರತೀಪ ಬೇರೆ ಹಚ್ಚಿರುವಿ ಏನೋ ? ”

“ ಹೌದ, ಒಪ್ಪುತ್ತಿನದು ಎಲ್ಲಾನೂ ಹಾಕತೇನಿ. ”

“ ಹುಡುಗರ ಬಾಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡದ ಎಲ್ಲಾನೂ ಮಾರ ಬೇಡ ತಾಯಿ! ತಿಂದ ಉಂಡ ದೊಡ್ಡವರ ಆಗಲಿ ಮಕ್ಕಳ. ಬಾಬು ಇಲ್ಲಂತ ನಾಲ್ಕು ಷುಂದಿಯೊಳಗ ಮೋರೆ ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡ ತಿರಗಾಡೋದ ಬೇಡ. ”

“ ಅವರಿಗೇನ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಬಾಳವ್ಯಕ್ತ. ಕೇಳಬೇಕಾದರ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನ್ನ. ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಗನ ಸಾಸ್ತಿಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದಳು.

ಬಾಳವ್ಯ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ದಿನ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಒಂದು ಮಾತು ಸಹಜ ಅಂದಳು :

“ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು ಬಾಬು ? ”

“ ಏನೋ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿದಂತೇನೇ ಆಗಿದೆ ನೋಡವ್ವ ! ”

“ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹುಡುಕಿಸಬಾರದೇನು ? ಅದೂ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲಾ ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿ ಅನ್ನತೇನ ನಾ. ”

“ ಎರಡನೆಯವರ ಕೈಯಿಂದ ಹುಡುಕಿಸಲಿಕ್ಕೇನು ? ನಾನೇ ಹನ್ನೆರಡ ಸಂತಿ ತಿರಗತೇನ. ಸಾವಿರ ಜನರ ಮುಂದ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಆದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಪತ್ತೆ ಹತ್ತವಲ್ಲದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕರ ಸಾಕು ಹೋಗಿ ಕರಕೊಂಡ ಬರತೇನ. ಆಮೇಲೆ ನೋಡೋದ ಅದ ಈ ಗೌಡ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಎಂಥವರಿದ್ದಾರ ಅಂಬೂದು. ಬಾಬು ಇಲ್ಲದಕ್ಕ ನಾ ಹರಳ ಹೋದ ಗೆಜ್ಜಿ ಹಾಗೆ ಆಗಿದೇನೆ. ಏನ ಮಾಡೋದ ಅದ. ಶ್ರೀಮಂಥರ ಪಂಡಿತನನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಬಂದೆ. ಅವನ ಜೀವಕ್ಕ ಏನೂ ಆಗಿಲ್ಲ, ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ತಾನೇ ಬರತಾನ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾನ. ” ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ವಿವರಿಸಿದ.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾವನ ವಿಷಯ ಕೈದ್ದ ಆದರ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು. ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಪಂಡಿತನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿ ಬರ ಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು. ತಾತಪ್ಪ ಈ ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಜನ ಏನಂದೀತೋ ಎಂದು ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಅವಳಿಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆ ಹರಿದಂತಾಯಿತು.

ತುಂಬಿದ ಬಸಿರೆಯಾದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು. ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುವಳು. ಹೊಲದಲ್ಲಿಯ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿರಿ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗುವಳು. 'ಬೆಳೆ ಬಂತು, ತಿನ್ನುವವರು ಇಲ್ಲವಾದರಲ್ಲ' ಎಂದು ಮರು ಗುವಳು. ಕಣ್ಣೀರು ತರುವಳು. ಸುತ್ತಲೂ ಜೋಳದ ಪೈರು ಕಾಳು ತುಂಬಿ, ಸೀತನಿ ಮೀರಿ ನಿಂತಿದೆ. ಭೂದೇವಿ ಮುತ್ತಿನ ದಂಡಿ ಮುಡಿದಿರುವಳೇನೋ ಅನ್ನುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ಹಸಿರೆಲೆ ಹಣ್ಣಾಗತೊಡಗಿವೆ ಅವು ಅವಳ ಮೈಗೆ ಬಳಿದ ಅರಸಿಣದಂತೆ ತೋರುವವು. ಈ ಎಲ್ಲ ನೋಟ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಾರಗೊಳಿಸುವವು. ತಾನು ಬಾಬಣ್ಣನಿದ್ದಾಗ — ನೋದಲು ಬಸಿರಿದ್ದಾಗ— ಈ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳ ಸ್ಮೃತಿ ಪಟದಲ್ಲಿ ಸಳಿದು ಮಾಯನಾಗುವವು. ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಾರಲ್ಲ ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವರು? ಜೀವ ದಿಂದ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಸುಖದ ನಂತರ ದುಃಖ. ದುಃಖದ ನಂತರ ಸುಖ ಹೀಗೆ ಬರತಕ್ಕವೇ. ನಮ್ಮಂಥವರದೇನು? ಈ ಭೂಮಿತಾಯಿಗೂ ಈ ಪಾಡು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಈಗ ಬೆಳೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಲು ಕುಲು ನಗುತ್ತಿರುವಳು. ನಾಳೆ ಕೊಯ್ಲಾದ ಮೇಲೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಣಬಣ ಕೂಡುವಳು. ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ಮಳೆಗಾಲ ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ? ಆಗ ಮತ್ತೆ ಹಸುರುಡಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸಂತಸಪಡುವುದು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದಲ್ಲ. — ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

ಅವಳ ಹೆರಿಗೆಯ ದಿನಗಳು ತೀರ ಸಮೀಪಿಸಿದುವು. ತನಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಔಡಲ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಳು. ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಒಡಕು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಕುಬಟೆಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಳು ಅನೇಕ ಚಂದ್ರವ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂಟು ದಿನ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ನಿಂತು ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿ ಹೋಗುವಂತೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಸುಗ್ಗಿಯ ದಿನಗಳು. ಬಾಳವ್ಯನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುವುದು ಬೇಡ. ತಾನು ಕರೆದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಅತ್ತ ಹೊಳೆ ಇತ್ತ ದರಿ ಆಗುವುದು. ಆತ್ತೆಯ

ಮನೆಯ ಸೊಸೆಗೆ ಈ ತೊಡಕನ್ನು ಯಾಕೆ ಹಾಕಬೇಕು ? ಹೋದ ಹೆರಿಗೆ ಯನ್ನು ತಾಯಿ ಬಂದು ನಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಈ ಸಲ ಅವಳು ದೇವರ ಮನೆಯ ಹಾದೀ ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಇನ್ನಾರಿದ್ದಾರೆ ನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆದರಿಕೆ ಇತ್ತು. ತಾತಪ್ಪ ಎಲ್ಲಿ ಗಂಗವ್ವನನ್ನು ಕಳಿಸುವೆನೆನ್ನುವನೋ ಏನೋ ಎಂದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರವ್ವನ ವಿಚಾರ ಅವನ ಮುಂದೆ ಎತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಎಳ್ಳಷ್ಟು ತಾತಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಬಾರದೆಂದು ಅವಳು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನಕುಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನು ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿ ಹೆತ್ತು ಬಾ, ಎಂದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ. ಆದರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಗಂಗವ್ವನನ್ನು ಕರೆಯಲು ಒಲ್ಲಳು. ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಳು.

ತಾತಪ್ಪ ಸೊಸೆಯ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲವನಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ತೂಗಾಟವನ್ನು ಕಂಡು ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದ,---

“ ದಿನಗಳು ತುಂಬಿದವು. ಯಾರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅನ್ನುವಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ? ಗಂಡಸರು ನಾವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯದು. ಹೆರಿಗೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರುಳಿನವರು ಹತ್ತರ ಇರೋದು ಒಳ್ಳೇದು. ಎಕಸಂಬಿಯಿಂದ ಯಾರಾದರೂ ಬರುವಂತೆ ಇದ್ದಾರೇನು ? ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಆಗಲಿ ಮತ್ತು ಯಾರಾದರೆ ಆಗಲಿ ? ”

“ ಆತ್ತಿಂದ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಬರುವವರು. ”

“ ಸುಮ್ಮನು ಬಾಳವ್ವನಿಗೇ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸೋಣ ಏನು ? ”

“ ಅವರಿಗೂ ಸುಗ್ಗಿಯ ದಿವಸ. ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಅನುಮಾನಿಸಿದಳು.

“ ಇದ್ದರೇನಾತು ? ನಾಲ್ಕೆಂಟೆ ದಿನ ಬಂದ ನಿಂತ ಮಾಡಿ ಹೋದಾಳಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಲ್ಲದ ತಗೊಂಡ ಏನು ಮಾಡುವುದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ? ”

“ನಾಲ್ಕು ದಿವಸದ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾತಕ್ಕ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸೋದು? ಇಲ್ಲೇ ಗಂಗೆವೃತ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಇದ್ದಾರೆ, ಯಾರಾದರೂ ಮಾಡಿ ಯಾರಲ್ಲ.” ಬೇಕಂತಲೇ ತಾತಪ್ಪನ ಮೇಲೆಯೇ ನಿರ್ಣಯ ಬಿಟ್ಟು ಬದಿ ಗಾದಳು.

ತಾತಪ್ಪ ತುಸು ಹೊತ್ತು ವಿಚಾರಿಸಿ ನುಡಿದ:—

“ಆಕೆ ಏನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುವಾಕೆ. ಇನ್ನೂ ಚಂದ್ರಾನ್ನ ಬೇಕಾದರೆ ಕರೆ, ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಿಂತ ಮಾಡತೇನಂದರೆ. ಮನಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ ಮಾಡುವ ಹೆಗಸ ಅವಳು. ಸುಗ್ಗಿ ದಿನಾ ಅಂತ ಅನುಮಾನಿಸಿದರ ಅನುಮಾನಿಸಿದಳು. ಬೇಕಾದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಡವಿಯೊಳಗ ದುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದ ಆಳ ಕೊಡೋಣ. ಬರತಾಳೇನ ಕೇಳ ಆಕೆನ್ನ ಇನ್ನೂ.”

“ಬಂದಾಳಲ್ಲ. ಬರದೆ ಏನ ಮಾಡತಾಳೆ?”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಮಾವನ ಇಷ್ಟು ಮಾತಿನ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ತನ್ನ ಹೆರಿಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರವ್ವ ನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಈ ಸಲ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಮೊದಲೇ ಅವಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಅಶಕ್ತವಾಗಿದ್ದಿತು ಹೆರಿಗೆಗೆ ತುಸು ತ್ರಾಸವಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನವೆಲ್ಲ ಕೂಡಬೇಕಾಯಿತು ತಾತಪ್ಪ ಓಡಾಡಿ ಊರೊಳಗಿನ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ತಂದ. ಗಂಗೆವೃತ್ತಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೆಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಬಂದಳು ಚಂದ್ರವ್ವ ಹತ್ತರವೇ ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದಳು. ಇವರಲ್ಲರ ಆರೈಕೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಗುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡಳು.

ನೀರೆರೆಯುವಾಗ ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಹಜ ಅಂದಳು:

“ಖೋಡಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಎಲ್ಲೆಂದ ಹುಟ್ಟಿತೋ ಅಪ್ಪನ ನೆರಳ ಕಾಣದ್ದು.”

“ಏಕೋ ನನ್ನ ಎಡಗಣ್ಣು ಹಾರತದನಂ ಅಬಚೀ.” ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಂದಳು.

“ಬಾಬು ಬಂದಾನ ಏನಬೇ?”

ಈಗ ಗಂಡ ಬರಲಿ, ಬರದಿರಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಹೆತ್ತು ಹಗು ರಾಗಿದ್ದಿತು. ಸುಂದರ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸಗೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಅವಳ ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳುಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಕೂಸು ಚಲುವ ಇದ್ದಿತು

“ ಬೇಕಾದವ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಗಿಳಿ ಮಾವಿನಹಣ್ಣು ಕಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ ಹೋದಂತೆ ಹೋಗತಾನ ನೋಡಬೇ.”

ಗಂಗವ್ವನ ಸೌಂದರ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಿಸಿತು.

“ ದೊಡ್ಡಾಕೆ ಆಗಲಿ ತಾಯಿ! ಇನ್ನೂ ಐದ ದಿನದ ಮಾಂಸದ ಮುದ್ದೆ ಆದ. ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

೧೪

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರದ ಸಂತಸ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ತುಂಬಿಬಂದಿ ದ್ದಿತು. ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವುದು. ಹೊಲದ ಕಾಳುಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು. ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಂಗವ್ವ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದರು. ಮೂರು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮನೆ ಸಂತಸದ ಸುಗ್ಗಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದೇಕೋ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದ. ಒಳಗಿನ ಮನಸ್ಸೊಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಬರಬಹುದೇನೋ ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲಿತ್ತು.

ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಬೇಡಿಕೆ ಯಾರದೂ ಹುಸಿ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಅಂಚೆಯಾಳು ಲಕ್ಕೋಟಿಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ. ಅದು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಹೆಸರಿಗೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಸರಕಾರೀ ಕವರದು. ನೆರೆ ಮನೆಯ ಓದುಬಲ್ಲ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು.

ಅದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಾಗದ. ಮಿಲಟರಿ ಆಫೀಸರಿಂದ ಬಂದಿತ್ತು. ಚನ್ನಾಗಿ ಇರುವ. ಇನ್ನೊಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ರಜೆಯ ಮೇಲೆ ಬರುವನೆಂದು ಬರೆದಿತ್ತು.

ಕಾಗದ ಓದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೂಸಿಗೆ ಮೊಲೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಿ ದ್ದಳು. ಮಗುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸದೆ ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವಳುಟ್ಟ ಸೀರೆಯ ನಿರಿಗೆಯನ್ನು ತೊಯ್ಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಬರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಹಲವರಿಗೆ ಹಲವು ತೆರದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಗಂಡ ಮನೆಗೆ ಬರುವನೆಂದು ಸಂತಸ. ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಏನಿದ್ದ ಹುಳುಕು ಹೊರಬೀಳುವದಲ್ಲ, ಎಂಬ ವಿಚಾರ. ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಇನ್ನು ತನಗೂ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಕೆಡಕುತನ ಬರುವುದೋ

ಎಂಬ ಸಂಶಯ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ತನ್ನ ಗುಟ್ಟು ಹೊರಬೀಳುವದಲ್ಲ, ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ. ಗೌಡನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ತೆರದ ಯೋಚನೆ. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಆಘಾತಗಳು ಉಂಟಾದುವು.

ಹೀಗಿದ್ದೂ ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದನೇನೆಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳುವವರೇ. ಒಮ್ಮೆ ಆತ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟು, ಕಲಕಿದ ವಾತಾವರಣ ಶಾಂತವಾಯಿತೆಂದರೆ ತೀರಿತೆಂದು ಕೆಲವರ ನಿರೀಕ್ಷೆ. ಅವರ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಬಾಬಣ್ಣ ತಾನು ಬರುವಂತೆ ರಜೆ ಸಿಕ್ಕೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು ಬಂದ. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಟಾಂಗಾ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಲೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ಧಾವಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಆದರೆ ಗಂಡನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅವಳಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹೆರಡು ಮುಚ್ಚುವವರೆಗಿನ ಕರೇ ಬೂಟು, ಮೇಲೆ ಉದ್ದವಾದ ಖಾಕೀ ಜೊಣ್ಣು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧತೋಳಿನ ಶರ್ಟು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕ್ರಾಪು. ಬೈತಲ ಅರ್ಧ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಓರೆಯಾಗಿ ಹಾಕಿದ ಮಿಲಟರಿ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ. ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯಖಾತೆಯೊಳಗೆ ಅವನಿಗಿರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕೆಂಪು ಕರೇ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ. ಮೀಸೆ ಮಾಯವಾದ ಮುಖ. ಗಂಡನ ಈ ಸೋಗನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಆತ ಟಾಂಗೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ಟಕಮಕ ನೋಡಹತ್ತಿದುವು. ಅಪ್ಪ ಯಾವಾಗ ಬರುವನೆಂದು ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ ಈ ವೇಷದಲ್ಲಿರುವ ಅವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹೆದರಹತ್ತಿದರು.

ಇದನ್ನು ಕಂಡು ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಅಂದಳು :

“ ಮಳೆ ಹುಡುಗರೆ, ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಾ ಬಂದಾನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ರಲ್ಲೋ. ”

“ ಅವರ ಆ ಅರವಿ, ಬೂಟು ನೋಡಿ ಅಂಜಿದಾರ. ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಅಂಜಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ? ಮಿಲಟರಿಯೊಳಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೇ ಇರೋವಲ್ಲ. ”

“ ಅದರ ಮಕ್ಕಳಿಗೇನ ಗೊತ್ತು ? ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಟಾಂಗಿಯವನು ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಿಟ್ಟ ಬ್ಯಾಗನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಜೇಬಿನೊಳಗಿನ ಸಿಗಾರೇಟ ಪ್ಯಾಕ್ ತೆಗೆದು, ಅದರೊಳಗಿನ ಸಿಗಾರೇಟೊಂದನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಸೇದುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ ಹುಡುಗರು ಬೆರಗಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನೆರೆಮನೆಯ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಬಾಲಕರೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರು.

“ ಒಳಗ ಬ್ರಿ ಅಲಾ ! ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಆದರದಿಂದ ಕರೆದಳು.

“ ಬರತೇನಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗತೇನಂತ ತಿಳಿದಿದಿ ಏನು ? ”

ತುಂಟ ನಗೆಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೇಳಿದ. ಆದರೂ ಅವನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಟರಿಯವನ ಗಡಸು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಏನನ್ನು ವಳೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯೇ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಬರುವಾಗ ಮನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಎಮ್ಮೆ ಇದೆ, ಮಕ್ಕಳು ಉಲ್ಟಾಸದಿಂದ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಾನು ತಂದ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಬೆರಗು ಗೊಳಿಸುವುದು ಅಶಕ್ಯ. ತಿರುಗಿ ತಾನೇ ಬೆರಗುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಇಷ್ಟು ಸಮರ್ಥಳೇ, ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ವಿಚಾರದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ.

“ ನೀವು ಹೋಗೋದು ನಿಲ್ಲೋದರ ಚಿಂತೆ ನಾ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟೋದು ? ”

“ ಇಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾದೆ ಏನು ನೀ ? ”

ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಳಗೆ ಹೋದ. ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಗಲಿದ್ದ ದಂಪತಿಗಳ ನಡುವೆ ಕವಿದ ಸಂಕೋಚದ ಮಂಜು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ತೊಟ್ಟಲಿನೊಳಗಿನ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಂದು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ನಿದ್ದೆ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕೂಸು ಅರ್ಧ ಕಣ್ಣಿರೆದು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿ ಅಳಹತ್ತಿತು.

“ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಜಿ ಅಳತದ ನೋಡು ಕೂಸು.”

ನಗೆಯಾಡಿದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

“ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ವೈರಿಗಳೇ ಅಂಜಿ ಓಡತಾರಂತ, ಇದಂತೂ ಕೂಸು ಆದ ”
ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವದ ಉಸಮೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಾಯಿಂದ
ಹೊರಬಿದ್ದಿತು.

“ ಈಕೆಯೂ ವೈರಿಯಂತೂ ತಿಳಿದಿರೋ ಏನ ಮತ್ತೆ ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬಾಯಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಬಿತ್ತಾ
ದರೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರತೀಕದಂತೆ ಈ ಮಾತು ಇತ್ತು. ಆ ಮಾತು,
ಈ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಹಜವೆನಿಸುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದ,—

“ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಾದವು ಈಕೆಗೆ ? ”

“ ಒಂದೂವರಿ ತಿಂಗಳಾಯಿತಲ್ಲ ! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಏನೋ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ. ತಾನು ಹೋದ ದಿನಕ್ಕೂ ಹುಟ್ಟಿದ
ದಿನಕ್ಕೂ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಿರಬೇಕು ಆತ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯದೆ
ಆಂದಳು:

“ ಏನು ಯೊಚಿಸುತ್ತೀರಿ ? ”

“ ಏನಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಕೂಸನ್ನು ಅವಳ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ
ಎದ್ದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಮಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಗಂಡ
ನಿಗೆ ಜಳಕಕ್ಕೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟಳು. ಸ್ನಾನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಗಳೆಲ್ಲ
ವಿಶೇಷ ಮಾತು ಕತೆಗಳೇನೂ ನಡೆಯದೆ ಸಾಗಿದುವು.

ತಾತಪ್ಪನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ.
ಆದರೆ ಆತ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.
ಎಚ್ಚರಾದೊಡನೆಯೇ ಭೆಟ್ಟಿ ಆಗಿ ಮಾತಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತುಸು
ಹೊತ್ತು ತಡೆದ ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಏಳುವ ಲಕ್ಷಣ-ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸೋದರ
ಮಾವನ ಈ ಭಾವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು:

“ ಮಾಮಾ ಬಂದಾರಂತ ಅವರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸೋ. ”

“ ಬೇಡ ಇರಲಿ. ಬೆಳತನಕ ನಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲ ಕಾಣತದ. ಸಾವಕಾಶ ಏಳಲಿ.
ಸಂಜೆಗೆ ಭೆಟ್ಟಿ ಆಗತದಲ್ಲ ಮತ್ತೆ. ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾತಸ್ವ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಸ್ವತಿಯು ಬರುವನೆಂದು ಆ ಸಲದ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಯ್ದಿದ್ದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯೂ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ತುಸು ಕಡಲೆಯ ಬೇಳೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ, ಬೇಸನದ ಉಂಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು. ಮಗನು ಇವೆಲ್ಲ ಆಗುವವರೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಇಂದು ಅಪ್ಪ ಒಂದಿದಾನೆ, ಎಮ್ಮೆ ಮೇಯಿಸಲು ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಅವನ ಹವಣಿಕೆ. ಆದರೆ ಮಗನ ಮೈಗಳ್ಳತನ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ವಾಡುತ್ತ ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಹುಡುಗ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನೇನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಎದ್ದು ಎಮ್ಮೆ ಬಿಡಲು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ “ ಈಗ ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಡುವೆ. ತಿಂದು ಹಾಗೇ ತುಸು ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತ ತಿರುಗಾಡಿಸಿ ನೀರು ಕುಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಾ. ಕಟ್ಟಿದಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಎಮ್ಮೆ ಸಂಜೆಗೆ ಹಾಲ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಒದೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಮಿಸಿದಳು. ಹುಡುಗ ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಬೇಗ ಬೇಗ ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಒಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆಮೇಲೆ ಎಂದಳು,—

“ ಹೂಂ ! ಏಳಿನ್ನು. ತಿಂದ ಎಮ್ಮೆ ಬಿಡು. ”

ಹುಡುಗ ಮೋರೆ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ರಬ್ಬಿದ. ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಉಂಡಿ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯಿತು.

“ ಏಳಲ್ಲ, ಹೀಗೇಕೆ ಸೋಮಾ ಮಾಡತೀನೋ ? ಸಂಜೆಗೆ ಹಾಲ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನೋಡ ಆಮೇಲೆ. ನಾಳೆ ಮೊಸರ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಏನ ತಿನ್ನುವಿ ? ”

“ ಇಂದ ಒಂದ ದಿವಸ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಏನ ಆಗತದ ? ”

“ ನಿನ್ನದೊಂದ ಮಾತೇ ಆಯ್ತಲ್ಲ. ಎಂಥಾ ಮಕ್ಕಳೋ ಏನೋ ಇವು. ಒಂದೊಂದ ಒಂದೊಂದ ರೀತಿ ಕಾಡತಾವು. ಸಾಕು ಏಳು. ತಿಂದ ಎಮ್ಮೆ ಬಿಡು. ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರಭಸದಿಂದಲೇ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿನ ಏನೋ—ಎಲ್ಲಿಯದೋ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅವನ ಬುದ್ಧಿ ಗ್ರಹಿಸಿತು.

‘ ಅವಳಿಗೆ ಕಾಡುವಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ’ ಇರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಭಾವದ ಬೀಜ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೇಗೋ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಹುಡುಗ ಮಾತ್ರ ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟ. ಆದರೂ ತಾಯಿಯ ಕರುಳು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗಳದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಮಗನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದಳು,—

“ ಹಾಗೇ ಕೆರೆಯವರೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನೀರ ಕುಡಿಸಿಕೊಂಡು ಲಗೂನ ತಿರುವಿಕೊಂಡ ಬಾ ಅದರ ಕಾಲ ಸಡಿಲು ಆದಂತೂ ಆಯಿತು, ನಾವು ನೀರು ಹೊತ್ತು ತಂದ ಹಾಕೋದೂ ತಪ್ಪಿತು. ”

ಹುಡುಗ ತಾಯಿಯ ಸವಲತ್ತಿನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಎಮ್ಮೆಗೆ ಎರಡೇಟು ಬಿಗಿದು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ.

ಪದ್ಮಾವತಿಯು, ಎಮ್ಮೆ ಹೊರಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಕೊಟ್ಟೆಗೆಯೊಳಗಿನ ಕಸವನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದಳು. ದವಣಿಯೊಳಗಿನ ಕಣಕಿಯ ದಂಟುಗಳನ್ನು— ಎಮ್ಮೆ ತಿಂದುಳಿದ ಬೊಡ್ಡೆಗಳನ್ನು—ಸಂಜೆಗೆ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲೆಂದು ಒಯ್ದು ಜಳಕದ ಒಲೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಇನ್ನೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ತೊಟ್ಟೆಲ ಕಡೆಗೆ ಹಣಕಿ ಹಾಕಿ ನೋಡಿದಳು. ಕೂಸು ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುರುಳು ತಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆಡುವ ನಡುವಿನ ಹುಡುಗನಿಗೆ, “ ಕೂಸು ಎದ್ದರೆ ನನಗೆ ಹೇಳು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಸೆಗಣಿಯ ಬುಟ್ಟಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. ಇದೀಗ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತುದರಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿ ಹೊರಳಾಡಿ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳು ಕೆದರಿದ್ದವು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಗಂಜಿಫ್ರಾಕು ತೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಹಣೆಗೆ ಗುಟು ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡುತ್ತ ಬೇಸರದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಈ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಅವ್ಯ

ವಸ್ಥೆಯ ಮಟ್ಟ ಎಂದೂ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮಿಲಿಟರಿಯ ಶಿಸ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೀತು? ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ವಿಚಾರ ಹೊಳೆಯದು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೂಸು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಾಗಿ ಚೀರಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಬೇಸರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಬೇಸರ ದಿಂದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಡೆಗೆ ಹೋದ. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ 'ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೋ, ಕೂಸನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ.' ಎಂದೂ ಬೇಸರದಿಂದ ಅಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ತಂಗಿಯ ಅಳುವ ಸ್ವರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗ ಮೊದಲು ತೊಟ್ಟಿಲ ತೂಗಿ ಆಮೇಲೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಓಡಬೇಕೆಂದು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂತು. ತಂದೆ ಎದ್ದು ಮುಂದುವರಿದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಹಾಗೆಯೇ ಮರಳಿ ಆನಂದದಿಂದ ಹಿತ್ತಲ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿತು. ಎದುರಿಗೇನೇ ಹೊಟ್ಟಿನ ಬುಟ್ಟಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಂದಳು.

“ ಯಾಕೋ ಎದ್ದಳೆನು ಕುಸುಮಿ ? ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಗನಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು. ಮಗ ಆನಂದದಿಂದ ಗೋಣು ಹಾಕಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಅಪ್ಪಾ, ಎದ್ದ ತಗೊಂಡಾನೆ.... ”

ಅವರು ಎದ್ದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತೇನೋ ಎಂದುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಸವಿಯಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

“ ನಿಮ್ಮ ನಿದ್ದೆ ಕೆಡಿಸಿದಳೇನೋ ? ”

“ ಹೂಂ ! ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಮಕ್ಕಳ ಜೋಪಾನ ಮಾಡುವುದು ಗಂಡಸರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು ? ಹೆಂಗಸರಿಗಂದೇ ಅದು ಸಹನವಾಗುವುದು, ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡು ತೊಟ್ಟಿಲ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು.

“ ಬರೇ ನೋಡ್ತ ನಿಂತೀರಿ. ಎತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಏನಾಗತಿತ್ತು ? ”

ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಸುಡುಗಾಡ ಅವು ನಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಒಂದು ಬರಬೇಕಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಬಚ್ಚಲ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ತೋಳುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಗಂಡ ತಿರುಗಿ ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯತ್ತ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೂಸನ್ನು ಮಲಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಮೊಲೆಯೂಡಿಸಿ ತೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತೂಗಿದಳು. ಆದರೂ ಮಗಳು ಮಲಗುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆಡುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಮಣೆ ಹಾಕಿ, ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಉಂಡಿಯೊಂದನ್ನು ಇಟ್ಟು ಗಂಡನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದ. ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಅವನಿಗೆ ಈಗ ಕುಡಿಯಲು ಚಹ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಿಲಟರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಚಹ ಕುಡಿದ ರೂಢಿ ಅವನಿಗೆ. ಇದು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಗೊತ್ತಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾನೆ ಆತ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಚಹ ಕುಡಿದು ಬಂದಿದ್ದ. ನೊದಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಹ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ಇದ್ದ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಉಂಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ:

“ ಚಹ ಮಾಡು. ” ಮಿಲಟರಿಯ ಆರ್ಡರಿನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಇತ್ತು.

“ ಸಕ್ಕರೆ ತೀರಿತಲ್ಲ! ” ಎಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ.

“ ಸಕ್ಕರೆ ಎಲ್ಲಾ ತೀರಿಸಿ, ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಲೆಕ್ಕೆ ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ದರು ನಿನಗೆ? ” ತುಸು ತಡೆದು “ ನಾ ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಹೊಡಿ ಯುವಿ ಕಾಣತದ ” ಎಂದ.

“ ತಿಂದವರನ್ನ ದೇವರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಅಲ್ಲ. ” ಎಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮರುಕದಿಂದ.

ಅವಳು ಪತಿಯು, ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೋದುದೇಕೆ? ಹೊಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಅಂಥದೇನು ಬಂದಿತ್ತು? ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ತನಗೆ ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿದ ಮಾತುಗಳು, ಇವನು ತನಗೆ ಹೇಳದೆ ಹೋದ ರೀತಿ ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಏನು? ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ಪತಿಯಿಂದ

ನಿವರವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಗಂಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು, ಇಬ್ಬರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ತಿಂದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ಅಗಲಿರುವುದು ಬೇಡ — ಎಂದೇನೇನೋ ಹೇಳಬೇಕು, ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಬಗಿದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಸಮನಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತಲೇ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಚಹಮಾಡಿ ಕೋಡಲೇನು? ”

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಲ್ಲದ ಚಹ ಕುಡಿಯಲೇ? ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡ. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮುಂದಿರುವ ಬಟ್ಟಲವನ್ನು ದೂಡಿ,—

“ ಬೆಲ್ಲದ ಚಹ ಮಾಡಿ ಕೊಡತಾಳ, ಬೆಲ್ಲದ ಚಹ ನನಗ? ”

ಎನ್ನುತ್ತ ಎದ್ದು, ಸಿಗಾರೇಟಿ ಒಂದನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಸೇದುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಿ ತನ್ನ ಮಿಲಟರಿ ಡ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ತೆಯ ಚಹವೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟು, ಬೆಲ್ಲದ ಚಹವನ್ನು ಕುಡಿದು ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

“ ಯಾವಾಗ ಬಂದ? ಅಲ್ಲಿ ಏನು ವಿಶೇಷ? ”

“ ಮತ್ತೆ ಹೋಗಬೇಕೇನು? ”

“ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ರೆಜಿ ಇಜಿ? ”

“ ಎಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಲಟರಿ ಯಾಕ ಸೇರತಿದ್ದೀ? ಅಲ್ಲೇನ ಜಾತಿಯೋ ಕೋತಿಯೋ? ”

ಅನೇಕರಿಗೆ ಅನೇಕ ತರದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮಿಲಟರಿ ಯಲ್ಲಿರುವ ಸುಖವನ್ನೂ ತಾನು ನೋಡಿದ ದೇಶವಿದೇಶಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ತನ್ನ ಹುದ್ದೆ, ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಹೊಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಕಾರ ಮರಳಿ ಕೊಡಿಸುವುದೆಂದೂ ಆ ಮಾತಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಹೇಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದು ಕಲ್ಲಪ್ಪ, ಗೌಡರನ್ನು ಒಂದು ಕೈ ನೋಡುವೆನೆಂದೂ ಅಡಿದನು.

ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಅಶಿಕ್ಷಿತರು ಕೆಲವರು ಬಾಬಣ್ಣ ಮಿಲಟರಿ ಸೇರಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾದರು. ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಸಕ್ಕರೆಯ ಚಹ ಬಿಸ್ಕಿಟಂತೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಚಸಾತಿ ಅನ್ನು. ಮೇಲೆ ಅರಿವೆ, ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವರೇ ಕೊಟ್ಟು ಕೈತಂಬ ಸಂಬಳ ಕೊಡುವರು ಬೇರೆ. ಇಂಥ ಸುಖ ಇಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂದೂ ಹಳಹಳಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಅವನ ಹೊಲವನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ಕೊಡಿಸುವುದು ನಿಜವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದರು. ಬಲ್ಲವರು ಇವನ ಮಾತಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಕೊಡದೆ, ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಯುದ್ಧದ ಸುದ್ದಿ, ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರು. ಇವನು ಅಂದು ತೋರಿಸುವ ಮಿಲಟರಿ ಆಡಳಿತಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿತೋರಿಸುವ ಸಲಾಮಿನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೂ ಅವರು ಕಂಡು ನಗುವರು. ಅನೇಕರು ಬೆರಗು ಗೊಳ್ಳುವವರೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿದಾಗ ಒಂದು ಮುದುಕ ಕೇಳಿತು:

“ ಏನಪ್ಪಾ ಬಾಬು, ನೀ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಮಗಳ ಹುಟ್ಟಿ ದಾಳಲ್ಲಪ್ಪ? ”

“ ಹೌದ ” ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಡೆದು ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿದ.

“ ಏನಾದರೂ ಕೂಸ ನಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅವನ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರ ಮುಖ ತಂದದ ಏನೋ? ” ಎಂದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದಳು ಮುದುಕೆ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ. ಆದರೆ ಮುದುಕೆಯ ಆ ಮಾತು ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸುತ್ತುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ತಾತಪ್ಪ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಊಟಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗನೇ ಮನೆಗೆ ಒಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಸೋದರಳಿಯನನ್ನು ಕಾಣುವ ಆತುರವಿತ್ತು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾವನ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿತ್ತು ಕಣ್ಣೀರು ತಂದಳು. ಅಳಿಯನ ನಡತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನೂ ಮರುಗಿದ.

“ ತಾನೇ ಮೊದಲು ತಪ್ಪಿ ನಡೆದಿರುವ. ಈಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದರೆ ಏನಾಗುವುದು? ”

ಎಂದ ತಾತಪ್ಪ. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ. ಮೆಟ್ಟುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿರುವಾಗಲೇ ಮಾವನ ಮಾತು ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಸಂಬಂಧವೇನೂ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾರಿಯೆಲ್ಲ ದೊರಕಿದ ಮುದುಕೆಯ ಮಾತಿನ ಮಲಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆತ ಸುತ್ತುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ. ಈ ಮಾವನ ಮಾತಿಗೊಂದು ಅವನಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಅರ್ಥವೇ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೇ ಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿದ. ಇದೇ ಅವನು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ, ಊರಿಂದ ಬಂದಮೇಲೆ ಮಾವನಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು. ತಾತಪ್ಪ ಕ್ಷೇಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಮಾವ ಅಳಿಯಂದಿರು ಕೂಡಿ ಊಟಮಾಡಿವರು. ಊಟವಾಗುವ ವರೆಗೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಮೆತ್ತಗೆ ಇದ್ದ. ಮೌನನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ. ಉಂಡು ತಾತಪ್ಪ ತಂಬಾಕು ಸೇರುತ್ತ ಕುಳಿತ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಸಿಗಾ ರೇಟಿನ ತಲುಬಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಾವನ ಎದುರಿಗೆ ಸೇದಲಾದೆ ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ ಹೊರಗೆ ಒಳಗೆ ಸುಳಿದಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ. ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಇವನ ಚಟದ ಕಲ್ಪನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಹಾತೊರೆಯುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಿನ ಎಳೆ ತೆಗೆದ:

“ ನನಗ ಹೇಳದ ಕೇಳದ ಮಿಲಟರಿಗೆ ಏಕೆ ಹೋದಿಯೋ ಬಾಬು? ”

“ ಗೌಡ ಒಯ್ದು ಹಾಕಿದ ಏಳ ಸೂ....ಮಗ ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾತು ಮುಗಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ.

ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಈಗ ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇನೇ ಬಿಡುವನೇ?

“ ನೀನೂ ಏನ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ ಏನೋ ? ” ಎಂದು ಮಾತೊಡೆದ.

“ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡವ ಏನು ಸಣ್ಣವ ಏನು ? ”

ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ತುಂಬ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನೂ ವಹಿಸಿದ್ದಳು. ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಅಳಿಯ ಎಂಥ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಹೊಲ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರ

ಬೇಕು, ಮಿಲಿಟರಿಗೂ ಭರತಿಯಾಗರಬೇಕು, ಎಂಬೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಕೊಳೆ
ದುವು. ಅಂತಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟು.

“ ಅದೇ ಸುಂದರಿಯದೇ ತೊಡಕಲ್ಲೇನು ? ”

ಹೆಂಡತಿಯ ಎದರಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿರ
ಬೇಕು. ಸುಮ್ಮನಾದ. ಅವನ ಮೌನದ ರೀತಿಯನ್ನು ಅರಿತು ತಾತಪ್ಪ
ಮುಂದೆ ನುಡಿದ:

“ ಬೇಕಂತಲೇ ಗೌಡ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ತಂದನೋ? ಏನು ಇವರಿಂದೇನಾ
ದರೂ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಬಂತೋ ? ”

“ ..... ”

“ ನನಗ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಳತೇನೆ
ಈ ಹೆಂಗಸರದಾದರೂ ಏನು ನಂಬಿಗೆ? ಸುಳ್ಳು ಸುಳ್ಳೇ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನಾ
ದರೂ ಹೇಳಿ, ತಾವು ಜಾರಲಿಕ್ಕೆ ನೋಡುವವರು. ”

ಎಂದು ಸೋದರಳಿಯನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪ
ಯತ್ತಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸಂಗತಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲ
ವನ್ನೂ ಮಾವನಿಗೆ ಗಂಟಲು ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ. ಸುಂದರಿ
ಆ ಕುತ್ತಿನಿಂದ ಈಗ ಪಾರಾಗಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ. ಅನಂತರ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬಂದ. ಅಪ್ಪ
ಣ್ಣನೂ ಇವನ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿದ. ಇವನಿಲ್ಲದಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ
ತಾನು ನೆರವಾದ ಬಗೆಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ. ಸುಂದರಿಯೂ ನಗುತ್ತ ನಗುತ್ತ
ಕೇಳಿದಳು:

“ ಒಂದ ದಿವಸ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರದವ ಈಗ ಹೇಗೆ ವರ್ಷ
ವರ್ಷಾನಗಟ್ಟಲೆ ಇರತಿ ನೀನು ? ”

“ ಇರುವಂತಹ ವೇಳೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇರಲಿಕ್ಕೇಬೇಕಲ್ಲ ”

“ ಮಳೆ ಮೂಗಾವುದ ಇರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡ ಒಡೆಯಿತಂತ ! ”

ಎಂದು ನಕ್ಕು ನುಡಿದಳು. ಅಪ್ಪಣ್ಣನೂ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ನಕ್ಕು.
ಅದೇಕೋ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗಿಂದ
ಗಂಗವ್ವನೂ ಬಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದಳು.

“ ಆ ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದವ ತಿರುಗಿ ಭಿಟ್ಟಿಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ”

“ ಭಿಟ್ಟಿ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗೋದು ? ”

“ ಆಮೇಲೆ ಬಾಳವ್ವನ ಕಡೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿ ? ”

“ ಆಗ ಮಿಲಟರಿಯೊಳಗ ಹೆಸರ ಕೊಟ್ಟೇ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ”

“ ಇದು ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ ದೇವರ ಬುದ್ಧಿ ಹಾಕಿದ ನಿನಗೆ ? ”

“ ದೇವರ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ; ಗೌಡ ಹಾಕಿದ. ಅವನು ಹದಿನೈದ ಜನರನ್ನು ಭರತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತಂತ. ಇಲ್ಲಾದರ ಗೌಡಕಿ ಹೋಗತಿತ್ತಂತ. ಅದ ರೊಳಗ ನನ್ನಂಥವ ಇಂಥ ಬಲೆಯೊಳಗ ಸಿಕ್ಕ ಮೇಲೇನು ? ಹೊಲವನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡರು. ಮಿಲಟರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತುರುಕಿಬಿಟ್ಟರು ! ”

“ ಯಾರ ತುರುಕಿದರೆ ಹೋಗತಾರೇನ ತಗೋ ! ತನಗೇ ಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗಿದಾನ. ” ಎಂದು ಸುಂದರಿ ಬೇಕಂತಲೇ ನುಡಿದಳು.

“ ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನ ಕೆಣಕಿ ನಿನ್ನ ಪುರಾಣ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೋಬೇಡ. ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು ಗಂಗವ್ವ ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು,--

“ ಬೇಕಂತಲೇ ಯಾತಕ್ಕ ಹೋಗಿದಾನಬೇ ? ಸಾಕು ಹೋಗು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಚಹ ಮಾಡಿ ತಂದಕೊಡು. ”

ಹೀಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಅವರಿವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಹ ಕುಡಿಯುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ರಜೆಯನ್ನು ಕಳೆದ. ಚಂದ್ರವ್ವನ ಕಡೆಗೂ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಹೋಗಿಬಂದ. ಇವನು ಹೋದ ನಂತರ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಪಟ್ಟಿ ಪಾಡ ನ್ನೈಲ್ಲ ಅವಳು ಕತೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗ ಬೇಡವೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

“ ಇಂಥಾ ಹೆಂಡತಿ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವಿ ಹೌದಾ ಅಬಚಿ ನನಗೆ ? ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಅವಳಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದ.

“ ಇಂಥಾ ಹೆಂಡತಿ ಅಂದರೆ ? ” ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮರು ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು.

ಅಸ್ತರ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ಹೇಳಿದರು:

“ ಇವರು ನಿಲ್ಲುವನೆಂದರೂ ಸರಕಾರ ಬಿಡಬೇಕಲ್ಲ. ”

“ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುವರು ತಗೋ.” ಬಾಬಣ್ಣ ಸಹಜ ಹೇಳಿದ.

“ ನಿನಗಿನ್ನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಮಿಲಿಟರಿ ಕಾಯಿದೆ. ಪೋಲೀಸರು ಬಂದು ಹಿಡಿದ ಒಯ್ಯುವರು. ತಿಳಿದ ಅದಿ ನೀ ! ”

ಮಾಸ್ತರರು ಇವನ ಬಿಂಕದ ಮಾತನ್ನು ಕಂಡು ವಿವರಿಸಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಎದ್ದು ಬಂದ. ಮುಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಕ್ಕೆ— ಬಾಳವ್ವ—ತಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಳು. ಸಂಗಡ ಮಗನನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದಳು. ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣ ತಾನು ತಂದ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡತೊಡಗಿದ. ಇನ್ನು ಅವನು ಮರಳಿ ಹೋಗುವುದು ಮೂರೇ ದಿನ ಉಳಿದಿದ್ದಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮನೆತನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದ ರೀತಿ—ನೀತಿಗಳೂ ಅಕ್ಕನಿಂದ ತಿಳಿದುವು. ತಮ್ಮನಿಗೆ ಅವಳು ಚನ್ನಾಗಿ ಭೀ ಹಾಕಿದಳು :

“ ಮನೆಯೊಳಗೆ ತಿಂಗಳು, ಒಂದೂವರಿ ತಿಂಗಳ ಬಿಸಿರು ಹೆಂಡತಿ, ಕಟ್ಟಿನ ಕಡಿದೇನ ಅಂದರ ಒಂದು ಕಾಳೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊಲ ಮಾರಿದ ಮಿಲಿಟರಿ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿ. ನನ್ನಲ್ಲೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದ ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಉಸುರು ಒಡೆಯ ಬಾರದು ? ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಾಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಅಳಬೇಕೇನು ? ಗರತಿ ಮಗಳಂತೇ ಅವಳು ಬಾಳೈ ಮಾಡಿದಳು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಾಕೆ ಸುಂದರಿ ಅಂಥಾಕೆ ಆದರೆ ಎದ್ದು ಹೋಗುವಾಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಮನೆಗೆ ತಿಳಿತು ? ”

“ ಆರು ಏಳು ವರ್ಷ ಆಯ್ತು, ಗಂಡ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲೇನ ಆಕೆಯೂ ? ”

ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಆದರೂ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಮುಗುಳು ನಗೆಯೊಂದು ಮೂಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ ಎಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತೆದ ನನಗೂ ಕತೆ ” ಎಂದಳು ಬಾಳವ್ವ.

ಈ ಮಾತು ಕತೆಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದುವು, ಬಾಬಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನಾದಿನ. ಆ ದಿನ, ಮರುದಿನ ಅಳಿಯ ಹೊರಡುವನೆಂದು ತಾತಪ್ಪನೂ ಮನೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಬಾಳವ್ವನೂ ತಮ್ಮನು ಹೋದ

ಮೇಲೆಯೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸುವುದು ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ರಜೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಪತಿಯು ಒಂದು ದಿನವೂ ತನ್ನ ಹತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನೊದಲಿನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪಾಪ! ಪದ್ಮಾವತಿ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಗಂಡನಿಗೆ ಹಾಲಿನೊಳಗೆ ಚಪಾತಿ ಮಾಡಿದಳು, ಉಂಡಿ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಡಬ್ಬಿ ತುಂಬಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಟಾಂಗಿಯೂ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಂಗವ್ವ ಎಲ್ಲರೂ ಕಳಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದರು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಂದಳು:

“ ನನಗ ಏನು ಹೇಳಿ ಹೋಗತೀರಿ ? ”

ಇಬ್ಬರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದುವು.

೧೫

ಬಾಬಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದ. ಅದರಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಗೇನೂ ಸುಖವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಚಿಂತೆಗೀಡಾದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಒಂದೇ ಚಿಂತೆ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿರಬೇಕು? ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯವೇಕೆ? ಹೀಗಾದರೆ ನನ್ನ ಬಾಳು ನಾಯಿಯ ಬಾಳಲ್ಲವೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು? ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಗಂಡನು ತನ್ನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ತನ್ನ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡಿತೆ? ಎಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಡೆ ನುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ನೋಡುವಳು. ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುವಳು. ಈ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೊರಗಿ ಕಡ್ಡಿಯಂತಾದಳು. ಅವಳ ಮೊಲೆಯೊಳಗಿನ ಹಾಲೂ ಅಟ್ಟಿಸಿದುವು. ಬಾಳೆಯ ಗೊನೆಯಂತಿರುವ ಕೂಸೂ ಬಾಡಿ ಒಣಗತೊಡಗಿತು.

ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಎಮ್ಮೆಯೂ ಹಾಲು ಕೊಡುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಸಂಸಾರದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಚಕ್ರಬಂದಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವ ಜನ ಹೆಚ್ಚಾದುದರಿಂದ ಕಾಳು ಕಡಿಗಲೂ ತೀರುತ್ತ ಬಂದುವು. ಮುಂದೆ ಬದುಕುವ ದಾರಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಕಾಣದಾಯಿತು.

ತಾತಸ್ವ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ :

“ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲದಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಎಂಥ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೈ ಕೈ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವನು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಹೀಗೇಕೆ ಇಳಿದಳು ? ”

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವನೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಾಣದಾದ. ತನಗೆ ಬಂದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಗಂಗವ್ವನ ಮುಂದೆಯೂ ಇಟ್ಟು. ಅವಳು ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು.

“ ಹೆಂಗಸರ ನೆಲೆ ಒಳ್ಳೆ ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೂ ಹತ್ತದು. ”

ತಾತಸ್ವ ಗಂಗವ್ವ ತೋರಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಮರ್ಶಿಸತೊಡಗಿದ. ಹಿಂದೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಪತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಆಡಿದ ನಿರಾಶಾಂವಯ ಮಾತುಗಳೂ ಅವಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ನಡೆಯೂ ಈಗೊಂದು ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಾತಸ್ವನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲತೊಡಗಿದವು ಸೊಸೆಯಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಆದರ ತುಸು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ದಿನಾಲು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸಂಶಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಏನು ಏನಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವ. ಇರುಳು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದ ನಂತರ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವೇಳೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಮನೆಗೂ ಹೋಗುವುದುಂಟು.

ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಮಾವನ ನಡತೆಯ ಅರ್ಥ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ದಿನಸ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ರಜೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ ಅವರೇನಾದರೂ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಇವರು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಇಟ್ಟಿರುವರು. ಇಡಲಿ. ದೈವ ಹೆಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವದು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ತಾತಸ್ವನ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅನಾದರವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ದೈವ ಕೆಡಕಿರುವಾಗ ಅನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಮುನಿದರೆ ಏನಾಗುವುದೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದಳು. ತಿರುಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಪಾಪ, ತಿರುಗಿ ಕಾಳನ್ನಾಯ್ದು ತಿನ್ನುವ ಕೋಳಿಯ ಕಾಲನ್ನೂ

ಮುರಿದು ಹೋದನಲ್ಲ, ಎಂದು ಮರುಗುವಳು. ಬಾಳಿನ ನೆಲಗಟ್ಟೀ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಆದರೂ ಸದ್ಮಾವತಿ ಯಾರ ಮುಂದೆಯೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿರಿಯಳು.

ಇನ್ನು ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರದ ಧಾನ್ಯ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದ್ದಿತು. ಈಗ ತಾತಪ್ಪ ಹೆಸರಿಗೇನೋ ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಗೆ ಏನೂ ಸಾಮಾನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ರಜೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಆತ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ. ಅವನು ಏನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ತಾತ ಪ್ಪನಿಗೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಭಾರ ಹೊರುವುದು ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಗಾಗ ಷಂಗವ್ವನ ಮುಂದೆ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳದೆ ಅನ್ನುವನು:

“ಮೂರು ಷುಕ್ಕಳು ತಾನು, ದೆವ್ವಿನಂತಹ ಹೊಟ್ಟೆಗಳು ಏನು ಮಾಡುವಳು ಸದ್ಮಾವತಿ? ಗಂಡನೂ ಬಂದಾಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.”

“ಇಂಥವರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಹೋಗತಾರ? ಹುಚ್ಚ ಇದ್ದೀದಿ ನೀ.”

ಗಂಗವ್ವನ ಸಮಾಧಾನವಿದು!

“ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಏನು ಕಂಡೀತೇನು ಬಿಡು!” ತಾತಪ್ಪನ ವಿಚಾರ ಹೀಗೆ.

“ಹಾಗಾದರ ಮತ್ತೊಂದ ಹೈನದ ಎಮ್ಮೆ ತಂದು ಕಟ್ಟಿರಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀರಿ?” ಗಂಗವ್ವನ ಕೊಂಕುನುಡಿ.

“ಅದೇ ಗೊಡ್ಡನ್ನು ಒಯ್ದ ಸಂತೆಗೆ ಮಾರಬೇಕೆಂದಿರುವೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇಂಥಾ ದಿನದೊಳಗ ಕಟ್ಟಿ ಕಣಕಿ ಹಾಕೋದು ಆಗಿದೆ.”

“ಮಾರೋದೇ ಆದರ ನಮ್ಮಲ್ಲೇನೇ ಕಟ್ಟಿಬಿಡು. ಈಗೇನ ಅದಕ್ಕ ದುಡ್ಡ ಬರುವವು? ಮುಂದೆ ಈಯಲಿಕ್ಕೆ ಆವಾಗ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ಈಗೇನ ಅದು ದನಗಳ ಮುಂದಿನ ಚಿಪ್ಪಾಡಿ ತಿಂದ ಬೀಳತದ. ನಾವೇನ ತುದಿ ತುದಿ ಕಣಕಿ ಹಾಕಬೇಕಿಲ್ಲ, ಏನಿಲ್ಲ.”

ಹೀಗೆ ಗಂಗವನ್ನು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಜಾಚಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಎಮ್ಮೆ ಮಾರುವ ಯೋಚನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೈನಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆ ಚನ್ನಾಗಿರದಿದ್ದು ಹಾಲನ್ನೂ ಬಹಳ ಕೊಡುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೆಣ್ಣೆಯೂ ಬರುವುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಅವಳು ಕಂಡಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಹಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಈಗ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಆ ಮಾತು ಬರಲು ಗಂಗವನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾಳೆಯೇ ?

ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಸಂತೆಗೆ ಹೊಡೆದರೇನು? ಗಂಗವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಕಟ್ಟಿದರೇನು? ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಿ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ತರುವುದು? ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಅವನಿಗೆ ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಗಂಗವನ್ನು ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ದಿನಾಟು ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಇವನು 'ಹೂ!' ಅನ್ನುವ. ಆದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಬಾರದು. ಹೀಗೆಯೇ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದವು.

ಈ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಒಂದು ತೂಗಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ತಾತಪ್ಪನಿಂದ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭ ಏನಾದರೊಂದು ಬಂದರೆ ತಾನು ಮಾತೆತ್ತ ಬೇಕೆಂದು ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಆದರೂ ಮಾವನಿಂದ ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಏನೂ ಮಾತು ಬರುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯೊಳಗಿನ ದಾನ್ಯ ತೀರುತ್ತ ಬಂದುವು. ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ತರವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ನುಡಿದಳು,—

“ ನಾಳೆ ಚಂದ್ರವನ್ನು ಅಬಚಿಯವರಲ್ಲಿ ಕೋಲಿ ಆರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದಾರಂತೆ; ಹೋಗಲೇನು ? ”

ಕೂಲಿಗೇ ಹೋಗುವೆಂದೆಂದ ಮೇಲೆ ಯಾರಲ್ಲೇನು ? ದುಡಿಯುವುದು, ತಿನ್ನುವುದು, ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೇನೋ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರವನ್ನು ಕೋಲಿಯನ್ನು ಆರಿಸುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಅವಳು ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವಳು ಮಾವನಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಚಂದ್ರವನ್ನು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಮನೆಯವಳಂತೆ ಇರುವಳು. ಅದಕ್ಕೆ

ಮಾವನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಬೇಗ ಸಿಕ್ಕುವುದು, ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಅವಳದು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾತಿನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಬೇಡುವಂತಹ ಅರ್ಥ ಹುಟ್ಟಿರಬಾರದು, ಎಂಬ ಎಚ್ಚರವೂ ಅವಳಲ್ಲಿತ್ತು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಾತಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ಕುಳಿತ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬಧಿರವಾದಂತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದ :

“ ಏನ ಹೋಗಬೇಕನ್ನುವಿ? ಹಾಗಾದರೆ ಒಂದು ದಿನ ಹೋಗು. ”

ಇಷ್ಟು ಮಾತು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮೈ ನಸು ಬೆನರೊಡೆಯಿತು. ಇದನ್ನರಿತು ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ತಿರುಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

“ ಇನ್ನು ಕೂಲಿ ಮಾಡದ ಗತಿ ಎಲ್ಲಿ ಅದ ? ”

“ ದೇವರ ವೇಳೆ ತಂದುತೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಆದರೂ ... ”

ಏನೇ ಇರಲಿ, ಮಾವನಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ. ಮರುದಿನದಿಂದಲೇ ಜನರಲ್ಲಿ ದುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ನೊದನೊದಲು ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕೆಡಕೆ ನಿಸಿತು. ಇಂಥ ಹೊತ್ತು ಬಂತಲ್ಲ ಎಂದು ನೊಂದುಕೊಂಡಳು. ಕಾಲಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಲಿಗಳಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಸುಡುವವು. ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ದುಡಿದು ಮೈಗೆ ಪರಿಪಾಠವಿಲ್ಲ. ದಣವು ತುಂಬ ಆಗುವುದು. ಮನಸ್ಸಿಗಾದರೂ ಶಾಂತಿಯಿದೆ ಎನ್ನಬೇಕೆ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಳು. ದುಡಿಯಲು ಹೋಗಹತ್ತಿದಳು. ಹೋಗದೆ ಗತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ ಪದ್ಮಾವತಿ !

ತಾತಪ್ಪ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಹೊತ್ತಿಗೆನೇ ಉಣ್ಣಲು ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬೇಕಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾನೇ ಕೈಯಿಂದ ಬುಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ರೊಟ್ಟಿ, ಏನಿದ್ದ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಆತ ಗಂಗೆವನ್ನನ ನೆನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೂ ಮಾಡು ಅನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಇರುವ ರೀತಿಯೇ ಹಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು.

ಆದುದರಿಂದ ತಾತಪ್ಪ ವಾರದಲ್ಲಿ ಏನಿಲ್ಲೆಂದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಳು ಕಡಿ ಗಳನ್ನೂ ಎಣ್ಣೆ ಉಪ್ಪುಗಳನ್ನೂ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ತಂದು ಕೊಡಲೇಬೇಕಾಗುವುದು. ತಂದೂ ಕೊಡುವನು. ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಹೆಸರಿಗೆ ಉಂಡೂ ಹೋಗುವನು. ನಡುವೆ ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು.

ಹೀಗೆ ದಿನಗಳು ಸಾಗಿದಾಗ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಜ ಮಾರ್ಗವೊಂದು ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಅವನೇ ಕೇಳಿದ:

“ ನೀನೂ ದಿನಾ ಒಬ್ಬರಲ್ಲೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಮನೆಯೊಳಗಿಗೊಡ್ಡ ಯಾತಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕೂಡಬೇಕು ? ”

“ ಹಾಲ ತಿನ್ನುವಾಗ ಬೇಕು; ಈಗ ಬೇಡ ಅಂದರೆ ಹೇಗೆ ? ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೂ ತಾತಪ್ಪ ವಿವರಿಸಿದ:

“ ಸುಮ್ಮನೆ ನೀರ ಹೊತ್ತು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೂ ಕಷ್ಟ ಆಗತದೆ. ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ತಂದ ಕಟ್ಟಿರಿ, ದನಗಳ ಮುಂದಿನ ಚಿಪ್ಪಾಡಿ ತಿಂದ ಬೀಳತದೆ, ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಒಯ್ಯಬಿಡರಿ ! ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ತಟ್ಟನೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಳು. ಈ ರೀತಿಯು ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಆತ ಒಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸುಂದರಿಯೇ ಹೋಗಿ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಹಾಗೇ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಮಗಳಿಗೆ ಗಂಗವ್ವನೇ ಸೂಚಿಸಿವಳು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಡವಿಯಿಂದ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ತೆರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮನೆ ಭಣಭಣನೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಬರಿದಾಯಿತು. ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದ.

“ ಅವ್ವಾ, ಸುಂದರಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಮ್ಮ ಎಮ್ಮೆ ಒಯ್ಯಳು. ”

ಮಗನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ತೇವು ಗೊಂಡವು; ಬಾಯಿ ಜಿಗುಟಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮಗನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು:

“ ಮತ್ತೆ ತರೋಣಂತ ಏಳು ಬಾಳಾ. ”

“ ಈಗ ನೀನೇ ಒಯ್ಯ ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದಿ ? ” ಮಗನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿತ್ತು.

“ ಹೌದು ! ”

“ ಏಕೆ ? ”

“ ನನಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗತದೆ. ಅದರ ಉಸಾಬರಿ ಯಾರ ಮಾಡತಾರಂತ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಮಗು. ”

“ ನಾನು ಮಾಡತೀರಲಿಲ್ಲೇನವ್ವಾ ? ”

“ ನಿನಗೆ ಯಾತಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ ಅಂತ ಕಳಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಈಯಲಿಕ್ಕೆ ಆದ ಮೇಲೆ ತರೋಣಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು ಎಮ್ಮೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಮಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಅವಳು ಹಾಗೆ ನುಡಿಯಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೂ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಹುಡುಗ ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ ಈಗಲೇ ತರೋಣಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರಲಿ. ನಾ ಮೇಯಿಸಿ ತರತೇನೆ, ನೀರ ಕುಡಿಸಿ ತರತೇನೆ....”

“ ಈಗ ಬೇಡ, ಅವರು ಬಂದ ಮೇಲೆ ತರೋಣಂತ. ನೀ ಬೇಕಾದರೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗು. ಅದನ್ನು ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಹೇಳೋಣ. ”

“ ಅಪ್ಪಾ ಯಾವಾಗ ಬರತಾನೆ ಅಪ್ಪಾ ? ”

“ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾರವ್ವ ! ”

ಎಂದು ಉಸೈಂದು ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಅಂದು ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ದಣವು ಎನಿಸಿತು. ಈ ಸಂಸಾರ ಅಸಾರವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆ ಅವಳಿಗೆ ಬಹುದಿನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿಯಿತು. ಸರ್ಕಾರ ಮಿಲಿಟರಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತೊಡಗಿತು.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸರತಿಯೂ ಬೇಗ ಹತ್ತುವಂತೆ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಅವನಿಂದ ಆಗಾಗ ಕಾಗದಗಳೂ ಬರಹತ್ತಿದುವು.

ಮಹಾಯುದ್ಧ ನಿಂತಿತು ! ಜಗತ್ತಿಗೇನೇ ಆನಂದದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಹಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಸುಧಾರಿಸಿದುವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೇ ಮಾನವತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಎರಡು ಮದ್ದಾನೆಗಳ ಕಾದಾಟದಲ್ಲಿ ಕಾಲೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಷ್ಟೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಂತೆ ಹಲವು ಚಿಕ್ಕ ದೇಶಗಳ ಗತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಎಷ್ಟೋಜನ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಿಟ್ಟರನೊಬ್ಬ ದೇವನಾಗಿದ್ದ. ದಿನಾಲು ಬೆಳಗಾದರೆ ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರು ನೆನೆಯುವರು. ಅವನು ಯುದ್ಧ ಹೊಡದಿದ್ದರೆ ಇವರೆಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದುಡ್ಡುಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ? ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಯುದ್ಧವೊಂದು ಸುಗ್ಗಿಯಾದರೆ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಅದೊಂದು ಕುತ್ತ ಎನಿಸಿದ್ದಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಮನೆಗಳು ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿದುವು. ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾರಿಯೂ ತಿಂದಾಯಿತು. ಹಿರಿಯರು ಗಳಿಸಿದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಕಂಗಾಲಾದರು. ಇದೇ ದಾರಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಮನೆತನ ಬಾಬಣ್ಣನದು. ಯುದ್ಧದ ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ತರಗೆಲೆಯ ಚೂರೊಂದದು ! ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದರೆ ಬಿರುಗಾಳಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಬಿರುಗಾಳಿ ಹೋಗಿ ಸುಟ್ಟುರೆ ಗಾಳಿಯಾಯಿತು. ಪದಾರ್ಥಗಳ ದರಗಳು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಏರಿದುವು. ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಇಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನವಕರಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಹೋದುದಕ್ಕೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಆತ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆನೇ ಆತುರನಾಗಿದ್ದ. ಸುಖದುಃಖದಲ್ಲಿ ಸಹಚಾರಿಯಾದ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆದು ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಈಗ ಒಡೆದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ. ಹೆಂಡತಿಯ ಹತ್ತರ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡದೆ ತಾನು ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನೂ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡ. ಮನೆಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ತನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಣುವಳೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದ. ಅವಳಿಗೂ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಹೊಸ

ಹೊಸ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ತಂದಿದ್ದ. ಹಣ್ಣು ಹಂಪ ಲಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತಂದಿದ್ದ.

ಮುಂಜಾನೆ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಆತ ಟಾಂಗಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸ್ವೇಶನ ದಿಂದ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕಸತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರ ಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು. ತಲೆಯಮೇಲೆ ನೀರಿನ ತಂಬಿಗೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಗಿ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಲವಾದ ಕುಂಕುಮ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಎದುರು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಟಾಂಗಿಯಿಂದ ಇಳಿದವನೇ ಪತ್ತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ತಂಬಿಗೆ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಎರಡು ಗುಟುಕು ನೀರು ಕುಡಿದ. ಕಣ್ಣಿಗೂ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನೋಡಿದ. ಅವಳ ಅಂದಿನ ಇಂದಿನ ರೂಪುಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಕಳವಳವಾಯಿತವನಿಗೆ. ಇಂಥ ಹೂವನ್ನು ತುಳಿದೆನಲ್ಲ, ಎಂದು ಮರುಗಿದ.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಟಾಂಗಿಯೊಳಗಿನ ಸಾವಾಸು ಇಳಿಸಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಮೀರಿದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಅವನನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕರೆದು ಹೇಳಿದಳು,—

“ ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಾ ಹೋಗು. ಇಂದ ನನಗೆ ಕಸತೆಗೆ ಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲಂತ. ”

ಹುಡುಗ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೇಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಓಡಿದ. ಚೇತನದ ಚಿಲುಮೆಯಾಗಿದ್ದ.

“ ಅಪ್ಪಾ ಬಂದ ! ಅನ್ನಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಳು ಇಂದು ! ”

ಎಂಬುದು ಅವನು ಪಠಿಸುವ ಮಂತ್ರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ದಿನವನ್ನು ಅನ ರಿಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಕಳೆದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗ ಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತ ತೆಗೆದು ಹೆಂಡತಿಯ ಕೂಡ ಮಾತಾಡು ತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ತಂದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬ್ಯಾಗಿನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ. ಹೊಲಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳವು. ಹುಡುಗರು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದುವು. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಅವರು ಹೊಸ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅಂದು ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತಸವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಿತ್ತಿಳೇ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸುಲಿದುಕೊಟ್ಟ. ಹೆಂಡತಿಗೂ ಎರಡು ತೊಳೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿದ. ಬ್ಯಾಗಿನೋಳಗಿನ ಸುವಾಸನೆಯ ಎಣ್ಣೆಯ ಬಾಟಲಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳ ಮೂಗಿಗೆ ಹಿಡಿದ. ಸದ್ಮಾವತಿ ನಕ್ಕು ನುಡಿದಳು,—

“ ಇದರೊಳಗೇ ಎಲ್ಲ ದುಡ್ಡ ಹಾಕತ ಇರಿ ! ”

“ ನೀನೂ ಹತ್ತರ ಇಲ್ಲ, ಇಂಥದೇನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ”

“ ನಾನಿಲ್ಲವಾದರೂ ಮತ್ತು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದಾ ದಾರಲ್ಲ. ”

“ ಮತ್ತ ಯಾರ ಇರತಾರ ? ”

ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಅವಳ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಏಟು ಕೊಟ್ಟ. ಈ ರೀತಿ ಆ ದಿನ ಅವರು ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರು ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಬರಹತ್ತಿದಳು. ಅಂದು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಸದ್ಮಾವತಿ ಮರಳಿ ಪಡೆದರು. ಆನಂದಗೊಂಡಳು. ತೆರವಿದ್ದ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ಸಂಪತ್ತಿನಿವ ತುಂಬಿದಂತೆ ಎನಿಸಿತು. ಹರುಷದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡಿದಳು.

ಮರುದಿನದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆಯಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಗೊಡಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ನೆಂಡು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ. ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ತಾನೇ ದುಡಿದು ತರಬೇಕು ಎಂದೂ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದ. ಬರುವಾಗ ಸಂಗಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದ. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತುಸು ಧೈರ್ಯವೂ ಇತ್ತು. ಅದು ತೀರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದರಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಇದ್ದ. ಆದರೆ ಸದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮೈಮರೆತು ಕುಳಿತರೆ ಮುಂದೆ ಮನೆ ಸಾಗದೆಂದು ಅವಳು ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಬಾಳಲು ಅವಳು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರಂತೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಆಗಾಗ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ ಅದರ ಚಿಂತೆ ಬಿಡ ನೀ. ” ಎನ್ನುವ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಏನ ಚಿಂತೆ ಬಿಡ ಅಂತೀರಿ ? ”

“ ಏನೂ ಯೋಚಿಸಬೇಡ ನೀ. ಇನ್ನು ನಾ ಬಂದಿದೇನಲ್ಲ. ”

“ ಬಂದೀದೀರಿ ಆದರೂ....”

ಎಂದು ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಸಾಗದೆಂಬುದು ಅವನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ಯರ ಅಡವಿಯನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಲಗಳು ಸಿಕ್ಕುವದೆಂತು? ಬಿತ್ತಿಗೆಗಳು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದುವು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು? ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ಆದರೂ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯು ಸುಳುವು ಹತ್ತಗೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದ.

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಊರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಹತ್ತರ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ನೇರವಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಗ್ಗದು. ಮಿಲಟರಿಯ ಪಗಾರ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜೀವನದ ರೀತಿ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನಾಲು ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಚಹ ಬೇಕು. ಸಿಗಾರೇಟು ಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲ ಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ ತರುವುದೆಲ್ಲಿಂದ? ಬಾಬಣ್ಣ ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರ ಹತ್ತರ ಹೋದ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸೆಟ್ಟರು ನೆರವಾಗುತ್ತ ಬಂದವರು. ಸರಳ ವ್ಯವಹಾರಿಗಳವರು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ “ ನನಗೆ ಹೊಲ ಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಹೊಲ ನಿನಗೇ ಇರಲಿ. ಅಡವಿ ಹಿರಿಯರು ಗಳಿಸಿದ್ದು, ಮನೆ ತನಕ್ಕೆ ಇರುವುದು ಒಳ್ಳೆದು. ಮಾರಬೇಡ. ಹೊಲವು ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಒಂದು ವಿಭೂತಿ ಇದ್ದಂತೆ. ಅದನ್ನು ಈಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನನ್ನ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ತಂದುಕೊಡು ” ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅಂದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದೇ ಹಿತಕರವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಕಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನೂ ಸೆಟ್ಟರನ್ನೂ ತೂಗಿ ನೋಡಿದ. ಸೆಟ್ಟರ ಪರಡಿಗೆಯೇ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನು ಸರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಗೌಡನನ್ನು ಇಟ್ಟ. ಆದರೂ ಆ ಪರಡಿಗೆಯೂ ಹಗುರಾಯಿತು. ಗಂಗೆವ್ವನ ಸಂಬಂಧ ಸಮನಲ್ಲನೆಂಬುದನ್ನಂತೂ ಅವನು ಬಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯಿಂದ ಇಂಥ ನೆರವು ಸಿಗುವುದು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಆತ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದ:—

ಆದ ಮೇಲೆ ಕೊಡರಿ. ನನ್ನ ಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಒಂದ ಎತ್ತ ನಮ್ಮದಾಗಿ ದುಡಿತದ. ಆಯ್ತಿಲ್ಲೋ ?”

“ ಎತ್ತ ಕೊಡತೀರಿ, ತೋಟಾ ಕೊಡತೀರಿ, ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮದೇನ ನೋಯಿಸತದ?” ಬಾಬಣ್ಣ ಹಿಗ್ಗಿ ನುಡಿದ.

“ ಎಲ್ಲಾ ಸರಳ ಹೋಗಬೇಕು ಇಷ್ಟೇ. ” ಎಂದ ತಾತಪ್ಪ.

“ ಸರಳ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆನು ? ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಅಂತೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ನೊದಲಿನಿಂದೂ ಗೊತ್ತದ. ಯಾವಾಗಾದರೂ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯ ಸಾಮಾನು ಬಂದರೆ ಸ್ವೇಚನಕ್ಕೆ ಎರಡ ಸಾರಿಗೆ ಗಾಡಿ ತಗೊಂಡ ಬರಬೇಕ ಮಾತ್ರ. ”

“ ಎರಡೇಕೆ ಹತ್ತ ಸಾರಿಗೆ ಬಂದಾನ ಬಿಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಎತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಗಾಡಿ, ಬರದೆ ಏನು ಮಾಡತಾನ?” ಎಂದ ತಾತಪ್ಪ.

“ ಆಯ್ತು: ಅವನ ಎತ್ತಿಗೆ ಏನ ಕೊಡೋದ ಕೊಡತೇವ ನಾವು. ಪುಕ್ಕಟೆ ಸಾಮಾನ ತರಲಿಕ್ಕೂ ಕರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ”

“ ಸೆಟ್ಟರ, ನೀವು ಲೆಕ್ಕ ಇಲ್ಲದ ಇರತೀರಿ ಏನರಿ ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಕ್ಕು ಕೇಳಿದ.

“ ಲೆಕ್ಕಾಹಾಕಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗೇ ಈ ತೊಡಕಿನೋಳಗ ಬಿದ್ದೇವ ಸಾವು ಯಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಅವರೇ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಆಗುವದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ತೋಟ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ”

ಸೆಟ್ಟರ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ತಾತಪ್ಪನ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ. ಈ ತೋಟವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಾಬಣ್ಣನಲ್ಲಿದೆಯೇ? ಈಗ ಎತ್ತಿನ ಬೆಲೆ ಸಾಲವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಬೆಲ್ಲ ಮಾರಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೇನೋ ಬರುವದು. ಆದರೆ ಹಗಲಿರುಳು ತೋಟದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಊರ ನೆರೆಯ ತೋಟ. ಜನರ ಕಾಟ, ದನಕರಗಳ ಹಾವಳಿ ಬಹಳ. ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಅದಲ್ಲ ಆಗದ್ದಕ್ಕೆ ಸೆಟ್ಟರು ಬೇಸತ್ತು ನಮ್ಮ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇರಲಿ. ಈಗ ತೋಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಉಪಜೀವನದ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಮಾರಿದ ಜೋಳದಿಂದ ಇವರ ಕುಟುಂಬ ಸಾಗುವುದು. ಒಮ್ಮೆ ದೈವಪರೀಕ್ಷೆ

ಮಾಡಿನೋಡಬೇಕು. ಬಾಬಣ್ಣ ಕಳಕೊಳ್ಳುವದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೇನು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ ? ಇದರಿಂದ ಅವನ ಪ್ರಪಂಚ ಸುಧಾರಿಸಬಾರದೇಕೆ ? ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ, ತಾತಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿದ:

“ ಇನ್ನೊಂದು ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ಏನುಬೋದು ಬಂದ ತಿಳಿಸ್ತೇನೆ. ”

“ ತಿಳಿಸರಿ ಅಲ್ಲ. ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. ” ಸೆಟ್ಟರು ಅಂದರು.

“ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ವಚನ ಕೊಟ್ಟೀರಿ ಮತ್ತೆ ! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಎದ್ದು ಬರುವಾಗ ಸೆಟ್ಟರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ. ತಾತಪ್ಪ ಅಂಗಡಿ ಬಿಟ್ಟು ತುಸುದೂರ ಬಂದಮೇಲೆ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕೇಳಿದ:

“ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಆದೀತಲ್ಲ ? ”

“ ಆಗದೇನು ? ಒಳ್ಳೇ ಮಾಡತೇನೆ. ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಒಂದು ಮಾತ ಕೇಳು. ಈಗ ತೋಟ ಮಾಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕುನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೇನೆ. ಆದರೂ ಎತ್ತ ಇರತದ. ದುಡಿಯುವವರಿಗೆ ಇದೇನೂ ಕೆಟ್ಟಲ್ಲ ಮಾಡೋದೇ ಆದರೆ ಇಂದ ಶುಕ್ರವಾರ ಅದೆ. ತೋಟ ನೋಡಿ ಬರೋಣ. ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳು. ”

“ ಆಕೆಗೇನು ತಿಳಿಯುವದು ? ”

“ ಹುಚ್ಚು ಇದ್ದೀದಿ ಬಾಬು ನೀ. ನಮಗೇನ ತಿಳಿತದ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ತೋಟದೊಳಗೆ ? ಸಣ್ಣಂದಿರುವಾಗ ತವರುಮನೆಯೊಳಗೆ ತೋಟಪಟ್ಟು ನೋಡಿದಾಕೆ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಎಷ್ಟು ಹೊರಟೀತು, ಮಾರಿ ಎರಡಪಾಲ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ಈಗ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕೆಯೇ ನೋಡುವಾಕೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಹೋಗೋಣ. ”

ತಾತಪ್ಪ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದ. ಅದರಂತೆ ಮೂವರೂ ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತೋಟ ತಿರಗಾಡಿ ನೋಡಿ ಬಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಿದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ತಾತಪ್ಪ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ. ಎರಡೂ ಎತ್ತಿನ ಬಾಲ ಜಗ್ಗಿ ನೋಡಿದ. ಸುಳಿಯನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಮಾಸಲು

ಬಣ್ಣದ ಎತ್ತು ಇರಲೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ತೋಟಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುವದೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

“ಬೇಕಾದಮೇಲೆ ಇರೋದಲ್ಲ ! ” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ನಿಮ್ಮ ದಾದರೂ ಊರೊಳಗ ಏನದ? ಇಲ್ಲೇ ಹೇಗಾದರೂ ಹಾಕಿದ ಜೋಪಡಿ ಆದ. ಬಂದ ನಿಂತಬಿಟ್ಟು ರಾಯಿತು.” ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳಿದ.

“ ನಿಲ್ಲೋದ ಆಯ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ತಾಪತ್ರಯ ಆಗತದ ಅಲ್ಲ ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಚಿಂತೆಯ ಮಾತಿದು. ಸೊಸೆಯ ಲೆಕ್ಕದ ಮಾತಿಗೆ ತಾತಪ್ಪನೂ ತಲೆದೂಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ನುಡಿದ:

“ ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಏನು ಊರೊಳಗೆ ಇದೆ ? ನಾನೂ ಇಲ್ಲೇ ಬಂದಬಿಡತೇನಿ. ”

“ ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಸಂಚ ಸಿತ್ತು ಕೂತಿತೆಂದೇ ತಿಳಿಯಿರಿ ಮಾಮಾ. ಇವರು ಇಂಥವರು. ಹೋದರೆ ಹೋಯ್ತು ಬಂದರೆ ಬಂತು ಅನ್ನುವವರು. ನನ್ನ ಸುತ್ತ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗೂ ನಾನೇ ಹೇಗೆ ನೋಡಲಿ? ಇವರ ಮೊಟ್ಟೆ ಹೂಡಿದರೆಂದರೆ ನಾನೇ ನೀರ ಉಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಹುಡುಗನಿಗೇನ ಕಬ್ಬಿನೊಳಗ ಹಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದ ? ಇನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ಸಲಿಕೆ ಹಿಡಿದು ಏನು ಗೊತ್ತು ? ”

“ ಇಲ್ಲದ ಒಂದನ್ನ ತಕ್ಕೊಂಡ ಕೂಡತಾಳ ಈಕೆ. ” ಬಾಬಣ್ಣ ಹರಿ ಹಾಯ್ದು.

“ ಅವಳ ಅನ್ನೋದೇ ಸರಿ ಅದ ಬಾಬು. ತೋಟದೊಳಗಿನ ಕೆಲಸ ನಿನ ಗಿನ್ನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸಾಗಿ ಅವಳಿಷ್ಟು ಹೇಳತಾಳ. ಕೇಳಕೊಂಡ ಹೋಗು. ”

ತಾತಪ್ಪ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ.

“ ನೀನೂ ಒಳ್ಳೇ ಹೇಳುವವನಾದಿಯಲ್ಲ ? ಹೆಂಡತಿ ಮಾತ ಕೇಳ ಕೊಂಡ ಇರ ಅನ್ನುವಿ ಏನು ನನಗೆ ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ಕೆರಳ ಕೇಳಿದ.

“ ಹೆಂಡತಿ ಆದರೆ ಏನಾಯ್ತು ? ಹಿತದ ಮಾತ ಇದ್ದರೆ ಕೇಳಬಾರ ದೇನು ? ”

ತೋಟ ನೋಡಿ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಮಾವ ಅಳಿಯಂದಿರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಾದ ನಡೆದಿತ್ತು.

೧೭

ಬಾಬಣ್ಣ ತೋಟ ಮಾಡಿದ. ಎತ್ತು, ಹಗ್ಗ, ಹಂಗಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೆಟ್ಟಿ ರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಸಮಕ್ಷಮ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನೈತಕ್ಕೊಂಡ. ಆಮೇಲೆ ಎತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತು ಬಂತು. ಮಾವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಸಲು ಬಣ್ಣದ ಎತ್ತು ತನಗೆ ಇರಲೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಆಗ ಸೆಟ್ಟಿರು ಆ ಎತ್ತಿನ ಪಾಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಿದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರ ಮುರಿಯುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದ. ಅದರಂತೆ ಕಾಗದ ಒಂದನ್ನೂ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಆಮೇಲೆ ಮರುದಿನ ತೋಟದೊಳಗಿನ ತನ್ನ ಬಂಡಿಯನ್ನೇ ಹೂಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇರಿಕೊಂಡು ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಂಥ ಗಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಂದ ತೋಟಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಅಂದು ಅವಳು ತೋಟಕ್ಕೂ ಮನೆಗೂ ಐದಾರು ಸಾರಿಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ದಣಿ ವೆಂಬುದು ಅವಳ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಎಡತಾಕಿಯೂ ಇರುಳು ತೋಟದೊಳಗಿನ ಜೋಪಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿದಳು, ಸಾರಿಸಿದಳು. ಮರುದಿನದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಬರುವಂತೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದಳು.

ಆ ದಿನ ತಾತಪ್ಪನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಮೊದಲಿನ ದಿನ ತಣಿವಿಗಿಂದು ಅನ್ನ ಮೊಸರನ್ನೇ ಮೊದಲು ಊಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಿದರು. ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಂಗವ್ವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ತಮ್ಮ ತೋಟ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿದ್ದಳು. ಅದರಂತೆ ಆ ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು.

ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಮೂವರೂ ಹೆಂಗಸರು ಕೂಡಿ ತೋಟ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆನಂದದಿಂದ ಮುಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತ

ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೊರಟಳು. ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆ, ಮೆಣಸಿನ ಗಿಡ, ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ತಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಚಂದ್ರವ್ವ ಹೇಳಿದಳು:

“ ಏನಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಸಿಸ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಿಮಗೂ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಉಳಿಯುವವು. ಮಾಲಕರಿಗೂ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಮುಟ್ಟುವವು. ಮಾಡುವವರು ಮಾತ್ರ ಬೇಕು. ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಜನರ ಕುಟುಂಬ. ಇಂದಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಚಿಂತೆಯಾದರೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳೋದೇನು ಈ ದಿನದೊಳಗೆ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸ ಅಲ್ಲ. ”

“ ಏನಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ. ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕೈದುನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಬರಬೇಕು. ”

ಗಂಗವ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಳು. ಅವಳಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಸಹನವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಅದೇಕೆ ಗಂಗಾ? ಏನಿಲ್ಲಿಂದರೂ ಒಂದೆರಡ ವಾರ ಗಾಣ ಹೋಗತದೆ. ಸಾವಿರ ಹನ್ನೆರಡ ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲ್ಲ ಆಗ್ತದೆ, ಇಂಥಾ ಧಾರಣೆಯೊಳಗೆ. ಮೆಣಸಿನ ಗಿಡ ಅವ. ತೋಟದೊಳಗಿನ ಬದಕ ಏನ ಕಾಣುತ್ತದೆ?”

ಗಂಗವ್ವನ ಮಾತನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಇಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದಳು. ಯಾರ ಮಾತಿ ನಿಂದಲೂ ಅವಳು ಉಬ್ಬಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ತಗ್ಗಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಬೆಳೆ ಬಂದೀತೆಂಬ ಲೆಕ್ಕ ಅವಳಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು.

ಮುಂದೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ ತೋಟದ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದುವು. ಕೆಲವು ದಿನ ತಾತಪ್ಪ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿ, ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗುವನು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮತ್ತೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಊಟ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೆಲಸಗಳು ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆಯ ಊಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಬರಬರುತ್ತ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅಳಿಯನ ಪ್ರಸಂಚದ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಯುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿ

ದವನು ಬಾಬಣ್ಣನಲ್ಲ, ಪದ್ಮಾವತಿ. ಅವಳ ಅಕ್ಕರತೆ, ತಂದೆಯಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವಿಕೆ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವಳು ತೋರುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದುವು. ತಮ್ಮಕ್ಕು ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೇನಾತು? ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನು ನೆರೆವಾಗದಿದ್ದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿಯಾದರೂ ಅವರ ಜನುಮಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಚ್ಚುವದು ಒಳಿತು. ಸ್ವಂತ ಸೊಸೆಯಂದಿರೂ ಹೀಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡರು. ನಾನೇನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ? ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ. ಒಂದೂ ದಿನ ಗೊಣಗುಟ್ಟದೆ ಮಾಡಿಹಾಕುವಳು, ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಆರೈಕೆಗಾಗಿ ತುಂಬ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದ.

ತನ್ನ ಮನದೊಲವನ್ನು ಆಗಾಗ ಗಂಗಳವನ ಮುಂದೆಯೂ ತಾತಪ್ಪ ಆಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅವಳು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇರುವಳು. ಆದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮಾತ್ರ ಅನ್ನುವ:

“ಗರತಿ ಮಗಳ ಅನ್ನಬೇಕು ಆಕೆಗೇ. ಬಾಬು ಏನೇನ ಮಾಡಿದ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋದ. ಆದರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಹಿಡಕೊಂಡ ಮನೆತನ ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯ ಜನ್ಮ ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಚಲೋ ಆಗಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಸುಂದರಿ ನೋಡಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಮನೆಯ ನೆನಪ ತೆಗೆದರೆ ಮೋರೆ ಅತ್ತ ತಿರದ ಹೋಗ ತಾಳೆ. ಇವೇನು ಜನ್ಮಾ ಮಾಡುವ ಲಕ್ಷಣವೇನು?”

“ಆಯ್ತುಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಜನ್ಮವೂ ಏನ ನಿಂತಿಲ್ಲ....”

ಗಂಗಳವ್ವ ಕೆರಳಿ ಗಂಡನಿಗೆ ನುಡಿಯುವಳು

“ಇದಕ್ಕೇನ ಜನ್ಮ ಅಂತಾರೆನು?” ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು.

“ಈಕೆಗೂ ತವರುಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಆಧಾರ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಹಾಗೇ ಗಂಡ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ಇರತಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮ ಸುಂದರಿಗೇನು ಅವಳ ಹಾಗೆ ಗತಿ ಇಲ್ಲೇನು?”

ಎಂದು ಗಂಗಳವ್ವ ಸೆಡವಿನಿಂದ ನುಡಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋಗುವಳು.

ಗಂಗಳವ್ವನ ಈ ನಡತೆ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಸೇರದು. ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ತಾನೇ ಹೆಚ್ಚು, ಎಲ್ಲವೂ ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಯಬೇಕು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಹೆಚ್ಚಳ ಆಗಬಾರದು, ಎನ್ನುವ ಗಂಗಳವ್ವನ ಸ್ವಭಾವ ಈಗೀಗ ಬಹಳ

ಬಡೆದು ತೋರಹತ್ತಿತು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ತಾತಪ್ಪ ಆಗಾಗ ಖಂಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಜಗಳಗಳು ನಡೆಯುವವು. ಹೀಗೆ ನಡೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಎರಡೆರಡು ದಿವಸ ತಾತಪ್ಪ ಅವಳ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ತೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ. ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವನು.

ಈಗ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆ ಚನ್ನಾಗಿಯೇ ಬಂದಿತ್ತು. ವಾರಕ್ಕೆರ ಡಾವರ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸುವರು. ಮೆಣಸಿನ ಗಿಡಕ್ಕೂ ಕಾಯಿಗಳು ಹತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೀರಿನ ಕಾವಲಿಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲೂ ಹುಲ್ಲು ಚನ್ನಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದಿತು. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ತೀರಿದ ಕೂಡಲೆ ಗೆಣಸು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ನೆಡಿಸಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೂ ಈಗ ಕಾಯಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಾಳೆ ಗೆಣಸು ಕೆದರಿದರೆ ಅದರ ಬಳ್ಳಿಯೂ ದನಗಳ ಮೇವಿಗೆ ಬರುವದು. ಎರಡು ಎತ್ತುಗಳು ಪಾಪ ಎಷ್ಟು ತಿನ್ನಬಹುದು? ಮೇವು ವ್ಯರ್ಥ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಇದು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಲೆಕ್ಕ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವಳು ಮಾವನಿಗೆ ಸಹಜ ಅಂದಳು :

“ ಮೇವು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅದ. ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೈನದ ದನಗಳೇ ಇಲ್ಲ.”

“ ಅದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವಿ ಬಾಳಾ ? ”

ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಅಂದು ತಾತಪ್ಪ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಮುಂದೆ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಮಾತೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪನೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತು ನಡೆದು ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತು ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಗಂವನ ಮನೆಯಿಂದ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನೇ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟ ತಾತಪ್ಪ. ಇದನ್ನು ಕಂಡಂತೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಹಿರಿ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಕುಣಿದಾಡಿದುವು ಇನ್ನೂ ಎಮ್ಮೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ದಾರಿಯ ಮೇಲಿರುವಾಗಲೇ ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗ ಯಾತದ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ಓಡುತ್ತ ಕೊಲವೆಗೆ ಬಂದು, ಅವನಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದ:

“ ಅನ್ನಾ, ನಮ್ಮ ಎಮ್ಮೆ ಬಂತು ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಳಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮಗನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದಳು:

“ ಎನಂತಿಯೋ ಬಾಳಾ ? ”

ಅವ್ವನ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡಲು ಹುಡುಗ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದರಲ್ಲವೆ ? ಈಗಾಗಲೇ ಆತ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ದಾರಿಗೆ ಓಡಿದ್ದ. ಹೊರಗೆ ಆಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನೇ ತಾಯಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳ ಬೇಕಾಯಿತು.

“ ಅನ್ನಾ ನಮ್ಮ ಎಮ್ಮೆ ಬಂತ ಅಂತನಂ. ”

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಆ ಹುಡುಗನೂ ಅಟ ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದುನಿಂತಿದ್ದ. ದನಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದದ ಕುಣಿತವಿತ್ತು.

“ ಎಲ್ಲಿದೋ ? ” ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಕೈಯೊಳಗಿನ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಮಾನಾ ಹೊಡಕೊಂಡ ಬಂದ ! ”

ಎಂದು ಆ ಹುಡುಗನೂ ಎದ್ದು ದಾರಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಪ್ರಕಾಶ ಬಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಟ್ಟು ಗೈಯಿಂದಲೇ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಳು. ಎದುರಿಗೆ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ತಾತಪ್ಪ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಮೈ ತುಂಬಿ ಈಯಲಿಕ್ಕಾದ ತನ್ನ ಎಮ್ಮೆ ! ಕಂಡು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ದಂಗುಬಡಿದು ನಿಂತಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ತಾತಪ್ಪನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವಳ ಲಿದ್ದ ಆದರ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ ಗಂಗವ್ವ ಏನು ಸುಮ್ಮ ಇರತಾಳ ಇನ್ನ ? ”

ಎಂದು ಅವಸರದಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಗುಡಿಸಲಿನೊಳಗೆ ಹೋದಳು. ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ನೀರನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಇನ್ನೂ ಎಮ್ಮೆ ಗುಡಿಸಲಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಾನೇ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿವಾಳಿಸಿ

ಒಗೆದಳು, ಎಮ್ಮೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದಳು. ಆಮೇಲೆ ತಾತಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಕೇಳಿದಳು:—

“ ಗಂಗವ್ವಾ ಅತ್ತೆ ಏನು ಅನ್ನ ತಿದ್ದಳು ? ”

“ ಆಕೇನ ಅನ್ನವಳು ? ” ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದ ತಾತಪ್ಪ. ಆಮೇಲೆ ತುಸು ಮುಂದೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ “ ನಮ್ಮ ಎಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಮಾತ. ಆಗ ಹೈನ ಇಲ್ಲಾ ಏನ ಇಲ್ಲಾ, ಎಲ್ಲಿ ನೀ ಉಸಾಬರಿ ಮಾಡತ ಕೂಡುವಿ ಅಂತ ಒಯ್ದ ಆವರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಆಯ್ತು. ” ಎಂದು ಸೊಸೆಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ.

ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ತಿರುಗಿ ಏನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ಹರುಷದಿಂದ ಒಯ್ದು ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿನ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹೋದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಕಬ್ಬಿನ ಫಡದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತ,--

“ ಎಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಿಂದರೋ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಅಜ್ಜಾ ತಂದಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಹುಡುಗರು ಎಮ್ಮೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಗ್ಗ ಹಚ್ಚಿಹತ್ತಿದರು. ತಾತಪ್ಪ ಗುಡಿಸಲಿನ ಮುಂದೆ ಕಾಲೊಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಗ ಎಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವನಿದ್ದ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೇಳಿದ:

“ ಕಾಲಗೀಲ ತುಳಸಿಕೊಂಡೀರೋ ! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಮಾವನ ಮಾತಿನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅರಿತು, ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಅತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ:

“ ನಿಲ್ಲಿರಿ! ನಾ ಬಂದ ಕಟ್ಟಿತೇನ. ”

ತಾತಪ್ಪ ಗುಡಿಸಲಿನೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಉಸ್ಸೆಂದು ಕುಳಿತ. ಬಾಬಣ್ಣ ಬಂದಿರುವ. ಎಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟುವನು, ಮೇವು ಹಾಕುವನು. ತಂದು ಕೊಡುವುದು ನನ್ನ ಕೆಲಸ, ಮುಂದಿನದೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೆಲಸ ಎಂಬ ಭಾವ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲಿತ್ತು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಗುಡಿಸಲಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶೋಧಿಸಿ ಹಾರೆಯೊಂದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ದನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಹೋದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಇದ್ದ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಮುಂದೆ ಮೇವು ಒಗೆದು ಬರುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ.

“ ಎಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದಿರಿ? ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು

“ ಅಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಎತ್ತುಗಳು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ವೇಳೆ ಅದೆ ನಡೆ ” ಎಂದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಇದ್ದರೇನಾಯಿತು? ಈಗಿಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದ ತಾಸಿನ ಮೇಲಾದರೂ ಗೂಟ ನೆಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ಹೊಸ ಗೂಟ ಹುಗಿದು, ದವಣಿಯೊಂದ ನಾಡಿ ಬಿಡಿಯಿಲ್ಲ! ಅಂದರೆ ಅದರ ಚಿಂತೆ ಕಡಿಯಿತು. ”

“ ಉಂಡತಿಂದ ಮಾಡೋಣಲ್ಲ! ಈಗೆಲ್ಲಿ ಓಡಿಹೋಗತದೇನು? ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹಾಗೆಯೇ ಗುಡಿಸಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತೂಗಾಟ. ತಾತಪ್ಪ ಲಹರಿಯ ಮನುಷ್ಯ, ಮೇಲಾಗಿ ದನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಿ. ಯಾವಾಗ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒಯ್ಯುವನೋ ಏನೋ. ಹಿಂದೆ ಕೆಲದಿನ ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಆಮೇಲೆ ಗಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಒಯ್ದು ಕಟ್ಟಿದ. ಈಗಲೂ ಏನೇನು ಮಾಡುವನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೇ ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಕೇಳಿದ. ಮಾತು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇತ್ತ, ಅದೇ ಎಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲ? ”

“ ಅದೇ. ನಡುವ ಹಾಲ ಕೊಡುವದನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಗಂಗಾನ ಮನೆ ಯೊಳಗ ದನಗಳ ಮುಂದಿನ ಚಿಪ್ಪಾಡಿ ತಿಂದ ಬೀಳತದ ಅಂತ ಒಯ್ದು ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಇನ್ನೇನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮೇವೂ ಆಗಿದೆ. ಮತ್ತು ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಈಯಲಿಕ್ಕೂ ಆಯಿತು. ಹುಡುಗರು ಹುಬಚಿ ಹೈನ ಇಲ್ಲದ ಒಣಗಿದಂತಾಗಿವೆ. ”

ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ಅಳಿಯನ ಈ ಅನಾಸ್ಥೆಯ ನಡತೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೂ ಬೇಸರ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನರಿತುಕೊಂಡೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ನುಡಿದಳು:

“ ಎಂಥಾದ್ದು ಏನು? ಹೈನ ಒಂದು ಇದ್ದರೆ ಊಟದ ಚಿಂತೆ ಅರ್ಥ ಇಲ್ಲದಂತೆ. ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲಿಗೂ ಬೆಣ್ಣೆಗೂ ಬಹಳ ಚಲೋ. ನೀವು

ಹೋದಾಗ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು ಇದೇ. ಆಗ ಮಾಮಾ ಈ ಎಮ್ಮೆ ಕೊಂಡ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಗತಿ ಏನಾಗತೀತೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ಈಗ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಡೆದ ಬಂದಂತೆ ಬಂದಿದಾಳ ನಮ್ಮವ್ವ ಗೌರಿ!”

ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಈ ಮೊದಲೇ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯೇ ಅದು. ಆದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಉಬ್ಬಿ ಹೀಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನುಡಿಸಿತು.

ಹೀಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂತಸ ತುಂಬಿಬಂದಿತು. ತೋಟದೊಳಗಿನ ಬೆಳೆಗಳೆಲ್ಲ ಚನ್ನಾಗಿದ್ದುವು. ತನ್ನೊಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲದ ಬೆಳೆಯೂ ಒಳ್ಳೆಯದಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ ಆ ಹೊಲಕ್ಕೂ ಕೆಲ ಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಇಲ್ಲಿ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಯಾತ ಇಲ್ಲದ ದಿವಸ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಸ ತೆಗೆದು ಬರುವನು. ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇವನ್ನು ತರುವನು. ಎಮ್ಮೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಕ್ಕರತೆಯಿಂದ ಸಲಹುವನು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಊರಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ದಿನಾಲು ಮುಂಜಾನೆ ಚಹಾ ಮಾಡಿ ಮಾವನಿಗೂ ಗಂಡನಿಗೂ ಕೊಡುವಳು. ರೇಶನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಕ್ಕರೆ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಾಲನ್ನೇ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡುವಳು. ತಾನಂತೂ ಚಹಾ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಕ್ಕರೆ ಹತ್ತಿಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತೀರುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಚಹಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಚಹಾ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸೇರದು. ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಟೀಲದೊಳಗೆ ಕುಡಿದು ಬರುವನು ಅದರ ಸಂಗಡ ಪೇಡಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಭಜಿಯನ್ನಾಗಲಿ ತಿನ್ನುವನು. ಊರಲ್ಲಿಯ ಹಾಟೀಲೊಂದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಖಾತೆಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದ. ಸಿಗಾರೇಟು ಬೀಡಿಗಳು ಬೇಕಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಳ್ಳುವ. ಸುಗ್ಗಿ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎಲ್ಲ ತೀರಿ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು, ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಒಂದು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟರೆ ತೀರಿಹೋಗುವುದು. ಇದೇನು ಮಹಾ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿದ್ದ.

ತೋಟದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಊರೊಳಗಿಂದ ಹಾಯ್ದೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಹೋಗುವಾಗೊಮ್ಮೆ ಬರುವಾಗೊಮ್ಮೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಬಂಡಿಯು ಹಾಟೇಲದ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವುದೇ. ಇದರಂತೆ ಮನೆಯ ಜೀನಸಕ್ಕಾಗಿ ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಖಾತೆಯೊಂದನ್ನು ಟೈದ್ದ. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಯಾವ ಸಾಮಾನವನ್ನೂ ಗಡನಕ್ಕೆ ಯಿಂದ ತರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಚದ ಹಿಡಿ ತವಿಲ್ಲ. ಸೇರು ಎಣ್ಣೆ ಬೇಕಾದರೆ ಎರಡು ಸೇರು ತಂದಿಡುವ ಎಂದು ಅವಳು ಬಲ್ಲಳು. ಅದರಿಂದ ತಾನೇ ಊರೊಳಗೆ ಹೋದಾಗ ಮನೆಗೆ ಹತ್ತುವ ಮಸಾಲೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಜೀನಸುಗಳನ್ನೂ ತರುವಳು. ಲೆಕ್ಕದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಕೈಹಾಕದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯ ಸಾಮಾನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ—ಬಂಡಿಯನ್ನು ಹೂಡಿಕೊಂಡು ಬಾಬಣ್ಣ ಸ್ವೇಶನ್ನಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಾಗ—ಸೆಟ್ಟರು ಒಂದು ಸೇರು ಉತ್ತತ್ತಿಯನ್ನೋ ಖಜ್ಜಾರಿಯನ್ನೋ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸೆರಿಗಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕುವರು. 'ತಿನ್ನುತ್ತ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವೇಶನ್ನಿಗೆ ಹೋಗು' ಎನ್ನುವರು. ಮೇಲೆ ಸಿಗರೇಟೆ ಪ್ಯಾಕೊಂದನ್ನೂ ಕಡ್ಡಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ಎಸೆಯುವರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹಿಗ್ಗಿ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ಚೀಲ ಹೇರುವದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಚೀಲ ಹೇರಿ ತರುವ. ಆದರೂ ಆ ತಿನಸಿನ ಲೆಕ್ಕ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಖಾತೆಗೆ ಏರುವುದು.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅಂಗಡಿಗೆ ಸಾಮಾನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಹಿಂದಿನ ಲೆಕ್ಕ ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳುವಳು. ತನ್ನ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೂ ಸೆಟ್ಟರ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೂ ಎರಡೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಅಂತರ ಬರಲು ಸೆಟ್ಟರ ಕೂಡ ವಾದಿಸುವಳು. ಕಡೆಗೆ ಆತ ವಿವರವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಅದೇ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪತಿಯ ಕೂಡ ವಾದಿಸುವಳು. ಅವನು ಸಾಮಾನು ಒಯ್ದದ್ದು ನಿಜವೇನೆಂದು ಕೇಳುವಳು.

“ ಖಾತೆಗೆ ಹಚ್ಚಿರುವನೇನು ಆ ಲೆಕ್ಕಾ ? ”

ಎಂದು ಸೆಟ್ಟರ ಮೇಲೆಯೇ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಕಾರಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗುವನು. ಸಾಮಾನು ತರುವದಿರುವದರಿಂದ ಸಹಜ ಸೆಟ್ಟರು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕೊಡುವರೆಂದು ಆತ ಮೊದಮೊದಲು ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ಮುಂದೆ ಆ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ತನ್ನ ಖಾತೆಗೆ ಏರಿಸುವರೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ನಾಲಗೆಯ ಚಪಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅವರು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಬೇಡವೆನ್ನಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಸೆಟ್ಟರ ಸಾಮಾನಿನ ಸಾರಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗೊಮ್ಮೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿಯೇ ಬರುವ. ಮುಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಜಗಳ ಆಗೇ ಆಗುವದು.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಊರೊಳಗೆ ಹೋದಾಗ-ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯ ಮುಂದಿನಿಂದ ಹಾಯುವಾಗ-ಸೆಟ್ಟರು ಸಹಜ ಕರೆದು ಕೇಳುವರು.

“ ಚಹಕ್ಕೆ ಏನ ಮಾಡತೀರೋ ಬಾಬು ? ”

“ ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ನಿಮ್ಮಂಥ ಸೆಟ್ಟರಿದ್ದೇನು ಸಕ್ಕರಿ ಕೊಡುವ ದಿಲ್ಲ, ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಬೆಲ್ಲದ ಚಹ ಕುಡದ ಬೇಸರ ಬಂದುಹೋಯಿತು. ”

“ ಅದಕ್ಕೇ ಊರೊಳಗ ಬಂದಿದಿ ಕಾಣತದ ? ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಸವಾರಿ ಹಾಟೀಲದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತೇ ನುಡಿಯುವರು ಸೆಟ್ಟರು.

“ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ ” ಎನ್ನುವ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಮಿಲಟರಿಯೊಳಗೆ ಇದ್ದ ಬಂದವರವ್ವ ನೀವು ! ”

ಎಂದು ಸೆಟ್ಟರು ಉಬ್ಬಿಸಿ ಹೇಳುವರು:

“ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಡಿಗೆಯ ರುಚಿಯೇ ಬೇರೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಸೇರ ಎರಡ ಸೇರ ಸಕ್ಕರಿ ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಒಯ್ಯು. ”

ಆದಿನ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಂದೆರಡು ಸೇರು ಸಕ್ಕರೆ ಒಯ್ಯದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ದರ ಎರಡೂ ಕಾಲು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬಿಗುವಿನಿಂದಲೇ ಇರುವಳು. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲು ಚಾಚಬೇಕು, ಹೀಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಸಕ್ಕರೆ ತಂದು ಚಹ ಕುಡಿದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಗೀತು

ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಆದರೂ ಆಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಅನಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮಾವ ಅಳಿಯ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ' ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸಹ ತಿನ್ನಬೇಡ ಅನ್ನುವಳು ಸೊಸೆ,' ಎಂದು ಅಂದಾರೆಂದು ಸುಮ್ಮನೇ ಇರುವಳು.

ಬಾಬಣ್ಣನು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುವ ಅನಿಯಮಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತಾನು ಮಿತವ್ಯಯದಿಂದ ನಡೆದು ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಉಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವಳು. ತಿನ್ನು ಣ್ಣುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತುಸು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂದರ್ಧ ರೂಪಾಯಿಯ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನಾದರೂ ಸಂತೆಗೆ ಒಯ್ದು ಮಾರುವಳು. ಮುಂಜಾನೆ ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ಊರಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿ ಗೆಣಿಸುಗಳನ್ನು ಜೋಳಕ್ಕೆ ಮಾರಿ ಬರುವಳು. ಬರುವಾಗ ಬಂದ ಜೋಳದಲ್ಲಿಯ ಎರಡು ಮೂರನೆಯಂಶ ಪಾಲನ್ನು ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಯೇ ಹೋಗುವಳು. ಅವಳ ಚಟುವಟಿಕೆ, ದುಡಿಮೆ, ಸರಳತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೆಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪ ಅವಳ ಮನೆಯಿಂದ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಒಯ್ದಾಗಲೇ ಅವಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಸೂಯೆ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಈಗೀಗ ತಾತಪ್ಪ ಅವಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಜಗಳವನ್ನು ತೆಗೆದಳು. ಆದರೆ ತಾತಪ್ಪನೇ ಬೇಕಂತಲೇ ಬಾಯಿ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗವ್ವ ತನ್ನೊಡನೆ ಏಕೆ ಜಗಳಾಡುವಳೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಆತ ಸುಮ್ಮನಿರುವ. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಗಂಗವ್ವ ಕೆರಳಿಸಿ ನೋಡಿದಳು; ಹಳಿದು ಮಾತಾಡಿ ನೋಡಿದಳು. ಅದಕ್ಕೇನೂ ತಾತಪ್ಪನ ಕಡೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಅವನು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಬರುವದನ್ನೇ ಕೆಲಕಾಲ ತಡೆದ. ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೂ ಅತ್ತ ಹಾಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳದ್ದಕ್ಕೆ ಒಂದುದಿನ ಊರಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಸಹಜ ಹೋದ.

ಈ ಸಲ ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಗಂಗವ್ವ ಅಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಸತ್ತರೂ ಕೇಳವರಿಲ್ಲ. ನನುಗೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಪರದೇಶಿ ಇದ್ದಂತೆ ನಾವು. ನೀ ಅಲ್ಲಿ ವೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಸೊಸೆಯರೊಳಗ ಬೆರಗ ಆಗಿ ಕೂಡುವಿ. ”

ಎಂದು ಹಾಡಿಹಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅತ್ತಳು. ಆಮೇಲೆ ತುಸು ತಡೆದು ಮುಖವನ್ನು ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಕೂತೇ ಕೂತಳು. ಕೊನೆಗೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ,

“ ಆಕೆಯಾದರೂ ಎಂಥಾಕೆ ಇದ್ದಾಳೆ ನೋಡತೇನಲ್ಲ. ಮಾಯೆಯ ಬಲೆ ಬೀಸಿದಾಳೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ. ಸೋದರ ಸೊಸೆಯಂತ ಸೋದರ ಸೊಸೆ....” ಎಂದು ನೆಲ ತಿಕ್ಕಿ ಬೈಯತೊಡಗಿದಳು.

“ ಸುಮ್ಮನೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅನ್ನಬೇಡ. ಹಲ್ಲ ಮುರದ ಕೈಯೊಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಾರ ಯಾರಾದರೂ.”

ತಾತಪ್ಪನೂ ತಾಳಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಎಂದ. ಇಷ್ಟು ಅಂದದ್ದೇ ತಡ, ಗಂಗವ್ವ ಮನೆತುಂಬ ಹೊರಳಾಡಿ ಹೊರಳಾಡಿ ಅತ್ತಳು. ಆಗ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನೆಟ್ಟಿ ಗಾಯಿತು. ಸುಂದರವ್ವ ತಾಯಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದಳು, ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದಳು. ತಾತಪ್ಪನೂ ಅವಳ ಆರ್ಭಟವನ್ನು ಕಂಡು ತುಸು ಗಾಬರಿಯಾದ. ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ನಡುಗುವ ದನಿಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ:

“ ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಬಂದಾರು. ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವಿ? ನಿನಗೆ ಚಂದ ಕಾಣತದೇನು? ”

“ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕಿಚ್ಚು ಹಚ್ಚಿರುವಿ ಮತ್ತೆ ಕೇಳುವಿ? ಯಾರ ಬರತಾರ ಬರವಲ್ಲರೇಕೆ! ಈಗಿಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾನ ಕಾಯ್ದಿ ನೀ? ”

ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿ ಅಳುವಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ತಾತಪ್ಪ ಎರಡು ದಿನ ತೋಟದ ಕಡೆಗೇನೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದ. ಆಗ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ. ಮಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದಳು, ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದಳು. ಮನೆ ತುಂಬಿದಂತೆ ಅನಿಸಿತವಳಿಗೆ.

ಇತ್ತ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಇವರು ದಾರಿ ಕಾಯ್ದೇ ಕಾಯ್ದರು. ಮಾವನ ಸ್ವಭಾವ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟೇನೂ ಚಿಂತೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ನಿಂತಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅವನದೇನು? ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ

ಹೋಗಿಲ್ಲ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡೂ ಇಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಾನು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ತಮ್ಮ ತೋಟದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಾವು ತೊಡಗಿದರು.

ಎರಡು ದಿನಗಳ ನಂತರ ತಾತವ್ವ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದ. ಅಂದರೂ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅವನು ತನ್ನೊಡನೆ ಇಲ್ಲ, ಎಂಬುದೇ ಅವಳಿಗೆ ಸಂಶಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೂರ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಊರೊಳಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು? ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಉಂಡರೆ ನೀರುಗುಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗ ಹಾಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತೋಟವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ಏನಾದರೂ ಯುಕ್ತಿ ಹೂಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಯೋಚನೆ ಕಾರ್ಯ ರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆಯೇ ಒಂದು ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು.

ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಕಬ್ಬಿಗೆ ನೀರು ಉಣಿಸುವವನಿದ್ದ. ಹೊಸದಾಗಿ ಗೆಣಸನ್ನು ನೆಡುವವನಿದ್ದ. ಆ ಕೆಲಸದ ನೆರವಿಗೆಂದು ತಾತವ್ವ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಊರಲ್ಲಿ ಅವನು ಬರಲೇಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕೆರಳಿದಳು ಗಂಗವ್ವ. ನೆಟ್ಟಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೆಟ್ಟರ ಊಟದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರ ಮನೆಗೇನೇ ತೆರಳಿದಳು.

“ ಯಾಕ ಬಹಳ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಬಂದೆ ಗಂಗಾ ? ” ಸೆಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರು.

“ ಸಹಜ, ಇತ್ತ ಬೇಡರ ಶಿವರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸ ಇತ್ತು, ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಭಿಟ್ಟಿ ಆಗಿ ಹೋಗೋಣ ಅಂತ ಬಂದೆ. ”

“ ಶಿವರಾಯನಲ್ಲಿ ಏನು ಕೆಲಸ ತಗದೆ ? ”

“ ಮೊನ್ನೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಯ ಜೋಳ ಒಯ್ದಿದಾನೆ. ಇನ್ನೂ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ” ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ಈ ಸಲ ತೋಟದೊಳಗೆ ಏನೇನ ಬಿಳಿ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಯಾಕ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನು ? ನೀ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಎಂದು ಹೋಗಿಲ್ಲ ಅತ್ತ ? ” ಬೆರಗಿನಿಂದ ಸೆಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ನಟಿಸಿ ಗಂಗವ್ವ ಅಂದಳು:

“ ನಾ ಯಾತಕ್ಕ ಹೋಗಲಿ ಅತ್ತ ? ಇದ ನೋಡು ಎಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ! ”

“ ಯಾಕೆ, ಹೋಗಬಾರದಂತೆ ಏನಾಗೇದ ? ”

“ ನಿಮಗೇ ಗೊತ್ತಪ್ಪ, ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದು. ಪಾಲಾ ಒಂದಿನ ಕೊಡಲಿ ಕೊಡದಿರಲಿ, ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿ ವಾರಿಕೊಂಡ ಅತ್ತೇ ಏಕೆ ಹೋಗವಲ್ಲಳು ಪದ್ಮವ್ವ. ತೋಟವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವಿರಿ, ಅಂದ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೇ ಎಲಾ ಗೊತ್ತಿರುವುದು. ಊರ ಹೊರಗಿನ ಹಣುಮಂತನ ಗುಡಿ ಇದ್ದಂತೆ ನಾ ”

ಗಂಗವ್ವನ ಮನೋಗತ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ಹೊಳೆಯಿತು. ಆದರೂ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಬೈಲಿಗೆ ಬರಲೆಂದು ನುಡಿದರು:

“ ಅವರು ಎಂಥವರು ಇದ್ದಾರ ನಿನಗೂ ಗೊತ್ತದ. ಸುಮ್ಮನೆ ಇದೊಂದು ವರ್ಷ ಕೊಟ್ಟಿದೇನಿ ತೋಟ. ತಾಳಿಕೊಂಡ ಹೋಗ ತೇನಿ. ”

“ ಏನ ತಾಳಿಕೊಳ್ಳುವಿ ನಮ್ಮಪ್ಪ ! ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಬೆಳೆ ಹತ್ತಗೊಟ್ಟ ರೇನೇ ಅಲ್ಲ ? ”

“ ನೋಡೋಣಲ್ಲ ಏನೇನು ಆಗ್ತದ ? ”

“ ಚಲೋ ಕೂಳ ನೋಡಿಕೊಡಿರಿ ಇಲ್ಲಾದರೆ ಎಲ್ಲಾನೂ ಹಾಳ ಆಗಿ ಹೋಗತದ. ನನಗೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗದೇ ಬಂದೆ. ನಮ್ಮವರಂತ ಹೇಳಿದೆ. ”

ಎಂದು ಗಂಗವ್ವ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸೆಟ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಷಬೀಜ ಬಿತ್ತಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಗಂಗವ್ವನ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡು ಸೆಟ್ಟರು ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದರು:

“ ಬಡವ ಇದ್ದಾನ. ಅವನಾದರೂ ತಿನ್ನಲಿ ಅಲ್ಲ ! ”

ಈ ರೀತಿ ಸೆಟ್ಟರ ಮಾತಿನಿಂದ ಗಂಗವ್ವ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಹತಾಶಳಾದಳು. ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ತಾತಪ್ಪನೂ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಯೋಚನೆಗೆ ಈಡಾದಳು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ತೋಟದಿಂದ ಆಗಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕಹತ್ತಿದಳು. ಹಲವು ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ವಿವಿಧ

ತರ್ಕ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದಳು.

ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಬಾಬಣ್ಣ ಅದೇತಕ್ಕೋ ಊರೊಳಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಗಂಗವ್ವ ಅವನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುವಾಗ ಕಂಡಳು. ಕೂಡಲೇ ಏನೋ ವಿಚಾರ ಹೊಳೆದು ಅವನನ್ನು ಕರೆದಳು. ಈಗೀಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕಂತಲೇ ಹೋಗಕೂಡದೆಂದೇನೂ ತಡೆದವನಲ್ಲ. ತೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಬರಲು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇ ಎತ್ತಿ ಗಂಗವ್ವ ಮಾತಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದಳು:

“ ಈಗೇನ ಬಾಬಣ್ಣನ ದರ್ಶನ ಅಪರೂಪ ಆಯ್ತಲ್ಲ ? ”

“ ತೋಟಾ ಮಾಡಿದಾಗಿನಿಂದೂ ಅವನ ಡೊಳ್ಳೆ ಬೆಳದದ. ನಮ್ಮದೇನ ಲೆಕ್ಕ ಅವನಿಗೆ ? ”

ಸುಂದರವ್ವನೂ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಿಡಿ ಹಾರಿಸಿದಳು ತಾಯಿ ಮಗಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಭಾವ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗ ಲಿಲ್ಲ. ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂತೋಷ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿಯೇ ನುಡಿದನಾತ:

“ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿದಾನೆ. ಬಾವಿಗೆ ನೀರೂ ಅವೆ. ಬೆಳೆಯೂ ಸಾಧಿ ಸಿವೆ. ನಿಮ್ಮಂಥ ಹಿರಿಕಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯ ”

“ ನಮ್ಮದೇತರ ಪುಣ್ಯ? ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೇಕೆ ಆಗತಿತ್ತು ? ”

ಗಂಗವ್ವನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮಾತೂ ಮುಂಢೋರಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು.

“ ಏನಾಗೇದ ? ” ಬೆರಗಿನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನಿಗೆ ಅಂಥದೇನು ಮಾಟ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ ಅಪ್ಪ, ಗಂಡ ಹೆಂತಿ ಕೂಡಿ ? ”

ಗಂಗವ್ವ ನಿಜವಾದ ಮಾತಿಗೆ ಈಗ ಆರಂಭಿಸಿದಳು.

“ ನಾವೇತಕ್ಕೆ ಮಾಡೋಣ ? ” ಬಾಬಣ್ಣ ನಕ್ಕು ನುಡಿದ.

“ ಇಲ್ಲಾದರೆ ಹೀಗೆ ಬಾರದೆ ನಿಲ್ಲುವವನಲ್ಲ ! ”

“ ಇವನಿಗೇನ ಗೊತ್ತು ಅವ್ವಾ ? ಏಕಸಂಬಿ ಹೆಣ್ಣು ಇದ್ದಾಳೆ ಅವಳು....”

ಸುಂದರಿ ಹೀಗೆ ಏನೋ ಅನ್ನುತ್ತ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ತಡೆದಳು.

“ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹೇಳುವಾಕೆ ನೀ. ಮೇಲಗಡೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಹಾಗಿರ ತಾರಂದರ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಗೇ ಇರತಾರೇನು? ಸದ್ಮಾವತಿ ಏನು ಅಂಥಾಕೆ ಅಲ್ಲ! ”

ಗಂಗವ್ವ ಮಗಳನ್ನು ಬೆದರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದಳಾದರೂ ಅವಳ ಮಾತಿನ ಭಾವಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಂತೆಯೇ ಮಾಡಿದಳು.

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ಮಾತುಗಳು ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಲಕಟ್ ಹೆಂಗಸರ ಸಂಗತಿ ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕೂಡುವದೆಂದು ಎದ್ದು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ.

ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಂದರಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಒಗ್ಗಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲಾದರೆ ತಾತಪ್ಪ ಮಾವ ಹೀಗೆ ಹಗಲಿ ರಾತ್ರಿ ತೋಟಮೊಳಗ ನಿಂತು ದುಡಿಯಲು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ”

ಗಂಗವ್ವ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಲು ಬಂದಳು. ಮಾತಂತೂ ಮಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿತ್ತು:

“ ಅದೇಕಬೇ, ಅಳಿಯ ಇದ್ದಾನೆ, ಸೊಸೆ ಇದ್ದಾಳೆ. ದುಡಿಯುವವ ನಲ್ಲ. ಏನ ಹೊರಗಿನವರ ಜನ್ಮ ಆದ? ದುಡಿದರೇನಾಯಿತೀಗ? ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದುಡಿದಿಲ್ಲ? ಇದೇ ಬಾಬು ಮಿಲಟರಿಯೊಳಗ ಹೋದಾಗ ಎಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದಾನೆ. ನನ್ನ ಸೊಸೆ ನನ್ನ ಸೊಸೆ ಅಂತ ಹಗಲಿ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲೇ ಮನೆ ಯೊಳಗೇ ಇರತಿದ್ದ. ಆಗ ಆದರೂ ಆರು ತಿಂಗಳ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಬರತಿದ್ದ, ಈಗ ಅನಲಿಕ್ಕೆ? ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ಮಾತು ಹೊರಳಿಸಿ “ ಹುಚ್ಚು ವೋರಿ! ನಾಲಿಗಿಲ್ಲದ ಎಲುವ ಎತ್ತ ಬೇಕಾದತ್ತ ಹೊರ ಳಸತಾಳ ಆಯ್ತು. ಹೀಗೇ ಹೇಳಿ ಮತ್ತ ಸದ್ಮಾವತಿ ಮುಂದ. ಕೇಳಿದಿ ಏನು ಬಾಬು? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಅವಳ ಮಾತಿಗೇನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ “ ನಾನೂ ಏನು ಅಪ್ಪಣ್ಣನಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವಿಯೋ ಏನು? ” ಎಂದು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟ. ಆದರೂ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ತಿರುತಿರುಗಿ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತ ಹತ್ತಿದವು, ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡಹತ್ತಿ

ದವು ಹಾಗೆಯೇ ತಾತಪ್ಪ ಪದ್ಮಾವತಿಯರ ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳ ನಡತೆಯ ಮೇಲೆ ಶೋಧಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣ ಕಣ್ಣಾಡಿಸುವನು; ಏನೇನನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸುವನು, ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವನು.

೦೭

ಪದ್ಮಾವತಿ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆಂದು ದಿನಾಲು ಮುಂಜಾನೆ ಊರಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಉಳಿದರೆ—ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದಿದ್ದರೆ—ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹಾಯ್ದು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವಳು. ಆಗ ಚಂದ್ರವ್ವ ಹಲವು ಸಲ ಅಂದುದುಂಟು.

“ ಈಗ ಯಾತಕ್ಕೆ ತರತಿದ್ದಿ ಬೇ ಇದನ್ನ ? ”

“ ತಗೋರಿ ಅಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತರ ಅಣ್ಣಾಗ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿರಿ. ”

“ ಸೆಟ್ಟರ ಕೂಡ ಪಾಲಕಾರಿಕೆ ಬೇರೆ. ” ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಂಶಯ ಎತ್ತುವಳು.

“ ಇದ್ದರೇನಾಯ್ತು ? ಅವನ ಮನೆಗೂ ಬುಟ್ಟಿ ಬುಟ್ಟಿ ತುಂಬಿ ಕಳಸತೇನ ಅದಕ್ಕೇನ, ನನುಗೆ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ನಾವೂ ಕೊಡತೇವಿ. ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕೊಪ್ಪತ್ತ ಬಾವಿಗೆ ನೀರ ಅವ, ಅಲ್ಲಿತನಕ ನೀವೂ ತಿನ್ನಿರಿ, ನಾವೂ ತಿನ್ನತೇವಿ. ”

“ ಏಕೆ, ಬಾವಿಗೆ ನೀರು ಕಡಿಮೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಅವ ಏನು ? ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

“ ವರ್ಷದಂತೆ ಮಳೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಆಗತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕಬ್ಬಿಗೆ ನೀರು ಬಿಟ್ಟಿರದರೆ ಬಾವಿಯ ತಳವೇ ಕಾಣತದ. ಉಳಿದ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಾ ಆದರೂ ನೀರೇ ಇಲ್ಲ ಆಗತದ. ಈಗ ಮಾಸ್ತರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ತಿಂಗಳ ? ”

“ ಈಗ ಮೂರುತಿಂಗಳ ತುಂಬಿ ನಾಲ್ಕರೊಳಗ ಬಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಏನು ನಿಯಮ ? ” ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿಯುವಳು.

ಹೀಗೆ ಸುಖ ದುಃಖದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚನೆ

ಮಾಡುವಳು. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರವನ್ವನ ಸೋಸೆ ಜೊಚ್ಚಿಲ ಬಸುರಿ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಕರೆಯಬೇಕು. ಅವರೂ ನನಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದರೊಳಗೇನು? 'ಕೂಳು ಕಡ ಅರಿವೆ ಮುಯ್ಯ' ಅಂತ ಯಾವಾಗ ಆದರೂ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಮಾಡ ಹೋದರೆ ಹತ್ತಿಂಟು ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮಾಸ್ತರರ ಹೆಂಡತಿ, ಎರಡು ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಕುಪ್ಪಸ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಐದು ರೂಪಾಯಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಕುಪ್ಪಸ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಅವರ ಉಪಕಾರವೂ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಕಡ ಅಂತ ಕೊಟ್ಟ ಜೋಳ ಇನ್ನೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನು ಕೇಳುವರು? ಹೀಗೇ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಉಪಕಾರ ಕಳೆಯುವುದು ಆಯಿತು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಆದರೂ ಈಗ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೇನು ಅವಳಿಗೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ.

ಈ ರೀತಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾಗಿ, ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿ ಬಾಳಲು ಬಯಸುವಳು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅನ್ಯರ ಋಣ ತೀರಿಸದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮಕ್ಕಾದರೂ ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕೇಬೇಕಲ್ಲ. ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಸಾಲಕ್ಕೋ ಏನೋ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿಯನ್ನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಗೌಡ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಕೂಡಿ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲೇನು? ಅದ ರಿಂದೇನು ಹಣ ಬಂತೇ, ಉಂಡದ್ದೇ ತಿಂದದ್ದೆ? ಹೋಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ ತಲ್ಲ ಹೊಲ. ಅದರಿಂದ ಯಾರದವರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೇದು ಎಂಬುದು ಅವಳ ಭಾವ, ಬಯಕೆ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಊರೊಳಗೆ ಬಂದರೆ ಹಲವು ಜನ ಹೆಂಗಸರು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನಗುವರು. ಗ ಜು ಗುಜು ಮಾತ ನಾಡುವರು. ಅದು ಅವಳ ಕಿವಿಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೀಳುವುದು. ಇವಳ ಹತ್ತರ ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ಮರಳುವ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ಧ್ವನಿಯು ಇದೊಂದು:

“ ಏನಾದರೂ ಹೆಂಗಸೇನ ಒಳ್ಳೆಯವಳು ಅಲ್ಲೇಳು. ”

“ ಹೌದಂತ; ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಒಳಗೇ ಹೀಗೆ ಹೇಗೆ? ”

“ ಈಗ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೂ ಬರುವದಿಲ್ಲಂತ ತಾತೋಬಾ. ”

“ ಅಂತೇ ಆಕೆ ಹೇಳತ ತಿರಗತಾಳೆ. ”

“ ಆಕೆಯ ಮಾತೂ ? ಏನು ಸುಡುವಿ ಬಿಡು. ತನಗ ಅವನಿಗೆ ಏನಾ ದರೂ ಕೆಟ್ಟರಬೇಕು. ಈಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕತರಬೇಕು. ” ಮೂರನೆ ಯವಳ ಮಾತಿದು.

ಇಂಥ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ದಿಗಿಲು. ಮರುಕ್ಷಣ ದಲ್ಲಿ ಮಾತಿನ ಷುಧಿತಾರ್ಥ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೊಳೆದು ಗಂಗವ್ವನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಯಾಗುವಳು. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಅಂಥ ಮಾತೇನು ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಂದವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಳ ಬಿದ್ದಾವು. ಅಂಥದನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ದೇವರು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಕಾಸಿದ ಕುಡ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚತಾನಂಬೋದ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನು ? ಗಂಗವ್ವ ಸುಂದರಾ ಅವರೇ ಎಷ್ಟು ಸುಟ್ಟಕೊಂಡ ಸಾಯತಾರೆ ಸಾಯಲಿ. ನನಗೇನ ಬೇಡ ತಾಯಿ ಅಂಥದು !

ಈ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಏಳುವವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ತಾತಪ್ಪನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ಆದರದಿಂದ ಸೇವಿಸುವಳು. ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವಳು.

ಆದರೂ ಅವಳ ದೈವ. ಈಗೀಗ ಅವಳ ನಡತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬಾಬಣ್ಣ ಏನೇನೋ ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸುವನು. ಮನದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವನು. ಎಷ್ಟು ತಡೆದುಕೊಂಡರೂ ತಪ್ಪಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಕೊಂಕುಮಾತು ಗಳು ಹೊರಬೀಳುವವು. ಅವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿರುವವು.

“ ಏನಾದರೂ ಹೆಂಗಸರು ನಂಬಿಗೆಯವರಲ್ಲ. ”

“ ಅಂಥವರು ಹಾಳ ಆಗಿ ಹೋಗತಾರಲ್ಲ. ” ಪದ್ಮಾವತಿ ಪತಿಗೆ ಹೇಳು ವಳು.

“ ಅಂಥವರಿದೇ ಜಗವೆಲ್ಲ ತುಂಬಿದೆ. ಹಾಳೇನಾಗುವರು ? ”

“ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟರೊಳಗ ಜಗ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗತಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಶೀಲ ಸತ್ಯ ಅದೇ ಅಂತೇ ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಆಗತದ. ಇಲ್ಲಾದರೆ ಬೆಂಕಿ ಮಳೆ ಬಿದ್ದು ಸುಡವಲ್ಲದೇನು ಲೋಕ ? ” ಎಂದು ಕೆರಳ ಕೇಳುವಳು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಮುಂದೇನೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಯಾತ ಹೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ. ಸದ್ಮಾವತಿಯು ನೀರುಣ್ಣಿಸಲು ಹೋಗುವಳು. ಗಂಡನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೇನು ವಿಶೇಷ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೊಳೆಯುವುದು. ಯಾತ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಅದೇ ವಿಚಾರವೇ ವಿಚಾರ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಹಾಗೇ ನಿಂತರೆ ನಿಂತೇ ಬಿಡುವ ನೀರು ಬಾರದುದಕ್ಕೆ ಸದ್ಮಾವತಿಯು ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದಾರೀ ಕಾಯ್ದೇ ಕಾಯುವಳು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಕಬ್ಬಿನ ಸೈರನ್ನು ಓರೆ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಮಡಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಡಿಗೆ ಕಾವಲಿ ಗುಂಟ ಸಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಎಲೆಗಳು ಕರಗಸದಂತೆ ಮೈಯನ್ನು ಕೊರೆಯುವವು ಎಷ್ಟು ಬಾಗಿ ನಡೆದರೂ ಅವುಗಳ ಕೊರೈತ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಎಂಥ ಸಂಸಾರಸ್ವ ಇದು! ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವಳು.

ಇತ್ತ ತಾತಪ್ಪ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಿದ್ರೆಮಾಡಿ ಎದ್ದು, ಹುಡುಗರಿಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ. ಅವರಿಗೆ ಒಡ್ಡಿನಗುಂಟ ಮೇಯಿಸಲು ಸೂಚಿಸುವ. ಆಮೇಲೆ ತಾನು ಯಾತದ ಕಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಕೇಳುವನು.

“ ಸಂಜೆಗೆ ನಾನು ಊಟ ಮಾಡಿ ಊರೊಳಗ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಅಡಿಗೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ನಾ ನೀರ ತಿರಿಯುವೆನಲ್ಲ! ”

“ ಯಾತಕ್ಕ ? ನೀನೇ ಯಾತಕ್ಕ ಬಾ. ನಾನೇ ನೀರುಣಿಸಲು ಹೋಗುವೆ. ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಕೂಡಲೆ ಯಾತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆಯತ್ತ ಸಾಗುವನು. ಮಾವನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಲಹರಿಗುಂಟೇ ನಡೆದರೆ ಇವನ ಜನ್ಮ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ತಾತಪ್ಪ ಯಾತ ಹೊಡೆಯಲು ಆರಂಭಿಸುವನು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಸಂದಿಸುವನು. ಸಲಿಕೆ ಬೇಡಿ, ಅವಳನ್ನು ಅಡಿಗೆಗೆ ಕಳಿಸುವನು.

“ ಈಗ ಮಾಮಾ ಯಾತ ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವ ಹೌದ ? ಅದಕ್ಕೇ ಸರಸರ ನೀರು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದುವು ”

ಎಂದು ಸೆರಗನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅನ್ನುವಳು. ಸಲಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುವಳು.

“ ಯಾವುದೆಲ್ಲ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದೇ ನಿನಗೆ ಚಂದ. ”

ಎಂದು ನೀರುಣಿಸಲು ತೊಡಗುವ ಬಾಬಣ್ಣ.

“ ಹಿರಿಯರು ದುಡಿದಂತೆ ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು ? ”

ಎಂದು ಕೊಂಕುಮಾತನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿ ಗುಡಿಸಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಬರುವಳು. ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯ ಅಡುಗೆಗೆ ಇಡುವಳು. ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಇರುಳು ದನಗಳಿಗೆ ಹಾಕಲೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇವನ್ನೂ ಮಾಡುವಳು. ಈಗ ಅವಳು ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೇನೇ ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆಯ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಡಬೇಕಾಗುವದು ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ವೇಳೆ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನಿಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಹಸಿಯ ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿಯ ಕಾರವೊಂದನ್ನಿಷ್ಟು ಅರೆದು ಇಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತೀರಿತು. ಹಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳೂ, ಮನೆಯವರೂ ಬುಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ರೊಟ್ಟಿ, ಗಡಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಮೊಸರು ಮಜ್ಜಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವರು. ತಂಗುಳ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಏನಾದರೂ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತೀರಿಸುವರು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರದೊಡನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ಅಮೃತವಾಗುವುದು. ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ಹಸಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆಡವಿಯೊಳಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ತಂಗೂಳೇ ಇರಲಿ, ಹಸಿಯದೇ ಇರಲಿ ಪಾವನವಾಗುವುದು.

ಗಂಗವ್ವನ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಸೋತು ತಾತಪ್ಪ ಈಗೀಗ ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ದಿನ ತಪ್ಪದೆ ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗುವನು. ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಧೋತರ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ತುಸು ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುರಿಯುವನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗಂಗವ್ವನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕೊಡುವನು. ಅವರು ತೋಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ತಾತಪ್ಪನ ಧರ್ಮದಿಂದ ತೋಟ ಮಾಡಿದವರಷ್ಟು ಸುಖ ಉಣ್ಣುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳಗಿನ

ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಒಂದು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೊರಗು ಅವಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು.

ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಗಂಡನ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರವನ ಸೊಸೆಗೆ ಬಯಕೆಯೂಟ ಮಾಡಿ, ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಏನಿಲ್ಲೆಂದರೂ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ವೆಚ್ಚ ತಗಲಬಹುದೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ✓

ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಒಂದು ಚಿಂತೆ ಹತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ಅವನು ಹೊರಟಿರುವವರಿಗೆ ಎಂಭತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರೆಗೆ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವರು ಈಗ ಇವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಗಾಣ ಆಗಿ ಬೆಲ್ಲ ಮಾರುವ ವರೆಗೆ ತಡೆಗುಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಇವನ ಹತ್ತರ ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಇದೊಂದು ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡುವ ವೆಚ್ಚ ಬೇರಿ. ಎರಡನ್ನೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆತ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಸೆಟ್ಟರ ಹತ್ತರ ಅಂಜುತ್ತ ಅಂಜುತ್ತ ಕೇಳಿದ. ಅವರು ರೋಖ ಹಣ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗಡಿಯೊಳಗಿನ ಸಾಮಾನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಒಯ್ಯಲು ಹೇಳಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ನಿರುಪಾಯನಾದ. ಎರಡು ದಿನ ವಿಚಾರಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಹೊರಟಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚಹ ಕುಡಿದ. ಆಮೇಲೆ ಅದಷ್ಟು ಮಾಸ್ತರರ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದ.

ಮಾಸ್ತರರ ಸಂಬಳ ಅಂದೇ ಒಂದಿದ್ದಿತು. ಮನೆಯ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಹಣದ ಅಗತ್ಯವೂ ಅಷ್ಟೇ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹಲವು ಸಲ ಹಣ ಕೇಳಿರುವನು, ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ತೊಂದರೆ ಇದ್ದಾಗ ಸಾಗಿಸುವದಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವನು. ಇದೊಂದು ಸಲ ಕೊಟ್ಟು ನೆರವಾಗಬೇಕು, ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಕೊಡಬಹುದು. ಈಗ ಪಗಾರ ಬರದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಸಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲೇನು? ಏನೋ ಈ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಗೆ ಹೋದ ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳ ಸಿಕ್ಕುವುದು. ಈ ಸಲ ಹದಿನೈದು ತಾರೀಖಿನ ಒಳಗೇ ಬಂದುದು ನಮ್ಮ ದೈವ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು. ಎಂದುಕೊಂಡು ಕೇಳಿದರು:

“ ಯಾವಾಗ ತಿರುಗಿ ತಂದು ಕೊಡುವಿ ? ”

ಮಾಸ್ತರರಿಂದ ಹಣ ಸಿಗುವದೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಈಗಲೇ ಗಾಣ ಆದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಇವರು ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದರಾಯಿತು. ಇವರ ಹೆಂಡತಿಗೇನೇ ಊಟ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡುವದಿದೆಯಲ್ಲ. ಅದೇನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ನುಡಿದ:

“ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿರಿ ! ”

ಮಾಸ್ತರರು ಹಣವನ್ನು ಕೋಟಿನ ಜೇಬಿನೊಳಗಿಂದ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಟ್ಟರು. ಸಾಲೆಯೊಳಗೆ ಹಣ ಹತ್ತರ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಸಂಜೆಗೆ ಬಾ ಅನ್ನುವ ರೇನೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಬಣ್ಣ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸಗೊಂಡ. ಹೋಗುವಾಗ ಹೊಟೇಲಿನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಸುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಯೇ ಹೋದ.

ತೋಟದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕೈಯೊಳಗೆ ಉಳಿದ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. “ಸೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನು ತಾ. ಕುಪ್ಪಸ ಒಂದನ್ನು ಕೊಳ್ಳು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು. ಉಳಿದ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚಿಗೊಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅಷ್ಟು ಹಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬಯಕೆಯೂಟ ಮುಗಿಯುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೂ ತಾತಪ್ಪ ಗಂಗವ್ವನನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಅವಳ ಸಂಗಡ ಸುಂದರಿಯೂ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯೇ ನೆರೆಯಿತು. ಸೊಸೆಯೊಡನೆ ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಅವರು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲೆಯ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿ ನಿಂತರು.

ಅಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರೆಂದರೆ ತಾತಪ್ಪ ಬಾಬಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೇ. ಆದರೂ ಓಡಾಡಿ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಬ್ಬಿನ ನೆರಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡುವದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿತು. ನೀರು ಬಾಳೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಒಯ್ದು ಒದಗಿಸಿದರು. ಅಡಿಗೆಯ ಬುಟ್ಟಿಯೂ ತುಂಬಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿತು. ಬಸಿರಿಗೆ ಹೂ ಮುಡಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತು ಊಟ ಮಾಡಿದರು.

ಊಟ ಸವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತಸ. ಚಂದ್ರವ್ಯನಂತೂ ಹಿರಿ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಆ ಹಿಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ತುಸು ದುಗುಡವೂ ಬೆರೆತಿತ್ತು. ತೋಟದಲ್ಲಿಯ ಕಬ್ಬು ಬಾಡುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ, ಎಂಬುದೇ ಅವಳ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣ. ತಾವೆಲ್ಲ ತಿಂದುಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಮಾಡಿದವರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯ ದಾಗಬೇಕು, ಎಂಬುದೇ ಅವಳ ಆಶೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಂತೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಅವಳು ಸಹಜ ಅಂದಳು:

“ ಬಿಸಿಲ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ಕಬ್ಬು ಬಾಡುತ್ತ ಇದೆ.”

“ ನೀರು ಕಡಿವೆ ಬಿದ್ದುವು.” ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನುಡಿದಳು.

“ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಂಚಿತ ಗಾಣ ಹೂಡಿದರಾಯಿತು.” ಗಂಗವ್ವ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಿದು.

“ ಗಾಣ ಹೂಡುವುದೇನು ಹೇಳುವಿ, ಬೆಲ್ಲ ಆಗಬೇಕಲ್ಲ.” ಚಂದ್ರವ್ಯ ಅಂದಳು.

“ ಈಗಲೇ ಸಂತೆಗೆ ಒಯ್ದು ಮಾರಬೇಕು.” ಸುಂದರಿ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

“ ಅದೂ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಸೆಟ್ಟರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೆಗೆ ಒಯ್ದು ಮಾರಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಬ್ಬವನ್ನೇನೂ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಿರುಕಳ ಬಂಡಿ ಎರಡು ಬಂಡಿ ಮಾರಿದರೆ ದುಡ್ಡು ಕೈಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ವಿವರಿಸಿದಳು.

“ ಹಾಗಾದರೆ ನೀರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡನ್ನುವರು? ” ಚಂದ್ರವ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು.

“ ಈ ಊರ ತೋಟಗಳ ಗತಿಯೇ ಹೀಗೆ. ಮಳೆಗಾಲ ಆದರೆ ಬಾವಿಗೆ ನೀರು, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಹಾಗಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ತಮ್ಮ ತವರು ಮನೆಯ ತೋಟದ ವಿಷಯ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಹೀಗೆ ಮಾತು ತಿನಿಸು ಸಮನಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತಕ್ಕೊಂಡರು. ತೋಟದಲ್ಲೆಯ ಉಳಿದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಾಡಿ ನೋಡಿದರು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ.

ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರಮರ ಮರುಗಿದಳು. ಗುಡಿಸಲಿನೊಳಗೆ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಗಡಿಗೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಕಾಯುವದನ್ನು ನೋಡಿಯಂತೂ ಅವಳ ಜೀವ ಕೆಳಗೆ ಮೇಲಾಯಿತು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಬೇಕಾದ ಹಾಲು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದರೆ ಅವಳು ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾಳು ? ಉಟವಾಯಿತು, ತಿನಿಸಾಯಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ, ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಹೇಗೋ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಕಾಲಕಳೆದು ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು.

ಬರಬರುತ್ತ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಎಣೀನೋ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬಾಳನ ಇದೆಲ್ಲ ಸಿಸ್ತನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದೇ ತಾತಪ್ಪ ಊಟದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತೋಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಇದೊಂದು ತನಗೆ ಅವಮಾನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಅದರ ಸೇಡು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ತನಗೆ ಇಲ್ಲದ ಎಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೇಕೆ? ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು.

ಎರಡು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ತಾತಪ್ಪ ಎದ್ದ. ಇನ್ನೂ ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ರಾತ್ರಿ ಇರಬೇಕು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಎಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಯಾತಕ್ಕೆ ಹೊಡುವ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು, ಎಂದು ರಾತ್ರಿ ತಾನು ತೋಟದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಎರಡೆರಡು ಸಲ ಎದ್ದು ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕುವನು. ಈ ಹೊತ್ತೂ ಅದರಂತೆ ಹಾಕಿದ. ಎರಡೂ ಎತ್ತುಗಳು ಎದ್ದು ಗಬಗಬ ಮೇವು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಎಮ್ಮೆಯ ಮುಂದೆಯೂ ಮೇವು ಒಗಿದ. ಆದರೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಎಳಲಿಲ್ಲ. “ದೆವ್ವಿನ ಜಾತಿ ಎದ್ದು ಮೇವು ಸಹಿತ ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಲಗಿದ.

ಆಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅರನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಮಾವ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಮೇವು ಹಾಕಿ ಬಂದನೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವಳಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದನಗಳು ಎದ್ದು ಮೇವು ತಿನ್ನುವ ಸಪ್ಪಳ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಅದೇಕೋ ಅದಿನ ಅವಳ

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳನ್ನೇ ಬೆಳತನಕ ಕಂಡಳು. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಕನಸಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

‘ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಹಂಡೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಾಲನ್ನು ಕಾಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಮೇಲೆ ಕನೆಯು ದಪ್ಪಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಇತ್ತ ತಾನು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ರವಿಗೆಯನ್ನು ಬದಿಗೆ ಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಬೆಣ್ಣೆ ಮೇಲೆ ತೇಲಿ ಬಂದಿದೆ ಗಡಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಲು ಕುಳಿತಳು ಎಷ್ಟು ತೆಗೆದರೂ ಬೆಣ್ಣೆಯೇ ಆಗದು. ತೆಗೆದೇ ತೆಗೆದಳು. ಹಾಲಿನ ಹಂಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಆಗಾಗ ಹೊರಳಿ ನೋಡುವಳು. ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹಾಲು ಉಕ್ಕಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಲೆಯಮೇಲಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು ಕೈ ಸುಟ್ಟು ಪಾತ್ರೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಗುಡಿಸಲು ತುಂಬ ಹಾಲೇ ಹಾಲು. ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ದಂಗುಬಡಿದು ನಿಂತಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಹಿಂದೆ ಏನೋ ‘ಖಡಕ್’ ಎಂದು ಸದ್ದಾಯಿತು.

ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದಳು. ಮಜ್ಜೆಗೆಯೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುರಿದಿವೆ. ಕರಿಯ ಅಡವಿಯ ಬೆಕ್ಕೊಂದು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ನೆಲದ ಹಾಲು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಕೂಡಿತು. ಗಂಟುಗಂಟಾಯಿತು.

ಹೊರಗೆ ಎಮ್ಮೆಗೆ ಯಾರೋ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ !

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಳವಳ. ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೆರೆದಳು. ಹೊರಗೆ ತಿಳಿಯಾದ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಪಸರಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕನಸಿನೋಳಗಿನ ನೆಲದ ಹಾಲು ಮಜ್ಜೆಗೆಯೆಂದೇ ಅವಳು ಭಾವಿಸಿದಳೊಂದು ಕ್ಷಣ. ನೆರಿಕೆಯ ಸೂರಿನೋಳಗಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ತಂಗಾಳಿ ಬಂದು ತಗುಲಿತು. ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಗಳೆದ್ದುವು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಳು. ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕಲೆಂದು ಹೊರಗೆ ನಡೆದಳು. ಮಲಗದಲ್ಲೆಂದಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹೇಳಿದ :

“ ಈಗ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕಿರುವೆ ಆಂ ! ”

ಮಾವ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದರೂ ಕೂಡ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು. ಯಾರೋ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಎಮ್ಮೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಗಂಡ

ಸರು ಯಾವಾಗಾದರೂ ಎತ್ತುಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕುವರು. ಎಮ್ಮೆಗಳಿಗೆಂದರೆ ಅವರು ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನೇ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಕೊಂಡು ತಾನೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೇವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಎಮ್ಮೆಯು ತಾತಪ್ಪ ಹಾಕಿದ ಮೇವಿನ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲು ಸೆಟಿಸಿ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅದರ ಮುಂದೆ ತಾನೊಯ್ದ ಮೇವನ್ನು ಒಗೆದಳು. ಅಂದರೂ ಅದು ಏಳಲಿಲ್ಲ. “ಏಳಬೇ!” ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕೈನೆವರಿದಳು. ಅದು ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಣು ಹಾಕಿತು. ಕಾಲನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿತು. ಕಾಲುಗಳು ಒಳಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೇನೋ! ಬೆಳದಿಂಗಳ ಮಂದೆ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅದರ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹೊಳೆದುವು. ನೀರೂ ಬಳ ಬಳ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು.

“ಮಾಮಾ! ಎಮ್ಮೆ ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡತದ ನೋಡ ಬಾ!”

ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಒದರಿದಳು. ಅವಳ ದನಿ ಕೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಎಚ್ಚತ್ತ.

“ಈಗ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಅಲ್ಲೇಕೆ ಹೋಗಿರುವಳೋ?”

ಎಂದ ಆತ ನಿದ್ದೆ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ. ಆದರೂ ತಾತಪ್ಪನ ಜೀವ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಮೇವು ಹಾಕಿದಾಗ ಅದು ಎದ್ದು ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅವಸರದಿಂದ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ನೋಡಿದ. ಎಮ್ಮೆಯ ಬಾಲ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿದ. ಬೆನ್ನಹುರಿ ತಿಕ್ಕಿದ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಊದಿದ. ಆದರೂ ಎಮ್ಮೆ ಮಿಸುಕಲಿಲ್ಲ.

“ಹುಳಗಳ ಮುಟ್ಟುತೇನು ಮತ್ತೆ!”

ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಅದರ ಕಿವಿ ಚಿವುಟಿದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ,—

“ಲಾಟನು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಾ ಹೋಗು ಬಾಳಾ.”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಣ್ಣವನ್ನೂ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದ. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಏಳಲಿಕ್ಕೆ ಒದರಿದ. ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲನ್ನೊಂದು

ತಂದು ಅದರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಲಾಟನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಣ್ಣ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದ. ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿ ಆಗಿದ್ದರು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣ ಹಾಕಿದರು. ಎಮ್ಮೆಯ ಮೈಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಚ್ಚಾಗಿರುವದೇನು ನೋಡಿದರು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಚ್ಚು ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ತಾತಪ್ಪ ಲಾಟನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದ. ದವಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮೇವನ್ನೂ ಸರಿಸಾಡಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಕಿದ ಮೇವು ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮಡಚಿದ ಒಂದರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿ ಇದ್ದಿತು ಲಾಟನಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತಾತಪ್ಪನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತದು. ತಾತಪ್ಪನ ಎದೆ ಜುಮ್ಮೊದಿತು ನಿನ್ನೆ ಮುಂಜಾನೆ ತಾನು ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡ ಕಾಡಿಗೆ ಜೋಳದ ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಣುಕದು. ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯಿತು; ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿತು. ಅದೇಕೋ ಅಳಿಯನಿಗೂ ಸೊಸೆಗೂ ಅದು ಕಂಡೀತೆಂದು ಹೆದರಿದ. ಕಾಲಿನಿಂದ ಸರಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿದ. ಲಾಟನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಇತ್ತ ಬಂದ. ಮನಸ್ಸು ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದಿತು.

“ಇನ್ನೇನು ಬದುಕತದ ಎಮ್ಮೆ!”

ಎಂದು ದುಃಖವಿಂದ ಎಂದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಣ್ಣೀರು ಈಗಾಗಲೇ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಇಳಿದಿದ್ದುವು. ಅವು ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿದುವು ಎಮ್ಮೆಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಅದರ ಮುಖವನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ತಾತಪ್ಪ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಲಾಟನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಗುಡಿಸಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದ. ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನೂ ಕರೆದ. ಆತ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ. ಎಮ್ಮೆ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ತಿಕ್ಕಹತ್ತಿತು. ಬಾಯಿಂದ ಬುರುಗು ಬಂದಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿ ತನ್ನ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರಸಿದಳು. ಎಮ್ಮೆಗೆ ಏನೂ ಆಗದಿರಲಿ, ದೇವರಿಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿಯ ಕಪ್ಪುರ ಸುಡುವೆನೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಳು. ನೆಲದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಂಗಾಡವೆಂದು ಅದರ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದಳು. ತನ್ನ ಹಣೆಗೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ದೇವರು ಮನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕೈಯೊಳಗೂ ಅದು ಇರಲಿಲ್ಲ!

೧೮

ಎಮ್ಮೆ ಸತ್ತುದರಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಣ್ಣೀರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸುರಿದುವು. ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ದುಃಖ. ತಾತಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸೂ ತುಂಬ ಭಾರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಅಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ. ಉರೋಳಗಿನ ಹಲವರು ಬಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಹೋದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬಂದವಳೆಂದರೆ ಗಂಗವ್ವ. ಅವಳು ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ಕಳಿತು ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತ್ರೈಸಿ ಹೋದಳು.

ತಾತಪ್ಪ ಈಗ ಐದಾರು ದಿನಗಳಿಂದ ಊರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆದಿದೆ. ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕರಿಯಲು ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಊಟ ಮಾಡುವ. ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಮೂಲೆ ಹಿಡಿದು ಕೂಡುವ. ಮತ್ತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ದಾಟ.

ಇನ್ನು ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ ?

ಅವಳೇ ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡಿಸಿದಳು ?

ತನಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು !

ಇನ್ನು ಅವಳ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲಲೆ ?

ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳಿಲ್ಲವೆ ?

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಗಳಿದ್ದರೂ ಗಂಗವ್ವ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿರುವಳೆಂಬುದು ಅಳಿಯನಿಗೂ ಸೊಸೆಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಆದಿನ ಇರುಳು ವಿಸ ಹಾಕಿದ ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಣುಕನ್ನು ಆತ ಕಾಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಲೆಯರು ಸತ್ತ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಸುಲಿದು, ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಂದು, ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಂದೆ ವಿಸದಿಂದ ಎಮ್ಮೆ ಸತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಬೆದರಿಸಿ ಕಳಿಸಿದ್ದ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು :

“ ಕೆಟ್ಟ ಜನರಿಗೆ ನೋಡುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿದರು! ”

“ ಯಾರ ಮಾಡಿರುವರು ನನಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದೆ. ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ನಿರ್ಧಾರದ ನುಡಿಯಿದು !

“ ಯಾರ ಇದ್ದರೇನು? ಅವರ ಹೆಸರ ತಗೊಂಡ ನಿಮಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಹಾನಿಯಾದದ್ದೇನು ತಿರುಗಿ ಬರತದ? ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಎಚ್ಚರದೊಳಗಿರುವುದಾಯಿತು. ಯಾರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಟ್ಟ ಆಗಬಾರದು. ಇಲಿಗೆ ಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಗಣಪತಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಗಲುವದು. ”

ಚಂದ್ರವ್ವ ಈ ರೀತಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಮುಂದಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ದಾರಿ ತೋರುವಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ತಾತಪ್ಪ ನುಡಿಯುವನು. ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವದೇ ಅವನ ಉದ್ದಿಶ್ಯ :

“ ಯಾರ ಯಾತಕ್ಕ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾರು? ನಮ್ಮ ದೈವ ಕೆಟ್ಟ. ಎಲ್ಲೋ ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ನಾಗರ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿದ. ರಾತ್ರಿ ನಾವು ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿ ಮಲಗಿದ್ದೇವೆ. ಅದು ವಿಷ ಏರಿ ಸತ್ತಿದೆ. ತೀರ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಗ ನಾವು ನೋಡಿದೇವೆ. ”

ಇದು ತಾತಪ್ಪನ ಕಾರಣ. ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗಂಗೆವನ್ನೇ ಎಮ್ಮೆ ಸಾಯಲು ಕಾರಣಳಾಗಿರುವಳೆಂದು ಮನದಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೇಳಲಾರ. ಈಗ ಹೇಳಿದರೆ ಅಳಿಯನ ಮನೆತನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು ಅನುಚಿತವೆನಿಸುವುದು. ಊರ ಜನರೂ ಹಳಿಯುವರು. ತಾನೇ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿರುವನೆಂದೂ ಅನ್ನಬಹುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನ.

ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತೂಗಾಟ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಗಂಗೆವನ್ನೊಡನೆ ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ ಸಂಬಂಧ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ. ಅವಳ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕ ಕೃತಿಯ ನಿಷೇಧ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ. ದಿನಗಳೆಂತೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆವ್ವ ಕ್ಷಮೆಗೆ

ಪಾತ್ರಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಳು. ಒಂದು ವಾರದ ನಂತರ ಹಿಂದೆಕೆಯುವ ಮನಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆತ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ.

ಗಂಗವ್ವನಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆ ಇದ್ದಿತು. ತಾನು ಮಾಡಿಸಿದ ಕೆಲಸ ಒಳ್ಳೆಯ ದಲ್ಲ. ಏನೋ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಮನಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡರವನಿಗೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಮ್ಮೆಗೆ ವಿಷ ಹಾಕಿಸಿದೆ. ಈಗ ಅವರಿಗೂ ಇಲ್ಲ, ನನಗೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮೇಲಾಗಿ ನನ್ನ ಕೃತಿಯ ಗುಟ್ಟು ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಹೊಳೆದುಹೋಯಿತು. ಇಂಥದರಲ್ಲಿ ಆತ ನುರಿತವ. ನನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸದೇ ಬಿಡುವನೇ? ಅದಕ್ಕೇ ಆತ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ--ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಸಂಬಂಧದ--ಸುದ್ದಿಯಿಂದಲೇ ಆತ ಅವರ ಮನೆ ಬಿಡುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಈಗೀಗ ಇತ್ತ ಆತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಇದನ್ನು ಮಾಡಿ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕೆಡಿಸಿ ಕೊಂಡೆ. ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾತಪ್ಪ ಬಾರದೆ ದಿನಗಳು ಕಳೆದಷ್ಟು ಈ ಚಿಂತೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತ್ತು.

ಇಂದು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ತಾತಪ್ಪ ಬಂದ. ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಸಮಾಧಾನ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುವಳು. ಅವನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡಲೂ ಅವಳಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಗಂಗವ್ವನಂಥವಳೊಡನೆ ಏನೆಂದು ಮಾತನಾಡುವುದು? ಏನೋ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಊರೊಳಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೂ ಕೂಡ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಗಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೇ? ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರೂ ಆ ಮಾತು ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದ.

ಆ ಇರುಳು ತಾತಪ್ಪ ಗಂಗವ್ವ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಕಳೆದರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರು. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ತಾತಪ್ಪ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟ. ಮತ್ತೆ ಯಾವಾಗ ಬುರುವಿ? ಎಂದು ಗಂಗವ್ವನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳುವ ಧೈರ್ಯವೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ವೇನೋ!

ಆದರೂ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ದಿನಗಳೆಂತೆ ಆವರಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಕಾವಳ ಕರಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು.

ತೋಟದಲ್ಲಿಯ ಕಬ್ಬು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಾಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಗಾಣದ ವಿಚಾರ ಹೊರಟಿತು. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಆಗಬೇಕಿದ್ದ ಗಾಣವನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೂಡಬೇಕಾಯಿತು. ಗಾಣಕ್ಕೆಂದು ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವ ವಿಚಾರ ಹೊರಟಿತು. ಅವಳೂ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ತನರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಎಮ್ಮೆ ಸತ್ತುದು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವಳು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ! ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಅಕ್ಕನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ.

“ ನಾ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದೇನೆ. ಆದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಆದರೂ ಬಾಳವ್ವ ಹೀಗೆಯೇ. ಸತ್ತರೂ ಕಟ್ಟರೂ ಬರದಿದ್ದರೆ ಯಾವಾಗ ಬರುವವರು ಈ ಹೆಣ್ಣವಕ್ಕಳು ? ”

ಸದ್ಮಾನತಿಯು ಅತ್ತಿ ಗೆಯ ಮೇಲೆ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಿದಳು.

“ ನೀ ಯಾರ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೇಳಿರುವಿ ? ”

“ ಕಮತರ ಮುದುಕಿ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅವಳ ಊರೂ ಬಾಳವ್ವನ ಊರೂ ಒಂದೇ. ಅಂತ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. ”

“ ಅವಳು ಹೋಗಿ ಹೇಳಿರುವಳೋ ಇಲ್ಲೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ? ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ಗಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲು ತಾತಪ್ಪನೇ ಹೋಗುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಉರುವಲು, ಗಾಣದ ಒಲೆ, ಪಾತ್ರೆ ಗಳು ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಲು ಮಾಡಿದ. ಆಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೂ ತನ್ನ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಗಾಣಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ. ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾಗುವ ಹತ್ತಿಂಟು ಎತ್ತುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಊರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹಲವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ. ಒಂದು ಎತ್ತಿಗೆ ದಿನಾಲು ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಯೆಂದು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ. ಎತ್ತುಗಳ ಸಂಗಡ ಬಂದ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಸೇರಿನಂತೆ ಬೆಲ್ಲ, ಮೇಲೆ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಕಬ್ಬು ಕೊಡುವದೆಂದೂ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದ.

ಈ ಎಲ್ಲ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡುವಂಥವರನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತಾನು ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ.

ಪದ್ಮಾವತಿಗಂತೂ ಈಗ ಬಿಡುವೇ ಇಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದರೆ ಗಾಣ ಬಂತು. ಮನೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ವಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲುವಷ್ಟು ಜೋಳ ಬೀಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಬರುವ ಹೋಗುವ ಜನರಿಗೆ ರಸದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಲು ಅಳ್ಳಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಡಬೇಕು. ಗಾಣ ಹೂಡುವದೆಂದರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಂತೆ. ಸಾನಾನು ಒಂದು ಬೇಕೋ ಎರಡ ಬೇಕೋ. ಗಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಔಡಲ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಗಾಣದೇವಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜಿನಸಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಮೈ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಮಯವಿಲ್ಲ.

ಬಾಬಣ್ಣ ಊರಿಗೂ ತೋಟಕ್ಕೂ ಎಡತಾಕಿ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ. ಹಲವು ಜನರಿಗೂ ಹೇಳಿದ. ದುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ಕೆಲವರಾದರೆ, ಕಬ್ಬು ತಿಂದು ರಸ ಕುಡಿದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬರುವವರು ಹಲವರು. ಊರಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಜನರೂ ಬಹಳ. ಅದರಲ್ಲಿ ಊರ ಮುಂದಿನ ತೋಟ. ಎಲ್ಲರೂ ಬರುವವರೇ. ಬಾಬಣ್ಣ ಬಹಳ ಜನರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸದಿದ್ದರೂ ಹೊಬೇಲಿನ ಒಡೆಯನನ್ನೂ, ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಕರೆದುಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಸಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರರನ್ನೂ ರಸ ಕುಡಿಯಲು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಬಂದನು.

ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ರಸ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗುವದೆಂದು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಗಾಣವಾದೊಡನೆಯೇ ತಮ್ಮ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಸಿಕ್ಕುವವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂತಸಪಟ್ಟರು. ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಒಯ್ದ ಹಣವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಬಯಕೆಯೂಟ್ಟ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡಿರುವ. ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ತಡೆದು ಕೇಳೋಣ ಎಂದು ಆದಪ್ಪ-ಮಾಸ್ತರರು ಹೊಡಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಿಲುಬಿಟ್ಟರು. ತೀರಿತು, ಬಾಬಣ್ಣ ಮುಂದೆಯೇ ನುಗಿಸಿದ. ಮೆಲ್ಲನೆ ದೊರಕಿದಾಗ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಗಾಣವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕೊಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಪಾರಾದ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರೂ ಗಾಣದ ದಾರಿ ಕಾಯುವಂತಾಯಿತು.

ಗಾಣ ಹೂಡುವುದು ಇನ್ನೂ ಐದಾರ ದಿನಗಳಿರುವಾಗ ಬಾಳವ್ವ ತವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ತುಂಬ ಹಳಹಳಿಸಿದಳು. ಈಗ ಅವಳ ಮಗನೂ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದ. ಅವನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಳು.

ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಣ ಹೂಡುವದಿದೆ ಎಂದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಸ್ವತಃ ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಸೆಟ್ಟಿರ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಯವರೂ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಬರಲು ಔತಣನವಿತ್ತಳು. ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಗಂಗಳವನ ಮನೆತನಕ ಹೋಗಿಯೂ ಕರೆದು ಬಂದಳು. ಗಾಣ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೂ ಸುಂದರವ್ವನಿಗೂ ಆದಿನ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಳಿ ಬಂದಳು.

ಗಾಣದೇವಿಯ ಪೂಜೆ ವೈಭವದಿಂದ ಆಯಿತು. ಊರೊಳಗಿನ ಹಲವು ಜನರು ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು ಇಂತಹ ತುಟ್ಟಿಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಚನ್ನಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಗಾಣ ಹೂಡುವವರು, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಮಿಜಿ ಮಿಜಿ ಬೇಡ, ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆ. ತಾತವ್ವನೂ ಗಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಜನರು ತಿನ್ನುಣ್ಣುವವರು, ಸಾವಿರ ಜನರ ಕರುಳು ತಣಿಯುವುದೂ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಸಾರಿದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯಂತೂ ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಲ ಗಾಣ ಮಾಡಿದ ಅನುಭವಿಕಳು ಆದರಿಂದ ಅವಳೂ ತುಸು ಮನಸ್ಸು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿದಳು. ಸೆಟ್ಟಿಯಂತೂ ಹತ್ತು ವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉದ್ದರಿ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದ. ವೆಚ್ಚ ಬಾಬಣ್ಣನದಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನದೇನು ಗಂಟು ಖರ್ಚಾಗುವುದು ? ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಬಂದೇ ಬರುವದೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕದೆ ಎಲ್ಲ ಜನಸುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ತರುವವರಿಗೂ ರೋಖ ರೊಕ್ಕ ಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಜಡ ಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಒಳಗೊಳಗೇ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಳು.

ಗಾಣ ಹೂಡುವ ಮುಂಚೆ ಊರಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ಲೂಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬರಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಗ್ರಾಮದೇವತೆ—ಸದ್ಮಾವತೀದೇವಿಗೆ—ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಮುಡಿ ಸದು. ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲಕಳ ಶಾಂತಿಯದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಗರಿಸಹಿತ ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಊರ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದರು. ಗಾಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕೊಂಬು ಹಲಗೆಯವರನ್ನು ಬಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದರು. ಮುಂಜಾನೆ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಅಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಹಳೆ ಊದುವದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಸೆಟ್ಟರ ತೋಟದ ಕಬ್ಬಿನ ಲೂಟಿ ಬಂತೆಂದು ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಹಲವು ಹುಡುಗರು, ತರುಣರು, ಹಿರಿಯರು ಗುಂಪುಗೂಡಿದರು. ಬಂಡಿಯ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ನಡೆದರು.

ಬಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಬಾಬಣ್ಣ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಹಿಂದೆ ತಾತಪ್ಪ ಕಬ್ಬಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ರೂಲು ಗೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದ್ದರು. ಅವೂ ರೀವಿಯಿಂದ ನಡೆದಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಕೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಕಾಲೊಳಗಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರ ಸಳಿ, ಸೈಜಣುಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬಂಡಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಊದುತ್ತ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲೂಟಿಗಾಗಿ ನೂರಾರು ಜನರೂ ಸೇರಿದ್ದರು.

ತಾತಪ್ಪ ಬಂಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ದೇವಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಐದು ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಂದ. ಹಾಗೆಯೇ ಊರೊಳಗಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಬಸ್ತಿಗೂ ಐದು ಕಬ್ಬುಗಳ ಕಟ್ಟನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಊದುವವರು ಬಾರಿಸುವವರು ಉಟ್ಟ ದೋತರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ಗಾಡಿಯ ಈಸುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಚಬುಕ ಮಡಚಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ವಂದಿಸಿದ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಬ್ಬಿನ ಲೂಟಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಕೂಡಲೆ ಕೊಂಬು ಮೊಳಗಿತು. ಹಲಿಗೆ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡಿದುವು. ಎತ್ತುಗಳು ಮುನ್ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆರಿತವರಂತೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ಓಡಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದುವು, ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ. ಜನ ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಗದ್ದಲವೋ ಗದ್ದಲ.

ಬಂಡಿ ಓಡುತ್ತಲಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಜನ ಕಬ್ಬಿನ ಗರಿ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುವರು, ಕೈಗೆ ಬಂದಷ್ಟು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಹೀಗೆ ಅಗಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಗಾಡಿ ಬರುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ತೆರವಾಯಿತು. ಕಬ್ಬಿನ ಲೂಟಿ ವೈಭವದಿಂದ ಸಾಗಿತು ಬಾಬಣ್ಣ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬಂಡಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಆ ದಿನವೇ ಸಾಯಂಕಾಲ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಗಾಣ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೂ ಸಾಗಿತು. ತೋಟದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಜಾತ್ರೆ ನೆರೆದಂತೆ ಜನ ತುಂಬಿರುವುದು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮದುಮಗನ ತಾಯಿಯಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಓಡಾಡುವಳು. ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳತೀರದಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹ. ಗಾಣದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು. ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಾಳವ್ವ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನೂ ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟಳು. ಐದಾರು ಕೊಡ ಕಾಕಂಬಿ ತೆಗೆದಳು. ನಾಳೆ ತನಗೆ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದೆಂದು ಬಗೆದಳು. ಕೆನೆಬೆಲ್ಲವನ್ನಂತೂ ಪ್ರತಿದಿನ ತೆಗೆದೇ ತೆಗೆದಳು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಹಗಲಿರುಳು ನಿಂದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಓಡಾಡಿದುದರಿಂದ, ಒದರಾಡಿದುದರಿಂದ ಅವಳ ದನಿ ಕೂತತ; ಕಣ್ಣುಗಳು ಉರಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಆದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಅಪಾವುದರ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲ. ಜನರು ರಸ ಕುಡಿದು ತಣೆದರಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಲೂ ದಾನವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನೆಲೆಸಿತು.

ಜನರು ದನಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಕಬ್ಬಿನ ಗರಿಯನ್ನು ಒಯ್ದು ಹಾಕಲು ಅವಳಿಗೂ ತನ್ನ ಎಮ್ಮೆಯ ನೆನಪಾಗುವುದು. ಅದು ಬದುಕಿದ್ದರೆ ತಾನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹಾಕಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ನೆನೆಯುವಳು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಒಡ್ಡಿನ ಬದಿಗೆ ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಕಬ್ಬಿನ ಗರಿಗೆ ಎಮ್ಮೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಲು ಅದರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದ ಸಂದರ್ಭ ನೆನಪಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಳವಳವಾಗುವುದು, ಕಣ್ಣುಗಳು ತೇವಗೊಳ್ಳುವವು. ಹಾಗೆಯೇ ದುಃಖವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಳು.

“ ಏನೇ ಆಗಲಿ, ತಾತಪ್ಪ ಒಮ್ಮೆ ಗಾಣ ಮಾಡಿಸಿ ಕಬ್ಬು ತಿನ್ನಿಸಿದ ಆಂ ? ” ಎಂದು ಹಲವು ಸಲ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಗಂಗವ್ವನಿಗೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೇಳಿದ. ಆ ಉಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಗಾಣದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸದೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆತ.

“ ಮನುಷ್ಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತನೆಂದರೆ ಯಾವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಅದ ಅಪ್ಪಣ್ಣಾ? ” ಸೆಟ್ಟಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ತಿನ್ನುತ್ತ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಲ್ಲಂದಲೇ ಕೇಳುವನು ಗಂಗವ್ವನ ಕಾರಭಾರವನ್ನು ಆತ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಎಳೂ ದಿವಸ ಕಂಡಿದ್ದ. ಗಾಣ ಅರಂಭವಾಗುವ ದಿನ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸೆಟ್ಟಿರು ಕೊನೆಯ ದಿನದವರೆಗೂ ತೋಟ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಕಂಬಿ, ಕೆನೆಬೆಲ್ಲ ತೆಗೆಯುವಳೋ ಅದರ ಎರಡಷ್ಟನ್ನು ಕುಳಿತಲ್ಲಂದಲೇ ತೆಗೆಯಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಗುನಗುತ್ತ ಎಲ್ಲ ರೋಳಗೂ ಕೂಡಿ ಗಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಪಾಲು ದೊಡ್ಡದಾದುದರಿಂದ ಕೂಲಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ತೂಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಇದರಿಂದ ಕೆಲಸದ ಅಳುಗಳಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೊರತಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯವರಿಗಾಗಿ ಅಸಂತುಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ ಪದ್ಮಾವತಿಯಂತೂ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಸೆಟ್ಟಿ ರನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಮಾಡುವಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರರೂ ರಸ ಕುಡಿಯಲು ಸೆಟ್ಟಿರ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸಂಗಡ ಹತ್ತೆಂಟು ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದರು ತಾತಪ್ಪ ಗಾಣದ ಬಾಯಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಎರಡು ಬಿಂದಿಗೆ ತಾಜಾ ರಸವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದು ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟ. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಗಂಡನನ್ನು ಗುಡಿಸಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದು ಒಂದು ಮೊರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಉಂಡಿಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ತಾಟಿನಲ್ಲಿ ಅಳ್ಳಿಟ್ಟು ಕೆನೆ ಬೆಲ್ಲಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಮಾಸ್ತರರು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಿದಳು. ಬಾಬಣ್ಣನ ದೋತರ ಸೆರಗು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಅವನ ನಡುವಿನ ಹುಡುಗ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೂ ಉಂಡಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತೇನೋ. ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ, ಎಂಜಲ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವನೆಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೊಟ್ಟಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಪ್ಪನ ಹಿಂದೆ ಸಾಗಿದ್ದನಾತ.

“ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಸ್ತರರು ನಿನ್ನ ಸಾಲಿಗೆ ಒಯ್ಯತಾರೆ ನೋಡು.”

ಮಾಸ್ತರರು ಕುಳಿತ ಗಾಣದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಹಂದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತ ಬಾಬಣ್ಣ ಮಗನಿಗೆ ನುಡಿದ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನನ್ನು ಹೆದರಿಸುವ ಠೀವಿಯಿತ್ತು.

“ ಏಕೆ, ಸಾಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವನೇನು ? ”

ಒಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರರು ಕೇಳಿದರು.

“ ಸಾಲೆ ಅಂದರೆ ಅಂಜುವವು ಅಲ್ಲರಿ ಹುಡುಗರು ! ”

ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತ ತಾತಪ್ಪ ನಗುತ್ತ ನುಡಿದ.

“ ಅಂಜಲಿಕ್ಕೇನು, ನಾಳಿಗೆ ಬರತಾನ ನೋಡು ಸಾಲಿಗೆ. ” ಹುಡುಗನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ “ ಯಾಕಪ್ಪ ನಾಳಿಗೆ ಬರುವಿಯಿಲ್ಲ ಸಾಲಿಗೆ ? ನಿನಗೆ ಪಾಟಿ ವೆನ್ನಿಲ ಕೊಡತೇವಿ. ” ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನುಡಿದು ಒಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರರು ಹತ್ತರ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಹುಡುಗ ನಾಚಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದ.

“ ನಿನಗ ಉಂಡಿ ಬೇಕೇನೋ ? ತಗೋ ! ”

ಎಂದು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಉಂಡಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಿದರು. ಹುಡುಗ ಹತ್ತರ ಬಂದು ತಕ್ಕೊಂಡ. ಆಗಲೇ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ಹತ್ತರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಮಾಸ್ತರು. ಆ ಮೇಲೆ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು:

“ ಆ ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗನನ್ನು ಒಬ್ಬನ್ನು ಸಾಲಿಗೆ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ, ಅದು ಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇವನನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಿರಿ. ಹುಡುಗ ಹುಶ್ಯಾರ ಕಾಣತಾನ. ”

“ ನೋಡೋಣಲ್ಲರಿ ! ನಾವು ಮಾಡತೇವಂದರೆ ಏನು ಆಗ್ತದೆ ? ಎಲ್ಲಾ ದೇವರ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅವನು ದೈವದೊಳಗೆ ಬೇಡಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ” ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿದ.

“ ದೈವ ಗಿಯ್ವು ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗೇದ ಬಾಬಾ. ”

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರರು ನುಡಿದರು.

“ ಸಾಲಿ ಸಮದ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಏನ ಮಾಡೋದರಿ ? ನೆರಳೊಳಗ ಕುಳಿತು ಹುಡುಗರು ಬಿಂಡಿನಂತೆ ಆಗತಾವು. ನಾಳೆ ನೆಟ್ಟಗ ಒಕ್ಕಲತನಕ್ಕೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು. ”

ಬೆಲ್ಲ ಅಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಬ್ಬನು ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ರಸದ ಕಾಯಿಲೆ ಯೊಳಗಿನ ಮಳ್ಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತ ನುಡಿದ. ಹೊರಗೆ ಕೊರೈಂದು ಗಾಣ ಒದರುತ್ತ ಇದ್ದಿತು. ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವಲ ಒಗೆಯುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತ ಹೊಲೆಯ ನುಡಿದ,—

“ ಕಲಿಯೋದೇಲ್ಲ ಬ್ರಾಂಬ್ರ ಹುಡುಗರಿಗೇ. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಕಲಿತರ ಮತ್ತೆ ಅಡ್ಡ ಹಾದಿ ಹಿಡಿತಾನ ಗೌಡಾ. ನೋಡ ನಮ್ಮ ಬಸ್ಯಾನ ಮಗ ಕಲತಾನ, ಈಗ ಆಯಗಾರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ್ರೆ ನಾಚತಾನ. ಇಂಥವರನ್ನು ತಗೊಂಡ ಏನ ಮಾಡೋದು ? ”

“ ಅದೇನೂ ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಹುಡುಗನನ್ನು ಸಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ”

ರಸವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು.

“ ಈಗಲೇ ಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ ! ಸಾಲೆ ಕಲಸಿರಿ. ಇಲ್ಲಾದರ ದನ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿರಿ. ”

ಹೊರಗೆ ಇದ್ದ ಪದ್ಮಾವತಿ ನುಡಿದಳು. ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಬುತ್ತಿಕೊಡಲು ಖಂದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬುತ್ತಿಗಬ್ಬವೆಂದು ಎರಡೆರಡು ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಳಾಕೆ.

“ ಯಾಕಪ್ಪ, ಬರುವಿ ಏನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ? ”

ಮಾಸ್ತರರು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಹುಡುಗನ ಬೆನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಕೇಳಿದರು. ಹುಡುಗ ಅದಕ್ಕೇನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸಂಕೋಚದಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದ.

ಹೀಗೆ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತ ನಾಲ್ವರೂ ಮಾಸ್ತರರು ಕೂಡಿ ಎರಡು ಬಂದಿಗೆ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರೂ ಒಬ್ಬರು ಪಾಲುಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ತಾತಪ್ಪ ಮತ್ತೆ ರಸವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ. ಆದರೆ ಯಾರೂ ಇನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಗಾಣವೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಬಯಸಿದಷ್ಟು ಬೆಲ್ಲ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮುಂಚಿತ ಗಾಣ ಹೊಡಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಕಾಯಿಲಿಗೆ ಮೂರೇ ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ಇಳಿದವು. ಸೆಟ್ಟರೂ ನಾಲ್ಕು ಮುದ್ದೆ ಇಳಿಯಬಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಅನುಮಾನವೂ ತಪ್ಪಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಕೊನೆಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಯೇ ಆದರು. ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಈ ಲೆಕ್ಕ ಮೀರಿದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬೇಸರಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ, ‘ಲೆಕ್ಕವರಿಯದ ಒಕ್ಕ

ಲಿಗರಿಗೇ ಇದೆಲ್ಲ ಸಲ್ಲುವುದು. ದುಡ್ಡಿನ ಬೆಲ್ಲ ಬೇಡಿದರೂ ಗಿರಾಕಿಗೆ ಕೊಡಲು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಡಿ ಹಿಡಿಯುವಂಥ ನನುಗೆ ಇದು ಒಪ್ಪುವಂಥದಲ್ಲ' ಎಂದು ಕೊಂಡರು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೇ ಅವರು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಹೀಗೆ ಅಂದುದು:

“ ಗಾಣದೊಳಗೆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಏನು ಉಳಿಯತದ ಸೊಪ್ಪಿ ? ”

“ ಸೊಪ್ಪಿನೂ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟ ಹೋಗತಾವು ಸೆಟ್ಟರೆ ! ”

ಒಬ್ಬ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಸೆಟ್ಟರ ಕಳವಳವನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ನುಡಿಯುವ ಆದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವ :

“ ಗಾಣದೊಳಗೆ ಜನ ತಿಂದಷ್ಟು ಉಂಡಷ್ಟೇ ಬಂತು. ನಡುವೆ ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದೇನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗತದ ? ಯಾರೂ ಮುಸುರೆ ಕೈಯಿಂದ ಕಾಗೆ ಹೊಡೆಯುವದಿಲ್ಲ; ಬೆಲ್ಲ ತಿನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಮಾತಂತೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ. ಇದರೊಳಗೇ ಏನು ಪುಣ್ಯ ಬಂದಷ್ಟು ಬರಲಿ. ”

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಅವನ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರ ಭಾವವಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವರ್ತನ ಅವರದು. ಅದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಸೆಟ್ಟರಿಗಿದು ಸೇರದು. ಸೂ—ಮಕ್ಕಳು ಯಾರದನ್ನೋ ಒಯ್ದು ಯಾರಿಗೋ ದಾನ ಮಾಡುವರಾಯಿತು. ಇವರದೇನು ಹೋಗುವುದು ? ಲೆಕ್ಕ ಇಲ್ಲ, ಪಕ್ಕ ಇಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹತ್ತಲಿ ಅಂದರೆ ತೋಟ ಬಿಟ್ಟು ಬತ್ತಲೆ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗತದ ಇವರು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆದರಂತೆ ಬಿಗುವಿನಿಂದಲೇ ನೆಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಸೆಟ್ಟರೆಷ್ಟು ಬಿಗುವಿನಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದರೂ ನಡೆಯುವದೆಲ್ಲ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ನಡೆಯಲೇ ಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಕೊನೆಯ ದಿವಸ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹೊರೆ ಕಬ್ಬು, ನಾಲ್ಕಾರು ಕೊಡ ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಊರಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಗಾಣಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದವರಿಗೆ—ತಮಗೆ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ—ಒಂದೊಂದು ತಂಬಿಗೆ ಹಾಲು, ಎರಡೆರಡು ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಒಯ್ದು ಕೊಟ್ಟರು. ಕಲ್ಲಪ್ಪಕಕ್ಕನ ಮನೆಗೂ ಐದು ಕಬ್ಬುಗಳೂ ರಸವೂ ಹೋಯಿತು. ಅವನೂ ಬಾರದೆ ನಿಂತವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಗೌಡನ ಮನೆಗಂತೂ ಈ ಮೊದಲೇ ರಸದ ಕೊಡ, ಕಬ್ಬಿನ ಹೊರೆ ಸಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದರಂತೆ ಊರೊಳಗೆ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಬೇಕಾದವರ ಮನೆಗೂ ರಸ, ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲಾಯಿತು.

ಗಾಣ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಸೆಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಒಯ್ದರು. ಬಾಬಣ್ಣನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕೊಡುವ ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟ. ಮುಂದೆ ಗಾಣದ ನಿಡ್ಡೆ, ಉಳಿದ ಕೆಲಸಗಳೆಂದು ಒಂದೆರಡು ವಾರಗಳು ಕಳೆದುವು. ಬಾಳವ್ವ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಳು. ಅವಳಿಗೆ ಸೀರೆ ತರಬೇಕಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೆಟ್ಟರ ಹತ್ತರ ಹೋದರು. ಅವರು ಆಗ ಬೆಲ್ಲದ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಅರಿವೆಯ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮತ್ತೂ ಒಂದು ವಾರ ಉರುಳಿತು. ಹೊಟೇಲಿನ ಮಾಲಕರು ಹಣದ ತಗಾದೆ ಹಚ್ಚಿದರು. ಆದಷ್ಟು ಮಾಸ್ತರರೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಬಾಬಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಾಣದ ನೆವ ಹೇಳುತ್ತ ಹಣ ಕೊಡುವದನ್ನು ಮುಂದೂಡಿದ್ದ. ಈಗ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸೆಟ್ಟರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹಣ ದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಹೊಟೇಲಿನ ಬಾಕಿ ತೀರಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಹಣದ ಲೆಕ್ಕ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ವಿಚಾರ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸೆಟ್ಟರ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅವಸರ ಮಾಡಹತ್ತಿದ.

ಬಾಬಣ್ಣನ ಅವಸರವನ್ನು ಕಂಡು ಸೆಟ್ಟರು ನಿದಾನವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದರು:

“ನಿಮ್ಮ ಮಾನವನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಾ. ಹಿಂದಿನ ಎತ್ತಿನ ಹಣ, ಅಂಗಡಿ ಬಾಕಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಆಗತದ ನೋಡಬೇಕು.”

“ಇನ್ನೂ ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ ಅವ. ಆಗ ಎಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ ಬಂದೀತು. ಈಗ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಖರ್ಚಿಗೆ ಒಂದು ನೂರ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ, ಸಾಕು” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಸವಲತ್ತು ತೋರಿಸಿದ. ಆದರೂ ಸೆಟ್ಟರು ಹಣ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಕೊನೆಗೂ ಕೇಳಿದರು:

“ನಿನ್ನ ಪಾಲಿನ ಬೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಮಾರುವವ ?”

“ಎಲ್ಲೇನು. ಪೇಟೆಯ ಧಾರಣಿಯಂತೆ ನೀವೇ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಲ್ಲ.” ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ ಬಾಬಣ್ಣ. ಆದರೂ ಸೆಟ್ಟರು ಕೈ ಸಡಿಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕೈ

ಎತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೋಗುವದೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿದರು. ಎತ್ತಿನ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಅದರ ಬಡ್ಡಿ, ಅಂಗಡಿಯ ಬಾಕಿ ಎಲ್ಲ ಕಳೆದು ಏನು ಉಳಿದದ್ದು ಒಯ್ಯಲಿ; ಹಿಂದಿನಿಂದ ಈ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಎಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವುದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಈಗ ಏರಿದ ದರದಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲದ ಲೆಕ್ಕ ಹಿಡಿಯಲು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದು. ಇನ್ನೂ ಗಾಣಗಳು ಆಗಲಿ, ಸುತ್ತಲಿನ ಪೇಟೆಗೆ ಹೊಸ ಬೆಲ್ಲ ಬರಲಿ, ಆಗ ಧಾರಣೆ ಒಂದು ನಿಜಕ್ಕೆ ಬರುವದು, ಇಳಿದೇ ಇಳಿಯುವುದು; ಅಂದಿನ ದರದಿಂದ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು,---

“ ಈಗೇನು ಅಷ್ಟ ರೂಪಾಯಿ ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ ನಿನಗ. ಬೇಕಾದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದ ರೂಪಾಯಿ ಒಯ್ಯು. ”

ಅಷ್ಟೇ ಹಣ ತಂದರೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಾಲ ತೀರುವಂತಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆದಷ್ಟು ಮಾಸ್ತರರಿಗೇ ಆತ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಟೆಲಿನ ಬಿಲ್ಲೊಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದಿತು.

“ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಏನಾಗೋದು ? ಮುಗಿಲಿಗೆ ತೂತ ಬಿದ್ದಾಗ ಕೈ ಹಚ್ಚಿ ಹೋದರಂತ. ” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ತುಸು ಬೇಸರದಿಂದ ನುಡಿದ.

“ ನೋಡಪ್ಪ, ನನಗ ಸರಿ ಕಂಡಷ್ಟು ಕೊಡತೇನಂತ ಹೇಳಿದೆ. ”

ಎಂದು ನುಡಿದು ಸೆಟ್ಟಿರೂ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಬಾಬಣ್ಣ ತಿರುಗಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಹೊಟೆಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಚಹ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಹೋದರೆ ಹಿಂದಿನ ಬಾಕಿ ಕೇಳುವನೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಇತ್ತು. ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೂ ಹಾಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮತ್ತೆ ನಾಲವಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಯಾವಾಗ ಹೋದರೂ ಸೆಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ತಾತಪ್ಪನಿಗೂ ಇದರ ಚಿಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು, ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಊರಿಗೇ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನದು ನಮಗೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಈಗೇನು ಅವಸರ? ಸಾವಕಾಶ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಅವೆ. ಈಗಲೇ ಹಣದ ತಗಾದೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸೆಟ್ಟರು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ತೋಟವನ್ನು ತಮಗೆ ಕೊಡ

ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಇತ್ತು. ಅವಳು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಕಬ್ಬು ಎಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು, ಗೆಣಸು ಎಲ್ಲಿ ನೆಡಬೇಕು. ಎಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಣದ ಲೆಕ್ಕ ಅವಳ ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಊರೊಳಗಿಂದ ಬರುವಾಗ ತಾತಪ್ಪ ಒಂದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದ. ಸರಕಾರದವರು ಸಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಕಳಕೊಂಡ ಹೊಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಋಣಪರಿಹಾರ ಕಾಯಿದೆಯದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾರಿದವರೆಲ್ಲ ಅರ್ಜಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು, ಊರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಎಂಬುದೇ ಆ ಸುದ್ದಿ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಉಬ್ಬಿದ. ತನ್ನ ಮೂರು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿಯೆಲ್ಲ ಸಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿದೆ. ಸರಕಾರ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ಮರುದಿನವೇ ತಾನೂ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಅದರಂತೆ ಮಾವನಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದ.

ಅಳಿಯನ ಹೊಲಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವ ಹಂಬಲ ತಾತ ಪ್ಪನಿಗೂ ಇತ್ತು. ಅರ್ಜಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನು ಕೂಡಿ ಸುವೆನೆಂದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದ. ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮೊದಲು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊಲದ ತೋರವತ್ತಿಯ ಕಾಗದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡುದು, ಸೆಟ್ಟರು ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಗದ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೊರೆತವು. ಕೊನೆಯ ಹೊಲದ ಖರೀದಿ ಪತ್ರದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಗೌಡರ ಅಂಗಡಿಯ ಬಾಕಿ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಣಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿಯೇ ಇದ್ದ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ತಾತಪ್ಪನ ಹುರುಪು ಕೇಳುವದೇನು? ಒಂದು ದಿನ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಕೀಲರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಗದ ಪತ್ರ ತೋರಿಸಿ, ಸಲಹೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಇನ್ನು ಅರ್ಜಿಕೊಡುವ ಕೆಲಸ ಒಂದೇ ಉಳಿಯಿತು.

ಆಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಹೊಲವನ್ನೇನೋ ಸರಕಾರ ತಿರುಗಿ ಕೊಡಿಸುವದೆಂದರೆ ಪುಕ್ಕಟ ಏನು ಕೊಡಿಸುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತಾಗ ಮಾತು ತೆಗೆದಳು.

“ ಹಾಗೇ ಹೇಗೆ ಕೊಡಿಸಿಯಾರು ? ಅವರ ಕೊಟ್ಟ ಗಂಟೆ ನಾವು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ” ತಾತಪ್ಪ ವಿವರಿಸಿದ.

“ ಅದನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡ ಎಲ್ಲಿ ಅವ ? ” ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು.

ತಾತಪ್ಪ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದವನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎದೆ ಹಿಡಿದು ಹಿಂದೆ ನುಗ್ಗಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ,—

“ ನಮ್ಮ ಹೊಲಗಳೆಲ್ಲ ಒಂಬತ್ತುನೂರು, ಸಾವಿರಕ್ಕ ಕೂರಿಗೆಯಂತೆ ಮಾರಾಟ ಆಗಿವೆ. ಈಗ ಹದಿನೇಳ ನೂರು, ಎರಡ ಸಾವಿರಕ್ಕ ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಮಾರಾಟ ಆಗುವವು. ತಿಳಿತು ? ”

“ ಆಗ ಅಡವಿಗಳ ಧಾರಣೆ ಅಗ್ಗ ಇತ್ತು. ”

ಎಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ. ಪತಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟಂತಾ ಗಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೂ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅಂತಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಿಸಿ ನುಡಿದ,—

“ ಈಗ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟಿವೆಂದರೆ ಆ ಮೂರೂ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ತಿರುಗಿ ಸಿಗತದ. ”

“ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮಗೆ ಇಂಥ ದಿನದೊಳಗ ಕಠಿಣ ಆಗಿದೆ. ಕಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಬೆಲ್ಲ ಹೋದಂತೆ ಅದೂ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಹೋದೀತು ನೋಡಿರಿ. ” ಎಚ್ಚರವಿತ್ತಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

ತಾತಪ್ಪ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಚಾರ ಅವನಿಗೆ ಸೇರ ಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಹೊಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು ಎಲ್ಲಿಯ ನ್ಯಾಯ, ಎಂದುಕೊಂಡ. ಮಳೆಯ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಂಜಿನ ನೀರಿಗೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಿದಂತೆಯೇ ಈ ಕೆಲಸ ಎಂದ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಸಮ ಸ್ಯೆಗೂ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ಮಾವನು ಮೌನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು.

“ ನಾನು ಹೆಂಗಸು. ಇದರಲ್ಲಿ ನನಗೇನು ತಿಳಿಯುವುದು? ಗಂಡಸರು ನೀವೇ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಯಾರನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿದವರನ್ನ ಕೇಳಿ ಮಾಡಿರಿ. ಹೀಗೆ

ನೀವು ಮಾಡುವಿರಿ ಅಂದರೆ ಸೆಟ್ಟರು ನಮ್ಮನ್ನೇನ ತೋಟದೊಳಗೂ ಇರುವ ಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ”

“ ಈ ತೋಟಕ್ಕಾಗಿ ನನಗ ಹೊಲ ಕಳಕೊಳ್ಳು ಅನ್ನುವಿ ಏನು ? ”
ಬಾಬಣ್ಣ ಕೆರಳಿ ಕೇಳಿದ.

“ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ, ನನಗ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾ ಹೇಳಿದೆ. ”

“ ಕಾಯ್ದೆ ಏನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ತಾವೇನು ? ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಅವರೂ ನಡೆದಾರು, ನಾವೂ ನಡೆಯೋಣ. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಮತ್ತೂ ಆವೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ನುಡಿದ.

“ ಏನು ಮಾಡುವದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮಾಡೋಣಲ್ಲ. ಈಗೇಕೆ ಅಷ್ಟು ನೀನಾದರೂ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರುವಿ ? ”

ಎಂದು ಅಳಿಯನಿಗೆ ತಾತಪ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಹೀಗೆಯೇ ಬೆಳೆದು ವಿರಸಕ್ಕೂ ಹೋದೀತೆಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ. ಮಾತು ಮುಗಿದರೂ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯ ವಿಚಾರ ನಿಲ್ಲಿಲಿಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೇದು, ಎಂಬುದನ್ನೇ ಆ ದಿನ ಇರುಳೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಆದಿನ ಚನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯೂ ಕೂಡ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ.

ಸದ್ಮಾವತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಇದೂ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೋಲುವವನು ವಾರಿ, ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಊರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಡವಿಯೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವರೇನೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಅವಳಿಗೆ.

ಮರುದಿನ ತಾತಪ್ಪನು ಅರ್ಜಿ ಕೊಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೊಡುವವರ ಮುಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ ಬಂದರೆ ಅವನಿಂದ ಆ ಎರಡು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಇಸಿದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದ ರಾಯಿತೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸೆಟ್ಟರನ್ನು ಕೇಣ ಕೋಣ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದನು.

ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆದರೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಇವರ ಕಡೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸುದ್ದಿ ಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದವರ ಮುಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಯೂ ಬಿಟ್ಟು:

“ ಸರಕಾರೇನು ಹುಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರ ಹೊಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ನಾಳೆ ವ್ಯವಹಾರವೇ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದುಡ್ಡೇನು ಹುಣಸೇ ಪಕ್ಕ ಅಲ್ಲ.”

ಈ ಮಾತು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಬಣ್ಣ ಬಳೆದುಕೊಂಡು ತಾತಪ್ಪನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಆಗ ಅವನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ರೇಗಿ ನುಡಿದ:

“ ವಕೀಲರನ್ನ ಕೇಳಿ ಬಂದಿರುವೆ. ತಕ್ಕೊಂಡೇ ತೋರಿಸುವೆ. ”

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪನೂ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ:

“ ಸುಮ್ಮನೇ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವದೇತಕ್ಕು? ಕೋರ್ಟು ಏನು ಮಾಡಿದ್ದು ಆಗಲಿ. ನಾನೂ ಒಂದು ಕೈ ನೋಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆ. ”

ಇಂಥ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಾತಪ್ಪ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಊರೊಳಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಚಾರ ನಡೆಯಿಸಿದ. ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪರಿಷತ್ತು ಕೂಡತೊಡಗಿತು. ಚಹದ ಕಪ್ಪಿನ ಸುಳಿದಾಟ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರ ಸರಿಯಿತು.

ಈಗಾಗಲೇ ಊರೊಳಗಿನ ಹಲವು ಜನ ರೈತರು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವುಕಾರರಲ್ಲಿಯೂ ಚುರಸಿನ ಮಾತುಗಳೂ ನಡೆದವು. ಅನೇಕ ಜನ ಸಾವುಕಾರರೂ ವಕೀಲರನ್ನು ಹೋಗಿ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿ ಬಂದರು. ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾದ ಕಾಯಿದೆ ಅದು ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೂ ಅರ್ಜಿ ಮಾಡಿದವರ ಹೊಲಗಳೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುವವೆಂಬ ನಿಯಮವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜನರು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೊಲಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸಿಗಲಿ ಸಿಗದಿರಲಿ, ವಕೀಲರಿಗೆ ಅರ್ಜಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ಫೀ ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ಈ ಚಳವಳಿಗೆ ಅವರು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿತ್ತರು. ಅಂತಲೇ ಆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತಾಲೂ

ಕೆಗೆ ಸಾಲ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದ ಅರ್ಜಿಗಳು ಎಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ. ಇನ್ನೂ ಬಾಬಣ್ಣನಂಥವರ ಅರ್ಜಿಗಳು ಹೋಗಬೇಕು.

ಸೆಟ್ಟರು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇನೂ ಕುಳಿತರಲಿಲ್ಲ. ಊರೊಳಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಅವರಿಗೂ ಇತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಮೇಲೆ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಅವರಿಗೆ ಸಂಶಯವಿತ್ತು. ಅತಲೇ ಅವರು ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಅಂಗಡಿಗೆ ಸಾಮಾನು ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸಹಜ ಕೇಳಿದರು:

“ ನಿನ್ನ ಗಂಡನೂ ಏನು ಅರ್ಜಿ ಗಿರ್ಜಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾನೆ ಏನೆಂಬೆ ? ”

“ ಯಾತರ ಅರ್ಜಿ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಬೆರಗಿನಿಂದ ನುಡಿದಳು. ನುಡಿಯುವಂತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಟಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಊರೊಳಗೆ ಏನೇನೋ ನಡೆದದ್ದಲ್ಲ ? ”

ಸೆಟ್ಟರ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಹೇಳಿದಳು,—

“ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಹೊಲ ತಿರುಗಿ ಸಿಕ್ಕರೆ ದಿನಾ ಸಿಕ್ಕಾವು. ಸಿಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹೊಲ ಮೊದಲ ಹೋಗತಿದ್ದುವು ಏಕೆ ? ”

ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೆಟ್ಟಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಆದರೆ ಅದೇ ದಿವಸ ಸಂಜೆಗೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಗಂಗೆವನಲ್ಲಿ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ತೆಗೆದು ಸೆಟ್ಟರ ಮೇಲೆಯೂ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಮೇಲೆಯೂ ಅರ್ಜಿ ಕೊಟ್ಟು ದೇವತಾನ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಗಂಡನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡಳು. ತಾನು ಅದೇ ಹೊತ್ತು ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ ಬಂದುದೂ ಇವರು ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದುದೂ ಕೂಡಿತು. ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ನಾಳೆ ಇದು ತಿಳಿದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಸುಳ್ಳುಗಾರಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವರಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಅವಳ ಚಿಂತೆ. ಆ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಆ ದಿನ ಬೆಳತನಕ ನಿದ್ರೆಯೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ತಾನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು.

ಮರು ದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಊರೊಳಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಸಹಜ ಹೋದಳು. ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಏನೋ ಒಂದೆರಡು ಸಾಮಾನು ಕೊಂಡಂತೆ ಮಾಡಿ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅನುಮಾನ ಬರುವಂತೆ ಅರ್ಜಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಆಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಗುರೆನಿಸಿತು ಹಾಗೆಯೇ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗಂಡನಿಗೂ ಹೇಳಿದಳು. ತನ್ನಿಂದ ಯಾರ ಕೆಲಸವೂ ಕೆಡಬಾರ ದಲ್ಲ, ಎಂಬುದೇ ಅವಳ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು.

“ ನಿನಗೇತಕ್ಕೆ ಕಾರಭಾರ ಬೇಕಿತ್ತು ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಾ ಸುಳ್ಳು ಜೀವಲೇನು ? ”

“ ನೀ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಕ್ಕಾಕೆ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ನಾಳೆ ತೋಟದಿಂದ ಒದ್ದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕತಾನ. ಕೂಡ ಆಮೇಲೆ, ” ಬಾಬಣ್ಣ ಹಂಗಿಸಿದ.

“ ತೋಟ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ—ಇಂಥ ಅಂಜಿಕೆ ನಿಮಗೆ ಇದ್ದರೆ—ಅರ್ಜಿ ಏಕೆ ಮಾಡತಿದ್ದಿರಿ ? ”

“ ತೋಟಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಲ ಕಳಕೊಳ್ಳು ಅನ್ನುವಿ ಏನು ? ಒಳ್ಳೇ ಶಾಣ್ಣಾಕಿ ಆದಿಯಲ್ಲ ನೀನು ? ”

“ ಎಂದಾದರೂ ನೀವು ಅರ್ಜಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಹೊರಬೀಳತಕ್ಕದೇ ಅಲ್ಲ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ತುಸು ಕಾವೇರಿಯೇ ನುಡಿದಳು.

“ ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ನಾವು ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ ಜೋಳ ತೋಟದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಸಾಗಸತ್ತಿದ್ದೆವು. ತಿಳಿಯಿತು ? ”

ಗಂಡನ ಈ ವರ್ತನೆಯ ರೀತಿ ಅವಳಿಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ನಾಳೆ ಊರಲ್ಲಿ ತಾವು ಜನ್ಮ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿದೆ, ಇಂಥ ಲೆಕ್ಕತನ ಉಪಯೋಗದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಅಂದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ತನ್ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ಇದನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಗಂಡನ ವಿರುದ್ಧ ದೂರು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೆಟ್ಟರೇನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು

ಕುಳಿತಿರುವರೆ ? ಅವರಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುವು. ಅದರಂತೆ ಗೌಡರಿಗೆ ಹೇಳಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಇದು ಗೌಡನಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಂದಲೂ ಈಗಾಗಲೇ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತು ಬಂದಿತ್ತು.

ಮಾವ ಅಳಿಯ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ತೋಟ ಬಿಡುವ ಮುಂಚೆ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಸಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ರೀತಿಯಂತೆ ತೀರಿಸಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಗೌಡರೂ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಕೂಡಿ ಆ ರೀತಿ ಒತ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಅವನ ಸಾಲವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ತಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಲ ಪರಿಹಾರ ಸಮಿತಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅರ್ಜಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗುವದೆಂದೂ ಇವರಿಗೆ ಎನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಸೆಟ್ಟಿಯಂತೂ ತಮ್ಮ ಎತ್ತನ್ನು ತಾವು ತಿರುಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಅದು ಯಾತ ಜಗ್ಗಿ ಜಗ್ಗಿ ಸೊರಗಿದ್ದಿತು. ಸೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆ ಮುಂಚಿನ ಬೆಲೆ ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಇವರು ತೆರಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬೆಲ್ಲ ಅಂಗಡಿಯ ಬಾಕಿಯಲ್ಲಿ ಮುರಿದು ಲೆಕ್ಕ ಸಮ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಸಾಲ ಬಹಳ ಉಳಿಯಿತು. ಸೆಟ್ಟಿಯ ಎತ್ತಿನ ಬೆಲೆ, ಅದರ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡಬೇಕು, ಹೊಟ್ಟೆಲಿನ ಬಿಲ್ಲು ತೀರಿಸಬೇಕು. ಮಾಸ್ತರರ ಹಣವಂತೂ ಅವರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಗಂಗವ್ವನ ಸಾಲವಂತೂ ಮೊನ್ನಿನದಲ್ಲವೆ ?

ಹೀಗಾಗಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಅದೂ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲವನ್ನು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಗಂಗವ್ವನೇ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳೂ ಆದಳು. ಈಗ ಅದರ ಬೆಲೆ ಹದಿನೈದು ನೂರಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಷ್ಟನ್ನು ಕೊಡಲೂ ಅವಳು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಚೀಲ ಜೋಳಕ್ಕೆ ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಬರುವಾಗ ಅದೇನು ದೊಡ್ಡ ರಕಮು ಎನಿಸಲಿಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ. ಆ ಸಲ ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಚೀಲ ಜೋಳ ಮಾರಿದರೆ ಇದೊಂದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಬರುವದಲ್ಲ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದಳು.

ಅವಳ ಲೆಕ್ಕ ಸರಿಹೋಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿದ. ಅಂದರೂ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆರು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು

ಉಳಿದುವು. ಅವೂ ಹತ್ತರವಿದ್ದರೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವನೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ. ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಅವಳು ಚಂದ್ರವ್ಯನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಆ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಗಂಡನ ಕೈಯಿಂದ ಉಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಹತ್ತರ ಇಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದಳು. ಆದರೂ ಅವಳ ಚಿಂತೆ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಗಂಡನಿಗೆ ಆಗಾಗ ಅನ್ನುವಳು.

“ ಸೆಟ್ಟರ ಕೂಡ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಉಪ್ಪು ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಡರಂತ ”

“ ಈಗೇನಾಯ್ತು ? ”

“ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲೇನು ? ನಾಲ್ಕು ಚೀಲ ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ ಒಂದ ಮನೆಯೊಳಗ ಬಿದ್ದುವು. ಎತ್ತ ಒಂದ ಬಾಗಿಲೊಳಗ ನಿಂತಿತು. ಇದ್ದ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿಯೂ ಹೋಯಿತು. ನಾಳೆ ನಾವೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಖುರ್ಸಿ ತಗೊಂಡ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ.”

ಪದ್ಮಾವತಿ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವ:

“ ಈಗ ಒಂದ ಕೂರಿಗೆ ಹೋದದ್ದೇ ಹೇಳುವಿ. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಮೂರ ಕೂರಿಗೆಯ ಮಾತನ್ನೇ ಎತ್ತವಲ್ಲಿಯಲ್ಲ ನೀನು ? ”

“ ನಾಳಿನದನ್ನು ಯಾರು ಕಂಡವರು ? ಬದುಕಿದವರಾರೋ ಸಾಯುವವರಾರೋ ! ಈಗಂತೂ ಇದ್ದ ಹೊಲವೂ ಒಂದ ಹೋಯ್ತಲ್ಲ ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ನಿಟ್ಟುಸುರಿನ ನುಡಿಯಿದು.

೧೯

ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಮುಪ್ಪಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವರಿಂದ ಮನೆತನದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವುದು ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ರೈತನಿಗೆ ಲಾವಣಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಾಸ್ತರರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನೊಬ್ಬ ಇದ್ದ. ಅಡವಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಂಗಾಲ ಆದಂಥವನಿಗೆ ನಾವು ಪಾಲಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಯಾಕೆ ನೆರವಾಗಬಾರದೆಂದು ಅವರ ವಿಚಾರ. ಚಂದ್ರವ್ಯನದೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡದಿದ್ದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಯಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಹೊಲ ಹಚ್ಚುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು

ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು ಅವಳಿಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಚಿಂತೆಯೇ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು, ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರುತ್ತಲಿದೆ. ಗಂಡ ಇಂಥವ, ಹೇಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಪ್ರಸಂಚ ಸಾಗಿಸುವಳೋ ಎಂಬ ವಿಚಾರವೇ ವಿಚಾರ ಅವಳಿಗೆ. ಆದರೂ ತಾನಾ ಗಿಯೇ ಗಂಡನ ಮುಂದೆ ಹೋಲವನ್ನು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಲಾವಣಿ ಕೊಡಿರೆಂದು ಹೇಳಲಾರಳು.

ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯ ಕಡೆಯಿಂದಲೇ ಒಂದು ದಿನ ಮಾತು ಬಂತು:

“ಯುಗಾದಿ ಅಂತೂ ಆಗಿಹೋಯ್ತು. ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನ ಆದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕುಳ ನೋಡಿ ಹೊಲ ಹಚ್ಚಬೇಕು.”

“ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಯಾಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಬಾರದು? ಹೇಗಾದರೂ ಒಂದ ಎತ್ತೂ ಅದ. ದುಡಿಯುವವನೂ ಇದ್ದಾನೆ.” ಮಾಸ್ತರರು ಅಂದರು.

“ಅವನು ದುಡಿಯುವವನಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೇ ಇಷ್ಟು ಹೊಲ ಕಳಕೊಂಡ ಹೀಗೆ ಕಂಗಾಲ ಆಗಿತ್ತಿದ್ದನೇನು?”

“ವೇಳೆ ಕೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಏನು ಆಗುವದಿಲ್ಲ?” ಚಂದ್ರವ್ವ ನಡುವೆ ಮಾತು ಸೇರಿಸಿದಳು.

“ವೇಳೆ ಕೆಟ್ಟ ಹತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾತು? ಲೆಕ್ಕಾ ಹಾಕಿ ಪ್ರಸಂಚ ಮಾಡ ಬೇಕಾಗತದ. ಹೋಗಬೇಡ ಅಂದವರಲ್ಲಿ ಹೋಗತಾನ ಮಾಡಬೇಡ ಅಂದದ್ದನ್ನ ಮಾಡತಾನ. ಮತ್ತ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದವರ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದ. ಇಂಥವನ್ನ ತಗೊಂಡ ಏನು ಮಾಡೋದು? ತನಗ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನ ಆದರೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಇರಬೇಕು.”

“ಇನ್ನೇನ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ದುಡಿಯುವದಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ನಾದರೂ ದುಡದದ್ದ ಸಾಲ ಒಂದ ತಿನ್ನುವವನೇ. ನೀ ಕೂತ ಹೇಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ದುಡಿಯಲಿ. ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ತುಂಬಿತು. ನಮ್ಮ ಅಡವಿಯ ಕೆಲಸೂ ಆಯಿತು.” ಮಾಸ್ತರರು ಸಲಹೆ ಹೇಳಿದರು ತಂದೆಗೆ.

“ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಹಡೆದಾಕೆ ಏನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನನ್ನ ಏನೂ ಕೇಳಬೇಡಿರಿ. ಏನೋ ಮೊನ್ನೆ ಆರನೂರ ರೂಪಾಯಿ ತಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುನಂತ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಗೆ ನೀರ ಬಿಟ್ಟಿದ ”

“ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹಚ್ಚಲಿ ಬಿಡವ್ವ ಹೊಲ. ನಮಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಬೇಕು ಉಸಾಬರಿ ಸರಳ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದ ಮೈಮೇಲೆ ಬರತದ.” ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಂಡನ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ ಅಲ್ಲ ಅಂದರೆ. ಹೊಲ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಏನಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನೆ ಮುಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ ಹೊಲ ಮಾಡು ಅನ್ನೋದು ಅಂದರೆ? ನಮ್ಮ ಹೊಲವೇನು ಕರಿಕೆ ಹತ್ತಿ ಪಡ ಆಗಿ ಹೊರಟದ? ಇದೇ ಮಾಲಗಾರ ಹುಡುಗ ಹಗಲೀ ರಾತ್ರಿ ಎಡತಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾನ, ಹೊಲದ ಆಶೆಗಾಗಿ ನೋಡು!” ಚಂದ್ರವ್ವನ ಬಿಗುವಿನ ಮಾತಿಗೆ ಅವಳ ಪತಿ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ.

“ ಹೀಗನ್ನರಿ! ಅಂದರೆ ನಾನೂ ಒಪ್ಪುವೆ.” ಚಂದ್ರವ್ವ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು “ ನಿಮಗೆ ಏನು ಹೇಳೋದು? ಈಗ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸಲ ಬಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವಳು. ಹೊಲಾ ಕೊಟ್ಟಾರೋ ಇಲ್ಲೋ ಅಂತ ಬಾಯಿ ತೆರೆಕೊಂಡ ಕೂತಿದಾಳ. ಇನ್ನೇನು ಬಂದ ನಿಮ್ಮ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯುವದೊಂದೇ ಉಳಿಯಿತು.” ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದಳು.

“ ಹೊಲ ಆಕೆ ಮಾಡುವಾಕೋ ಅವನು ಮಾಡುವವನೋ? ನಡುವೆ— ಒಳ್ಳೆಯ ಸುಗ್ಗಿಯೊಳಗೆ— ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಓಡಿ ಹೋದ ಅಂದರೆ ಕೆಸವಾಯಿ ಆಗಿ ಕೂಡೋದು ಆದೀತು.” ಮತ್ತೂ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಸಂಶಯ ಎತ್ತಿದರು.

“ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡುವ ಮಾತೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮೇಲೇ ನಮ್ಮ ಭಾರ. ಅವನನ್ನ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವಾ ಕೆಯೂ ಅವಳೇ. ಆಕೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಒಂದು ಗಂಡಸು ಇದ್ದಂತೆ ಇದ್ದಾಳೆ ತಿಳಿತು? ” ಪತಿಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಹೋದಳು.

“ ಎಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತದ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಸುಗ್ಗಿ ದಿನದೊಳಗೇ ಹಡೆದ ಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಕೂಡತಾಳ. ಏನು ಮಾಡುವಾಕೆ ನೀ? ” ಸ್ವಲ್ಪ ಅಣಕದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕೇಳಿದನಾತ.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಂದೆತಾಯಂದಿರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೌನವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಈಗ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದರು:

“ ನೀನೂ ಬಹಳ ಜಿಕ್ಕೇರಿ ಮನುಷ್ಯ. ”

“ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಪ್ರಪಂಚ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋಗಿ ದಂಡೆಗೆ ಹತ್ತುವದು. ನಿನ್ನಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಕಿಸೆಯೊಳಗಿನ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟ ತಗದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಹೀಗೆ ಆಗತೀರಲ್ಲ. ”

ಮಗನ ಮಾತನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ನುಡಿದ.

“ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದದ್ದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬಂದುವು ಅಲ್ಲ ! ”

“ ಬರತಾವಲ್ಲ. ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತಗೊಂಡ ಏನು ಮಾಡೋದು ? ”

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕತೆಗಳು ನಡೆದೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಗೆ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯು ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೇ ಹೊಲ ಹಚ್ಚಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕರುಣೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ನಡತೆ ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಲೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾತು ಬೆಳಸಿದರು.

ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಹೊಲವೆಲ್ಲ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತು. ಐದು ಕೂರಿಗೆ ಹೊಲ ಅವರದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ದುಡಿಯಬೇಕು. ಬೆಳೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಧಪಾಲು ಒಯ್ದು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕು. ಮೇಲೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ತೆರಬೇಕು. ಸರಕಾರದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಲದ ಒಡೆಯರೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಕಬುಲಾಯತ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಈ ಕರಾರಿನಂತೆ ಹೊಲ ದೊರೆತರೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಸಂತೋಷವೇ ಆಯಿತು. ಈಗಿನ ಅವನ ಹೆಸರಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೊಲ ಕೊಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರವ್ವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಮನ ಮುಟ್ಟಿ ದುಡಿಯತೊಡಗಿದ.

• ಮಳೆಗಾಲ ಬರುತ್ತಲೇ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಬಿತ್ತಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಬಾಬಣ್ಣ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಹತ್ತರ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ. ಅದರಂತೆ ಅವರಿಂದ ಅರ್ಧ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಂತೆ ಪಡೆದ. ಅದರೂ ಚಂದ್ರವ್ವ ಬಿತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಅವಳ ಗಂಡನೇ ಬಿತ್ತುವನ. ತನ್ನ ಹೊಲವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಿತ್ತಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸೇರದು. ಯಾವ

ಮಡಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೀಜ ಬೀಳಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನು ಅನುಭವದಿಂದ ಅರಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅದರಂತೆ ಆತ ಬಿತ್ತುವವ. ಕಸುವಿನ ನೆಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಳು ಹೆಚ್ಚು, ಕೆಂಪು ನೆಲ ಬಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಳು ತಿಳುವು ಬೀಜ ಬಿಡುವ ತೂಕ ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೇ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಆತ ಈಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಲಾವಣಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುವನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಆಗದು, ಮಗ ಮಾಸ್ತರನಾದ, ಹೀಗಾಗಿ ತನ್ನ ಅಡವಿ ಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅನ್ಯರ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಜೀವಿಯದು. ಈಗಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ-ಅದರಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ-ಅಂತೂ ಭೂಮಿ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವನ ನಂಬಿಗೆ. ಅದರಿಂದ ಆತ ಹೊಲ ಹಚ್ಚಿದ್ದರೂ ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ.

ಹೊಲ ಬಿತ್ತುವ ದಿನ ಚಂದ್ರವ್ವನೂ ಅವಳ ಗಂಡನೂ ಸ್ವತಃ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬಸಿರು ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವ ಬೇರೆ, ಆ ಮುದುಕನ ಸ್ವಭಾವ ಬೇರೆ. ಎರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದವು. ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾತಕ್ಕಾದರೂ ವಾದ ಹೂಡಿಕೊಂಡು ಕೂಡಬಹುದು. ತಾನು ಮುಂದಾಗಿ ಹೊಲ ಮಾಡಿದವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕೆಡಕುತನ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳ ಬಾರದು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಚಳಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಚಂದ್ರವ್ವ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ತಾಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಅಂದಳು, —

“ ಬಸಿರು ಹೆಂಗಸಾಗಿ ನೀ ಯಾಕೆ ಬರತಿದ್ದೀ ಹೊಲಕ್ಕೆ ? ”

“ ಅಕ್ಕಡಿ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದೀತು ಅಂತ ಬಂದೆ. ”

“ ನಾ ಇದ್ದೆನಲ್ಲ ! ”

“ ಮುದಕಿ ಮರಾಗಿ ನೀವು ಹಾಕುವದಂತ, ನಾವು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕೂಡ ಬೇಕು ? ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ತೋಗರಿ ಅಕ್ಕಡಿ ಎಂದರ ಹಾಕಿದಿ ಏನಬೇ ಪದು ? ” ಚಂದ್ರವ್ವನ ಗಂಡ ನಡುವೆಯೇ ಕೇಳಿದ.

“ ಹಾಕದ ಏನು ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಡುವೆಯೇ ತಡೆದು, ಚಂದ್ರವ್ವ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು ದನಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದಿತು.

“ ಆಕೆಯೂ ಏನು ಹಾರುವರು ಬಣಜಿಗರ ಹೆಂಗಸಂತ ತಿಳಿದಿರೋ ಏನು ನೀವು ? ಆಕೆಯೂ ಹೊಲ ಮಾಡಿದಾಳು, ಬಿತ್ತಿದಾಳು, ಅಕ್ಕಡಿ ಹಾಕಿದಾಳು. ” ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಗಂಡನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ “ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗೆ. ನೀ ಏನ ಮನಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

“ ಹುಚ್ಚವ್ವ ! ನಾ ಯಾತಕ್ಕ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ನನಗೊಬ್ಬ ಹಡೆದವರು ಇದ್ದಂತೆ ಅವರು. ” ಎಂದಳು ಪದ್ಮಾವತಿ.

ಅಂದರೂ ಚಂದ್ರವ್ವ ಮತ್ತೆ ಮಾತನ್ನು ಕಳ್ಳದನಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದು ವರಿಸಿದಳು:

“ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಕ್ಕಡಿ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಬೇಕು ಅವರಿಗೆ. ಬಿತ್ತಲಿ ಕ್ಯಂತೂ ಇನ್ನೂ ಚಡ್ಡಿ ಯಾರ ಕೈಯೊಳಗೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅವರು. ಒಮ್ಮೆ ಎಂಥಾ ಥಂಡಿ ಉರಿ ಬಂದಿದ್ದು, ಬೆಳತನಕ ನೆರಳಿದರು. ಆದರೆ ಮಂಜಾನೆ ಬಿತ್ತಲಿಕ್ಕಂದರೆ ಎದ್ದ ಹೊಲಕ್ಕ ಬಂದರೂ.... ”

“ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗಳಿಸಿದಿರಿ ಅಲ್ಲ ? ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದಿರಿ. ಹೊಲ ಕೊಂಡಿರಿ. ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೀಗೆ ಸಹಜ ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಸಂಗತಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಚಂದ್ರವ್ವ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ನೊಂದ ಹೃದಯವನ್ನು ಶಾಂತ ಗೊಳಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು:

“ ಕೂಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದಾದರೂ ಬಂದ ಕೂಡತದ. ನಾವು ಮಾಡಿದವು ಅನ್ನೋದು ಹುಚ್ಚತನ. ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಮಾಡಿಸುವ ನೊಬ್ಬ ಬೇರೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ”

“ ಆಯ್ತು, ನಾವು ಮಾಡೋದನ್ನೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ ? ಅದಕ್ಕೇ ನಾನೂ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ನಮ್ಮವರ ಸ್ವಭಾವ ಅಂಥದು. ನಿಮ್ಮವರು ಇಂಥವರು ಅಂದಕೊಂಡು ಕೂಸುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಳೆ ಗಾಳಿಯೊಳಗ ಬಂದೆ. ಇಲ್ಲಾದರೆ ಏತಕ್ಕೆ ಬರಲಿ ? ” ಎಂದು ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿ ವಿವರಿಸಿದಳು.

ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಮನೆತನಗಳ ಹೆಂಗಸರ ಸೂತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಎರಡು ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದಂತಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಏನಾದರೂ ಅಂದರೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಸೆಟೆದು, ಸಿಡಿದು ಮೂರು ಮೊಳ ದೂರ ಹಾರುವನು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಕಸ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಡ ಮಾಡಿದರೂ ಈತ ಜಗಳ ಹೂಡುವನು. ಅವನಿಗೆ ಹೊಲದ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಹೀಗೆಂದು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಆತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಅನ್ನುವ :

“ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಳಿಗೆಗೂ ಹೀಗೆ ಅನ್ನ ಹತ್ತಿದರೆ ಹೇಗೆ ? ನಾವು ಬರೇ ನಿಮ್ಮ ಹೊಲದ ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ನಮಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಿದೆ, ನೆತ್ತಿಯಿದೆ. ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳುವುದೂ ನಿಜವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಮನೆಯ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ನಡುನಡುವೆ ಎತ್ತನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು, ಎರಡನೆಯವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬಾಡಿಗೆ ಕೂಲಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಡುವೆ ಉಳಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರ ಹೊಲದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬಾಳಿದಾಗಲೇ ಅವನ ಉಪಜೀವನ ಸಾಗುವುದು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರ ಆದಪ್ಪನು ಅರಿತಿದ್ದ. ಅಂತಲೇ ಬಾಬಣ್ಣ ನಿರಾಶನಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವನೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವನು.

“ ಏನೂ ಹೆದರಬೇಡ ಬಾಬು. ಐದ ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿಯೊಳಗೆ ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಮನೆತನಗಳೆರಡೂ ಬದುಕುವವೋ ಇಲ್ಲೋ ? ”

“ ಒದುಕುವಲ್ಲವೇನಿ ! ”

“ ತೀರಿತು. ನೀನೊಬ್ಬ ನನಗೆ ಅಣ್ಣನಿದ್ದಂತೆ. ನೀ ಅಡವಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡು, ನಾನು ಮಾಸ್ತರಿಕೆ ಮಾಡುವೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಮನೆತನ ನಡೆಯಿಸಿದರಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮನೆ ಏನು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಮನೆ ಏನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆಯ್ತಲ್ಲೋ ? ”

ಎಂದು ಆದಷ್ಟು ಮಾಸ್ತರರು ನುಡಿಯುವರು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಹೃದಯ ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಲುವಾಗಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಆದಷ್ಟು ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಬಯಕೆ. ಅವನ ಹೊಲಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು, ಆತ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಗಾದರೂ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ಇಂಥವರಿಗೆ ತಿಳಿದವರಾದ ನಾವೇ ಸಹಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಯಾರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಭಾವನೆ ಅದಕ್ಕಂತಲೇ ಅವರು ಆಗಾಗ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವರು.

“ ನೀವು ಇಷ್ಟು ಕೈ ಹಿಡಿದರೆ ಸಾಕು. ನಾನೂ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳೇನಿ. ನನ್ನ ಹೊಲಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವುದೇ ತಡ, ಇದೆಲ್ಲ ಸಿಪ್ಪು ಕೂಡತದ. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣನೂ ಹೇಳುವನು.

ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಹೊಲಗಳು ತಿರುಗಿ ಸಿಗಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಇತ್ತು. ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುವಾಗಂತೂ ಬಿತ್ತಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನ ಕೊಡಿಸುವುದೆಂದು ಆತ ನಂಬಿದ್ದ. ಅದರಿಂದ ಯಾರ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಗೊಡವೆಗೂ ಆತ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ಮಾಂತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ಇರದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಲ ಬಾಬಣ್ಣ ಆ ಆರೇಳು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಿರುಗಿ ಸುಗ್ಗಿ ಬಂದರೂ ಇನ್ನೂ ಹೊಲಗಳ ಸುದ್ದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬೇಸತ್ತು ಬಾಬಣ್ಣ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅನ್ನುವನು:

“ ಸರಕಾರ ಸಾಲಗಾರರನ್ನ ಉಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಮಾಡಿದಾರಂತ. ಒಕ್ಕಲಿಗರೆಲ್ಲ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಉಳಿಸುವರೋ ಏನೋ ! ”

“ ಸರಕಾರಿ ಕೆಲಸ ಯಾವಾಗ ಆದರೂ ಹೀಗೇ ಅಲ್ಲ ” ಎಂದು ಸದ್ಮಾಂತಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುವಳು.

ಆದರೂ ಈಗೀಗ ಊರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೋ ಇಬ್ಬರಿಗೋ ನೋಟೇಸುಗಳು ಬಂದಿದ್ದುವು. ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವವನಾದ ತಾತಪ್ಪ ಇದನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಂಡು ದಿನಾಲು ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ತಮಗೇನಾದರೂ ಕಾಗದಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎನೆಂದು ಕೇಳುವನು. ಏನಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿ ಹೋಗುವನು. ಈಗ ಆತ ಮೊದಲಿ ನಂತೆ ಮತ್ತೆ ಗಂಗಳವನ ಮನೆ, ದನಗಳ ಸಂತೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸುಗ್ಗಿ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆತನದ ಸ್ಥಿತಿಯಂತೂ ತೀರ ಕೆಡುತ್ತ ಬಂತು. ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕಾಳು ಕಡಿಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಿದುವು. ಅವನು ಎಷ್ಟು ದುಡಿದು ತಂದರೂ ಆರು ಜನರ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸುವುದು ಕಠಿಣತರ ವಾಯಿತು. ಮಾಸ್ತರರ ಹತ್ತರಿದ್ದ ತನ್ನ ಹಣ ಬೇಡಿ ತರಬೇಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ತಾನು ದುಡಿಯಲು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಸಿ ರಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಎಲ್ಲ ಕಣಿಗೂ ಜೀವ ಕೊಡು ಅನ್ನುವಳು. ಹೇಗಾಗಬೇಕು ? ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆರಳು ವನು.

ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಹೊಲ ಮಾರಿ ಬಂದ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೈಯನ್ನೂ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ಒಳಗೊಳಗೇ ಸಿಟ್ಟಾದ. ಎರಡು ದಿನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿ ಮಿಡಿಗೊಂಡ. ಗಂಡನ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ನುಡಿ ದಳು.

“ ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗ ಹೇಗಾದರೂ ಹೊಲದೊಳಗ ಹಕ್ಕೀ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗತದ ನಿವದೇನು ಕೆಲಸ ಅದ ? ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಯಾರಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಹೋದರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೇನು ? ಆ ದುಡ್ಡ ಅಷ್ಟ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣೊಳಗ ಚುಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವವು ಕಾಣ್ತದ ? ”

“ ಇಂಥಾ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಏನು ಮಾಡುವವವು ? ”

“ ಹೊತ್ತ ಹೊತ್ತ ಅನಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಥದೇನು ಬಂದದ ? ಕರಿಶ್ಯಂದ್ರ ರಾಜನ ಹಾಗೇನ ಊರೂರ ತಿರಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಏನಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಸಾಲ ಕೊಡಂತ ಬಿನ್ನೂ ಹತ್ತಿಲ್ಲ. ದುಡಿಯುವುದದ, ತಿನ್ನುವುದದ. ಇದರೊಳಗೇನು ? ”

“ ಊರೂರ ತಿರಗುವುದನ್ನಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೋ ದೇವರ ಹತ್ತರ. ”

ಕೆರಳಿ ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿಯುವನು. ಆದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ದುಡಿದು ತಂದಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹರಿದು ಹಂಚಿ ಹಾಕುವಳು. ಇದನ್ನು ತಾತಪ್ಪನೂ ಅರಿತಿದ್ದ. ಮನೆಗೆ ಏನಾದರೂ ತಂದು ಕೊಡುವಂತಹ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅವನದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ಬಿಡುವುದೊಂದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಸಮಯ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನೂ ಆತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಏನಾದರೂ ನೆಪ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡುವನು. ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹೊಲದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ. ಸುಂದರಿ ತಂದೆಯ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತರಲು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಡು ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ತಾತಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸು ಮುದುರಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಆ ಜೀವ ತನಗೆ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು.

ತಾತಪ್ಪ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವಳಿ ಗೇನೂ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನೊಬ್ಬ ಮನೆಯವನಂತೆಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದ. ಮೇಲಾಗಿ ಮೊದಮೊದಲು ಅವನಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಲಾಭವನ್ನು ಆ ಮನೆತನ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈಗ ತಾತಪ್ಪ ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇ ಇತ್ತು. ಪಕ್ಕ ಕಳಚಿದ ಪಕ್ಕಿ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು.

ಸೋದರ ಮಾವನು ಊಟಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಭಾರ ನೀಗಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಸುಗ್ಗಿಯ ದಿನ ಹೆಂಡತಿಯು ಹಡೆದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಗಂಡುಮಗುವಾದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಂತೋಷ ತರಲಿಲ್ಲವದು. ಪದ್ಮಾವತಿಯಂತೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅನ್ನುವಳು:

“ ಊರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಗುದ್ದಲಿ ಗೆಣೆಯ ಹುಟ್ಟಿದನಾಯ್ತು. ”

“ ಅವರ ದೈವದೊಳಗೆ ಏನು ಬರೆದದೆ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವನು.

“ ಮಕ್ಕಳ ದೈವ ದೇವರೇನು ಒರೆಯುವನು ? ಹಡೆದವರೇ ಬರೆಯುವವರಲ್ಲ ? ”

“ ನಾವೂ ಬರದೇವಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಆಶೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ. ಆದರೂ ಅವನ ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಕುಂಠಿತವಾದಂತಾಗಿದ್ದಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರುದಿನ ಬೀಸಲಿಕ್ಕೆ ಜೋಳವಿಲ್ಲ. ಬಾಣಂತಿಯಾದ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಈ ಸಲ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ತರುವೆನೆನ್ನುವ ಗೊಡವೆಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೇ ಹಣ ವೆಚ್ಚಮಾಡಲು ಬೇಡನ್ನುವಳು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ? ನುಚ್ಚು ತಿನ್ನಲಿ, ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ. ಈಗ ಅದಕ್ಕೂ ಚಕ್ರ ಬಂದಿತು. ಈಗ ಗತಿಗಾಣದೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

“ ನಾನಂತೂ ಹಡೆದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕೂತೆ. ಕ್ರಿನೀವು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಏನದ, ಏನಿಲ್ಲ ಅಂಬುದನ್ನೂ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಏನು ಹೇಳಬೇಕು ನಿಮಗೆ ನಾನು ? ”

“ ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹಾಗಾದರೆ ? ”

“ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ, ನಾ ಹೇಳದೇನಂತ ಹೇಳಿ ಎಂಟು ಮಣ ಜೋಳವನ್ನಾದರೂ ಕಡ ಇಸಿದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ ನಾಳೆ ಅವರ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಶಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೀರಂತೆ. ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜೋಳ ತರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ಪತಿಗೆ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡುವರು ಮಾಡಲಿ, ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಇನ್ನೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಸಿವುಡು ತೆನೆಗಣಿಕೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದ. ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತೆನೆ ಸೋಸಿದ. ಮೇವನ್ನು ಕಡಿದು ಎತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಹಾಕಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತೆನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಯಿಂದ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸೀತೆನಿ ಬಡಿಯುವಂತೆ

ಬಡಿದು ಕಾಳು ತೆಗೆಸುಕೊಂಡ. ಉಳಿದ ಗೊಳ್ಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟ. ಆಮೇಲೆ ಆ ಜೋಳವನ್ನು ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳ ಹತ್ತರ ಒಯ್ದು ಬೀಸಿ ತಂದು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಗನಿಗೂ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ.

ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಬಾಣಂತಿಯಾದುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮುಂದೆ ಕೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾಳುಗಳನ್ನಾದರೂ ಅನ್ಯರ ಹತ್ತರ ಬೀಸಿ ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಹಿಟ್ಟೇ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದಿತು. ಕುಳಿತು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದಳು. ಗಂಡನೊಡನಿರುವ ಬಿಗುವಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದ ರೆಂಬುದನ್ನೂ ಅವಳು ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತರುವವರು, ತಾನು ಮಾಡಿ ಹಾಕುವಳು ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಅವಳು ಅಂದು ನಂಬಿದ್ದಳು.

ಹೀಗೆಯೇ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ಸಾಗಿತು. ಆಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಇವು ಹೊಸ ಜೋಳವೆಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತಾನಂತೂ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಡೆದ ನುಚ್ಚು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು. ಹುಡುಗರಿಗೂ ಗಂಡನಿಗೂ ಅವರು ತಂದ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಹಾಕುವಳು. ಆದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಈ ವಿಷಯ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಮಗನಿಗೆ ಸಹಜ ಕೇಳಿದಳು,—

“ ಇಷ್ಟು ಲಗೂನೆ ರಾಶಿ ಯಾರದು ಆಯಿತೋ ? ”

ಹುಡುಗ ಸುಮ್ಮನಾದ. ತಾಯಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಬಣ್ಣ ಚಟ್ಟನೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದ,—

“ ಅಜಿಯ ಮನೆಯ ಸಕ್ಕವ್ವ ಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಅವಳಲ್ಲಿಂದ ಜೋಳ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬೀಸಿ ತರತೇವೆ. ”

ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸುಮ್ಮನಾದಳು ಆದರೂ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದಳು.

“ ನಮ್ಮ ಹೊಲದೊಳಗಿನ ಜೋಳ ಕೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನೋಡಿ ಬಂದು, ಮುಹೂರ್ತ ನೋಡಿ ನೀವೂ ಕೊಯ್ಯಿರಿ ಅಲ್ಲ ”

“ ನೋಡತೇನಿ. ಇನ್ನೂ ಆ ಮಾಹಾರಾಯ ಒಬ್ಬ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ. ” ಬಾಬಣ್ಣ ಬೇಸರದಿಂದ ನುಡಿದ.

“ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲೆಕ್ಕೇನು ? ಒಂದು ದಿವಸ ಹೋಗಿ ಹೇಳುವುದು. ಬೇಕಾದರೆ ಅವರು ಬಂದು ಒಡ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಲದೊಳಗೆ ಕೂಡತಾರೆ. ನೀವು ಕೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡಿದರಾಯಿತು ಇದರೊಳಗೆ ಏನು ಅದೆ ? ಅವರ ಹೊಲ ಅವರ ಮಾತು. ನಾವು ದುಡಿಯುವದದ. ತಿನ್ನುವದದ. ” ಹೀಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೇ ಪತಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದಳು.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಇನ್ನೂ ನಸುಕಿದ್ದಿತು. ಚಂದ್ರವ್ವ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತ ಬಂದಳು ದೈವಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಇಂದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಬಂದದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ನುಡಿದಳು:

“ ಯಾಕೆ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿ ಅಬಚಿ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವೆಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ಮಾತಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದಳು:

“ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಚಲೋ ಕಾಯ್ದು ರಾಶೀ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬ್ರಿಯೋ ಬಾಬು ! ನಾಲ್ಕು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೆನೆ ಅಷ್ಟ ಯಾರಾದರೂ ಒಯ್ದ ಬಿಟ್ಟರೆಂದರೆ ನಾವು ಜೋಳ ಇಲ್ಲದೆ ಕೂಡೋದ ಆದೀತು. ”

“ ನಾನೂ ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೇನೇ ಬರುವವನಿದ್ದೆ. ಕೇಳಿ, ಕುಡಗೋಲ ಹಾಕೋಣಂತ ”

ಬಾಬಣ್ಣ ನುಡಿದ. ಅವನ ಮಾತು ಅಪರಾಧಿಯ ಮಾತಿನಂತಿತ್ತು.

“ ನಾನು ಮೂರು ದಿನ ಆಯ್ದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ. ಆಲಸ್ಯ ಮಾಡತಾರ ನೋಡ ತಾಯಿ ! ಇದೇನು ನನ್ನ ಕರ್ಮ ಅನ್ನುವೆ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿಯೇ ತಿರುಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಕಾಕಾ ಏನಂದಾನು ? ” ಪದ್ಮಾವತಿ ನೊಂದು ನುಡಿದಳು

“ ಅವರಂತೂ ಈಗ ಮೂರು ದಿನಾ ಆಯ್ದು ಕಾರ ಆಗಿದಾರ. ದಿನಾ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗತಾರೆ. ಇಂದ ನೋಡಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ತೆನೆಯ ದಂಟ ನಾಳೆ ಇಲ್ಲಂತ ಹೇಳುತ್ತ ಬರತಾರ. ಹೀಗೇ ಹೇಳತಾರ ಇವರು ಅಂತ ನಾನೂ ಅನ

ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾಗ ನನ್ನನ್ನೂ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕರೆಕೊಂಡ ಹೋಗಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಜೋಳದ ನಿಲವು ಎಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆದದ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಹತ್ತೋ ಇಸ್ಪತ್ತೋ ದಂಟ ಕಡದೇ ಇದ್ದಾರ. ಕೋಲಿ ಕಾಣಬಾರದಂತೆ ನೆಲದೊಳಗ ಕಡದಾರ ಮತ್ತ! ಹೀಗೆ ಆದರೆ ಹೊಲ ಹೇಗೆ ತಾಳಬೇಕು? ನಾಲ್ಕು ದಿನ ವಸ್ತಿ ಬಿದ್ದ ಕಾಯುವುದೂ ನೆಟ್ಟಗೆ. ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡ ಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಮೊರದೊಳಗ ಒಂದು ಬೊಗಸಿ ಜೋಳ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಾವು ಜೋಗಿತಿಯರಿಗೆ ಹಾಕಿದಷ್ಟು ಜೋಳ ಈಗ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ” ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವನ ಉಪದೇಶ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಹೇಳಿದಳು:

“ ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗಾದರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವರು? ಇಂದಿನಿಂದೂ ವಸ್ತಿಗೇ ಹೋದಾರು. ಕೈಯೊಳಗೆ ಬಂದದ ಬೆಳೆ ಕಳಕೊಂಡ ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕಿದಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಇದನ್ನು ರಿತು ಚಂದ್ರವ್ವ ಮತ್ತೆ ಉಪದೇಶಿಸತೊಡಗಿದಳು:

“ ಬಾಬು, ನೀನಾದರೂ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ, ಮೂರುಸಂಜೆ ಹೊಲದ ಕಡೆಗೆ ವೇಳೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ತಪ್ಪಿಸಿ ಹೋಗಿ ಕಾವಲ ಮಾಡೋ. ಯಾರೋ ಒಯ್ಯತೀರ ಬೇಕು. ಮೆಟ್ಟಿಗಾಲಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಗಳವ. ನಮ್ಮವರ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಳಿಯೊಳಗ ಎದ್ದ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವ ದಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ. ”

ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಹೇಳುವಾಗ ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕೆರೆವಿನ ಮೇಲಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಜೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಳು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕೆ ?

ಚಂದ್ರವ್ವ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಹೋದರೂ ಬಾಬಣ್ಣ ತನ್ನ ಕಾಯಕವನ್ನು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ ವಸ್ತಿಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಹತ್ತುವವು. ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಾನು ಮಾಡಿದ

ಹೊಲದ ಜೋಳ ಆಮೇಲೆ ಕೊಯ್ದರಾಯಿತು. ಯಾವಾಗ ಆದರೂ ಆ ಕೆಲಸ ಇದ್ದೇ ಇದೆಯಲ್ಲ, ಎದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದ. ಸದ್ಮಾವತಿಯು ಮಾತ್ರ ಗಂಡನಿಗೆ ಎರಡು ಸು ಅಂದಳು. “ ತೆನೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿವೆಯಂತೆ. ಯಾರ ಒಯ್ಯತಾರೋ ಏನು ಮಾಡುವನೋ ನೋಡಿರಿ. ಮತ್ತ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿರೇಕೆ ನೀವು! ಆದರೆ ಕಾವಲ ನೆಟ್ಟು ಮಾಡಿರಿ!”

“ ಆ ಮುದುಕ ಎಂಥವ ಇದ್ದಾನೆ ಗೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿನ ನಿನಗೆ? ಇಲಿ ಹೋದರೆ ಹುಲಿ ಹೋಯಿತಂತ ಎಬ್ಬಿಸತಾನೆ. ಎಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಂಟನ್ನು ದನ ಕಾಯುವವರ ಮುರಿದು ಕಬ್ಬು ತಿಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳತ ಬಂದಿದಾನೆ.” ಎಂದು ಬಾಬಣ್ಣ ಹೇಳಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸಿದ.

ಎರಡು ದಿನ ಕಳೆದುವು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಾಬಣ್ಣ ಮೇವಿನ ಪೆಂಡಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೊಲದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗೀಗ ಆತ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ತೆನೆಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು, ಹೊರೆಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಯೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ, ಮೇಲೆ ಮೇವಿನ ಪೆಂಡಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೆನೆಗಣಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರಾದರೂ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹಚ್ಚಿದ್ದಿತು. ಇದೀಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಅಗಸೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಾಲೊಳಗಿನ ಕೆರವು ಸದ್ದು ಮಾಡುವವೆಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಾವಿಯ ಮೇಲೆ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸೇರುವ ನಾಲ್ಕುರು ಜನ ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡಸರೂ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವರು ಬರುವ ರೀತಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಬಾವಿಯ ಹತ್ತರವೇ ಹಾಯ್ದು ಊರೂಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು ಅಲ್ಲಿಯೇ ದಾರಿಯಿದೆ. ತೀರ ಬಾವಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಅಂದರು:

“ ಬಾಬು ನಿಲ್ಲು !”

ಆ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆವರಿತು. ತೊಟ್ಟು ಅಂಗ ತೊಯ್ದಿತು. ಆ ಕ್ಷಣ ಮೈಯೊಳಗಿನ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಉಡುಗಿ

ಹೋದಂತಾಯ್ತು. ಹೆಜ್ಜೆ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ. ಹೊರಳಿ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೂ ನೋಡುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಅಷ್ಟು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಂತಾಗಿದ್ದಿತು.

ಸುತ್ತಲೂ ಎಷ್ಟು ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷಿಸದಷ್ಟು ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮನಗಳು ಬಧಿರವಾಗಿದ್ದುವೆಂದೇ ಅಂದು ಆತ ಬದುಕಿದ. ಬೇಕಂತಲೇ ಜನರ ಎದುರಿಗೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕಂತಲೇ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಹೊಲದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದರು ಅದನ್ನವರು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಕೂಡಿದ ಜನರೆದುರಿಗೆ ಹೊರೆ ಬಿಚ್ಚಿಸಿ ತೆನೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ 'ಛೇ!' ಹಾಕಿದರು ಆಮೇಲೆ ಆ ತೆನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೋತರ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಎದುರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿದರು ಬಾಬಣ್ಣನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಾದೀತೆಂಬ ಅರಿವೂ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ತುಡುಗ ಸಿಕ್ಕ, ಸಾಕು. ಅವನಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕಷ್ಟು ಅವಮಾನ ಆಗಲೇಬೇಕು, ಆಯಿತು. ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸು—ಒಕ್ಕಲತನವೇ ದೇವರ ಸೇವೆಯೆಂದು ನಂಬಿದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು-ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಮೇವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ. ಹೇಗೋ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹೊರೆ ಒಗೆದವನೇ ಮರಳಿದ. ಒಳಗೆ ಕುಳಿತು ಪದ್ಮಾವತಿ ಚಹ ಕುಡಿಯಲು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಪತಿ ಚಳಿಯೊಳಗೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೇವು ತಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸವಡು ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯವರಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಚಹ ಕುಡಿಯಲಿ. ಎಂದು ದಿನದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಚಹ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು

ತುಸು ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿತ್ತಲ ಕಡೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವಿರಬೇಕು, ದಿನದಂತೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು, ಈಗ ಬಂದಾನು ಎಂದುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಚಹ ಸೋಸಿ, ಒಲೆಯ ಮುಂದಿನ ಕಿಚ್ಚಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ದಾರಿ ಕಾಯ್ದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದಳು.

ಗಂಗವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದೀಗ ಎದ್ದು ಮುಖ ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತಾತಪ್ಪನಿಗೆ ಆಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಕರಣದ ಸುದ್ದಿ, ನೀರಿಗೆ ಕೋದ ಸುಂದರಿಯಿಂದ ಹತ್ತಿತು. ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅಂಗಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ರವದೆಯಂತೆ ಓಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮೇವಿನ ಹೊರೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು. ಎತ್ತು ಕರೆಯ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಹಾಗೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಬಾಬಣ್ಣ ಹೊರೆ ಒಗೆದಾಗಲೇ ಈಗ ಒಡೆಯ ಮೇವು ಹಾಕುವನೆಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತ ಎತ್ತು ಹಾಗೇ ನಿಂತಿದೆ. ಆಶೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮೇವಿನ ಹೊರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದೆ.

“ ಬಾಬು ! ”

ಆತರದಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತ ತಾತಪ್ಪ ಒಳಗೆ ಬಂದ. ಧ್ವನಿ ಉದ್ವೇಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು.

“ ಬಾ ಮಾಮಾ. ಹೊರೆ ಒಗೆದು ಈಗೆಲ್ಲಾ ಹೊರಗೆ ಹೋದರು ! ಚಹ ಮಾಡಿ ದಾರಿ ನೋಡತಿದ್ದೆ. ಒಳಗೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಲದೊಳಗೆ ತೆನೆ ಕಳವು ಮಾಡುವವರು ಯಾರೋ ಸಿಕ್ಕರೋ ಏನೋ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಅಬಚಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೋ ಏನೋ ! ”

ಎಂದು ಇದಾವುದನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಸದ್ಮಾವತಿಯು ಚಹ ಸೋಸಿದ ಕವ್ವು ಅರಿವೆಯನ್ನು ಮಾವನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಅದರಷ್ಟೇ ತಾತಪ್ಪನ ಮುಖವೂ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದರ ಅರಿವು ಅವಳಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನುಡಿದಳು:

“ ಚಹ ಅರಿ ಕರ್ರಿಗೆ ಆಗ್ತದೆ. ಮಾಮಾ ನೀವಾದರೂ ತಗೋ ಬ್ರಿ ! ಅವರು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಡತೇನಂತೆ. ”

“ ಚಹ ಏನು ಸುಡತಿ ಪದಮವ್ವಾ ! ”

ಎಂದು ನಡುಗುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದು, ತಾತಪ್ಪ ಕೆಂಪು ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂಗೈಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕರಿಸಿದ. ಮಾವನು ಹೀಗೆೇಕೆ ಮಾಡುವನೆಂದು ಸದ್ಮಾವತಿ ಒಲೆಯ ಮುಂದಿನಿಂದ ಎದ್ದು, ಧಾವಿಸಿ ಹತ್ತರ ಬಂದು ಕೈ ಹಿಡಿದಳು. ತಾತಪ್ಪ ಕೈ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಲೆಯ

ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಹಿಸುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ರಪ್ಪ ರಪ್ಪ ಎಂದು ಎದೆ ಮುಖ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ.

“ ಏನಾಯ್ತು ! ಏನಾಯ್ತು ! ಹೀಗೇಕೆ ? ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಘಾತ ಆಯ್ತು ! ನನ್ನ ಘಾತ ಆಯ್ತು ! ನನ್ನ ಅಳಿಯ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಸ ಕಿಮ್ಮತ್ತಿನ ನಾಲ್ಕು ತೆನೆ ತರತಿದ್ದಂತೆ...ಊರ ಮುಂದ ಆ...”

ಮುಂದೆ ತಾತಪ್ಪನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಮಿತಿ ಮೀರಿದ ಶೋಕ ಅಪಮಾನಗಳಿಂದ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದಿತು. ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಹತ್ತಿದ.

೨೦

ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಮು ಆಳುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಜೋಳದ ನಿಲುವು ಕೊಯ್ಸಿದರು. ರಾಶಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದರು ಆಳಿನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಗನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿ ಇಟ್ಟರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರೇನೂ ದುಡಿಯಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರು ಅದರೂ ಹಲವು ಸಲ ಮಗನಿಗೂ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಹಂಗಿಸಿದರು.

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಆ ಉಡಾಳನಿಗೆ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟೆ. ಈಗ ನಾನೇ ದುಡಿಯಬೇಕಾಯಿತು ನೋಡು ”

ಪತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಚಂದ್ರವ್ವ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ತಮ್ಮವ, ದೂರಿನ ಆಸ್ತನಾಗಬೇಕು, ಎಂದು ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಾಯಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪತಿಯ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಎಂಥ ದೊಡ್ಡ ಹಾನಿ ತಗುಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಲೇ ಅವಳು ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಚಂದ್ರವ್ವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಓಡಿ ಬಂದು, ಅಂಗಳದಲ್ಲೆಯೇ ಹುಚ್ಚುರಂತೆ ಕಾಲಿಗೆರಗಿದಳು. ಅಳುತ್ತ ನುಡಿದಳು.—

“ ನನ್ನ ಗಂಡನ ತಪ್ಪು ಇಷ್ಟ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ತಾಯಿ ! ”

“ ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡತಿಯೇ ಪದು ? ಅಂಥಾದ ಏನು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಾನೆ ನಿನ್ನ ಗಂಡ ? ಯಾರೇನು ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸೀತನಿ ತರುವದಿಲ್ಲೋ ಏನು ? ಏನಾಯ್ತು ತಂದರೆ ? ”

ಅವಳನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ, ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಬಂದೇನಬೇ ಬಾಬು ? ”

“ ಇಲ್ಲ ಅಬಚಿ ! ಮೂರು ದಿನ ಆಯ್ತು, ಕೆರಿ ಬಾವಿ ತಿರಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾನೆ ಮಾಮಾ. ಹೊಲದೊಳಗಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಆಯ್ತು ! ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಹತ್ತಿದಳು.

“ ಹೆಂಗಸರಂಗ ಹಾಗೇನ ಮಾಡತಾನ ಬಾಬು ? ಹುಚ್ಚು ಗಿಚ್ಚು ಇದ್ದೀರೇನು ನೀವು ? ಎಲ್ಲಿ ಆದರೂ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದಾನೆ ಆಯ್ತು ! ”

ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತ ಚಂದ್ರವ್ವ ನುಡಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲ, ಅಬಚಿ ! ಅವರು ಜೀವ ಇಡುವದಿಲ್ಲ ಇನ್ನು ! ”

ಪದ್ಮಾವತಿ ದನಿ ತೆಗೆದು ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಮಕ್ಕಳು ಸುತ್ತಲೂ ಕೂಡಿದರು.

“ ನನಗೆಲ್ಲಂದ ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿತೋ ಏನೋ, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ರೂಪಾಯಿ ತಂದ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ಹೊಸ ಜೋಳದ ಹಿಟ್ಟು ತಂದ ನನ್ನ ಮುಂದ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿರು. ಆಗಲೂ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಎಂಥಾ ಹುಚ್ಚು ಇದ್ದಾದೀನು ನಾನು. ನಾನಾದರೂ ಏನು ಮಾಡುವಾಕೆ, ಕರ್ಮ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಗೂ ಮಂಕ ಮಾಡಿತು. ಅಯ್ಯೋ ! ಹಯ್ಯೋ ! ಹಯ್ಯೋ ! ” ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಅಳಹತ್ತಿದಳು.

“ ಹಸಿ ಮೈಯೊಳಗೆ ಅಳಬೇಡಬೇ. ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಏನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳು ನೀ ” ಎಂದು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಂತ್ವನ ವಚನಗಳನ್ನಾಡಿದಳು.

ಅದೇ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೋಳದ ಗಾಡಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯು ಹೊಲದ ರಾಶಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸಿ, ಆಳು

ಹೋಳುಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದುಕೊಂಡು, ಹೊಲದ ಬಗ್ಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರಬೇಕಾದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ ಎಷ್ಟು ಜೋಳ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಾಲ್ಕು ಚೀಲ ಜೋಳಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಬಂಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು. ಮತ್ತು ಹಾಡಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಅತ್ತಳು.

ಆಳುಗಳು ಜೋಳದ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ ಹೋಗುವಾಗ ಕೇಳಿದರು:

“ ಎತ್ತನ್ನ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಕಳಿಸಬೇಕೋ, ಏನು ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲೋ ? ”

“ ಏನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅದೆ ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು. ರಾಶಿಗೊಂದು ಒಯ್ದು ಎತ್ತು ಇನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಈಗ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತಂದರೂ ಹುಡುಗರೇ ಅದರ ಉಸಾಬರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾತಪ್ಪನಂತೂ ಅಳಿಯನನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚದೆ ಊರಿಗೇ ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತನ್ನು ತಂದಾದರೂ ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು.

ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಕಾಳುಕಡಿಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ತಿನ್ನುವವರೇ ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಒಂದು ನಿರುತ್ಸಾಹದ ವಾತಾವರಣ ಆವರಿಸಿದೆ. ಹೆಣದ ಕಳೆ ಬಂದಿದೆ. ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಹಲವು ಜನ ಹೆಂಗಸರು ಹಲವು ತರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವರು. ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲ ಚುಚ್ಚಿ ಚುಚ್ಚಿ ಮಾತನಾಡುವವರೇ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೂ ಮೋರೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೆಯಾದರೂ ಹೋಗಬೇಕೆನಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖ ನೋಡಿ ಕಾಲ ಹಾಕುವಳು.

ಇಂಥ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಬಾಳವ್ವನನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಯಾರಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುವುದು ? ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾರ ಮನೆಗೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುತ್ತ ಹೋಗಲಿ ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾಗುವಳು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಹುಡುಗನ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸ

ಬೇಕೆನಿಸುವುದು. ಮತ್ತೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಸುಖದಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ, ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನೂ ಚಿಂತೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಏನರ್ಥವಿದೆ, ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಿಡುವಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಸತ್ತ ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರ ನೆನಪೂ ಆಗುವುದು ಅವರು ಎಂಥ ಪುಣ್ಯವಂತರು! ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಇರದೆ ಹೋದರು ! ದೇವರು ಅವರ ಕಣ್ಣು ಬೇಗ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ಒಳಿತು ಮಾಡಿದ, ಎನ್ನುವಳು. ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣ, ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡಿರ ನೆನಪೂ ಆಗುವುದು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಆಗುವಳು. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಏನು ಮಾಡುವದಿದೆ? ಅವರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರು ಇರುವರು ನನ್ನ ಕರ್ಮ ನಾನು ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಯಾರದ್ದೇನು ಮಾಡುವವರು? ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇ ತಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು.

ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ಎಂಥ ಅನರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬುದು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರಿಂದ ಅವರು ಆಗಾಗ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವರು. ಮನೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಸಾಮಾನು ಬೇಕಾದರೆ ತರಿಸಿಕೊಡುವೆ ಎನ್ನುವರು. ಆದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅವರಿಂದ ಏನೂ ಸಹಾಯಪಡೆಯಲು ಬಯಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇಕೋ ಅವರ ಮನೆತನದ ವಿಷಯಕ್ಕೇನೇ ಮನಸ್ಸು ಬೇಸರವಾಗಿದ್ದಿತವಳಿಗೆ. ಇದನ್ನರಿತಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರವ್ವ ಆದಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಎಡತಾಕುವರು. ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವರು.

“ ಗಂಡ ಅಂಥದನ್ನ ಮಾಡಿ ಊರ ಬಿಡಿಸಿ ಓಡಿಸಿದ ಹುಡುಗನ್ನ. ಇವರ ತಾಯಿ ಮಗ ಒಂದ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ತಿರಿಯುತಾರ ಈಗ ! ”

ಎಂದು ಗಂಗೆವ್ವ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಾಗ ಹಲವು ಸಲ ಅಂದಳು. ಆದರೂ ಅದಕ್ಕೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಏನೂ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಗಂಗೆವ್ವನೇ ಸೆಟಗೊಂಡು ಹೋದಳು.

ಹೀಗೆ ಕೆಲ ದಿನ ಕಳೆದುವು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹುಡುಗನನ್ನು ಒಯ್ಯು ಸಾಲಿಗೆ ಹೆಸರು ಹಚ್ಚಿದರು. ಸಾಟೆ ಪೆನ್ನಿಲುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಟ್ಟರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ

ಆತನನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೇನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು ಬಾಬಣ್ಣನಂಥವರು ಯೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸುವರು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಾದರೆ ದೇಶದ ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದೂರವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ತಾಲೂಕ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೋಟೀಸೂ ಬಂದಿತು. ಸಾಲ ಪರಿಹಾರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಅರ್ಜಿಯ ವಿಚಾರಣೆಯಾಗುವದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಹಾಜರಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನೇ ಊರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೂ ಸೆಟ್ಟರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಆನಂದವೇ ಆಯಿತು.

“ ಕಳ್ಳ ಸೂ....ಮಗ ಹೊಲ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಾನಂತ ಹೊಲ! ಊರೊಳಗ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಸೂ....ಮಗನಿಗೆ!”

ಎಂದು ಕಲ್ಲಪ್ಪನಂತೂ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರ ಮುಂದೆ ಅನ್ನುತ್ತ ತಿರುಗತೊಡಗಿದ. ಸೆಟ್ಟರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪ್ಪಾಲೊಚನೆಯನ್ನೂ ನಡೆಯಿಸಿದ.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಚಿಂತೆ. ಈಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಹೋಗಿ ಕರೆದು ತರಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಎಂನು ಯೋಚಿಸುವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದು ‘ಇರುವನೋ ಎತ್ತಿರುವನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?’ ಎಂದು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬರುವದು. ಆದರೂ ಆಗಿ ಹೋದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಂದು ಉಪಯೋಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಅವರು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಾಲ ಪರಿಹಾರ ಸಮಿತಿಯವರಿಗೆ ಒಂದು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡೂ ಬಂದರು. ಇನ್ನೂ ಮುದ್ದತ್ತು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಇತ್ತು.

ಬರಿಯಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅರ್ಜಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚೊಟ್ಟಿನ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ತನ್ನ ಅಂಕಿತ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

“ ಬಂಗಾರದಂಥ ಅವರೇ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಈ ಹೊಲ ಮನೆ ತಗೊಂಡ ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ನನಗೆ ? ”

ಎಂದು ಕೇಳಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಈ ನಿರಾಶೆಗಾಗಿ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರೂ ಅವಳ ಮನೆಯ ತನಕ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಉಪದೇಶದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ತಾಸೆರಡು ತಾಸುಗಳವರೆಗೆ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಅರ್ಜಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಹಾಕೆಂದರು ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದರು.

ಮಾಸ್ತರರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಯೇ ಉಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಗಂಡ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅಂತಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವರು. ಆದರೂ ನನಗೆ ನಿಜ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದುಃಖಿಸುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಸರು, ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದಳು.

“ ಅವರು ಜೀವಂತ ಇದ್ದಾರೋ ಇಲ್ಲ, ಹೇಳಿರಿ ಮಾಸ್ತರರ. ಏನು ಆದದ್ದು ಹೇಳಿರಿ. ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಬೇಡಿರಿ ! ” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಕೇಳಿದಳು.

ಪಾಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ, ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅವಳೊಡನೆ ತಾವೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರು. ಈಗ ಹೆಚ್ಚೊಟ್ಟಿನ ಗುರುತು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿಂಟು ದಿನ ಅವಕಾಶವಿದೆ, ತಕ್ಕೊಂಡರಾಯಿತು ಎಂದು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಮನದಲ್ಲಿ ಮರಮರ ಮರುಗಿದರು.

ಮಗನ ಈ ಎತ್ತುಗಡೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಸ್ತರರ ತಂಪೆ ಅಂದರು:

“ ಹೇಡೀ ಬೆನ್ನ ಕಟ್ಟಬಾರದು, ಹೇಸೀ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದಂತ. ಸುಮ್ಮನೆ ಅರ್ಜಿ ಗಿರ್ಜಿ ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವಿ ? ಮತ್ತೆ ಊರೊಳಗೆ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಗೆ ಕೆಟ್ಟೇ ಆಗುವದಲ್ಲ. ”

“ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ಅಸ್ವ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಾ ? ” ಎಂದು ಕೆರಳಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರು ತಂದೆಗೆ ಕೇಳಿದರು.

“ ನಾನೇನ ಮಾಡಿದೇನು ಆ ತುಡುಗ ಸೂ.... ಮಗನಿಗೆ ? ಹತ್ತಿಂಟ ದಿನ ಹೊಲದೊಳಗಿನ ತೆನೆ ತರತಿದ್ದ. ಹಿಡಿದರೇನಾಯ್ತು ? ಅವನೇನು ತುಡುಗ ಮಾಡಿದ್ದು ಸುಳ್ಳೇನು ? ”

“ ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಜ. ಅಷ್ಟು ತಪ್ಪಿಗೆ ಎಂಥ ಶಿಕ್ಷೆ ನೋಡಿದು ? ಅಲ್ಲೇ ಹೊಲದೊಳಗೆ ಕಡಿಯುವಾಗಲೇ ಹಿಡಿದು, ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಬುದ್ಧಿ ಮಾತು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ? ಇದು ಜನರೊಳಗೆ ತಂದು ಮಾನ ಹಾನಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಹೇಗೆ ? ನೀನೇ ನೋಡು, ನೀ ಮಾಡಿದ್ದು ನೆಟ್ಟಗಾಯ್ತೇನು ? ” ತಂದೆಗೆ ಮಗ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದ.

“ ಕಲಿತವರೆಲ್ಲ ನೀವು ಹೀಗೇನೋ. ನಾಳೆ ನಾ ಸತ್ತ ಮರುದಿನ ನಾ ಗಳಿಸಿದ ಹೊಲ ಅಷ್ಟು ಕಳಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇಷ್ಟು ನೌಕರಿ ಮಾಡ್ತು ಬುಟ್ಟಿಯೊಳಗೆ ಕಾಳ ಕೊಂಡ ತಂದ ತಿನತ ತಿರಗುವ ಜಾತಿ ನಿಮ್ಮದು. ನಮ್ಮಂತೆ ಏನು ಜೋಳದ ಚೀಲಗಳ ನಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇರುವ ದಿಲ್ಲ, ಏನಿಲ್ಲ. ”

ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಿಚಾರ ಕಲ್ಯಾಣ ತನ್ನ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಅಂತರ ಬಹಳ. ಅವು ಹೊಂದುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ವಾದಿಸಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲೆಂದು ಮೌನ ತಾಳಿದ. ಆದರೆ ಒಳಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಇದ್ದ ಚಂದ್ರವ್ವ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನಿಗೆ ಉತ್ತರ ವಿತ್ತಳು,—

“ ಜೋಳದ ನಿಟ್ಟು ತಗೊಂಡು ಏನು ಸುಡುವದದ ಏನು ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಗೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವದದು ? ” ತುಸು ತಡೆದು “ ಈಗ ನೋಡು. ಆ ಬಡವ ಜೀವಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಂದರೆ ಜನ್ಮ ತನಕ ನಮ್ಮ ತಲೆಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂತಿಲ್ಲ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಯಾತರದು ? ಅವನೇಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ? ಊರೊಳಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವನ ನಡತೆ ಗೊತ್ತಾದ. ನಮಗೆ ಯಾರೂ ಅನ್ನುವ

ದಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿರಿ ಒಂದ ಸ್ವಲ್ಪ. ಗೌಡ, ಸೆಟ್ಟಿ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನೇ ಬೈಯುವರು.”

“ ಅವರು ಬೈದಾರು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕೂತಾರು. ಅವನನ್ನು ಕೊಂದ ಪಾಪ ನಿನ್ನ ತಲೆ ಮೇಲೇ ಕೂತಿತಲ್ಲ !” ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸುರು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದಳು.

ಆದರೆ ಆ ಪಾಪದ ಹೊರೆ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ದಿನ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆಯುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಬಣ್ಣ ನಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಅದೂ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರಿಗೇನೇನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾದರು ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದರು: ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಟೆನಸ್ಸಿ ಬಿಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹೊಲವನ್ನು ನೀವು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಲಾವಣಿ ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಾದರೂ ಅದು ನನ್ನದೇ ಹೊಲ. ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವೆ. ಸರ್ಕಾರ ಹೇಳಿದ ರೀತಿ ಪಾಲ ಹಾಕುವೆ.” ಎಂದಿಷ್ಟೆ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದ.

ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆಯಿಸಿರುವನೆಂಬುದರ ಗೊಡವೆ ಚಂದ್ರವ್ವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣ ಜೀವಂತ ಇದ್ದಾನೆಂಬುದೇ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಕೂಡಲೆ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅರುಹಲಿಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು.

“ ನೋಡಿದಿ? ಅವನ ಸೊಕ್ಕು ಇನ್ನೂ ಇಳಿದಿದೆ. ಏನು ನೋಡು ಈಗ ನಮ್ಮ ಹೊಲವನ್ನೇ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ ಇಲ್ಲ ಆತ. ನೋಡೋಣಲ್ಲ, ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ನಾನೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊಲ ಇಡತೇನಂತ ಹೇಳಿದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಹೇಗೆ ಕೊಡಿಸುವದಿಲ್ಲ ಅನ್ನೋದ”...ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಅಂದರು.

“ ಯಾರಾದರೂ ದುಡಿದವರು ತಿಂದಾರೇಳು.”...ಎಂದಿಷ್ಟೇ ನುಡಿದು ಅವಳು ಹೋದಳು.

ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರೂ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿದರು. ನೀರಿಕ್ಷಿಸಿದರು. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಿಂದ ಹಾಕಿದ ಕಾಗದವದು. ಬೇಕಂತಲೇ ಬಾಬಣ್ಣ ತಾನಿರುವ ಊರನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂಚೆಯ

ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿಗದ ಅದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಒರುವಂತಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಸುಮಾರು ಮಾಸ್ತರರು ಕಾಗದ ಓದಿದರು. ಹೊರಳಿಸಿ ಹೊರಳಿಸಿ ನೋಡಿದರು ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತರ್ಕಿಸಿದರು. ಅವನೇನು ಊರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಏನಾದರೊಂದು ಹೀಗೆ ಬರೆಯಿಸಿರುವನಾಯಿತು ಸಾಕು, ಇಂಥ ಊರಲ್ಲಿ ಇರುವನೆಂದಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೋಗಿ ಏನಾದರೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಬರುವುದು, ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವೂ ಆಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಮರುದಿನ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಯೂ ಬಂದರು.

“ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲೆಯ ಇನಸ್ಪೆಕ್ಟರರು ಬಂದು ಹೋಗುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆ ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ರಜೆಹಾಕಿ, ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರದ ವರೆಗೆ ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆ. ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ಏನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ.”

“ಹೋಗೋದು ಒಂದು ಹಾದಿ ಹುಡುಕೋದು ಹನ್ನೆರಡು ಹಾದಿ. ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಎತ್ತ ತಿರಗತ ಹೋದರೋ ಏನೋ!”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಳು.

× × × ×

ಈಗ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಂದ ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಎಡತಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಚಿಂತೆ. ಮಗ ಮಾಸ್ತರನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೊಲ ತನ್ನ ಮನೆಗಳ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ. ಇಂಥವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತವನಿದ್ದರೂ ಮಾಡುವವೇನು? ಹೊರಗೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಹತ್ತರ ಮುದುಕನಾಗಿ ತಾನು ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಬೇಕು. ಅವರ ಪ್ರಸಂಚದ ಚಿಂತೆ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಲ್ಲ,

ಎಂದು ಅವನ ವಿಚಾರ. ಅದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೆ ಆತ ಗೌಡನ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದ.

ಗೌಡ ಒಂದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದ.

“ ಇದೇನು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಅಲ್ಲ. ಸಹಜ ಆಗುವ ಕೆಲಸ ಆದರೆ ಬಾಬಣ್ಣ ಊರೊಳಗೆ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಇದೇ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ತಾರೀಖಿನೊಳಗೆ ರೈತರಿಗೆ ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು. ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಹೊಲಗಳು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನ ಆಗುವವು. ಅದರಂತೆ ಮಾಮಲೇ ದಾರರಿಗೂ ಒಂದು ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿ ತಿಳಿಸಿದರಾಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನ ವಿಳಾಸ ತಂದಿದ್ದರೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ”

“ ಅವನ ಪತ್ನಿ ಇಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ? ”

ಎಂಬುದೇ ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯ ಚಿಂತೆ. ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರ ದೆವ್ವಿನಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಊರು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿರುವನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಇನ್ನು ನೋಟೀಸು ಕೊಡುವ ಅವಧಿಯೂ ಮೂರೇ ದಿನ ಉಳಿಯಿತು. ನಿನ್ನೆ ಮಾಸ್ತರ ಮಗ ಹುಡುಕಿ ಕರಕೊಂಡು ಬರುವೆನೆಂದು ಹೋಗಿರುವ. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಒಳ್ಳೇದಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಯೊಂದು ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಡೆಗೇ ಹೊಲ ಉಳಿಯುವುದು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರಕಾರವಂತೆ, ನಮ್ಮವರಂತೆ. ಏನು ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ! ಹೆಚ್ಚಿದ ಹೊಲ ರೈತನ ಕಡೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಲಕರಿಗೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ! ಏನು ಸರಕಾರ, ಏನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಎಂದು ಹಗಲಿರುಳೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಜನರನ್ನು ಮನದಲ್ಲೆ ಶಪಿಸುತ್ತಲೇ ಮುಂದುವರಿದ.

ಮೊದಲು ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೆಂದರೆ ಇದೇ ತಂದೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಮಗನು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬುದಾನೆಯೇ ಎಂದು ದಾರೀ ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದ.

ಮುಂದುವರಿದು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸಫಲವಾಯಿತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮಗನಿಂದ ಅಲ್ಲ, ತಾತಪ್ಪನ ಕಡೆಯಿಂದ. ಅದೇ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಾತಪ್ಪ ಬಂದನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಿತು. ಏನೋ ಬಾಬಣ್ಣನ

ಮೈಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲವಂತೆ. ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಸಿಗೆ ಯನ್ನೇ ಹಾಕಿದ್ದನಂತೆ ಊರ ಕಡೆಗೆ ಬರಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವನಿಗೆ ಊರೊಳಗಿನ ಜನರಿಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸುವುದೇ ಬೇಡೆನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾತಪ್ಪ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಉಗಿಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹುಡುಗ ಬಹಳ ಸೋತಿದ್ದಾನೆ. ಗಡ್ಡವೂ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಇವನೇ ಬಾಬಣ್ಣನೆಂಬುವ ಗುರುತು ಕೂಡ ಹತ್ತದು. ಎಂಬ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರವ್ಯನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುವು.

“ಸಾಯವಲ್ಲನೇಕೆ ಸೂ.... ಮಗ. ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದೆ, ಸಾಕು.”

ಎಂದುಕೊಂಡು, ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಓಡಿ ಹೋದ. ಅವರೂ ಅದೇ ಸಿಂಧಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಇವನು ಹೋಗುವುದೇ ತಡ, ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು, —

“ಇನ್ನೇನ ಚಿಂತೆ ಮಾಡ ಬೇಡ ಹೋಗ ನೀ. ಇಂದ ರಾತ್ರಿಗೆ ಬರೆದ ಇಟ್ಟಿರತೇನೆ. ನಾಳೆ ಮುಂಜಾನೆ ಬಾ. ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವಿ ಅಂತೆ ನಾಳಿನ ಟಿಪಾಲಿಗೆ ರಜಿಸ್ವರ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಬಿಡೋಣಂದರ ನಾಡದ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿತದ. ಅಂದೇ ಹನ್ನೆರಡನೇ ತಾರೀಖು. ನಿನ್ನದೇ ವೇಳೆ ಇನ್ನೂ ಸರಳ ಅದ ಹೋಗು.”

“ಬೆವರ ಸುರಿಸಿ ಗಳಿಸಿದ ಹೊಲಾ ಅದರೇ! ಈಗ ಬಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ?”

“ನಿನ್ನದ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ದಕ್ಕಿತು ಹೋಗೋ! ತಿಂದರೂ ತಿರುಗಿ ಕಾರ ಬೇಕಾದೀತು.” ಗೌಡ ನಗೆಯಾಡಿದ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದ “ನಿನ್ನ ಮಗಾ ಬಂದೇನ ತಿರುಗಿ ?”

“ಅದ ಎತ್ತ ತಿರಗತ ಹೋಗಿದನೊ ಇವರ ಎತ್ತಿಂದ ಬಂದರೋ! ಒಂದಕ್ಕೊಂದ ತಾಳ ಇಲ್ಲ, ಮೇಳ ಇಲ್ಲ.”

ಮಗ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರನಾದರೂ ಇವನಿಗೇನು ? ತುಚ್ಛತೆಯಿಂದ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟ.

×

×

×

×

ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಾಕಿದರು. ತುಂಬ ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸದ ಆಯಾಸ ಬೇರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆದಿನ ರಾತ್ರಿ ಜ್ವರ ತುಂಬ ಏರಿದುವು. ಬೆಳತನಕ ಬಡಬಡಿಸಿದ ತಾತಪ್ಪ ಅಳಿಯನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತರವೇ ಕುಳಿತು ಆರೈಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಒಳನಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಮುಖ ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಕ್ಷೌರವಿಲ್ಲದ ಮುಖ ಅಸಹ್ಯವೇದನೆಯಿಂದ ಕಂದಿತ್ತು. ಅವನ ಸೋದರಳಿಯ ಬಾಬಣ್ಣ, ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಪತಿಯ ಆರೈಕೆಗೆ ಬಂದಳು. ಬಾಬಣ್ಣ ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ತಿರುವಿ ಮಲಗಿದ. ಮಕ್ಕಳು ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರು. “ಅಯ್ಯೋ ನಮ್ಮೂರವರು ಬಂದರೋ!” ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿ ಮಲಗುವನು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮುಖ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ತಾತಪ್ಪ ಹೇಳಿದ.

“ಯಾರ ಬಂದರೂ ನೀನೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿ ಬರತ ಬಾ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಇವನಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಆಗತದ.”

“ಹೊರಗಿನವರ ಬಂದಾಗ ಒಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ನಾವು ಮನೆಯವರು ಇದ್ದಾಗೂ ಹೀಗೇ ಅಂದರೆ....” ಪದ್ಮಾವತಿ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡು ನುಡಿದಳು. ಧ್ವನಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು.

“ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯ ಉಳದಿಲ್ಲ ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿ. ಅವನು ಮೊದಲು ಊರಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ತಯಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಆಗ್ರಹ ದಿಂದ ಗಾಡಿಯೊಳಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೇನೆ. ಮನೆ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅಂಗಳ ಪರದೇಶಿ ಅಂತ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕೇಳಬೇಕು ನಮ್ಮನ್ನ ?”

“ಎಲ್ಲಿದ್ದರು ?” ಮಾವನ ಮಾತನ್ನು ತಡೆದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರದೊಳಗೆ ಇದ್ದ. ಗಿರಣಿಯೊಳಗ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಿದ್ದ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಿನ್ನೋದು, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಲಗೋದು. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಸಿಗರೇಟ ಸೇದತ ಕುಳಿತ ಅಂದರೆ ಊಟದ ವೇಳೆ ತನಕ ಸೇದತ ಇರ ತಿದ್ದ ಅಂತ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕೇಳುವವರು, ಹೇಳುವವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ

ಪ್ರಕೃತಿ ಎಲ್ಲಾ ಹಾಳ ಆಗಿ ಹೋಗೇದ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕಾಣತಾನೆ ಆದರೂ ಒಳಗೆ ಹುಳ ತಿಂದ ಕೊರಡ ಇದ್ದಂತೆ ಇಂದಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ಆಯ್ತು ಊರಿ ಬಂದ ”

“ ಎಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು ? ”

“ ಎಲ್ಲೇನು ? ಇವನಂಥವರೇ ಕೂಲಿ ಜನರ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ. ನನಗಾದರೂ ಈತ ಸಿಗತಿದ್ದ ಆನ್ನುವಿ ಏನು ? ಹೀಗೇ ನೂರಾರ ಊರ ತಿರ ಗಿದೆ. ಬೇಸತ್ತು ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮದಬಾವಿ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಿ ಗಿರಣಿಯೊಳಗೆ ಕೂಲಿಗೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಸಹಜ ಒಂದಿನ ಅವನ ಭೆಟ್ಟಿ ಆಯ್ತು. ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕ. ಏನ ಹೇಳಲಿ ಆ ಕತೆ ? ” ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ದುಃಖದಿಂದ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಬರುವ ಇಚ್ಛೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕಡೆಯವರು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದರೂ ಅವನ ಮುಖ ಸಪ್ಪುಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮುಖ ತಿರುವಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಜ್ವರದ ಉಪದ್ರವ, ಅಶಕ್ತತೆ, ತಾತಪ್ಪನ ಆಗ್ರಹ ಗಳಿಂದ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನಾತ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಯಾರ ಮುಖವನ್ನೂ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ. ನೊಂದ ಹೃದಯ. ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಜ್ವರ

ಅದೊಂದು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಜ್ವರ ತಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಹೋಗುವ ಜನ ಇರಿವೆಗಳ ಸಾಲಿನಂತೆ ಹತ್ತಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಇದ ರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಬೇಜಾರು. ಹೊರಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದನೋ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಳಮಳಿಸುವನು, ಕಳವಳಿಸುವನು.

“ ಹೀಗೇಕೋ ಬಾಬು, ಅವರೇನ ಮಾಡತಾರೋ ನಿನಗೆ ? ”

ತಾತಪ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವ.

“ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನಗತಾರಲ್ಲ ? ”

ಬಾಬಣ್ಣ ಬಡಬಡಿಸುವನು.

“ ನಕ್ಕ ನಿನಗೇನ ಮಾಡತಾರೋ? ಅವರ ನಗೆಗೆ ನೀನೇಕೆ ಅಂಜುವಿ? ಜಗ ನಗತು ಇರತದ. ಯಾರನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವದಿಲ್ಲ? ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವದು ಅದರ ಸ್ವಭಾವ. ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಎರಡನೆಯವರೂ ನಗತಿರತಾರ ಅಂಬೋದ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ”

“ನನ್ನ ನೋಡಿ ಅವರ ಹೇಗೆ ಗುಜುಗುಜು ಮಾತ ಆಡತಾರ ನೋಡು.” ಹುಚ್ಚರಂತೆ ದಿಗ್ಗನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ಕೈಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ “ನೋಡಿದಿ ? ಅಲ್ಲಿ ನೋಡ ಅಲ್ಲಿ, ನೀರ ಕೊಡ ತಲೆ ಮೇಲೆ ತಗೊಂಡ ಹೊರಟಾರ ನೋಡು ಅಲ್ಲಿ—ಹ್ಯಾಗ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿ ನಗತಾರ—ಮತ್ತ ತಮ್ಮೊಳಗ ಮಾತಾಡತಾರ....ಅಯ್ಯೋ....!”

ಎಂದೇನೇನೋ ಅನ್ನುವನು. ತಾತಪ್ಪ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕಳಗೆ ಮಲಗಿ ಸುವನು. ಮೈಮೇಲೆ ಅವೆಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಹೊದಿಸುವನು. ಆ ದಿನ ಹೀಗೇ ಕಳೆಯಿತು. ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಬಾಬಣ್ಣ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳುವ. ಕೈ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ. ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಳುವ. ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿಸುವರು. ತಂದೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕಾ ಹೆದರತೊಡಗಿದವು.

ಆದಿನ ಇರುಳು ಯಾರಿಗೂ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣನ ನಿದ್ರೆಯರತೂ ಎಂದೋ ಹಾರಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಇಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಎದೆಯೂ ಬಿಗಿಯಿತು ಕಫ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ತಾತಪ್ಪ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಕಡೆಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ.

ಡಾಕ್ಟರರು ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಆಗ ಬಾಬಣ್ಣ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಮೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ, ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಮೃತಿ ಹಾರುವದು.

“ನನಗೇನು ಆಗಿದೆ ? ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು ?”

ಎಂದೂ ಕೇಳುವನು. ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ, ಡಾಕ್ಟರರು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೊಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಡಾಕ್ಟರರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಮುಖ ಕಿವುಚಿದರು. ನೋಡಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಸಂಗಡ ತಾತಪ್ಪ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಹತ್ತರ ಚಂದ್ರವನ್ನೂ ಇದ್ದಳು. ಡಾಕ್ಟರರು ಏನು ಹೇಳುವರೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

“ಬಾಟಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿರಿ. ಔಷಧ ಕೊಡುವೆ.”

ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಡಾಕ್ಟರರು ನಡೆದರು. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಬಾಟಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ. ತಾತಪ್ಪ ಹಾಗೆಯೇ ಡಾಕ್ಟರರ ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋದ. ಅವರು ಹಿಂದೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

“ ಏನರ್ಪಿ ! ” ತಾತಪ್ಪನ ಬಾಯಿಂದ ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಟಿತು.

ಡಾಕ್ಟರರು ಹೊರಳಿ ಹೇಳಿದರು:

“ ಬೇನೆ ಏನು ಅಂಥಾ ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ತಾಪ ಆಗಿದೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದೂ ಆರೈಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಮೂರ ದಿನ ಹೋಗಬೇಕು. ”

ದವಾಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತ ಡಾಕ್ಟರರು ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಕೇಳಿದರು:

“ ಅವನ ಅಕ್ಕನ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲ ! ”

“ ಹೌದರಿ ! ಮ್ಯಾಲತ.... ”

“ ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತು ಆಗಿಲ್ಲ ಕಾಣತದ ? ”

“ ಹೌದರಿ ! ಇಂದ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸತೇವು. ”

ಅಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ತಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಔಷಧದ ಬಾಟಲಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರು.

ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಔಷಧದ ಬಾಟಲಿಯನ್ನು ತಂದು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ. ಆಮೇಲೆ ತುಸು ತಡೆದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದ:

“ ಬಾಬು ತಾಳುವ ಲಕ್ಷಣ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ! ”

“ ಯಾಕೆ ? ಡಾಕ್ಟರರು ಹೇಳತಿದ್ದರೇನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ? ” ಗಂಗಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಇಲ್ಲ, ಬಾಳವ್ವನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿರಿ ಅಂದರು ! ”

“ ಅಕ್ಕ ಏಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಅಂತ ಅಂದಿರಬೇಕು. ”

“ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಹೇಳುವ ರೀತಿ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಬೇಕು. ”

ಹೆಂಡತಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಒಂದು ಆಳನ್ನು ಬಾಳವ್ವನ ಊರಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ. ತಾನಿಷ್ಟು ಪಚಪಚ ತಿಂದು ಮತ್ತೆ ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೋಷ್ಪಮನ್ನನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದು, ಬಾಬಣ್ಣನ ಸಹಿ ಕೇಳಿದ.

“ ನಾನು ಬಟ್ಟು ಒತ್ತಿದರೆ ನಡೆದೀತೆ ? ” ಎಂದು ತಾತಪ್ಪ ಕೇಳಿದ.

“ ಇಲ್ಲ. ಅವರದೇ ಬೇಕು ” ಎಂದ ಅಂಚಿಯಾಳು.

“ ಏನದು ? ” ಎಂದ ತಾತಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಿತ್ಸಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ.

“ ಏನೋ ನೋಟೀಸು ಅದೆ. ”

“ ಎಲ್ಲಿಂದ ತಾಲೂಕಿನಿಂದ ಬಂದದೆ ಏನು ? ”

ಅಂಚಿಯಾಳು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಯಾಕೋ ಅವನುನಿಸಿದ. ಗೌಡನಿಂದ ಸೂಚನೆಯೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದಳು.

“ ನಡುವೆ ಒಮ್ಮೆ ತಾಲೂಕಿನಿಂದ ನೋಟೀಸು ಬಂದು ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ”

ತಾತಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿಗೇನು ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಣ್ಣನ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಗುರುತು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ. ಆಗ ಬಾಬಣ್ಣನಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಅರಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಒಯ್ದು ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದರು. ಹೊಲ ಬಿಡಿಸಲು ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ನೋಟೀಸಾಗಿತ್ತದು. ಹರಿದು ಹಾಕಿ ಒಳಗೆ ಬಂದ ತಾತಪ್ಪ ಅವನ ಉತ್ಸಾಹ ಇನ್ನೂ ಅಳಿದಿತ್ತು. ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡ:

“ ಏನು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೋ ? ”

ಆದಿನ ಬಾಬಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುದ್ದಿಯ ಮೇಲೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಫ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಉಸಿರು ಸರಳ ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಬೇಕು ಬೇಕಾದವರು ಬಾಬಣ್ಣನ ಹತ್ತರ ಬಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಬಡ ಬಡಿಸುವ.

“ ಬಹಳ ಜನ ಕೂಡಿದರು ! ಊರೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರು ! ಮೂರ ಮಂದಿ ನೋಡಿದರೆ ಮೂರು ಲೋಕ ನೋಡಿದಂತೆ ! ”

“ ಇರಲಿ ಸುಮ್ಮ ಕೂಡರಿ ಇನ್ನು ! ”

ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಇಂದು ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅರೆಹುಚ್ಚಿಯಂತಾಗಿದ್ದಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬಂದ ವರಿಗೆಲ್ಲ:

“ ನಮ್ಮವರನ್ನ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಿ ! ಬರಿ ! ನೋಡಬರಿ ! ನೋಡಿ ಹೋಗ ಬರಿ ! ನಾಳೆ ಏನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರತೀರಿ ? ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಾಬಣ್ಣನನ್ನು ತೋರಿಸುವಳು. ತಾತಪ್ಪ ಅಳಿಯನ ತಲೆದಿಸಿಗೆ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಮೈಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರ ಇತ್ತೊ ಇಲ್ಲವೋ !

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿಗೆ ಬಾಳವ್ವ ಬಂದಳು. ಇಂದು ಬಾಬಣ್ಣನು ಎಚ್ಚರದಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವ. ಎಲ್ಲರ ಮುಖವನ್ನು ಟಕಮಕ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ. ಆದರೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಗೋಣನ್ನು ಹೊರಳಿಸುವ ತ್ರಾಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹತ್ತರ ತಂದು ಕೂಡಿಸಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಕಣ್ಣಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಹನಿ ನೀರು ಉರುಳಿದುವು ಏನೋ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದ. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದ. ಇಂತಹ ಪವಿತ್ರ ಜೀವಿಯ ಮೇಲೆ ಎಂಥ ಅಪವಾದ ಹೊರಸಿದ್ದೆನಲ್ಲ; ತಂದೆ ಮಗಳಂತಿರುವ ತಾತಪ್ಪ ಪದ್ಮಾವತಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಎಂಥ ಅನುಚಿತ ಸಂಬಂಧ ಜೋಡಿಸಿದ್ದೆ ಪಾಪಿ ನಾನು ! ಎಂದು ಸತ್ಯಾತ್ಮಪಪಟ್ಟುಕೊಂಡ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಹತ್ತರ ಬಂದಳು. ಮತ್ತೆರಡು ಹನಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹೊರಬಂದುವು.

ಬಾಬಣ್ಣ ಬಾಯಿ ತೆರೆದ. ಹುಡುಗರು ಅಂಜಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದುವು.

ತಾತಪ್ಪ “ ನೀರು ! ಬಟ್ಟಲಿಲ್ಲಿ ! ” ಅಂದ.

ಯಾರೋ ನೀರಿನ ತಂಬಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ತಲೆದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಹಾಕುವ ಸಿಂಪಿಯೊಂದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ನೀರು ಹಾಕಿದರು. ನಾಲ್ವರೂ ಮಕ್ಕಳ ಕೈ ಹಿಡಿಹಿಡಿದು ನೀರು ಹಾಕಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿ

ವತಿ, ಬಾಳವ್ವ, ತಾತಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ ನೀರು ಹಾಕಿದರು. ಬಾಬಣ್ಣನ ಕರೆಯ ಗುಡ್ಡಿ ತಿರುಗಿ ಬೆಳ್ಳಗಾದುವು. ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿದ. ತಿರುಗಿ ಬಾಯಿ ತೆರೆದ. ಮರಳಿ ಮುಚ್ಚಲಿಲ್ಲ.

ಮಕ್ಕಳು ಹೆದರಿ ಚೀರಿದುವು. ಯಾರೋ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಒಯ್ದರು.

ಎದುರಿಗೆ ಅಂಚೆಯಾಳು ಬಂದು ಒಂದು ಟಪಾಲು ಕೊಡುತ್ತ ತಾನೇ ಹೇಳಿದ:

“ ಮುದ್ದತು ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದಿದೆಯಂತೆ. ”

ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಾತು ಯಾರ ಕಿವಿ ಸೇರಬೇಕು ?

ಅಳುವ ಸ್ವರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರು ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು.

† † † †

ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರವನ್ನೆಲ್ಲ ಶೋಧಿಸಿ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ಬೆಳಗಿನ ರೇಲಿಗೆ ಇಳಿದು ಜೋಲು ಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊರಿನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊಲ ಹತ್ತಿತು. ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದಿತು. ನೋಡಿ, ಏನೋ ನೆನಪಾಗಿ ಬಿಸಿಯುಸಿ ರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಹಾಗೆಯೇ ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಊರ ಮುಂದಿನ ಬಾವಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಗಿನ ಎಳೆಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲ ಜನರು ನೀರು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಲಿಗಳು ‘ಕೊರ್ರ ಕೊರ್ರ’ ಎಂದು ಒದರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಮಾಸ್ತರರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಸುಳಿದು ದೋಯಿತು. ಆ ಗಾಲಿಯ ಸವ್ಯಳ ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಕೊಡ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ಹೆಂಗಸರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಇದ್ದರು:

“ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಆಯ್ತು ಅಂತಲ್ಲ ತಂದ ? ”

“ ಬರುವಾಗಲೂ ಉರಿ ಬಂದಿದ್ದು ಅತ....”

“ ನಾಲ್ಕು ಕೂರಿಗೆ ಅಡವಿ ಇಷ್ಟು ಆರೋಸಿ ಸತ್ತ ಹೋಯ್ತು ಆಯ್ತು. ಇನ್ನೇನ ನಾಲ್ಕು ಹುಡುಗರು ಇವನ ಹೆಸರ ಹೇಳಿ ಪರಟೆ ಹಿಡಿದು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ತಿನ್ನಬೇಕಾಯಿತು. ”

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಾಸ್ತರರ ಕಾಲುಗಳು ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿದುವು. ಒತ್ತರದಿಂದ ಸಾಗತೊಡಗಿದ

ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನೋತ್ಸವದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇಂದು ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೈದು ಎಂಬುದು ಆಗ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ನಿನ್ನೆ ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವದ ಸಿದ್ಧತೆ ನಿಡಿದುದರ ಅರ್ಧ ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು.

ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮುಂದೆ ಅಶೋಕ ಚಕ್ರಾಂಕಿತ ಧ್ವಜ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತದ ಬಂಧನವೋಚನೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಲಿದೆ. ಜನಸಂದಣಿಯೊಳಗಿಂದ ನುಸುಳಿ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಆದಷ್ಟು ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಅರ್ಧ ತಾಸು ಹಿಡಿಯಿತು

ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಹಿಮ್ಮುಗ್ಗಲು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಯಾರಿಗೋ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ,—

“ ಸತ್ತರೂ ನಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟೀ ಸತ್ತ. ಊರೊಳಗ ಈ ಮೆರವಣಿಗೆ ಏನು, ಉತ್ಸವ ಏನು ! ನಾವು ಹೋಗಬೇಕು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಮಣ್ಣಿಗೆ. ಅಣ್ಣತಮ್ಮರೊಂದ ಆಗಿದೇವೆ. ಹೋಗದೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ” ಎಂದು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ತಿರುಗಿ ನಡೆದಿದ್ದ.

ಗೌಡರೂ ಸೆಟ್ಟರೂ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಆನಂದದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾರ ಸತ್ತ ಗೊಡವೆ ಏನು ?

ಬಾಬಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಸಿಡಿಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಸ್ತರರ ತಂದೆಯವರೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಗಂಗವ್ವ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

“ ಮೊನ್ನಿನ ಹುಡುಗ ತಾಯಿ ! ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮುದುವೆ ಆಯ್ತು ! ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ ಆದುವು. ಇಂದ ಹಾಂ ! ಹಾಂ ! ಅನ್ನ ತ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟ ! ಏನು ದೈವಗತಿ ವಿಚಿತ್ರ ಇದ್ದೀತು ಅನ್ನ ತೇನೆ. ”

ಇವರೆಲ್ಲರ ಕೃತಿಗಳ ಚಿತ್ರಪಟ ಆದಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಬಗೆಗಣ್ಣಿನೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಇಂಥವರ ಗುಂಪಿನಿಂದಲೂ ಭಾರತದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸುತ್ತ ಇನ್ನೊಂದು ಅ-ಶೋಕ ಚಕ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ! ಈ ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ ನಷ್ಟವಾದಾಗಲೇ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಮೇಲಿನ ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ ಸಾರ್ಥಕವಾದೀತು. ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಅವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿ ನೂಯವಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸದ್ಮಾವತಿಯು ಹಾಡಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳುವ ಧ್ವನಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

